

Over dit boek

Dit is een digitale kopie van een boek dat al generaties lang op bibliotheekplanken heeft gestaan, maar nu zorgvuldig is gescand door Google. Dat doen we omdat we alle boeken ter wereld online beschikbaar willen maken.

Dit boek is zo oud dat het auteursrecht erop is verlopen, zodat het boek nu deel uitmaakt van het publieke domein. Een boek dat tot het publieke domein behoort, is een boek dat nooit onder het auteursrecht is gevallen, of waarvan de wettelijke auteursrechttermijn is verlopen. Het kan per land verschillen of een boek tot het publieke domein behoort. Boeken in het publieke domein zijn een stem uit het verleden. Ze vormen een bron van geschiedenis, cultuur en kennis die anders moeilijk te verkrijgen zou zijn.

Aantekeningen, opmerkingen en andere kanttekeningen die in het origineel stonden, worden weergegeven in dit bestand, als herinnering aan de lange reis die het boek heeft gemaakt van uitgever naar bibliotheek, en uiteindelijk naar u.

Richtlijnen voor gebruik

Google werkt samen met bibliotheken om materiaal uit het publieke domein te digitaliseren, zodat het voor iedereen beschikbaar wordt. Boeken uit het publieke domein behoren toe aan het publiek; wij bewaren ze alleen. Dit is echter een kostbaar proces. Om deze dienst te kunnen blijven leveren, hebben we maatregelen genomen om misbruik door commerciële partijen te voorkomen, zoals het plaatsen van technische beperkingen op automatisch zoeken.

Verder vragen we u het volgende:

- + *Gebruik de bestanden alleen voor niet-commerciële doeleinden* We hebben Zoeken naar boeken met Google ontworpen voor gebruik door individuen. We vragen u deze bestanden alleen te gebruiken voor persoonlijke en niet-commerciële doeleinden.
- + *Voer geen geautomatiseerde zoekopdrachten uit* Stuur geen geautomatiseerde zoekopdrachten naar het systeem van Google. Als u onderzoek doet naar computervertalingen, optische tekenherkenning of andere wetenschapsgebieden waarbij u toegang nodig heeft tot grote hoeveelheden tekst, kunt u contact met ons opnemen. We raden u aan hiervoor materiaal uit het publieke domein te gebruiken, en kunnen u misschien hiermee van dienst zijn.
- + *Laat de eigendomsverklaring staan* Het “watermerk” van Google dat u onder aan elk bestand ziet, dient om mensen informatie over het project te geven, en ze te helpen extra materiaal te vinden met Zoeken naar boeken met Google. Verwijder dit watermerk niet.
- + *Houd u aan de wet* Wat u ook doet, houd er rekening mee dat u er zelf verantwoordelijk voor bent dat alles wat u doet legaal is. U kunt er niet van uitgaan dat wanneer een werk beschikbaar lijkt te zijn voor het publieke domein in de Verenigde Staten, het ook publiek domein is voor gebruikers in andere landen. Of er nog auteursrecht op een boek rust, verschilt per land. We kunnen u niet vertellen wat u in uw geval met een bepaald boek mag doen. Neem niet zomaar aan dat u een boek overal ter wereld op allerlei manieren kunt gebruiken, wanneer het eenmaal in Zoeken naar boeken met Google staat. De wettelijke aansprakelijkheid voor auteursrechten is behoorlijk streng.

Informatie over Zoeken naar boeken met Google

Het doel van Google is om alle informatie wereldwijd toegankelijk en bruikbaar te maken. Zoeken naar boeken met Google helpt lezers boeken uit allerlei landen te ontdekken, en helpt auteurs en uitgevers om een nieuw leespubliek te bereiken. U kunt de volledige tekst van dit boek doorzoeken op het web via <http://books.google.com>

593 A.13.

KONINKLIJKE BIBLIOTHEEK

0571 5922

~~1500~~

van Rio de Janeiro n. punt der Goudmynen
naar Tejuco, de. ad Cerro de Frío.

16° 40' Zuid. Breedte.

In
zyn

- 1 Corrolina.
- 2 Datas.
- 3 Capelho Verde.
- 4 Corgo de Santa Maria.
- 5 Chappada.
- 6 Possas alto.

⊙ Het middelpunt der
Goudmynen

⊙ Goudwaschingen

o Paracatu

R E I Z E N
IN DE
BINNENDEELEN
VAN
B R A Z I L I Ë,
VOORAL IN DESZELFS
GOUD- EN DIAMANTRIJKE STREEKEN,
OP GEZAG VAN DEN PRINS REGENT
VAN PORTUGAL,
BENEVENS EENE
REIS NAAR RIO DE LA PLATA,
EN EENE
SCHETS DER OMWENTELING VAN
BUENOS-AYRES.
DOOR
J O H N M A W E.
Uit het Engelsch.
MET PLATEN.
TWEEDE EN LAATSTE DEEL.

TE HAARLEM, BIJ
FRANÇOIS BOHN,
MDCCCXVIII.

I N H O U D.

E L F D E H O O F D S T U K.

Oorsprong en tegenwoordige staat van *Villa-Rica*. Verslag van de munt. Bezoek der stad *Mariana*. Uitslap naar de *Fazenda* van *Barro* en *Castro*, behoorende aan den Graaf VAN LINHARES. Blz. 1.

T W A A L F D E H O O F D S T U K.

Reize van *Villa - Rica* naar *Tejuco*, de hoofdstad van het gewest der diamanten. 58.

D E R T I E N D E H O O F D S T U K.

Bezoek der diamantmijnen aan de Rivier *Jigisonhenha*. Algemeene beschrijving dier werken. Manier van wasching. Terugkomst te *Tejuco*. Bezoek der schatkamer. Uitslapje naar *Rio Pardo*. Gemengde aanmerkingen. 87.

V E E R T I E N D E H O O F D S T U K.

Berigt wegens de distrikten van *Minas Novas* en *Parasatù*. Over den grooten diamant in de rivier *Abaité*. 121.

V I J F T I E N D E H O O F D S T U K.

Aanmerkingen wegens *Tejuco* en *Cerro do Frio*. 136.

Bijvoegsel tot het verslag van den Heer MAWE, wegens de diamanten van *Brazilië*, door den Heer D'ANDRADA, inboorling van *Brazilië*. 171.

* 2

ZES-

ZESTIENDE HOOFDSTUK.

Algemeen overzicht van *Minas Geraës*. . . 179.

Aanhangsel tot het zestiende Hoofdstuk. . . 203.

ZEVENTIENDE HOOFDSTUK.

Kort verslag der Kapiteinschappen van *Bahia*, *Pernambuco*, *Seara*, *Maranham*, *Para*, en *Goyaz*. 206.

ACHTTIENDE HOOFDSTUK.

Aardrijkskundige Beschrijving van het Kapiteinschap *Matto Grosso*. 228.

NEGENTIENDE HOOFDSTUK.

Verslag van het Kapiteinschap van *Rio Grande*. 272.

TWINTIGSTE HOOFDSTUK.

Algemeene opmerkingen nopens den handel van *Engeland* naar *Brazilië*. 282.

A A N H A N G S E L.

A. Verslag der omwenteling in *Buenos - Ayres*. 305.

B. Over den landbouw in *Santa - Cruz*. . . 349.

C. Gemengde aanmerkingen. 357.

Aanhangsel van den Nederduitschen Vertaler. 379.

R E I Z E N

IN DE

BINNENDEELEN

VAN

B R A Z I L I Ë.

ELFDE HOOFDSTUK.

Oorsprong en tegenwoordige staat van Villa-Rice. Verslag van de munt. Bezoek der stad Mariana. Uitstap naar de Fazenda van Barro en Castro, behoorende aan den Graaf, VAN LINHARES.

De Geschiedenis eener Volkplanting, die, twintig jaren na hare stichting, doorging voor de rijkste plaats der wereld, had voor mij een bijzonder belang, en ik deed daaromtrent veelvuldig onderzoek bij lieden van de plaats zelve, die de beste gelegenheid hadden, om daarvan iets te weten. Het schijnt, dat de eerste ontdekking van dien weleer zoo rijken berg te danken was aan den ondernemenden geest der *Paulistas* of bewoners van *St. Paul*,

II. DEEL. A die,

die, van alle *Brazilische* Volkplanters, het meest hadden overgehouden van dien onvermoeiden ijver voor ontdekkingen, welke de vroegere *Portugezen* kenschetst; zij tartten alle gevaren en moeilijkheden, verknocht aan de verre reis uit hunne Hoofdplaats naar deze onherbergzame, wilde gewesten, door nog wilder menschen bewoond. Zij baanden zich een' weg door bijna ontoegangbare bosschen, hunnen voorraad bij zich hebbende, en bouwden, waar zich de gelegenheid opdeed, kleine stukjes land aan, om, in geval van noodzakelijkheid, levensmiddelen, een' veiligen terugtogt, en punten van gemeenschap met *St. Paul* te behouden. Maar elke duimbreed gronds werd hun betwist door de barbaarsche *Indianen*, hier *Boetocoedies* genaamd, die hen of openlijk of in hinderlagen aanvielen, en maar al te dikwijls slaagden in het verrasfen van sommige *Europeanen* of *Negers*, die zij onmiddelijk aan hunnen afgrijsfelijken trek naar menschen vleesch opofferden. De *Negers* hielden zij voor grootte boschäpen. Dikwerf zag men de gebeenten dier ongelukkigen ten prooi liggen, als akelige blijken van de woestheid hunner moordenaren, welke de *Paulistas*, nu tot
wraak-

BINNENDEELEN VAN BRAZILIE. 3

wraakzucht aangevuurd, overal doodschoten, waar zij ze maar vonden. Deze straf bereikte haar doel: de *Indianen*, zoo wel door het geluid als de werking van het geweer verschrikt, vloten in alle haast, denkende dat de Blanken bevel voerden over bliksem en donder.

Het schijnt dus niet, dat dezen in de ontdekking van dit land eenige hulp van de inboorlingen hebben genoten. Zij volgden den loop der rivieren, en ontdekten nu en dan goud, waarvan zij het bovenste medenamen, en dus voortgingen, tot zij den berg, waarvan wij nu spreken, bereikten. Deszelfs rijkdom deed hen vertoeven. Zij floegen dadelijk hutten op, en begonnen hunne werkzaamheden. De voornaamsten, die zich hier het eerst nederlieten, waren ANTONIO DIAS, BARTHOLOMEUS ROCINHO, ANTONIO DE FERRERA (de zoon), en GARCIA RUIS. Het schijnt, dat zij den naasten weg hadden ingeslagen, want nog steeds volgt men degene die zij gebaad hebben. Het berigt hunner voorspoedige reis kwam weldra te *St. Paul*, en nu stroomden er nieuwe gelukzoekers toe, met zoo vele Negers als zij slechts bekomen konden. Dit scheen nog niet genoeg: anderen gingen

A. 2

nog

4 , REIZEN IN DE

nog Zwarten van *Rio de Janeiro* halen, om dat *St. Paul* daarvan uitgeput was; en toen dus het berigt van den nieuw ontdeekten gouden berg in de Hoofdstad van *Brazilië* aankwam, gingen lieden van allerlei foorten over *St. Paul* (toen de eenige bekende weg) naar dit land van belofte. De eerste Volkplanters hadden de bekendmaking van het gevondene kunnen verhoeden, door hunne vreugde te matigen, en met gezamenlijk overleg te werk te gaan; maar bij den overvloed van goud nam elk een lapje gronds, en werd dus een Kapitalist. Ieder trachtte in den kortstmogelijken tijd het meeste te winnen, en van daar eene bestendig toenemende navraag naar Zwarten, naar ijzer, enz. en door deze algemeene drift lekte het geheim uit, in welks bewaring allen toch zoo veel belang hadden. De *Paulistas*, van een' onafhankelijken geest, en trotsch op hunnen rijkdom zijnde, verlangden aan de nieuw aangekomenen wetten te geven; waar tegen de laatsten zich verzetteden, onder den vrij aanzienlijken gelukzoeker MANUEL NUNEZ VI NA, en met nadruk gelijke regten en voordeelen begeerden. Nu rezen er geschillen, en op het laatst dadelijkheden, die ten nadeele der *Paulistas* uit-

vie-

BINNENDEELEN VAN BRAZILIE. 5

vielen: waarvan de meesten naar eene voorname rustplaats tusfchen hunne Stad en de nieuwe Volkplanting vloden, en aldaar versterking afwachtten. Doch VIANA en zijne makkers lieten hunne vijanden geene rust, en bereikten hen op eene vlakte nabij den post van *St. Joao del Rey*. Aan den oever eener rivier werd een bloedig gevecht geleverd, waarin de *Paulistas* andermaal geflagen werden, en de bestmogelijke voorwaarden bedongen. De verslagenen werden aan den oever der rivier begraven, welke van dit geval den naam bekwam van *Rio das Mortes*.

De *Paulistas*, op wraak bedacht, maar verzwakt door hunne nederlaag, wendden zich aan hunnen Opperheer, Koning PEDRO, en beschuldigden den aanhang van VIANA als muitelingen, die de goudrijke landstreek voor zich zelve als een onafhankelijk gebied wilden behouden. 'sKonings Raden, van den staat der zaken, en vooral ook van de onmetelijke rijkdommen des lands verwittigd, zonden terstond eenen Bevelhebber met genoegzame manschappen af, om van den twist der twee partijen voordeel te trekken, hetwelk, in eene streek door verscheidene onwinbare posten voor eene hardnekkige ver-

6 REIZEN IN DE

dediging en langdurigen oorlog vatbaar, eene zeer gelukkige omstandigheid was. De naam van dien Bevelhebber was ALBUQUERQUE, en hij was, door moed en volharding, in alle opzigten voor zijne taak berekend. Eerst echter veroorzaakte zijne komst niet weinig verwarring en misnoegen bij beide partijen, en schoon men zich niet openlijk tegen hem verzette, moest hij echter gedurig op zijne hoede zijn. Thans zagen de *Paulistas* te laat in, dat de rijkdommen, die zij vereenigd met hunne mededingers hadden kunnen bekomen, het doel stonden te worden van een' derden man, door hen zelf ingeroepen, die hen beiden te onder zou brengen. De geschillen duurden nog eenigen tijd voort, maar daar er telkens van den kant der Regéring versterkingen aankwamen, werd eindelijk de rust volkomen hersteld, en in het jaar 1711 begon men eene geregelde stad aan te leggen, een Regéringshuis, eene munt, en een tuighuis te stichten. Men beraamde een wetboek ter regeling van het mijnwerk; al het gevondene stofgoud moest aan daartoe bevoegde ambtenaren worden afgegeven; een vijfde van het gewigt werd voor den Koning teruggehouden, en de vier andere deelen werden

BINNENDEELEN VAN BRAZILIE. ➤

den gezuiverd, op 'slands rekening tot goudstaven gesmolten, dan geprobeerd, naar de waarde gestempeld, en aan den eigenaar ter hand gesteld met een getuigfschrift om die in omloop te brengen. Tot grooter gemak van den handel werd ook stofgoud voor kleine betalingen toegelaten. In weêrwil dezer gestrengte bepalingen werd nogtans zeer veel van dit kostbaar metaal ter sluik naar *Rio de Janeiro*, *Bahia* en elders uitgevoerd, met ontduiking van 'sKonings vijfde gedeelte, tot dat de Regéring, van dit misbruik verwittigd, op verschillende punten *Registers* plaatste tot onderzoek der reizigers, en door soldaten de wegen liet bespieden. Hierdoor betrapte men ontzettend veel goud: niet alleen dit, maar ook het geheele vermogen der schuldigen werd verbeurd verklaard, en, wanneer zij geene zeer vermogende vrienden hadden, was hun eigen lot verbanning voor hun leven naar *Africa*. De naam van smokkelaar werd mer schande gebrandmerkt, en de wet was zoo gestreng tegen deze misdaad, dat elk, die het distrikt verliet, een getuigfschrift moest hebben waarheen hij ging, en wat hij met zich nam. Deze inrigting is nog in wezen, en wordt strengelijk gehandhaafd.

REIZEN IN DE

Villa Rica dreef welhaast een' aanzienlijken handel met *Rio de Janeiro*, vanwaar hetzelfde Negerflaven, ijzer, wol, zout, allerlei levensmiddelen en wijn ontving, hetwelk toen alles een' verbazenden winst gaf. Omstreeks den jare 1713, toen Dr. BRAS DE SILVIA tot Bevelhebber benoemd werd, bedroeg de menigte gouds zoo veel, dat 'sKonings vijfde alleen een half Millioen P. St. beliep. De berg werd als eene honigraat uitgehold, omdat de mijnwerkers alle zachte plaatsen bewerkten, en zoo ver doordrongen als zij maar konden; terwijl zij de *cascalhao*, door hen uitgegraven, naar eene behoorlijke plaats voor de wasching vervoerden. Bij regenachtig weder sleepten de bergstroomen veel aarde, met gouddeeltjes bezwangerd, met zich mede, en leiden die aan den voet des bergs neder, hetwelk, zoodra het water zakte, bezigheid gaf aan vele lieden uit de armere Volksklasse, die deze stof met zich namen, en op hun gemak het goud daaruit wieschen.

ANTONIO DIAS, de reeds genoemde leider der *Paulistas*, en een der ontdekkers der plaats, thans schatrijk geworden zijnde, bouwde eene fraaije Kerk, en maakte aan dezelve, bij zijn kort daarop gevolgd overlijden, aanzien-

zienlijke goederen. Deze Kerk draagt nog
 zijnen naam. Vijf of zes anderen werden ook
 begonnen en spoedig opgetrokken, daar het
 hier niet aan hout noch steen ontbrak; en
 daar de inwoners alle gereed waren om iets
 van hunne bezittingen en van het dagwerk
 hunner Negers tot zulke vroome einden afte-
 zonderen. Thans ging eene wet door, zeer
 vereerend voor de *Portugeefche* Regéring,
 om namelijk geene Monniken in het mijnge-
 west toetelaten. Welke schatten werden hier-
 door voor den Staat niet belpaard, en hoe
 vele lieden werden aan nuttigen arbeid gehou-
 den, die anders het Algemeen zouden tot last
 zijn gevallen!

De Stad werd nu veel verbeterd, de stra-
 ten meer regelmatig gebouwd, en eenige
 plaatsen op de helling des bergs geëffend, om
 meer plaats te winnen voor het bouwen van
 huizen, en het aanleggen van tuinen. Er
 werden waterbakken gemaakt, om het water
 overal heen te leiden, en in de geschiktste
 middelpunten fonteinen geplaatst. De munt
 en de smelthuizen werden vergroot, en ge-
 schikter gemaakt tot den arbeid. Omtrent
 dezen tijd bedroeg het getal der inwoners
 twaalfduizend of daar boven: de bezitters van

mijnen waren of de eerste volkplanters of hunne nakomelingen, en daar nu het beste gedeelte der streek was in bezit genomen, zoo waren de nieuwe gelukzoekers, die nog van tijd tot tijd aankwamen, genoodzaakt in dienst der toenmalige eigenaars te treden, tot dat zij hunne manier van bewerking geleerd hadden, waarna zij andere mijnen langs de rivieren en kloven gingen zoeken, en dikwijls vonden. Tusschen de jaren 1730 en 1750 waren de mijnen op het hoogste punt van hunnen bloei, en 'sKonings vijfde zou in sommige derzelven gedurende eenige jaren van dat tijdvak ten minsten eene Millioen P. St. bedragen hebben.

Maar de mijnen, die dezen onmetelijken rijkdom bevatteden, werden allengs minder overvloedig, en, naar mate het kostbare metaal verminderde, vertrokken vele van de mijnwerkers, ten deele naar 't moederland, beladen met schatten, die andere gelukzoekers uitlokten, en ten deele naar *Rio de Janeiro* en andere zeehavens, waar zij hunne groote kapitalen in den handel besteedden.

Villa Rica heeft thans naauwelijks de schaduw harer vorige grootheid overgehouden. Wanneer men de winkeliers uitzondert, zijn de

BINNENDEELEN VAN BRAZILIE. 11

de inwoners zonder bezigheid; zij verwaarloozen volstrekt het schoone omliggende land, hetwelk, behoorlijk bebouwd, hen voor het verlies der schatten zou schadeloos stellen, die hunne voorouders uit deszelfs boezem trokken. Hunne opvoeding, zeden en erfelijke vooroordeelen maken hen even zeer ongeschikt voor een werkzaam leven: terwijl zij gedurig vlammen op ingebeelde rijkdommen, meenen zij ontslagen te zijn van die algemeene natuurwet, welke den menschen gebiedt, in het zweet zijns aanschijns zijn brood te eten. Bij de beschouwing van den overvloed, door hunne voorgangers opeenge stapeld, zien zij de nijverheid en volharding voorbij, die dezelve voortbragt, en verliezen de veranderde omstandigheden geheel en al uit het oog, die zulke eigenschappen thans dubbel noodzakelijk maken. De opvolgers van mannen, die van kleine beginselen tot groote welvaart opklimmen, volgen zelden het spoor dier Vaderen, zelfs wanneer zij daartoe worden opgeleid: hoe kon dan een *Creool*, in ledigheid en onkunde grootgebracht, iets gevoelen van de weldaden der nijverheid! Zijne Negers maken zijne voornaamste bezitting uit, en dan bestuurt hij dezelve nog zoo kwa-

kwelijk, dat hun arbeid naauwelijks de kosten opbrengt: volgens den gewonen loop der natuur worden zij oud en buiten staat tot werken; en nog blijft dan hun meester even traag en lusteloos, of vervalt geheel tot luiheid, zoo dat hij van den morgen tot den avond niets weet uitvoeren. Deze jammerlijke ontaarding is bijna het algemeene kenmerk der nakomelingen van de oorspronkelijke Volkplanters; de handel, dien men nog drijft, is in handen der Mulatten of Negers, die beide hunne meesters in verstand schijnen te overtreffen — alléén om dat zij er beter gebruik van maken.

Gedurende mijn verblijf alhier ging ik dikwerf naar de munt, en bekwam van de ambtenaren de vrijheid, om alle verrigtingen aan dezelve te zien. In het smelthuis waren acht of tien kleine blaasövens, veel naar de smids-haarden gelijkende. Houtskool is de gewone brand. Wanneer eene zekere hoeveelheid stofgoud, het zij veel of weinig, gebragt wordt, neem eens zes oncen, zoo wordt het eerst omgezet, en een vijfde voor den Vorst er af genomen; het overige wordt in eene *Hesfische* smeltkroes van drie duim middellijns gedaan, en deze terstond in den oven gezet. Hierbij
voegt

BINNENDEELEN VAN BRAZILIE. 13

voegt men dan *gesublimeerde* kwik, die, heet geworden, een' zeer sterken damp opgeeft: de *scorien* of slakken, die zich mischien aanzetten, worden met eene tang weggenomen, en, des vereischt wordende, nog meer kwik er bijgevoegd. Soms kookt de *masfa* over, en in dit geval bedekt men den smeltkroes met een stuk baksteen. Zoodra de kwik verdampt is, wordt het goud in de vorm gedaan, welke vooraf met diervet is bestreken: naderhand keert men die om in eene robbe met water. De staaf is meestal hier of daar met kwiksilver bezet, hetwelk de plek, waaraan het zit, de gedaante van lood geeft (*). Om dit wegtienemen, wordt de staaf met eene rijptang in 't vuur gehouden, tot de kwik geheel verdampt is. Daarop zendt men het goud naar den muntmeester, die het op den toetssteen vergelijkt met goudstaven van onderscheiden allooi, die reeds beproefd en gemerkt zijn, en het dan nog op zich zelf probeert.

(*) In *Engeland* zag ik eens een voorbeeld, dat eene goudstaaf, waaraan kwik zat, in handen kwam van een' in de metaalkunde onbedreven' persoon, en voor een' geringen prijs verkocht werd, als of het verkleurde gedeelte wezenlijk lood geweest was: koper en verkooper wisten niet beter.

probeert. Nadat het goud volgens beide manieren proefhoudend bevonden is, stempelt de muntmeester op de staaf den graad van fijnheid (*toque* genoemd), het gewigt, het nummer, den naam der plaats, en het jaartal. Alsdan wordt het in een daartoe aangelegd Register geboekt, eene kopij dier *Registratie* om de staaf geflagen, en deze alsdan aan den eigenaar ter hand gesteld, om die in omloop te brengen. De smelting van eene gegevene hoeveelheid gouds houdt zelden meer op dan tien minuten of een kwartier uurs, de loutering omtrent eens zoo lang: zoo dat ik menschen hun stofgoud heb zien overgeven, en een uur daarna als goudstaaf, vóór den omloop geschikt, heb zien terug ontvangen. Er heeft dus weinig vertraging plaats, en daar er zes ovens zijn, behoeven de brenners zelden hunne beurt afte wachten. De bleeke kleur en geringere hoedanigheid van onderscheidene goudstaven worden altijd toegeschreven aan het zilver, de *platina*, en andere metalen daarin vervat. Ik heb er gezien van 16 karaat, en andere van niet minder dan $23\frac{1}{2}$ karaat, hetwelk, op een half karaat na, zuiver goud was. Tweeëntwintig karaat is de vaste regelmaat; alle goud wat daarbo-

boven gaat, ontvangt eene *premie* volgens de fijnheid.

Men bragt mij veel *arsenikale* zwavelkeijen, die men voor kobalt uitgaf: ik onderzocht verscheidene stukken met de fondëerpijp, maar vond geen' zweem van dat metaal, daar die zelfstandigheid nimmer (gelijk de kobalt) het glas of de *borax* blaauw verwde. IJzerkeijen vond men omtrent drie mijlen van de stad, met eene sterke ader in de *quartz*. Spiesglas (*antimonium*) bragt men mij uit de verte, als mede eenige stukken sterk *geoxydeerd* koper, die men in de goudwasfchingen bij eene stad, met name *Caldrenes*, wilde gevonden hebben, doch waaraan ik niet zonder reden sterk twijfelde. Men trachtte mij niet zelden door gewaande ontdekkingen van koper te misleiden. Dus bragt iemand eens een rond stuk jaspis, van omtrent eene once gewigts, en daar benevens eene halve once koper, van de gedaante en omtrent de grootte van een stuk eendenhagel, 't welk hij zeide dat door het smelten van een' steen, gelijkfoortig met den voor mij liggenden jaspis, was voortgekomen. Met moeite kon ik hem doen begripen, dat de man, die de smelting voor hem had verrigt, eene koperen munt in den smelt-

smeltkroes moest hebben geworpen. Met vele bevreemding vond ik, dat zelfs personen van opvoeding in het denkbeeld stonden, als of bijna elke roodachtige straatsteen koper was. Een kerel had eens een gerucht verspreid, dat hij verscheidene stukken bezat, die rijk waren in dat metaal; maar toen men hem ontbood en naauwkeurig ondervroeg, kwam het er op uit dat hij die met verhuizen verloren had. Het is niet te verwonderen, dat zulke praatjes gretig veld winnen bij lieden, door gierigheid geprikkeld, en door onkunde verblind; en dat de uitvinders en verspreiders, meestal doortrapte knapen, door het goed gevolg worden aangemoedigd, en anderen door hun voorbeeld ook wegslepen. Het rijke ijzererts, dat men in deze streek in overvloed vindt, zou veel voordeelijker bezigheid kunnen geven, dan de goudwasfching, of andere ijdele en harfenschimmige ontwerpen.

In de eerste dagen van mijn verblijf alhier verschaften mijne Soldaten mij eenige van de fraaiste porseleinaarde die ik ooit gezien heb; diegene, welke in de porseleinfabriek te *Sèvres* bij *Parijs* gevonden wordt, is van mindere hoedanigheid. Men vindt die aan den

den voet van een' berg van *schistus argillaceus* (kleiächtigen leisteen) met name *San Antonio*, nabij *Cangones do Campo*, in eene ader met *quartz* en erts van spiegelijzer.

Eene week na mijne komst alhier werd ik op eene pottebakkerij, omtrent drie mijlen verre, uitgenoodigd. Eene brug over den *Rio del Carmen*, aan den voet der stad *Villa Rica*, overtrekkende, moesten wij een' andren steilen berg over, op wiens top ik zeer veel ijzererts vond, dat, hoewel niet zeer rijk, nogtans ongetwijfeld 25 per cent aan ijzer zou opbrengen. Het houtgebrek, waarover men hier klaagt als eene hinderpaal ter bearbeiding van deze mijn, zou door een jong plantsoen, waartoe de fraaije vlakte op dezelfde kruin zeer veel voordeel belooft, kunnen verholpen worden. Tegenwoordig ligt dezelve, hoewel zoo nabij de stad, geheel verwaarloosd, zonder eene omtuining. De pottebakkerij, die wij spoedig bereikten, was eerst onlangs aangelegd. De klei wordt zonder eenig mengfel in zijnen natuurlijken staat gebruikt, en door wasfching van de ruwe deelen gezuiverd. Nadat het water afge laten en zoo verre verdampt is, dat de klei genoegzame stevigheid behoudt, wordt die

II. DEEL.

B

op

op het wiel gelegd, en tot borden, kannen, kruiken enz. gevormd, die lomp en zwaar, maar geenszins sterk zijn; doch deze broosheid wordt te gemoet gekomen door eene voortreffelijke dikke verglazing. De ovens hebben geene schoorsteenen, maar bestaan enkel uit een laag gewelf met luchtgaten. De verglaasoven is zoo slecht gebouwd, dat hij veel vuur verslindt en weinig hette geeft. In deze gansche streek is veel fraaije grove klei voor baksteenen, pannen enz.

Ik werd ook verzocht om den wijn, daar ter plaatse gegroeid, eens te proeven, en vond dien uitmuntend. Men kan zich nauwelijks gelukkiger ligging, dan deze streek, voor den groei van allerlei vruchten verbeelden. Peren, olijven en moerbezen zouden hier even goed groeijen, als druiven, indien men er behoorlijke zorg aan besteedde. Een bekwaam landbouwer zou, hiervan ben ik verzekerd, den grond weldra zoo bekwaam maken tot den graan- als den veeteelt: immers het land is geschikt voor uitnemende tarwe, en een ander gedeelte zou men met kunstgras tot den hooibouw kunnen bezaaijen. Er loopt een fraaije waterstroom doorheen, en deze heeft val genoeg voor molens. Doch de

BINNENDEELEN VAN BRAZILIE. 19

de beginfelen van den akkerbouw schijnt men hier evenmin te verstaan, als op de andere door ons bezochte plaatsen. Er is mischien geen land op aarde, waar overvloed en schaarschheid niet afwisselen, en men dus door ondervinding genoodzaakt is in goedkoope tijden tegen gebrek opteleggen; maar hier wordt deze heilzame maatregel bijna geheel verzuimd. Het vee wordt op algemeene weiden gedreven (*), om daar, zoo goed het kan, de kost te zoeken. In de zomermaanden, wanneer het gras overal verschromd is, neemt het vee zijne laatste toevlugt aan den waterkant der beken, die ook spoedig opdroogen; alsdan sterven er geheele scharen van honger, en de overblijvenden zijn, na het drooge jaargetijde, zoo uitgeput en verzwakt, dat zij zelden in den grond genezen. Een kleine berg in de nabijheid dezer portebakkerij was rijk aan ijzer, en aan eene zelfstandigheid, die ik voor tepelvormige *barytes* hield, en er een staaltje van medenam. Sedert mijne terugkomst heeft de voortreffelij-

(*) De fraaiste streken dier weiden zijn, in het beste seizoen, op verre na zoo rijk niet in gras als een *Engelsch* (en dus nog minder een *Hollandsch*) weiland.

lijke Dr. WOLLASTON door ontbinding gevonden, dat het kwikzilversteen (*hydrargylite*) zonder rivierpath-zuur is.

Gedurende mijn verblijf te *Villa Rica* reed ik naar de acht mijlen van daar gelegene stad, *Mariana*, over een afgrijselijk, bijna ongangbaar pad langs een' bergrug, en daarna over den grooten weg, die tusschen twee hooge heuvelen doorgaat, en een eind wegs de rivier volgt. De oevers van den *Rio del Carmen*, die door de stad loopt, zijn van *Villa Rica* af met goudwasfchingen bezet, en de inwoners van deze laatste plaats hadden dien post reeds in den jare 1710 in bezit, waarop zij aanspraak maakten uit hoofde van het goud, hetwelk de rivier van daar affpoelde. Het werd omtrent den jare 1715 een Bisschopszetel, en *Cidade de Mariana* genoemd, naar de toen regerende Koningin van *Portugal*, Overgrootmoeder van den tegenwoordigen Prins Regent. Het is eene kleine, nette, welgebouwde stad van zes of zeven duizend inwoners, met een *Seminarium* voor jonge Geestelijken. De Bisschop is een man van een voorbeeldig gedrag, en door allen die hem kennen bemind. De handel der plaats is onbeduidend, en hangt meestal van de mijnen

BINNENDEELEN VAN BRAZILIE. 31

nen en boerderijen in den omtrek af. Er wonen hier vele mijnwerkers, wier mijnen echter vele uren verre af zijn, sommigen zelfs aan het dorp *Camargo*, aan gene zijde eener groote vlakte, die zich ten Westen der Stad uitsprekt.

Thans bijna veertien dagen in *Villa Rica* hebbende doorgebracht, wenschte ik twee landgoederen, veertig mijlen verre af, te bezichtigen, namelijk *Barro* en *Castro*, beide bezittingen van den Graaf DE LINHARES. Tusschen de reeds gemelde rijke jaren 1730 en 1740 bragten ook deze goederen veel goud op, en waren toen in bezit van den zeer geachten planter MATHIAS BARBOSA, die de menscheneters van daar verdreef. Schatrijk geworden zijnde, zond hij zijne dochter ter opvoeding naar *Portugal*, waar zij bleef, na zijn' dood alle die bezittingen erfde, en te *Lisbon* met een' edelman uit het huis van SOUZA huwde, uit welken echt de twee tegenwoordige Staatsdienaars van dien naam zijn voortgesprongen. De Rentmeester van zijne Exc. den Graaf voorzag mij en mijn' waardigen Vriend met muilezels, en de Regter, de Heer LUCAS, bezorgde op de vriendelijkste wijze alles voor onzen reistogt. Wij reden

door *Mariana*, en kwamen aan het drie mijlen verder gelegene dorp *Atto de Chapada*, op een' heuvel in het midden eener fraaije vlakte, en voorts aan een zeer hoog punt tusſchen twee regtſtandige bergen, van welke wij een gezigt op het dorp *St. Sebastiaan* hadden. Van deze ſteilte moesten wij met moeite afdalen naar den *Rio del Carmen*, die aan haren voet ſtroomt, en over welchen eene ſchilderachtige brug met hooge boogen ligt. Een uur verre gingen wij nu de rivier langs door een vruchtbaar land met welige, glooiende heuvelen en ſchoone vlakten, door talrijke beken bevochtigd, die in allerlei rigtingen naar de rivier toevloeijen, en in welke men, zonder uitzondering, ſporen van vroegere goudwasſchingen vindt. Langs den weg ziet men dergelijke overblijffelen, en deze weg ſchijnt vroeger of later tot de rivier behoord te hebben, die hier zoo breed is als de *Theems* te *Westmunſter*. Het dorp *San Giatanka*, 't welk wij nu doorkwamen, was afgelegen en ſlecht bevolkt; drie mijlen verder was een armoedig huis, met name *Lavras Velhas*, ten halven wege onzer reis, en waar wij dus nachtkwartier namen. De eigenaar van deze plaats kon naauwelijks met 30 of 40

Ne.

Negers bestaan, hoewel de grond slechts de hand des vlijtigen afwachtte, om allerlei voortbrengfelen te geven. Doch in plaats hiervan was in het rond niets dan verwaarloozing, onverschilligheid en traagheid te zien. Wij zijn echter der waarheid verschuldigd te zeggen, dat deze hoevenaar ons bij uitstek beleefd ontving en rijkelijk verzorgde.

Den volgenden morgen gingen wij door *Moro don Arreas*. Het land vertoonde al meer en meer schoone valleijen en heerlijk timmerhout, maar volstrekt geen vee. Op een' hoogen heuvel waren wij een uur lang in eene wolk gedompeld, en aan stofregen blootgesteld, die echter niet zoo sterk was, dat hij onze kleederen doortrok. Dit was de eenige regen, dien wij over dag hadden: des nachts viel die somtijds rijkelijk. Eenige verbazend groote wormen lagen onbewegelijk op den grond, en onze gids hield dit voor een onbedriegelijk teeken van vochtig weder. Van deze hoogte zagen wij den *Rio Gualacha*, die zich tien uren lager met den *Rio del Carmen* vereenigt, en alsdan den *Rio San José* vormt. In deze rigting door eene schoone landstreek trekkende, bereikten wij *Altos de St. Michael*, waar de laatstgenoemde ri-

vier zeer breed, maar niet diep is. Haar water is ongemeen troebel, uit hoofde van het slib der goudwasfchingen langs de oevers, van haren oorsprong tot hier. Deze hoogten geven een schoon gezigt op drie bogten des strooms: aan haren voet zijn sporen van eene der oudste en uitgebreidste goudwasfchingen, die aan haren ontdekker en eigenaar, *Senhor MATTHIAS BARBOSA*, een' grooten schat opbragt. Het land is wel van hout, maar slecht van menschen voorzien: ik gaf mijne verwondering te kennen van geene goede woonhuizen te zien in een te voren zóo rijk land, en vernam, dat de mijnwerkers overal den room van het goud affchuimden zóo verre zij maar konden, en dus niet lang op ééne plaats bleven, maar reeds te vrede waren, als zij slechts hutten of lootsen (*ranchos*) voor een kortstondig verblijf hadden.

Dezen berg afdalende, kwamen wij nu op het landgoed van Zijne Excellentie, met name *Fazendo do Barro*, en zagen het huis op omtrent een uur afstands, op eene aangename hoogte aan de rivier. Bij de komst werd een heerlijk middagmaal voor ons gereed gemaakt, waarmede wij, na acht uren op onze muil-

muilezels te hebbèn gezeten, geene pligtplegingen maakten.

Het huis niet alleen, maar de gansche plaats, maakte een treffend contrast met de ellendige inrigtingen, die wij tot nu toe waren doorgekomen. Na den eten deden wij eene wandeling in den tuin, waar de koffij-boomen, thans in vollen bloei, zich op een' afstand als besneeuwd vertoonden. Deze plek gaf het uitzigt op een allerbekoorlijkst gewest, door liefelijke hoogten en breede valleijen vol boschaadjen afgewisfeld. Aan den oever der rivier, die op omtrent driehonderd voet afstands tegen over het huis vloeit, biedt een schoone heuvel gelegenheid tot de kweeking van allerlei voortbrengfelen, en hangt met anderen te zamen, die even vruchtbaar zijn.

Daags daaraan bezocht ik het landgoed naauwkeuriger. Het distilleerhuis, de suikeren korenmolen, riepen hard om verbetering: de twee laatsten werden door *horizontale* watterraderen van groote kracht in beweging gezet. De gebouwen der *Fazenda* maken een' vierhoek uit, waarvan het heerenhuis de zuidzijde, en de negerwoningen, pakhuizen, timmermans- en smidswinkels, en andere

niet minder nuttige werkplaatsen de drie andere kanten besloegen.

Op mijn verzoek, om het vee te zien, toonde men mij zeven fraaije welgedane koeijen; de kalveren waren reeds oud. Daar men de koeijen niet geregeld melkt, gaven zij zeer weinig. Ik wilde den lieden van de boerderij de *Engelsche* wijze van botermaken leeren, en toen de timmerman mijne beschrijving van een botervat hoorde, verzekerde hij mij, dat hij er ook zoo een kon maken, en ging dadelijk aldus aan het werk. Hij nam een boomstam van de vereischte lengte en dikte, zaagde dien overlangs in twee gelijke deelen, holde die vervolgens genoegzaam uit en maakte een bodem; daarna voegde hij ze met twee ijzeren hoepels zoo dicht aan elkander, dat zij water hielden. De karnstok en deksel waren spoedig gereed; maar nu ontstond er eene onverwachte zwarigheid: er was hier geene plaats vrij van stof en vuil, om voor karnhuis te dienen, noch eene pan voor de melk. Alle de kookpotten, die men slechts misfen kon, werden tot dat einde schoongemaakt, maar het maaksel deugde niets, want zij waren van onderen wijd en van boven naauw. Men plaatste ze nogtans bij het
bo-

botervat, om ze terstond te gebruiken, zoodra de koeijen weder zouden gemolken worden. De goede Vrouw van den huize hielp ons aan deze werkzaamheden, en scheen er veel belang in te stellen.

Des namiddags reed ik uit om het goudwaschen te zien. Op den weg derwaarts ontwaarde ik een' man die een paard voort-sleepte, met een touw aan den toom in de eene hand, en eene zweep in de andere. Twee stukken leder waren aan twee ijzeren ringen genaaid; een gedeelte was over den rug van het dier gelegd, het andere hing neder. Aan deze ringen waren koorden gebonden, van de voorpooten van het paard, die men naar welgevallen verkorten of verlengen kon. Wanneer dan het paard zich bewoog, moest het zeer kleine stappen doen, omtrent gelijk officierspaarden in de rijfchool. Paarden, dus gedrild, worden hier *stappers* (*pacers*) genaamd, en zeer gezocht bij aanzienlijke personen van beide kunden, daar zij zeer gemakkelijk en aangenaam loopen.

Aan de wasfchingen komende, zag ik eene groote streek gronds reeds bewerkt, en verbazende hoopen van *quartz*-steen. Aan den oever der rivier, waar zij toen aan 't werk

werk waren, zag ik hen den grond ter diepte van op zijn minst tien voet weghakken, om den *cascalhao*, die op de rots lag, te bereiken. Zij moesten door klei hakken, die zoo hard was, dat, schoon men er watervallen op leidde, en de Negers dien steeds met houeelen bewerkten, er toch slechts met moeite doorkomen aan was. Dit was echter niet de eenige hinderpaal; want door de gedurige bezinking van den modder was de *cascalhao* vijf voet lager dan de bedding der rivier: zoo dat men naauwelijks de putten gegraven had, of men moest er reeds water uitscheppen. De waterwerken tot dat einde gebruikt, waren de volgende: Eene trog of goot, van vier stevige planken, eene holte van zes duim in 't vierkant makende, wordt in eene helling geplaatst, met het lager einde in de put, waar eene rol is vastgemaakt aan een' in den grond geslagenen paal; hierdoor loopt eene ijzeren ketting met bijzondere schakels, aan elke waarvan een stuk hout bevestigd is, bijna zoo groot als de inwendige ruimte der goot; de ketting loopt alsdan onder de rol door en over de buitenzijde tot de as van een waterrad, hetwelk, aan den gang zijnde, eene kolom water uitschept, gelijk aan de holligheid,

heid. Deze werktuigen kunnen veel water scheppen, doch worden spoedig onklaar. In vele gevallen zouden handpompen meer dienst doen, die met weinig moeite, voor geringe kosten gemaakt worden, gemakkelijk te herstellen, en altijd spoedig gereed zijn; doch deze kent men hier niet.

In het winnen van het goud moeten de Negers het zware, en de Negerinnen het lichte werk doen. De *cascalhao*, door de eersten uit de groeven gewerkt, wordt door de laatsten in *gamellen* of bakken naar de waschplaats gedragen. Wanneer men aldaar eene genoegzame hoeveelheid bijeen heeft, gaan de mannen aan 't werk, genoegzaam op de manier, zoo als reeds beschreven is, toen wij van *St. Paul* handelden. Ik merkte echter, dat men hier het goud niet terstond van het zwarte ijzer-*oxydum* afscheidde, maar de bakken in een grooter vat ledigde, en dus in het daarin vervatte water spoelde. De bezinking van dit vat werd in kleine *portien* van omtrent een pond aan de bekwaamste waschers terhand gesteld, daar de wasching, of, zoo als men het noemt, zuivering, groote behendigheid en nauwkeurigheid vordert. Sommige goudkorrels waren zoo fijn, dat zij

bo-

boven zwommen, en dus gemakkelijk in deze herhaalde waschingen konden weggespoeld worden. Om dit voortekomen, verpletterden de Negers eene handvol kruiden op een' steen, en mengden het' sap in kleine hoeveelheden met het water in hunne bakken. Of dit vocht in der daad het goud deed bezinken, zou ik niet stellig durven beweren; dit is zeker, dat de Negers zulks met het grootste vertrouwen gebruikten.

Er is nog eene andere zeer belangrijke wijze om het goud van de *cascalhao* aftefcheiden, *kano*-wasching genoemd. Men neemt daartoe twee tien- of twaalfduims planken, omtrent twaalf of vijftien voet lang; dezen legt men op een' glooienden grond, die één duim op de twaalf afhelt: twee andere dergelijke planken worden in dezelfde rigting aan het lagere einde geplaatst, op eene tweede hellende vlakte met een' val van zes duimen van de vorige. Aan de zijden worden planken op de kant gezet, en op den grond vastgemaakt; zoo dat zij lange ondiepe bakken maken, waarvan de boëm met ruige vellen, het hair naar buiten gekeerd, of, bij mangel daarvan, met ruwe baai is bedekt. Hier doorheen geleidt men nu het water,
dat

dat *oxydum ferri* en de lichtere gouddeeltjes bevat: deze laatste worden in 't afzakken door het hair aangegrepen en vastgehouden. Elk half uur neemt men de huiden op, en brengt ze naar eenen naburigen vijver, door vier muren, elk van vijf voet lang, vier breed, en vier diep, ingesloten, en omtrent twee voet water houdende. De huiden worden over dezen vijver uitgespreid, wel geklopt, telkens ingedompeld en weder geklopt, tot dat al het goud er uit is, waarna men dezelve wegneemt en weder in de bakken legt. Deze vijvers worden des nachts gesloten en wel voorzien. Het bezinkfel uit dezelve, 't welk zeer licht is, wordt gemakkelijk op de boven beschrevene wijze gewasfchen, en er blijft alleen het zwarte *oxydum ferri*, (*esmeril* genaamd) en het goud achter, hetgeen zoo fijn is, dat men het door de kwik daaraf moet fcheiden. Dit zag ik op de volgende wijze verrigten: Omtrent twee pond van dit *oxydum*, zeer rijk in fijne goudkorrels, werd in een' schoonen beker gedaan; de *masa oxydum*, die zeer vochtig was, bewerkte men dan omtrent twintig minuten lang met de hand, wanneer de kwik de *esmeril* fcheen te hebben afgefcheiden, en al het goud met zich opgenomen,

men, zich voordoende als een deeg, hetwelk men in alle gedaanten kon kneeden. Doch de goudkorrels waren eigenlijk niet met de kwik ineen gesmolten, maar enkel daarvan omgeven. Daarop werd het deeg in een' gevouwen doek gelegd, en een once kwikzilver of iets meer werd daaruit gewrongen. Het overige leide men dan in eene kleine metalen schotel, bedekte het met eenige groene bladen, zette het dan op een vuur van houtskool, en roerde het met eene ijzeren staaf, opdat het goud niet aan de kanten der schotel zou kleven. De bladen werden vernieuwd, zoodra zij door de hitte verschroeid raakten; alsdan zag men op sommige gedeelten kleine bolletjes kwik, en op anderen witte *oxydum*; bij het wasfchen met schoon water leverden ook de laatsten eene halve once kwik op. Ik merkte altijd op, dat het goud na deze bewerking van fraaf geel in vuilbruin was veranderd, en er geheel anders uitzag, dan hetgeen niet met de kwik was bewerkt. Deze *sublimering* was in mijn oog zeer belangrijk. Was dit eene toevallige ontdekking bij de Negers, of een schemerlicht van kennis?

Ten einde eene verbetering aan de hand te
ge-

geven, maakte ik eenige teekeningen en modellen van aarden vaten om de kwik te laten uitdampen en dan verdikken: maar de hoeveelheid goud, welke deze manier van afscheiding vereischt, is zoo weinig van belang, dat het naauwelijks der moeite waard zou zijn, de thans in gebruik zijnde manier te veranderen.

Ik reed over onderscheidene gedeelten van dit landgoed, en vooral beide oevers der rivier langs, welke, zoowel als de bedding, zeer uitgewaschen schenen. De bogten, of plaatsen waar het water de meeste zuiging heeft, gaf men op als het rijkst in goud. Waar de oever plat of effen was, liep de *cascalhao* op een' afstand onder de oppervlakte voort, en scheen niet alleen, maar was ook daar denkelijk eene voortzetting der rivierbedding: immers men weet, dat deze rivier in vroeger tijd veel breeder was. De gedeelten, waaraan men toen werkte, en andere, die nog moesten bewerkt worden, zagen er niet veel beloovend uit.

Weldra bekwam ik eene gelegenheid, om mijne voorgenomene proef op de boerderij te bewerkstelligen. Na omtrent zes pinten melk te hebben bekomen, die wegens de

II. DEEL,

C

fchaarsch-

schaarschheid aan gras gansch niet vet was, zette ik die in de daartoe afgezonderde keukenvaten, maar de plaats was zoo weinig geschikt, dat hoezeer ik de melk met banaanbladen dekte, zij toch den volgenden morgen met stof was bedekt. Ik schuimde den room af zoo goed als ik kon, doch bij gebrek van een' kelder of koele bergplaats, moest ik die in hetzelfde vertrek laten als de melk, waar zij naauwelijks veilig was tegen de varkens. Elk der twee volgende morgens kwam ik omtrent acht pinten, die bij de vorige gevoegd, en behoorlijk gekarnd werd: ook verkreeg men, in weêrwil der dunne melk, der slechte gereedschappen, en van de onveilige bewaarplaats, eene redelijke hoeveelheid goede boter. De menschen schenen hoog met den uitslag dezer proeve te loopen, maar ik twijfelde zeer sterk, of zij die na mijn vertrek wel zouden herhalen, daar zij, volgens haren aard, tegenzin in de daaraan verknochte moeite en zorg moeten hebben. Zóó sterk was het vermogen hunner, door gewoonte en tijd ingewortelde vooroordeelen, dat ik durf zeggen, dat zij liever tienmaal zoo veel moeite zouden doen, om met dertig schellingen kosten voor veertig schellingen

gen goud te winnen, dan ten koste van vijf schellingen voor veertig schellingen boter te maken.

Men zal met reden vragen, waarom ik, zoo tot in kleinigheden toe, over eene der eenvoudigste takken der landhuishoukunde uitweide. Ik moet hierop antwoorden, dat ik vóór mijn vertrek van *Rio Janeiro* vernomen had, dat de kaas, dien men in die hoofdstad gebruikt, en als een artikel van weelde beschouwt, juist uit deze streek kwam, waarheen ik toen op mijn vertrek stond. De smaak van dien kaas was somtijds zoo goor en onaangenaam, dat ik dien voor zeer ongezond moest houden: het was dus waarschijnlijk dat dezelve zeer slecht bereid wierd. Alle de boerderijen, die ik op mijne reis naar *Villa Rica* bezocht, versterkten mij ook in mijn gevoelen, want de melkerij was altijd de slechtste der jammerlijke verrigtingen op dezelve. Op de weinige plaatsen, waar men kaas maakte, waren niet alleen de gereedschappen boven alle beschrijving vuil, maar ook de leb zoo stinkend, dat men het daarbij volstrekt niet kon uithouden. Ik trachtte de menschen oplettend te maken op eene betere behandeling, en gaf hun bij elke

gelegenheid daartoe de noodige voorschriften : dan daar lesfen bij monde of gefchifte weinig konden afdoen , befloot ik die bij tijd en gelegenheid door mijn voorbeeld te verfterken. De eerfte en eenige gelegenheid hiertoe deed zich aan de *Fazenda do Barro* op , en ik helde te meer over , om daarvan gebruik maken , omdat ik mij voorftelde , dat mijn voorbeeld door de goedkeuring van Z. Exc. den Graaf VAN LINHARES eene verdubbelde kracht zou bekomen. Ik bedroog mij : ééne proefneming is niet beftand tegen eene verouderde kwaal , en er is geen uitzigt op verbetering voor deze , of eenige andere tak der landhuishoukunde in *Brazilië* , vóór dat de Grooten en Rijken zich dat allerbelangrijkst onderwerp waarlijk en hartelijk aantrekken.

Op onze togtes door dit uitgebreide landgoed zagen wij buiten aan menige boomen allerlei karmozijne *lichens* (*boom-leverkruid*) die aan het water eene hoogroode kleur bijzetteden. Ook was er uitmuntende boomfchors voor looijers , voornamelijk van eenen boom , met name *Canifistula* , welke de huid niet rood kleurt. Ook vonden wij fchoone verfcheidenheden van de *jacaranda* of rozenhout.

Na

Na eenige dagen te *Barro* te hebben doorgebracht, gingen wij naar de *Fazenda de Castro*, omtrent zeven mijlen verder, op reis, waar wij aankwamen na een aangenaam rit door een houtrijk gewest, met groote streken van rijk ongebouwd land, door vele uitmuntende stroomen bevochtigd. Dit schoone gebouw werd door den eersten bezitter dezer streken, *Senhor MATTHIAS BARBOSA*, gesticht. Het is zeer ruim en luchtig, hebbende van voren eene gaanderij van bijna 150 voeten lang, tot welke veertien vensters, die bijna de geheele hoogte der vertrekken beslaan, zich openen. *Castro* ligt nabij den zamenloop der rivieren *Riberon del Carmen* en *Rio Gualacha*, die te zamen den *San José* vormen, eene rivier zoo breed als de *Theems* te *Battersea*.

Wij bleven slechts één uur aan deze *Fazenda*, daar het oogmerk was, het *aldea* of dorp van *San José de Barra Longa* te bezoeken, hetwelk op de grenzen der *Boetocoedi-Indianen* ligt. Over eene schoone houten brug de rivier hebbende overgestoken, die reeds 50 jaren oud, doch nog tamelijk goed is, gingen wij den oever langs, welke met verscheidene tuinen versierd is, en meer spo-

ren van behouwing vertoont, dan waaraan wij sinds eenigen tijd gewoon waren. De luchtstreek is veel heeter dan te *Villa Rica*, uit hoofde der lage ligging: en wij vernamen dat allerlei vruchten, vooral ananasfen, hier bij uitstek groot en voortreffelijk groeiden; wij konden dit echter, daar het de tijd der vruchten niet was, zelve niet onderzoeken.

Na omtrent vier mijlen reizens kwamen wij aan het dorp. Daar het juist Zondag was, zagen wij tallooze scharen, die van alle kanten aldaar den Godsdienst bijwoonden, en na deszelfs afloop toeliepen om ons te zien. Mannen, Vrouwen, Kinderen, allen scheen dezelfde geest van ontembare nieuwsgierigheid te bezielen. Wij aten in een gemengd gezelschap van Dames en Heeren, ten huize van den eerwaardigen, gastvrijen en bij uitstek verplichtenden Dorpspriester. Een Officier en een Regter, beiden aldaar tegenwoordig, begonnen een gesprek met ons, en men kan moeilijk beflissen, wie het nieuwsgierigste was, zij, nopens het oogmerk onzer reis, of wij, omtrent den staat des lands, de menscheneters en dergelijken.

Wij vernamen dat dit dorp omtrent voor 23 jaren door een aantal *Portugeezen* gesticht was,

was, die door den overvloed van goud in de verzoeking kwamen, om zich op eene plek, zoo blootgesteld aan de strooperijen der *Boezocoedies*, nedertelaten. Tegenwoordig heeft het omstreeks 400 inwoners, en de nabuurschap is wel bevolkt, zoo dat er steeds eene genoegzame magt is om de Wilden aftehouden, die geene openlijke aanvallen meer durven wagen, maar dikwijls tot list de toevlugt nemen. Wanneer zij een huis hebben opgenomen, en weten, hoe sterk het van bewoners is, zoo steken zij het in brand, door pijlen met brandhouten voorzien op het dak te schieten, en vallen alsdan op de ongelukkigen aan, terwijl dezen trachten te ontsnappen. Deze Wilden (in den volsten zin des woords) gewend aan het leven in de bosschen, en doorkneed in kunsten om de wilde dieren voor hun onderhoud te betrappen, kennen duizenderlei middelen, om de volkplanters in hinderlagen te lokken. Soms tijds dringen zij achter takken en jonge boomen, die zij rondom zich in den grond steken, en leggen hunnen boog ongemerkt aan, zoo dat een arme Neger of Blanke, die onder hun bereik komt, zelden aan den moordpijl ontsnapt. Op een' anderen tijd bestrijken zij zich

met asch, en gaan op den grond liggen, of maken bedekte valgroeven met puntige stakken, en boven dezelve met loof en takken bedekt. Voor schietgeweer zijn zij doodelijk bang, en hooren het naauwelijks of zij slaan op de vlugt; maar bij ongeluk zijn deze wapenen bij de planters op verre na zoo talrijk niet, als zij behoorden te zijn; ook zijn nog de weinige die men heeft, zeer slecht gemaakt, en sommigen volstrekt onbruikbaar. Soms tijds, doch zelden, gebeurt het, dat de Soldaten de inboorlingen overvallen: in dit geval heeft echter geen strijd plaats: de laatsten zoeken zich door de vlugt te bergen, en de eerste, verhit op wraak, geven zelden kwartier. De gevangenen dient men handen en voeten te binden, en dus op een' stok naar eene veilige plaats te brengen: wordt er een slechts voor een oogenblik losgelaten, zoo springt hij weg zoo snel als een tijger, en is in een oogenblik weder in de boschen, ten spijt zijner vervolgers. Zij zijn volstrekt niet te temmen, noch door slagen noch door goedheid; en kunnen zij niet ontsnappen, zoo weigeren zij doorgaans voedsel te gebruiken, en sterven van honger.

De nadeelen, nu en dan aan de planters
door

door deze Wilden veroorzaakt, hebben de aandacht der Regéring getrokken, welke een' beslissenden maatregel omtrent dezelve heeft genomen. In eene *Proclamatie* van den Prins Regent worden zij uitgenoodigd om in dorpen te leven, en Christenen te worden, met belofte van staatswege, dat men hen als alle andere Onderdanen, beschermen zal, indien zij vrede en vriendschap met de *Portugeezen* verkiezen; doch tevens met bedreiging, in geval van hardnekkigheid, dat de Soldaten van Z. K. H. alsdan een' verdelgingskrijg tegen hen zullen voeren. Die men gevangen neemt, zullen als slaven tien jaren lang ter beschikking van diegenen staan, welke hen vatten. Het is zeer twijfelachtig, of het aanbod van verzoening, hier gedaan, wel eenige uitwerking zal doen op de *Boetocoedies*, die een' onveranderlijken tegenzin hebben in een zittend leven, en een' ingewortelden afkeer tegen alle andere Volken: ook hebben zij geene kunde genoeg, om de weldaden eener beschaafde Maatschappij te beseffen: zoo dat er geene hoop schijnt om hen t'onderbrengen, dan door het tweede vreesfelijke middel, aan het slot van 's Vorsten besluit vermeld. Eene beslissende drangreden tot ver-

kiezing dezer kortbondige manier, om zich van hen afstemmen, liever dan zachtere middelen, is de goudrijkheid van hun land, waarvan planters en gelukzoekers de bezittingen zoo veel mogelijk verlangen te bespoedigen. Eenige Officieren, wel bekend met de plaatselijke gesteldheid van hun land, en met het voeren van een' *Indiaanschen* oorlog, zijn reeds in deze moeilijke onderneming aangesteld.

Omtrent twee mijlen van dit dorp ligt een ander, met name *Piranga*, bij eene rivier van denzelfden naam, die vier uren van daar in den *San José* valt, en met hem den *Rio Doce* vormt. Deze stroom loopt door een vruchtbaar land, eerst noord- en dan oostwaarts, en valt op 19 Gr. 30 Min. Zuiderbreedte in zee. Aan deszelfs mond zijn drie eilanden, genoemd *Os Tres Irmanos* (de drie broeders). Welke onnoemelijke voordeelen zou het der aangrenzende heerlijke landstreek verschaffen, wanneer deze rivier bevaarbaar gemaakt wierd! Een verbaasende voorraad van suiker, katoen en andere voortbrengselen, die het land voortbrengt, benevens uitstekend timmerhout, zouden alsdan den grond leggen tot een' uitgebreiden koophandel, en zucht tot winst

winst zou de planters tot werkzaamheid aanzetten, die thans volstrekt niets aankweeken dan tot eigen gebruik, uit hoofde der zware kosten op de landvrucht van meer dan 500 mijlen naar de naaste zeehaven.

Piranga is misfchien nog meer dan het dorp *San José* aan de aanvallen der *Indianen* blootgesteld, maar er zijn eenige goudwasfchingen in de nabijheid, die de inwoners moed geven, om dat gevaar te verachten. Er ligt hier eene kleine bende strikruiters, om de grenzen te dekken, en de Wilden in de bosfchen opte zoeken, zoodra men er iets van verneemt. In weérwil echter van alle deze voorzorg is het dorp nimmer regt veilig: een huis zeer dicht nabij hetzelfde werd eenige maanden vóór onze komst overvallen.

Wij namen thans afscheid van den Pastoor, zijne gasten, en ik mag zeggen van alle dorpelingen, die ons in 't voorbijgaan kwamen begroeten. Naar *Castro* terugkeerende, bleef ik nog den geheelen volgenden dag, om de gebouwen te bezigtigen. Deze maken, even als *Barro*, een vierkant uit, waarvan de negerwoningen drie, en het heerenhuis de vierde zijde beslaan; de ingang daarvan wordt door eene poort gesloten, die voor
het

het geheel dient. De vertrekken in dit huis waren gelijk oude ridderzalen met snijwerk versierd, en ouderwetsch gemeubileerd. Er waren hier donderbusfen, zwaarden, en andere oude wapenen, ter verdediging geschikt, toen het huis nog voor de gedurige aanvallen der *Boetocoedies* blootstond. De trappen, galerij, en vloeren waren van fraai hout, hetwelk nog niet aanmerkelijk door den tijd geleden had. Bij het huis waren de *overblijffelen* eener suikermolen, eener branderij, van eene korenmolen, en eener katoenspinnerij, die door riemen en spillen wordt aan den gang gebragt: alles deerlijk vervallen. Ook het geheele gesticht droeg blijken van *vorige* grootheid, van waar het trapsgewijze met de vermindering en uitputting der goudwaschingen aan de rivieren en elders vervallen was. De Negers waren reeds alle naar *Barro* vervoerd, eenige weinige zieken en zwakken uitgezonderd, die het huis in orde moesten houden, (omdat dit eene lichtere taak was) tot dat zij weder kracht genoeg zouden hebben, om op de andere plantadje met hunne medeslaven aan den arbeid te gaan.

Na eene schets van het huis gemaakt, en
al-

alles wat mij belangrijk voorkwam bezocht te hebben, keerde ik langs denzelfden weg naar *Barro* terug, en maakte aldaar eene kaart van de rivier, waarin ik de reeds uitgeputte, de nog bewerkte goudwasfchingen, en de nog onbewerkte gronden met verschillende kleuren kenmerkte. Deze kaart zou men ook op eene grootere fchaal kunnen ontwerpen, zoo dat zij een' geheelen ring of kerspel omvatte, waar men de onderscheidene mijnen of goudbeddingen in hunne verschillende trappen met een' oogopflag kan overzien.

Op dit landgoed bezigt men 156 Negers, van allerlei jaren en kunne, die men denken zou, dat op zulk een voortreffelijk land, hetwelk al het noodige voor voedsel en dekfel opbrengt, aanmerkelijk veel boven hun noodig onderhoud moesten winnen: doch een voormalige rentmeester heeft twintig jaren lang zoo flecht huisgehouden, dat, hoewel hij niets te koopen had dan wat ijzer, en fchoon de goudmijnen veel meer opbragten dan thans, hij toch jaarlijks bij de winkeliers van *Villa-Rica* in de fchuld kwam. Een enkeld gezegde moge dit wanbestuur ophelderen: — de eigenaar woonde in *Portugal*. Thans is het landgoed in een' veel beteren staat,

staat, daar het een' anderen rentmeester, en drie opzieners, allen *Creolen* (geborene *Americanen*) heeft. Laatstgenoemden bekomen een jaarlijksch onderhoud van dertig *milreis* (30,000 *reis*, omtrent 9 P. St. of 100 Guldens) in het jaar, behalve de kost. Zij moeten de bevelen des rentmeesters tot stand brengen, en hebben het opzicht over de *Negers*; doch zijn ongemeen traag, en slaan nooit eene hand aan het werk.

De algemeene kost der inwoners van dit land *Kanaän* gelijk wel naar die der mijnwerkers omstreeks *St. Paul*, die wij boven reeds beschreven hebben. De meester (*), zijn rentmeester, en de opzieners zitten gezamenlijk aan een ontbijt van gekookte bruine boontjes, gemengd met bloemmeel van *Turksch* of *Indiaansch* koren, en een stukje gekookt of gebraden spek. Het middagmaal is almede een stukje gekookt of gebraden spek, waarvan het water op eene schotel van het genoemde meel wordt uitgestort, en dus een' stijven podding maakt. Eene groote hoeveelheid (omtrent eene halve maat) van de-

ze

(*) Toch niet de landeigenaar der groote *adelijke* goederen? Immers deze woont in *Portugal*. *Ned. V.*

ze kost wordt in éénen hoop op de tafel gezet, en als dan eene groote schotel gekookte boonen daarop gezet: ieder helpt zich zelve zoo goed hij kan, want er is slechts één mes, hetwelk men zeer dikwijls nie eens gebruikt. Een paar schotels kool voltoojen het maal. De spijs wordt doorgaans opgedragen in de aarden vaten, waarin die gekookt zijn; somtijds ook op tinnen schotelen. Water is de gewone drank. Bij het avondeten ziet men niets dan groote hoopen gekookte groente, met een klein stukje mager spek, om er wat hartigheid aan te geven. Bij feestelijke gelegenheden, of als er vreemdelingen zijn, verbetert men het middag- of avondeten met wat gestoofd gevogelte.

De negerkost bestaat in *Indiaansch* tarwemeel, met warm water gemengd, waarin een stukje spek gekookt is. Deze schotel dient tot ontbijt en avondeten, en voor het middagmaal heeft men boonen, ook aldus gekookt. Men moet erkennen, dat de ongelukkige Negers hier zeer vriendelijk en menschlievend behandeld worden, hetwelk hun goed gedrag ook waarlijk schijnt te verdienen. Men geeft hun zoo veel land als zij op hun gemak

mak kunnen bewerken (de zon- en heiligesdagen worden hun door de wet daartoe vrijgelaten) en zij mogen de voortbrengfels van hetzelfde naar hun goedvinden verkoopen. De eigenaars geven hun tot kleeding hemden en wijde broeken van grof katoen, op de plaats zelve gegroeid en geweven. Maar hunne werkdagen zijn lang: vóór zonnenöpgang roept hen een klokje tot het gebed, hetwelk door een der opzieners opgezegd, en door de schare der arbeiders herhaald wordt; hierop gaan zij tot na zonnenöndergang aan 't werk, waarop de dag weder met een gebed gesloten wordt. Een uur na het avondeten moeten zij brandhout gereed maken, *maïs* doppen, en andere huisfelijke bezigheden verrigten. — Onder de mannelijke Negers zijn halsgezwollen niet ongewoon: maar voor het overige schijnen zij gezond: ik zag er weinig of geenen met melaatschheid of huidziekten aangetast. Er waren vele zeer oude lieden van beide kunnen onder deze Negers; eenigen herinnerden zich nog hunnen ouden Meester, den vorigen bezitter van dit landgoed, die reeds meer dan zestig jaren dood was.

Het meel van *Indiaansch* koren, (*farinha*
de

de mielho) kwam mij zoo smakelijk en voedzaam voor, dat ik, na voor eenigen tijd daarvan mijne hoofdkost gemaakt te hebben, nieuwsgierig was, de bereiding te kennen. Het koren wordt eerst in water geweekt, en daarna, dus vochtig en gezwollen, gestampt, om er het buitenvlies afte scheiden, als dan is het kortelig, en wordt met koperen pannen op het vuur gezet en bestendig geroerd, tot dat het droog en eetbaar is (*). Als dan dient het hier even zeer voor brood als de *farinha de pao* of *maniok* (*cassave*) te Rio de Janeiro, St. Paul, en elders.

Het *Indiaansche* koren wordt altijd gereeld op nog niet ontgonnen landen, die op de boven beschrevene wijze door afbranden schoongemaakt zijn. In goede jaren, dat is, wanneer het drooge weêr toelaat, het gekapte hout geheel tot asch te verteren, is de opbrengst 150 ja 200 voud. Men wiedt het alleen, na dat het zaad een' korten tijd in den grond heeft gelegen: inderdaad lijdt het koren minder door onkruid, dan door de somtijds geweldige verwoestingen der ratten.

Over:

(*) Het is dus meer eene soort fijne erutte dan meel.

Ned. Vert.

II. DEEL.

D

Over den staat der Maatschappij alhier had ik weinig tijd opmerkingen te verzamelen. Onder de vrouwen scheen algemeene zwakheid te heerschen, herwelk ik aan gebrek aan goed voedsel en oefening toeschreef. Zij houden zich meest met naaijen en kantmaken bezig. Te *St. José* zag ik vele vrouwen op het land in lange japonnen van *Engelsche* gedrukte katoenen: sommigen hadden lakensche mantels met goud en galonnen of *Manchestersch* fluweel bezet, en los over den schouder geslagen. Het hair was altijd met kammen opgezet, en doorgaans droegen zij manshoeden. De mannen behoorden meest tot de landmilitie, en waren dus in montering. Men kan zich geen grooter onderscheid in de wereld verbeelden, dan tusschen een' *ongekleeden* officier der (zoogenaamde) landmilitie, en de *volle staatsie* van denzelfden man. In het eerste geval heeft hij zelden meer dan de helft zijner kleederen aan, over welke hij een' ouden jas werpt; in dit gewaad slentert hij van 's morgens tot 's avonds op zijne muiltjes, als het ware beeld der luiheid, rond. Des zondags, of op *gala*-dagen, stapt diezelfde slordige knaap, nadat hij zich eenige uren gekleed heeft, als een wel-

welgedaan officiertje het huis uit, geheel beladen met schitterende galonnen, op een paard, hetwelk niet minder rijk opgetooid is, en levert aan de gapende menigte geen minder fraai gezigt op, als bij ons een Generaal op eene monsterring. De middelweg, eene deftige kleeding, is hier onbekend: altijd ontmoet men flordigheid of opschik.

Te *Barro* vertoonde men mij eene bij uitstek fraaije vrucht, die in smaak met versche amandelen overeenkwam, en met droogen goed kan blijven, zoodat zij een gewigtig handelsartikel uitmaakt. Daar ik te voren nooit van deze vrucht gehoord had, zal ik daarvan hier een kort verslag geven. Van buiten gelijkt zij, wat de grootte betreft, naar eene volgroeide kokosnoot met de schaal, zijnde negen of tien duim lang, en vijf of zes in het dikste gedeelte. Zij hangt met een' zeer dunnen maar sterken steel aan den tak. De schaal is vol pitten, (wel 30, 40 of 50) even als amandelen, maar twee of driemaal zoo groot, in reijen geschikt, en door eene witte, mergachtige zelfstandigheid van elkander gescheiden. Wanneer deze pitten rijpen, wordt de top der schaal, die naar een deksel gelijkt, allengskens open gedrukt, en als-

dan vallen de pitten met het grootst gedeelte der schaal op den grond. De boomen worden tegen den tijd, dat deze vruchten rijp zijn, door wilde zwijnen, geheele troepen van apen, papegaaijen, en ander gevogelte bezocht, die dezelve niet verlaten, zoo lang er nog van deze heerlijke noten op te vinden zijn. Men heeft mij voor de waarheid verzekerd, dat eenige boomen meer dan 2000 pond noten in één jaar gedragen hebben. Eene derzelve nam ik mede, om die aan den verlichten Wijsgeer en Natuurkenner, Sir JOSEPH BANKS toetezenden. Wij namen nu afscheid van de goede lieden aan de *fazenda*, en keerden langs den weg, die wij gekomen waren, naar *Villa-Rica* terug. Met groote moeite had ik mij van eene zekere hoeveelheid boter volgens de nieuwe bereiding voorzien, als een geschenk voor den Heer Regter LUCAS, en dezelve kwam volkomen verschen en zoet aan. Te *Lavras Velhas* vertoonde men ons heerlijke kina, zeer gelijkende naar die van *Peru*, en die, naar men zeide, ook in een' hoogen graad derzelve eigenschappen bezat. Volgens het staaltje dat wij zagen mogt men met veel grond besluiten, dat deze *Braziliaansche* koortsbast in vele gevallen

vallen even veel uitwerking zou doen als de *Peruviaansche*; en daar men er hier een grooten voorraad van kan op loen, is de proef zekerlijk wel der moeite waard voor de Geneeskunde. Ik zond daarvan iets naar huis, maar door een of ander toeval ging het aan het tolhuis verloren.

Op vele plaatsen van onzen weg konden wij insecten verzameld hebben; maar het bewaren en overbrengen derzelve op zulk een langen weg vereischt zoo veel zorg en oplettendheid, dat ik er van afzag. Het kwam mij vreemd voor, dat ik sedert mijne komst in *Brazilie* nog nergens, behalve in de kabinetten der liefhebbers, meer dan ééne diamant-tor (*diamond-beetle*) gezien had, na een vruchteloos onderzoek in allerlei verscheidenheid van gewassen.

Gedurende mijne afwezigheid van *Villarica* had een mijner soldaten mij een geheel pond *bismuth* in stukken gebragt, waarvan elk niet meer dan eene once woog. In dien staat vindt men het dikwijls met geel *oxydum* bedekt, een bewijs dat het niet op zijne plaats is, daar het doorgaans in aderen voorkomt. Ook bragt men mij vele stukken zwavelkei, en allerlei ijzerertsen.

Ik had in de stad last gegeven, om gedurende mijn togtje eenige landschelpen voor mij optezamelen, en bekwam er tot mijne groote blijdschap zes, van eene fraaije kastanjekleur, met schoone rozekleurde monden: behorende tot eene nieuwe verscheidenheid der *helix*. Na die eenigen tijd bewaard te hebben, zonder de dieren er uit te nemen, vond ik tot mijne verbazing, dat een derzelve twee eijeren gelegd had. Ik had mij te voren nooit verbeeld, dat deze dieren eijeren leiden. Eene der schelpen nam ik in de hand, terwijl het dier zich voort beweegde, waarop dit zich terstond zamentrok, en oogenblikkelijk in de schelp kroop, gedurende welke poging een derde ei in den mond dier schelp werd gelegd. Alle de eijeren waren omtrent zoo groot als van eene mosch; en dit waren de eenige landschelpen die ik nog op mijne reis had gezien.

Op een tweede bezoek in de munt nam ik bijtijds de gelegenheid waar, om aan de bestuurders mijne denkbeelden wegens eene nieuwe inrigting, om kwik aan de mijnwerkers te verschaffen, medetedeelen. Een groot beletsel in het gebruik van dat metaal, zoo noodzakelijk in sommige takken van het mijnwerk,

werk, was de geweldige prijs, waarvoor het bij uitsluiting door de apothekers verkocht werd, doorgaans tegen meer dan twee *Engelsche* Schellingen ($f\ 1 : 2$) het once. Ik floeg voor, om een algemeen magazijn van kwik aan de munt opterigten, 't welk het tegen den inkoopprijs aan de goudwaschers zou overlaten. Hierdoor zou dit artikel in algemeen gebruik komen, zoowel tot groot voordeel voor den staat als van bijzondere personen. Ook gaf ik hun modellen van aarden vaten, die men voor geringe kosten zou kunnen maken, om de kwik te laten uitdampen en verdikken, hetwelk eene groote bezuiniging van dat artikel zou bewerken.

Mijn verder verblijf, tot aan de reis naar *Tejuco*, was zeer aangenaam. In de doorgaans gemengde avondpartijen, tot welke ik werd uitgenoodigd, viel mij de *Engelsche* kleederdragt, vooral bij de vrouwen, in het oog. De huizen der hoogere klassen te *Villa Rica* zijn veel gemakkelijker en beter gemeubeleerd, dan ik ze immer te *Rio de Janeiro* en *St. Paul* had gezien, en worden doorgaans in de beste orde gehouden. De keurige bedden verdienen eene bijzondere beschrijving. De bedstijlen waren van fraai hout,

op verschillende wijze gegroefd of met snijwerk versierd: de zijden waren glad, de onderlagen van planken of leder. Het bed zelf was van katoen, de lakens van fijn linnen met inlandsche kant van niet minder dan negen duim breed gegarneerd. De peuluw was met zijn neteldoek overtrokken, en hiervan de einden ook met kant bezet. De hoofdkusfens waren rond aan de einden, eerst met rozekleurde taf, en daarboven weder met zijn neteldoek met eene breede kant overtrokken, welke laatste, net gestijfd en opge maakt, er zeer rijk uitzag. De deken is van geel satijn, naar een damast patroon, even als de lakens en kusfens met breede kant voorzien. Boven aan den bedhemel was tapijtwerk van dezelfde stof, doch zonder gordijnen. Ik heb nooit, zelfs in den nieuwsten smaak, zulke prachtige bedden gezien, dan die der Rijken in dit kapiteinschap.

Daar nu alles voor mijn vertrek in gereedheid was, nam ik afscheid bij de inwoners, tot welken ik toegang bekomen had, om hen voor hunne ongemeene beleefdheid te mijwaarts te danken, en ontving van hen de verplichtendste vriendschapsbetuigingen, en de hartelijkste wenschen voor mijn welzijn. Ik nam ook met

BINNENDEELEN VAN BRAZILIE. 57

met leedwezen afscheid van mijnen waarden Vriend en reisgenoot GOODALL, die om zijne zaken naar *St. Joao del Rey*, en van daar weder naar *Rio de Janeiro* moest gaan. Nooit heeft wel een reiziger beter medgezel gehad: mijn vriend, door een' altijd vrolijken luim beziel, bezat de gelukkige gaaf alle dingen van de gunstige zijde te beschouwen, en was, *en* op slechte wegen, *en* in ellendige herbergen, *en* bij armhartige kost, *en* bij allerjammerlijkste bediening, een sprekend voorbeeld der waarheid: een vrolijk hart is een gedurige maaltijd. Volkomen meester zijnde van de taal, en dóór en dóór bekend met de zeden en het karakter des volks, was hij overal t'huis, en lokte altijd uit het gesprek eene stof tot levendig onderhoud of nuttige leering. Deze bekoorlijke eigenschappen, het uitvloeisel van een beschaafd verstand en een voortreffelijk hart, gaven hem dubbelé aanspraak op die achting en dat vertrouwen, welke wij altijd voor echte *Vrienden* koesteren.

TWAALFDE HOOFDSTUK.

Reize van Villa - Rica naar Tejuco , de hoofdstad van het gewest der diamanten.

Na vooraf Z. Ex. den Graaf DE LINHARES berigt van mijne werkzaamheden te hebben gegeven, vertrok ik van *Villa - Rica*, verzeld door de twee soldaten, en mijnen zwarten knecht. Ik trok de stad *Mariana* weder door, en kwam op de meermaals genoemde vlakte, die in den regentijd dikwijls geheel overstroomd is. Links zag ik een' schoonen, *romanesken* berg, met name *Moro de Santa Ana*, waarop vele kleine, nette huizen stonden, door koffijplantaadjen en oranjeboschjes omgeven; de voet was besproeid door een beekje of *corvinha*, welks oevers zeer rijk zijn aan goud, en door de bergbewoners daartoe worden gewaschen. Verder gaande, werd de weg smal: het land, hoewel thans met boschen bedekt, scheen voormaals bebouwd te zijn geweest. Wij ontmoetten hier vele met suiker beladene muilezels, bestemd naar *Villa - Rica*, of, aldaar geen' aftrek vindende, naar *Rio de Janeiro*.

Bij

Bij een dorpje en riviertje, beide *Camargo* genaamd, is een schoon huis en eene goudwasfching, die men zegt dat veel opbrengt, en die althans 200 Negers aan het werk houdt. Omtrent eene mijl verder is het armoedige plaatsje *Bento Rodrigo*, en tegen zes ure kwamen wij aan het zeer aanzienlijke dorp *Infectionado*, met niet minder dan 1500 zielen. Het was nog volkrijker geweest, doch ook al door de vermindering der mijnen vervallen. Daar er geene herberg was, waar men iets kon bekomen, steeg ik af ten huize van een' winkelier, die mij zeer beleefdelijk eene slaapplek, en daarenboven het avondmaal aanbod in gezelschap van zijne Vrouw en drie andere Dames, van een' zeer aangename en vrolijken omgang. Niet zonder moeite bekwamen mijne Soldaten daags daaraan eenige muil dieren; ten tien uren ging ik op een' slechten weg op reis, en bereikte reeds na een half uur de kleine rivier *Corga de Infectionado*, die door een land rijk in goud stroomt, vooral bij het dorp *Santa Barbara*, waar men in alle rigtingen goudwasfchingen ziet. De twee volgende uren, tot aan het dorp *Catos Altos*, loopen over eene der schoonste vlakten die ik immer in *Brazilië* gezien

zien heb. Zij heeft veel overeenkomst met die tusſchen *Matlock* en *Derby*, en de omringende bergen met die van *Westmoreland*. In ſommige ſtreken derzelve zijn *topazen*, maar zelden van eene goede hoedanigheid. Dit landschap kwam mij voor niet minder geſchikt te zijn tot den landbouw als tot het mijnwerk, daar de grond van onder en boven even rijk was. Het reeds genoemde dorp *Catos Altos* bevat op zijn minst twee duizend inwoners, en ligt nog in eene volkrijke buurt. De openbare geſtichten zijn welgebouwd, en de huizen van bijzondere perſonen zien er zeer fatſoenlijk uit, doch zijn blijkbaar in verval. Wij ſtaken de breede doch ondiepe rivier over, aan wier oevers werken waren aangelegd, uitgebreider en beter beſtuurd dan ik tot nog toe gezien had. De geheele nabuurschap wordt met talrijke beken beſproeid, waarvan velen tot een' grooten aſtand van hunne bedding zijn afgeleid, om goud te kunnen waſſchen. Overal, zelfs op de toppen en zijden der heuvelen, ziet men werkzaamheden van dien aard: zelfs beſpeurden wij in de valleijen nog vele niet ontgonnen goudrijke plekken.

Na omtrent zes mijlen dit naakte land te
zijn

zijn overgetrokken, betraden wij een' naauwen weg, en kwamen, door het dorp *Cocaes*, een half uur verder in het duister naar de woning van den Kapitein *Mor* (Major) van het distrikt, waar wij afstapten, na dien dag meer dan dertig mijlen te hebben afgelegd. Naauwelijks waren wij aangekondigd, of men wees ons de trap op in eene reeks fraaije vertrekken, met groote pracht gemeubileerd, waar ik door den Kapitein aan zijne beminnelijke Vrouw en Dochter werd voorgesteld. Hier ontmoetten wij Doctor GOMEZ, een man van kunde en talenten, met wien ik in gesprek geraakte, en die mij naderhand eene fraaije verzameling goud in allerlei gedaanten toonde, sommigen als eendenhagel, anderen met *mica*-vormig ijzer, anderen in den vorm van boomen. Ook had hij staaltjes bij zich van eene stof gelijk dropsteen, waarop salpeter zich vormde, anderen van spiegelijzererts, en drie of vier fraaije stukjes *chromium*, die ik in 't eerst voor *realgar* hield. Ook gaf deze Heer mij belangrijke ophelderingen ten aanzien der delfstofkunde van dit land, wier naauwkeurige kennis zóó moeilijk te bekoemen is, dat ik alles, wat niet met mijne eigene ondervinding strookte, meende te moeten verwer-

werpen. Des avonds kwam de Graaf ENGELHAUSEN, die over een smaldeel ruitery in dit distrikt bevel voert, in ons gezelschap. Hij deed mij verscheidene vragen betreffende *Engeland*, waar hij opgevoed was, en 't welk hij niet minder dan zijn geboorteland scheen te beminnen.

Dit groote landgoed, hoewel nog rijk in goud, wordt slechts door 200 Negers bewerkt. Een gedeelte van hetzelfde is een goudberg van *schistus* (lei) bevattende beddingen van *mica*-achtig ijzererts: het laatste maakt eene dunne bedding uit, en bevat goud in korrels, met eene korst van dat erts overtrokken. Het is merkwaardig, dat de *cascalhao*, die men doorgaans, ja bijna altijd, in diepten en kloven vindt, hier op een' kleinen afstand beneden den top wordt gevonden.

De ontdekking der oorspronkelijke goudmijn in deze rijke *fesmaria* zou men aan het volgende geval te danken hebben. Eenige Negers, bezig met het land voor de bebouwing schoon te maken, braken een' zeer grooten mierenhoop op, en vonden, toen zij dien aan de lucht open leiden, om de insekten te vernielen of te verstrooijen, groote korrels goud. Het is echter zeer waarschijnlijk, dat het

het algemeene voorkomen van den grond reeds lang te voren tot die ontdekking geleid had, en dat het hier verhaalde geval slechts diende, om het bestaan van goud op eene vroeger niet daarvoor bekende plaats aantetoonen. — Deze plaats ligt bijna midden in het mijngeest, en wordt voor een der rijkste gedeelten van hetzelfde gehouden. De eigenaar en zijn broeder, die in *compagnie* doen, hebben zonder lage bekrompenheid hunne zaken gedaan, en zijn nogtans, naar men wil, zeer rijk. Gaarne ware ik een paar dagen gebleven, om de uitgebreide werken, door hun geopend, te bezichtigen; maar ik wilde dit verzoek niet doen, daar ik eenige jaloersheid of achterdocht op mij meende te bespeuren. Men dacht hier, naar het schijnt, dat ik van 'slands wege gezonden was, om onderzoek naar den staat der mijnen te doen, en daarvan berigt uittebrengen.

In het voorbijrijden der mijnen, na dat ik van den Kapitein had afscheid genomen, merkte ik geheel geen werktuig, om den handenarbeid gemakkelijk te maken. De lastige manier, van met de hand te waschen, was meest algemeen in gebruik: somtijds gebruikte men de boven beschrevene hellende schuiven, die met

met behoorlijke verbetering veel beter aan het oogmerk zouden kunnen beantwoorden.

Tusschen den berg op het landgoed van Kapt. FELICIA en het dorp *Sabara* is een rijk mijn-
gewest, hetwelk zich ook over heuvelachtig
land naar *Bromare* uitstrekt. Vele rijke be-
zitters van nog niet ontgonnen goudlanden
wonen op hetzelfde. Een stukje land van
eenige mijlen groot, 't welk men denkt dat
geen goud bevat, wordt tot den landbouw
gebezigd.

Ik ging vier uren verre over eene vrij wa-
ter- en houtrijke streek, naar een gehucht
met name *Vas*, waarvan de naam mij gemeen-
zaam was, doordien de Soldaten altijd van
„den goeden ouden man van *Vas*” spraken.
Deze grijsaard, wiens onthaal althans ten mij-
nen opzichte volkomen aan zijnen bijnaam be-
antwoordde, was een landman uit *Oporto*, die
hier omtrent veertig jaren gewoond had. Hij
kocht het landgoed met twintig Negers, en be-
taalde het bij termijnen in twintig jaren af.
Deze manier van verkoopen is hier veel in
gebruik, daar zij gemakkelijk is voor den koo-
per, en voordeelig voor den verkooper, die
in dit geval een' beteren prijs kan maken,
dan tegen contanten. Het welgebouwde en
ge-

gemakkelijke huis heeft eene suikermolen en een stookhuis daarbij. De suiker wordt gemeenlijk naar *Rio* gezonden; met den overbrenger maakt men als dan eene overeenkomst, dat hij voor zijne moeite de helft of somtijds twee derde van het bedrag zal genieten, mits eene lading zout, ijzer, en andere waren terugbrengende.

Door de vriendelijkheid van mijn' waardigen gastheer verliep de avond zeer aangenaam. Vele naburen kwamen om mij te zien en te spreken: want een *Engelschman*, of mischien eenig ander vreemdeling, was nog nooit zoo diep in het land geweest. Hunne nieuwsgierigheid deed hen alles onderzoeken wat ik bij mij had; mijn zadel, toom en stijgbeugels werden met veel aandacht bekeken; zij konden zich niet verbeelden, hoe het mogelijk was, op onze manier veilig in den zadel te zitten, en ik putte vergeefs alle mijne wel-sprekendheid uit, om hun het nut daarvan boven den *Portugeeschen* zadel te beduiden, die een' rand van acht duim hoog heeft, zoo wel van voren als van achter, zoodat de rijder als 't ware in het blok zit, en wel niet ligt uit den zadel kan vallen, maar ook zeer onaangenaam en lastig geplaatst is.

II. DEEL.

E

Den

Den volgenden morgen bezocht ik de Negerwoningen, en was zeer verblijd, er eene te vinden voor arme en ongelukkige reizende Negers, die hier vaderlijke bescherming vinden, en zoo lang mogen blijven als zij noodig hebben. Bij 't afscheid nemen van den goeden ouden Heer kon ik hem volstrekt niet bewegen eenige vergelding voor zijn vriendelijk onthaal aantenemen, en hij beantwoordde mijne dankbetuigingen met de hartelijkste welmenendheid. Ik trok een' fraaijen stroom over, en reed over verscheidene suikerplantaadjen, waar het riet bijna rijp was om te snijden. Hoe verder wij kwamen, des te bergachtiger werd het land, en had overvloed van kleiachtigen leisteen, zeer sterk met *quartz* gemengd. Zestien mijlen verder zagen wij een' zeer vreemden berg of bloote granietrots, genoemd *Isambé*, die een gedeelte uitmaakte van een' hoogen bergrug aan onze linkerhand. Ten vier uren kwamen wij aan een armoedig dorp en schoone rivier, beide van denzelfden naam. Deze plaats was voorheen van eenig belang, doch verviel met de uitputting der naburige goudmijn tot armoede en gebrek. Het aantal der inwoners is duizend, die, tot de diepste werkeloosheid vervallen, er uitzagen als de schim-

BINNENDEELEN VAN BRAZILIE. 67

schimmen hunner Vaderen, die het overblijfsel hunner gezonkene weelde bezochten. Alles rondom hen zag er even treurig uit: de huizen stortten bijna in door gebrek aan herstel; de plaats voor de deur waren met gras begroeid. Ook was het geheele uitzigt des lands zeer verschillend van den weg hier naar toe, namelijk onvruchtbaar, droog en steenachtig. Men kan dus wel begrijpen, dat wij hier geene gemakken hoegenaamd vonden: wij stapten af aan een allerellendigste herberg, waar men ons beschimmeld *Indiaansch* koren met wat boonen (*feyones*), en met de grootste moeite van de wereld een stuk gevogelte voorzette. Mijn knecht moest alle gereedschappen schoonmaken, eer men die gebruiken kon, en de Soldaten moesten bij den pot wacht houden, opdat niet een half verhongerde dief dien mogt plunderen. De Bevelhebber der plaats, wien wij over de zichtbare teekenen van ellende op het gelaat der dorpelingen spraken, zeide koeltjes weg: „Oho? „terwijl zij nog *mais* te eten, en water te „drinken hebben, zullen zij niet van honger „sterven.” Ik maakte mij zoo spoedig mogelijk weg uit dit verblijf van hongersnood, en stemde volmondig de ultroeping der *Portugeezen* over

die plaats toe: *De las miserias de Itambé Senhor nos libre!* (bevrij ons, ô Heer! van de ellenden van *Itambé*.)

Omtrent vijf mijlen verder kwamen wij aan de Rivier der Oncen, dus genaamd naar de menigte dezer dieren, welke voorheen op hare oeveren woonden. De wisselplaats *Lagos* bestaat uit eenige weinige jammerlijke *fazendas* (landhoeven). Een uur verre ging de weg nu over een steil en bergachtig oord, en, dien bergrug te boven zijnde, deed zich eene fraaije landstreek voor ons op, die een' groot-schen, schilderachtigen berg, bijna een uur van ons af, vertoonde. Omtrent ten halven wege was een groot huis, waarheen wij koers zetteden. Eene vrij diepe rivier, die wij overstaken, werd om zijne zwarte wateren (door de ontbinding van aardpek of plantaarde dus geverwd) *Rio Negro* genoemd. Aan den oever is eenig fraai grasland. Het verlatene dorp *Gaspar Soares* moesten wij nog door, om aan het gemelde huis te komen, waarvan de bezitter, bij afwezigheid van haren man, mij zeer beleefd ontving. Het overige van den dag besteedde ik in wandelen over het landgoed. De berg waarop het huis staat, is bijna geheel uit ijzererts van *mica* met fraaije
acht-

achthoekige kristallen van *magnetisch* ijzer: de muur vóór het huis was bijna geheel daarvan zamengesteld. Hier en daar zag ik die, tot mijne groote verwondering, in regelmatige beddingen, niet meer dan een duim dik, tuschen beddingen van wit zand. In dezen omtrek is zoo veel erts, dat de Regéring een ijzerwerk heeft opgerigt, onder bestuur van den Heer FERNANDO DE CAMARA, *Intendant* van het gewest der diamanten. Om deze onderneming te bevorderen, had mijn tegenwoordige gastheer een uur in 't vierkant boschland, het eenige in deze buurt, aangeboden. De grond voor de aantevangen werken is reeds bepaald, en eenige steenblokken zijn gereed: nogtans schijnt de zaak zeer langzaam voorttegaan, en zal waarschijnlijk tot geene groote volmaaktheid komen.

De naburige heuvelen en stroomen waren rijk aan goud, maar zijn volkomen uitgewaschen, en thans even zeer uitgeput als de werken te *Itambé*. Een riviertje, 't welk over den top des heuvels vloeit, geeft eene buitenge-
meen goede gelegenheid tot de goudwasching; men wil die thans tot de ijzerfabriek besteden.

Den volgenden dag ging ik noordwaarts over eene schoone landstreek, en nadat ik

omtrent zes mijlen op een' slechten weg met ellendige muilezels had afgelegd, beklom ik een' heuvel, rijk aan ijzererts. Twee mijlen verre was deze weg met uitstekend ijzer-*oxydum* bedekt, en de heuvelen schenen geheel daaruit te bestaan. Bij eene schoone beek stond eene jammerlijke hut; er waren twee vrouwen aan 't katoenweven bezig. Deze voor 't overige zoo nietsbeduidende plek was nogtans een der belangrijkste voor de delfstofkunde, die ik nog bezocht had. Hij wordt *Largos* genoemd, als mede *Oro Branco*, (*wit goud*) uit hoofde eener korrelige stof, het goud in grootte van korrels en gewigt niet ongelijk, die men bij 't goudwaschen in de stroombedding gevonden heeft. Het is sedert gebleken *platina* te zijn, en werd voor vele jaren in de *cascalhao* beneden de plantearde, op de harde rots liggende, met goud en zwart ijzer-*oxydum* gevonden. Uit dien hoofde dacht de menigte, dat het goud was, met eenig ander metaal gemengd, waarvan het niet kon worden afgescheiden; daar nu het echte goud in geringe hoeveelheid gevonden werd, en men de waarde van het zoogenaamde *witte goud* niet kende, werd het werk allengs verwaarloosd, en eindelijk geheel op-
ge-

BINNENDEELEN VAN BRAZILIE: 71

gegeven. Ik zag een staaltje van dit *oro branco* te bekomen: het was gemengd met *osmium* en *iridium*, en in ruwere korrels dan de *platina* uit de *Spaansche* Provincie *Choco*: dan dit kon wel daaruit ontstaan, dat het niet met kwik is fijngestampt. Schoon men nu weet, dat het *platina* is, kan mischien het werk toch niet met voordeel hervat worden, daar de vraag naar dit artikel zoo gering is, dat het moeilijk de kosten zou opbrengen. Nabij deze plaats is een werk met name *Mata Cavalhos*.

Het riviertje van *Largos* werpt zich in den *Rio de St. Antonio*, langs welke wij een eind wegs voeren, en daarop aan het groote en vrij schoone dorp *Concepção* kwamen. Ik werd bij den Priester ingekwartierd, die mij zeer vriendelijk een vertrek voor den nacht aanwees, en, ziende dat ik niet wel was, mij verzocht een' dag te rusten, hetwelk ik zeer gaarne aannam.

Ik ontving hier vele bezoeken van de inwoners, wier nieuwsgierigheid door het bericht van de komst eens *Engelschmans* was opgewekt: eenigen waren meer dan tachtig jaren oud, hadden hier meer dan vijftig jaren gewoond, en konden mij dus vele belangrijke

berigten wegens het land, den voortgang en de verachtering van het mijnwerk mededeelen. Deze berigten waren mij zeer aangenaam; doch nog meer de oplettendheid van den goeden Priester, die elke verkeerde voorstelling verbeterde, en met angstige zorg scheen te willen verhoeden, dat ik niet, hetzij met opzet, of bij toeval, misleid wierd. Er was, ik weet niet hoe, bij deze lieden een gerucht in omloop, dat ik een Geneesheer was, en een aantal van zwakken en zieken, vooral oude lieden, vrouwen en kinderen, werden tot mij gebragt om raad. Des avonds maakten eenige jonge Vrouwen muziek, en zongen bij hare *guitarre*.

Men vertoonde mij hier eenen Indiaanschen knaap van den stam der *Boetocoedies*, omstreeks negen jaren oud, die omtrent zes maanden te voren gevangen was. Hij kon geen woord *Portugeesch* spreken, maar, naar zijn gelaat te oordeelen, scheen men hem alles te kunnen leeren. Zijne oogen waren levendig en sprekend, vooral wanneer iets aangenaams zijne aandacht boeide: zoo als toen ik hem eenig suikergebak aanbod, waarmede hij wonderwel in zijn schik was. Met aandacht beschouwde ik 's jongelings gelaatstrekken en gestalte, als

ken-

kenschetsende trekken van zijn menschenras. Zijn gelaat was kort, de mond wijd, de neus breed, de oogen groot en zwart, het vel donker koperkleur, het hair gitzwart, sterk, regt, en van eene behoorlijke lengte, de leden knap en welgevormd, en de voeten groot, waarschijnlijk van het gaan zonder schoenen. Hij woonde bij eene arme Vrouw, die hem kleepte en opbragt als of hij tot hare eigene familie behoord had. Ik vernam dat hij met een' troep *Indianen* verrast was, omtrent zes uren van hier: alle de anderen sneuvelde, of ontsnapten, behalven deze knaap, dien een in het dorp wonend Officier derwaarts overbragt, en voor wien men zorg droeg.

Daar ik nog te ziek was om verder te reizen, bleef ik alweder een' dag langer, en ontmoette van den braven Geestelijken en zijne huishoudster de meest mogelijke zorg en oplettendheid. Onder de gesprekken die wij hadden, verhaalde hij, dat hij te *St. Paul* gestudeerd had en aldaar geordend was; en vernemende dat ik er nog zoo kort geleden van daan kwam, werd hij zeer opgeruimd, en bad mij, hem toch iets van den tegenwoordigen toestand dier Stad te verhalen; hij

scheen ongemeen gehecht aan dit verblijf zijner jeugdige jaren.

Omtrent eene week vóór mijne komst was in dit dorp een zonderling geval gebeurd. Een *tropero* (*) met geladene mulezels naar *Rio de Janeiro* gaande, werd door twee ruiters overvallen, die hem gelastten zijn vogelroer overtegeven: hierop boorden zij in de staartschroef met eene drillboor, en toen zij die hol vonden, namen zij het ijzer er af, en ontdekten eene holte, waarin omtrent 300 karaat diamanten waren, die zij terstond aanhaalden. Vergeefs betuigde de man zijne onschuld, en dat hij het geweer van een' Vriend had gekocht: men sleepte hem weg en wierp hem te *Tejuco* in den kerker, waar ik hem naderhand heb gezien. De diamanten werden verbeurd verklaard, en de soldaten ontvingen de helft van de waarde. Het lot van dezen man is een schrikkelijk voorbeeld van de strengheid der bestaande wetten te dezen aanzien: de ongelukkige verliest alles wat hij in de wereld bezit, en zal waarschijnlijk voor zijn

(*) Een eigenaar van mulezels, die met een aantal dezer dieren goederen voor eigen en anderer rekening overbrengt.

zijn overig leven in een' treurigen kerker onder dieven en moordenaren moeten verkwijsen. Wat moet dan nu het gevoel zijn (indien hij nog eenig gevoel bezit) van den man die hem verraden heeft; immers ongetwijfeld heeft de betreurenswaardige Gevangene zijn onheil te danken aan eenen laaghartigen schurk, in de gedaante van een' vertrouwelijk' Vriend, die zijn middel om in 't geheim diamanten te vervoeren, had ontdekt, en voor eene armhartige belooning, of om eenige andere reden, aan de Regéring heeft te kennen gegeven. Hoe moet die booswicht sidderen op het denkbeeld, van eenen man, die hem niet alleen als medemensch, maar ook als Vriend dierbaar moest zijn, onherstelbaar ellendig maakt, en in de laagste diepte van mensche-lijken jammer, eeuwige gevangenis, terneêrge-stort te hebben!

Het dorp *Concepção* kwam mij voor, groot genoeg te zijn voor 2000 inwoners; doch, gelijk de meeste anderen in deze uitgeputte streek, naderde het met groote schreden tot zijn verval. De huur van een redelijk goed huis is niet meer dan twee *Eng.* schellingen (*f1:2:-*) in de maand. De eenige fabriek alhier is van een weinig katoen, 't welk
met

met de hand gesponnen, en tot grove hemden geweeft wordt. Het schijnt eene grondstelling onder de ingezetenen te zijn, dat zij liever naakt willen gaan, dan zich zelve kleden. De sporen van oude goudwasfchingen, die men naar alle rigtingen vindt, en hetgeen nog (hoewel in geringe hoeveelheid) van de toppen tot den voet der bergen gevonden wordt, zou den Reiziger bijkans doen vermoeden, dat het geheele land op zekeren tijd goud heeft bevat. De oppervlakte is over 't geheel fraaije roode aarde, en op vele plaatsen zijn schoone gelegenheden voor ijzerwerken, daar er overvloed is van erts en hout. Het ware zeer te wenschen, dat zulke werken aangelegd wierden, want het ijzer is te *Concepção* zoo duur, en de menschen zijn over 't geheel zoo arm, dat de muilezels zelden beslagen worden, iets dat zoo wel lastig is voor den rijder, als gevaarlijk voor de dieren zelve, die bestendig, vooral bij het opklimmen van eenen kleiheuvel na eene regenbui, naar beneden tuimelen. Noch hier, noch elders op mijne geheele reis van *Villa-Rica* heb ik eenigen kalksteen bespeurd, hoewel men zeide, dat bij *Sabara* daarvan eene aanzienlijke hoeveelheid gevonden werd.

Na

BINNENDEELEN VAN BRAZILIE. 77

Na van den waardigen Priester afscheid genomen te hebben, ging ik op reis naar *Tapinha-Canga* (*), omtrent dertig mijlen verre. De rit door het ruwe steenachtige landschap, waarin men veel *quartz* met dunne schist-beddingen bespeurde, was zeer onaangenaam. In het dorp *Corvos* zijn eenige goudwaschingen, waarvan er eene, voor omtrent een half jaar, eene zuivere winst van 800 P. St. opbragt, hoewel slechts vier Negers eene maand daarmede bezig waren. De weg ging voorts langs vreeselijke afgronden, die ons noodzaakten met de uiterste voorzigtigheid te reizen, zoo dat wij niet voor een uur na zonnenondergang te *Tapinha-Canga* aankwamen. Ik werd in een zeer aanzienlijk huis, dat bliken droeg van vroegere welvaart, ontvangen. De eigenaar, Kapt. BOM JARDEN, een eerwaardig oud Heer, kwam mij verwelkomen: hij was hier met zijn zeventiende jaar van *Oporto* aangekomen, en had er 62 jaren geleefd. De hoop, om in rijke schatten te deelen, waarvoor het land toen zoo beroemd was, lokte hem

(*) *Canga* is de naam van ijzerhoudende *quartz*, waarvan in die stad eene menigte stukken zijn, die men tot bestrating gebruikt.

hem herwaarts, maar hij kwam een paar jaren te laat: de mijnen waren reeds aan 't afnemen, en hij moest zijne opmerkzaamheid tot den landbouw bepalen, waarin hij door volharding zoo gelukkig slaagde, dat de werkzame man thans eene genoegelijke onafhankelijkheid bezit, en een talrijk huisgezin in achting en aanzien grootbragt. Het ware gelukkig geweest, indien zijne naburen van zulk een treffelijk voorbeeld hadden partij getrokken, in plaats van het land te verlaten, toen het goud op deszelfs oppervlakte verdween. Dat dit door velen gedaan was, bleek uit den vervallen' staat van het dorp: vele huizen vielen in puin, anderen waren onbewoond, en de bevolking, die voorheen bijna 3000 zielen bedroeg, was thans niet meer dan één derde.

Daags daaraan trok ik over een' hoogen bergrug, waarin vele rivieren door de regens sterk opgelopen waren; eene der grootsten, met name *Rio dos Peches*, stak ik driemaal over, en kwam in een wijd open veld. Op vele plaatsen was zandsteen met kleiachtigen leisteen afgewisseld. De hooge vlakte was wel met beekjes doorlineden, en geschikt tot den landbouw, maar zeer slecht bewoond. Vroeg in den namiddag had ik van eene hoogte een

een zeer schoon gezigt op *Villa do Principe*, liggende op de glooijing van een' tegenoverliggenden heuvel, aan welks voet het riviertje *Corvinha de Quatro Vengtems* (*) vloeide. In de stad werd ik ten eersten naar den Gouverneur of eersten magistraatsperfoon gebragt, die mij zeer beleefd ontving, en aan zijne Vrouw, welke juist een theegezelschap had, voorstelde.

Villa do Principe werd in den jare 1730, ten tijde van den grootsten bloei der goudwasfchingen, als een *comarco* of distrikt opgericht; maar eigenlijk bestond het reeds 15 jaren vroeger, en was toen door de *Paulistas*, welke uit *Villa-Rica* en de naburige bezit-

tin-

(*) Vier *vengtems* komen bijna met eenen schelling van ons (*Eng.*) geld overeen. Toen die beek eerst om goud werd uitgewasfchen, bedroeg de waarde van elke bak (*gamelle*) zoo veel. Daar de *cascalhao* toen dicht bij de oppervlakte lag, en met weinig moeite te bekomen was, kon één wasfcher gemakkelijk omtrent twaalf bakken in één uur schoonmaken, hetgeen men voor eene rijke winst aanzag. (Het was omtrent zeven gulden *Hollandsch*.)

In de mijnen heeft men twee manieren om de voortgebragte hoeveelheid te waarden: b. v. *Quatra Vengtems* alhier beteekent zoo veel aan goud, gelijk staande met acht in koper: te *Rio de Janeiro* daarentegen slechts vier *vengtems* in koper.

tingen begonnen uittetrekken, ontdekt. De stad heeft tegenwoordig omtrent 5000 inwoners, meest winkeliers, en voor het overige handwerkslieden, pachters, mijnwerkers en boeren. Er is hier een goudkantoor, even als te *Villa-Rica*, waarheen elke mijnwerker in dit distrikt zijn gewonnen goud brengt, en 's Konings vijfde betaalt. De *ouvidor* (of Regter) is hier tevens muntmeester, en heeft dus een' der voordeeligste posten, die ter begeving der kroon staan. Er zijn hier verscheidene mindere ambtenaren, die tot allerlei afdelingen van 's lands dienst behooren. Daar deze Stad zeer dicht bij de diamantstreek, en aan den derwaarts geleidenden grooten weg ligt, zoo heeft men de strengste inrigtingen gemaakt, opdat niemand zich daarheen zou kunnen begeven, behalve kooplieden die er bezigheden hebben, en ook deze niet, zonder eene stellige kennisgeving aan den Gouverneur van het distrikt; de wetten daaromtrent zijn zoo streng, dat iemand, buiten den grooten weg gevonden, op enkele verdenking gevat en onderzocht wordt, hetgeen veeltijds moeite en verwijl veroorzaakt.

Het land rondom *Villa do Principe* is fraai, open, en vrij van die ondoordringbare bosschen,

BINNENDEELEN VAN BRAZILIE. 81

fchen, welke men elders in deze Provincie zoo talrijk aantreft. De grond is meestal zeer vruchtbaar, de luchtstreek zacht en gezond.

Bij eene wasfching, omtrent zes mijlen van hier, werd een goudklomp van eenige ponden zwaar gevonden. Van die zelfde plaats bragt ik stukken van meer dan twee oncen, en bekwam de groote kristallen, die nog in mijn bezit zijn, en waarvan er een voor eenig in zijne foort wordt gehouden.

Den volgenden dag op den middag verliet ik *Villa do Principe*, na den Gouverneur mijne dankzeggingen te hebben betuigd, die de oplettendheid zoo verre dreef, van mij door een' knecht een uur verre uitgeleide te laten doen. Dezen man droeg ik, onder belofte eener goede belooning, den last op, om tegen mijne terugkomst (zoo ik dacht binnen twee of drie maanden) landfchelpen en infekten te verzamelen. Hij luisterde zoo gereedelijk naar mijn voorstel, dat ik niet twijfelde, of hij zou mijnen last wel volbrengen.

Nu bekwam het land op eens een geheel ander uitzigt, dan omstreeks *Villa do Principe*; de oppervlakte was ruw zand en grove *quartz*-keijen; hout of kruid was nergens te zien.

II. DEEL.

F

Een

Een heuvel naast den weg vertoonde regtstandige lagen van *mica*-achtigen zandsteen; ik klom af van mijn paard, onderzocht dezelve, en vond dat zij buigzaam was. Op mijne aanmerking, dat de grond hier kenmerken droeg van 't geen ik nog nimmer gezien had, riep mijn soldaat uit: Mijn Heer! wij zijn in het land der diamanten! Deze omstandigheid, waaraan ik niet gedacht had, gaf mij terstond den steutel dier verandering. Wij reisden de eerste vier uren door een zeer onvruchtbaar land, en verscheidene hooge bergen over. Tegen den avond vertoonde zich van eene hoogte een bij uitstek *romanesk* gezigt op heuvelen, die naar een' doolhof, of eene Negerstad in *Afrika* gelijken. Wij klommen den heuvel af, en naderden de plaats; het was reeds bijna donker, toen ik naar een huis gewezen werd, veel grooter dan een der anderen, zijnde, naar ik vernam, een diamantwerk met name *San Gonzales*, het eerste in de *Cerro do Frio*. Hetzelve is sedert eenigen tijd in verval geweest, en houdt nog omtrent 200 Negers bezig. De Opziener, een allervriendelijkst man, was door den Gouverneur van *Tejuco* van onze aankomst verwittigd, en ontving mij zeer vriendelijk. Terwijl ik met hem

hem in gesprek was, zag ik bij manschijn eenige fraaije koeijen voor het huis: niet om gemelkt te worden, zoo als ik eerst dacht; maar de deurposten lekkende om zout, waaraan zij gebrek hadden. Deze dieren waren zoo mak, dat zij ook mijne hand lekten; ik gaf hun daarop eene handvol zout, en dit wekte hunne begeerte naar meer in zoo hoogen graad op, dat het voor mij hoog tijd werd om heen te gaan: want zij begonnen stellig wild te worden. Dit artikel is zoo noodzakelijk voor het vee, dat deszelfs leven zelfs daarvan afhangt, en nogtans het zwaarste belast van alle artikelen van invoer, alleen ijzer uitgezonderd. Zekerlijk, wanneer men bedenkt dat er dagelijks groote kudden horensvee uit deze Provincie naar *Rio de Janeiro* gezonden worden, waarvan elk stuk eenen impost van omtrent twaalf schellingen betaalt bij het oversteken der rivier *Paraibuna*, loopt het onstaatkundige dezer belasting in 't oog, want door den prijs van het vee onmatig te verhoogen, wordt juist de aanfokking gestremd, en dus het oogmerk der belasting teleurgesteld.

Den volgende dag besteedde ik, voor mijn afscheid van deze *romaneske* plaats, eenigen

tijd aan het onderzoek van den afval der diamantwerken, maar vond niets onder de hopen *quartz*-achtige steenen, die men gewaschen had toen deze plaats nog meer in naam was. Beneden de wortelen van het gras zag ik eene dunne steenlaag, ook wel elders, doch nooit zoo onderscheidenlijk en kenschetsend opgemerkt. Dezelve draagt den naam van *burgalhao*, en bestaat uit meestal hoekige *quartz*-keijen, en dikwerf uit groote beddingen van vasten *quartz*, niet dikker dan vier of vijf duim. Deze laag schijnt niet gelijktijdig met, of eveneens als de *cascalkao* gevormd te zijn, van welke zij altijd door eene laag plantaarde, ongelijk in dikte, gescheiden is: zij heeft meer het aanzien van in duizend stukken verbrijzelden *quartz*.

Na het afscheid van den bestuurder zette ik mijnen togt voort, al weder door een bergachtig, onvruchtbaar, en zeer slecht bevolkt gewest. Aan een der beste van de weinige ellendige hutten, langs den weg verspreid, hield ik stil om iets te gebruiken. Er was eene half verhongerde kat in het gat van de deur, die mij bitter weinig goeds voorspelde. Arm dier! dacht ik, de woning waarin gij verkwijnt, levert dus niet eens onderhoud op
voor

voor eene muis, laat staan voor mij! Intus-
 schen kwam eene arme magere vrouw aan de
 deur, die ik om een weinig water verzocht;
 zij bracht het mij, en bad om een' aalmoes!
 Trouwens haar gelaat had reeds lang dit ver-
 zoek gedaan. Ik gaf haar den weinigen voor-
 raad, dien mijne Soldaten nog hadden, en nam
 afscheid: zoo ver ik nog klanken kon hoor-
 ren, waren het die harer dankbaarheid. En
 dit in het land der diamanten, gelijk nog on-
 langs in 't goudland!

Eer wij hier aankwamen, hadden wij *Tejuco*
 op twaalf mijlen afftands gezien, en waren
 thans veel nader. Twee driftige beken trok-
 ken wij over, de eene *Rio Negro* genoemd,
 met gitzwarte wateren, en kwamen dan aan
 een *Register* of wachthuis, genaamd *Mielho*
Verde, nabij een' vloed van denzelfden naam,
 voorheen om diamanten zeer vermaard. Hier
 ligt eene bende paardevolk, altijd gereed om
 de voorbijgangers naterijden en te onderzoe-
 ken. Het land is verbazend ruw, schraal van
 gewassen, doch aan alle kanten met zand-
 steenrotsen, vol ronde *quartz*-achtige keijen
 bedekt. Wij reden twee mijlen langs de
Corvinha de St. Francisco, een water in de
 kloof aan den voet des bergs, waarop *Tejuco*

bijna dezelfde vertooning maakt als *Villa Rica*. De stad binnengetreden, nam ik mijn verblijf in de beste herberg, die eenige goede kamers en tamelijk veel gemakken opleverde. Het was nu Zondag den 17 September, eene maand sedert mijn vertrek van *Rio de Janeiro*. Ik was al dien tijd bijna onophoudelijk te paard geweest, want mijn' tijd te *Villa Rica* had ik meestal in togtjes naar verscheidene naburige plaatsen gesleten.

DER.

DER TIENDE HOOFDSTUK.

Bezoek der Diamantmijnen aan de Rivier Jigitonkhonha. Algemeene beschrijving dier werken. Manier van wasching. Terugkomst te Tejuco. Bezoek der schatkamer. Uitstapje naar Rio Pardo. Gemengde aanmerkingen.

De gedurige moeilijkheden en ongemakken op deze reis hadden mij zeer ongesteld doen worden, en ik verlangde dus eene week te Tejuco te blijven, eer ik naar de diamantmijnen reisde. Daar men mij echter reeds twee of drie dagen verwacht had, deed ik den Gouverneur FERNANDO DE CAMARA mijne aankomst weten, en meldde, dat ik door ongesteldheid belet was hem in persoon mijne opwachting te maken. Hij kwam mij dadelijk met eenige vrienden bezoeken, noemde mij van harten welkom te Tejuco, en vertoefde ten minsten drie uren bij mij. De aanbevelingsbrieven van staatswege en van bijzondere personen, mijne paspoorten en geloofsbrieven, die ik hem overhandigde, liep hij met veel genoegen door, en zeide den *Ouvidor* (Reg-

ter) en zijne vrienden, dat ik dezelfde voorregten genoot als zij, en verlof van het Hof had, om alles wat ik verlangde te zien, hetwelk zij mij dus moesten toonen. Ook voegde hij er bij, dat hij, in verwachting mijner komst, eene reis naar het grootste der diamantwerken, met name *Mandanga*, aan de rivier *Jigitonhonha*, had uitgesteld; een werk, 't geen duizend, en bij sommige gelegenheden twee duizend Negers aan 't werk hield. Hij verlangde, dat ik deze groote mijn met alle daartoe behorende werktuigen zou in oogenschouw nemen, te meer, daar de was der rivier door geweldige regens zeer spoedig den verderen arbeid zou ondoenlijk maken. Zeer vriendelijk noodigde hij mij dus den volgenden morgen bij zich op het ontbijt, wanneer alles in gereedheid zou zijn voor eene reis van omtrent dertig mijlen, naar de bovengenoemde plaats.

Ik stond vroeg op, en hoewel ziek en naauwelijks tot iets in staat, kon ik toch de gunstige gelegenheid niet voorbij laten gaan, om mijne zoo lang gekoesterde nieuwsgierigheid ter bezigtiging der diamantmijnen te bevredigen, en wel in gezelschap van den hoofdbestuurder, die de beste gelegenheid had

BINNENDEELEN VAN BRAZILIE. 89

had om mij alles te laten zien. Reeds wachtte mij een schoon paard aan de deur, en ik reed naar het huis van den bevelhebber, die mij bij zijne beminnelijke gade, dochters en huisgenooten inleidde, met welke ik de eer had te ontbijten. Verscheidene mijnopzieners kwamen ons te paard afhalen: hunne tegenwoordigheid werd bij dit bezoek vereischt.

Ten negen uren gingen wij op reis, en trokken over de kloof, door het beekje *San Francisco* besproeid, welke *Tejuco* van de tegenoverliggende bergen afscheidt. De weg was zeer ruw en oneffen; gedurig moest men uitgestrekte bergen op en neder, bestaande uit lagen van zandsteen, afgewisseld met *mica-schist*, en vertoonende eene verbazende menigte van ruwe *masfa's* zand en ronden *quartz*, te zamen eene losse en brooze *podding*-steen uitmakende. Het land scheen bijna ontbloot van hout, slechts hier en daar zag men eenige weinige kale heesters; vee was er niet te zien, en toch waren eenige strecken inderdaad voor het houden eener groote menigte schapen zeer geschikt. Ten halven wege daalden wij een' zeer steilen berg af, waartoe wij niet minder dan eene mijl besteedden, en trokken in eene kloof door

middel eener zeer goede houten brug de rivier *Jigitonhonha* over, die breeder is dan de *Derwent* te *Derby*. Aan derzelver oevers vertoonde zich het land veel rijker; de grond was plantaarde met kreupelhout bezet, en een uur verder bereikten wij de beroemde plaats *Mandanga*. De woningen, ten getale van omtrent honderd, zijn afzonderlijk gebouwd, en doorgaans rond; met zeer hoge stroodaken, gelijk *Africaansche* hutten, doch veel grooter. De muren bestaan uit overeind staande staken, doorgvlochten met takjes, en van binnen en buiten met klei bedekt. De huizen der ambtenaren zijn van dezelfde stof, maar een' veel gemakkelijker vorm, en van binnen gewit. Bij eenige huizen zagen wij omheiningen voor tuinen, die het gezigt eenigermate verlevendigden, en aan deze ruwe en eentoonige huizen een vrolijk aanzien gaven.

Vijf dagen bleef ik hier, en bezag en onderzocht in dien tijd onderscheidene gedeelten der werken, waarvan ik nu eene algemeene beschrijving zal trachten te geven.

De reeds genoemde rijke rivier, uit den zamenvloed van een aantal hier na te melden stroomen ontstaan, is zoo breed als de

Theems

Manier op welke de Rivier Figitinhonha door eene waterleiding wordt door-
gemaakt ten einde naar Diamanten te zoeken. II.D. bl. 60.

Theems te *Windsor*, en doorgaans van drie tot negen voet diep. Het thans bewerkte gedeelte is eene kromte of elleboog, waarvan de loop wordt afgeleid door een kanaal, gegraven dwars over de landtong die zij omgeeft; terwijl de rivier vlak beneden het begin des kanaals met eene bank van vele duizend zakken zand door menschen handen gestopt is. Dit is een werk van zeer veel belang, en vordert den gezamenlijken arbeid van alle de Negers; want daar de rivier breed en niet zeer ondiep is, en ook nu en dan aan overstromingen blootstaat, zoo moet de bank of de dam sterk genoeg zijn, om den aandrang des waters, tegen vier of vijf voet berekend, te weerstaan.

De diepere gedeelten van het natuurlijke kanaal der rivier worden door groote kistingen of pompen met kettingen met een waterrad leëg gemaken. Daarop neemt men den slib weg, graaft den *cascalhao* uit, en brengt dien naar eene behoorlijke waschplaats. Tot nog onlangs werd dit werk door Negers verrigt, die de *cascalhao* in bakken op hunne hoofden wegdroegen, tot dat de Heer CAMARA twee hellende vlakken, omtrent honderd voet in de lengte, heeft doen aanleg-

leggen, langs welke de karren door een groot waterrad getrokken worden, hetwelk in tweeën verdeeld is, en waarvan de schepborden dus gemaakt zijn, dat de draaijing door de verandering van den waterstroom eene andere rigting kan nemen; dit wiel brengt, door een touw van ongelooide huiden, twee karren in beweging, die beurtelings of ledig langs het eene hellende vlak naar omlaag gaan, of met *cascalhao* beladen omhoog rijzen naar den top van het andere, zich aldaar in eene foort van wieg ledigen en weder neêrdalen (*). Aan een voorheen zeer gewigtig werk, *Canjeca* geheeten, hetwelk aan de overzijde omtrent eene mijl hooger op de rivier is, zijn er drie cilindervormige werktuigen om de *cascalhao* optehalen, even als in het mijndistrikt van *Derbyshire*, alsmede ladderwegen, op een' oneffen' grond. Dit was de eerste en eenige *machine* die ik in het land der diamanten zag; en er schijnt meer dan één hinderpaal te zijn, die de algemeene invoering

(*) Zulk werk noemt men in *Duitschland*, in den *Rammelsberg*, en de mijnen van *Freiberg*, *honden* of *hondskoppen*.

Hoogd. en Fr. Vert.

ring beletten. Wanneer men groot timmerhout noodig heeft, moet men het tegen zware kosten honderd mijlen verre halen: er zijn weinig menschen hier in staat werktuigen te vervaardigen, en de werklieden maken dezelve niet gaarne, uit vrees dat dit slechts het begin van een algemeen plan is, om het handenwerk afte schaffen.

De laag *cascalhao* bestaat uit dezelfde bestanddeelen, als in het distrikt van het goud. Op vele plaatsen langs den oever leggen groote stapels ronde keijen, door ijzer-*oxydum* bijeengebonden, waarin somtijds gouden diamanten zijn opgesloten. Men rekent, dat in het drooge jaargetijde zoo veel *cascalhao* gewonnen wordt, als noodig is, om de Negers gedurende alle de regenmaanden bezig te houden. De hoopen van deze stof, die men uit de rivier haalt, bevatten naar oogschijn elk van vijf tot vijftien ton.

Her water wordt ook verre afgehaald, en door zeer kunstig gemaakte waterleidingen in de onderscheidene gedeelten der werken verspreid. De manier van diamantwaschen is de volgende. Er wordt eene langwerpige loots opgeslagen, 80 of 100 voeten lang, en omtrent 50 breed, bestaande uit regte sta-

staken waarop een dak rust, met lang gras bedekt. Midden door de vlakte dezer loots wordt een waterstroom geleid door een kanaal met sterke planken bedekt, waarop dan de *cascalhao*, twee of drie voet dik, worden uitgestort. Op de andere zijde dier vlakte is eene vloer van twaalf tot zestien voet lange planken, in klei gedrukt, zoo lang als de loots zelve, en een' duim op den voet van het kanaal afhellende. Deze vloer is door op de kant staande planken in omtrent twintig afdeelingen of troggen verdeeld, elk omtrent drie voet wijd, en hier *kano's* genoemd, wier boveneinde gemeenschap heeft met het kanaal, en in welke men het water laat loopen tusschen twee planken, die omtrent een' duim van elkander staan. Tusschen deze opening valt de waterstroom omtrent zes duimen diep in den trog terneêr, en kan naar elk gedeelte van denzelfden heengeleid, of door een weinig klei naar verkiezing gestuit worden. Bij voorbeeld: somtijds heeft men geen water noodig, dan van een' hoek der opening; als dan wordt het overige gestopt; of uit het midden: als dan stopt men de einden; of slechts een straaltje water: als dan gaat al het andere, op een sleufje na, digt.

dig. Langs de lagere einden der troggen is eene kleine goot, om het water wegteleiden.

Op den hoop *cascalhao* zijn, op gelijke afftanden, drie hooge stoelen voor de opzieners, en wel, om hunne waakzaamheid te verzekeren, zonder ruggen of leuning. Na dat zij gezeten zijn, worden de Negers binnengeleid, elk voorzien met eene hark van een bijzonder maakfel met een kort handvat, waarmede hij omtrent vijftig of tachtig pond gewigt *cascalhao* in de trog harkt (*). Het water als dan op hetzelfde gelaten zijnde, wordt de *cascalhao* uitgespreid, en gedurig naar het boveneinde van den trog geharkt, zoodat zij in bestendige beweging is. Dit duurt een kwartier uurs; als dan begint het water klaarder te worden, omdat de aardachtige deeltjes weggespoeld zijn; de steenachtige stof wordt naar het eind van den trog heen geharkt: vloeit nu het water geheel helder, zoo worden de grootste, daarna de kleinere steenen daar uitge-

(*) De Negers, tot dezen arbeid gebruikt, zijn de eigendom van Particulieren, die dezelve verhuren tegen drie *vingtens* goud, (omtrent acht stuivers) elken dag, daar de Regering hen van levensmiddelen voorziet. Elk opziener mag een aantal Negers verhuren.

geworpen, en als dan het geheel zeer zorgvuldig nagezien, of er diamanten in zijn (soms vindt men die nog wel eer). Zoodra een Neger er een vindt, gaat hij dadelijk regt overeind staan, en klapt in de handen; breidt ze dan uit, het juweel tusschen zijn' voorsten vinger en duim houdende; een opziener neemt het van hem aan, en legt het in eene *gamella* of bak half vol water, van het midden der loots afhange. In dit vat legt men alle diamanten, dien dag over gevonden, neemt ze bij 't einde des werks er uit, en geeft dezelve aan den voornaamsten beambten, die ze eerst laat wegen, en als dan in een opzettelijk daarvan aangehouden boek de bijzonderheden opteekent (*).

Wanneer een Neger zoo gelukkig is, een' diamant te vinden, die een *octavo* ($17\frac{1}{2}$ karaat) weegt, zoo heeft er eene groote plegtigheid plaats; hij wordt met een' bloemkrans versierd, en in staatie tot den bestuurder gebragt, die hem de vrijheid schenkt, waarvoor hij den eigenaar de waarde betaalt. Ook ontvangt hij een geschenk van nieuwe kleederen, en mag voor eigene rekeningen werken. Vindt men een' steen van acht of tien

(*) Zie de Titelpaat voor het I. Deel.

BINNENDEELEN VAN BRAZILIE. 97

tien karaat, zoo ontvangt de Neger twee nieuwe hemden, een geheel nieuw pak kleêren, met een' hoed en een' fraai mes. Voor kleinere steenen van minder belang worden naar evenredigheid prijzen gegeven. Terwijl ik mij te *Tejuco* onthield, vond men een' steen van $16\frac{1}{2}$ karaat; het was aangenaam, de hartelijke zucht der ambtenaren te zien, dat deze steen zwaar genoeg wezen mogt om den armen Neger de vrijheid te schenken, en toen dezelve nu bij 't wegen slechts één karaat beneden de vereischte zwaarte bevonden werd, scheen ieder in zijne teleurstelling deel te nemen.

Men neemt allerlei behoedmiddelen om het ontvreemden der diamanten door de *Negers* te beletten. Schoon zij in eene gebogene houding werken, en dus nooit weten, of de opzieners hen in 't oog houden of niet, valt het hun nogtans gemakkelijk, een' steen dien zij zien, *niet* opterapen, en in een' hoek van den trog te verbergen, om dien in hunne vrije uren te komen oplezen. Hier-tegen waakt men door de *Negers* onder 't werk meermalen te verwisfelen. Op één woord, door eenen der opzieners uitgesproken, gaan zij dadelijk over naar elkanders

II. DEEL. G trog-

troggen, zoodat er ook geene afspraak kan plaats hebben. Wordt een Neger verdacht gehouden van een' diamant te hebben ingezwolgen, zoo wordt hij vast gezet, tot dat men bewijzen van de daad kan hebben. Voorheen was de straf van een' Neger voor het smokkelen van diamanten, dat zijn persoon aan den Staat verviel; maar daar men begrepen heeft dat deze straf meer den eigenaar trof, die dus voor de misdaad van zijn' slaaf werd gestraft, zoo is deze straf thans in persoonlijke gijzeling en kastijding veranderd; inderdaad eene veel lichtere straf, dan hun eigenaar, of eenig Blanke, wie hij ook zij, voor dezelfde misdaad zou lijdende.

Er is geene bijzondere regeling wegens de kleeding der Negers; zij arbeiden in de kleederen, die meest aan hunne werkzaamheid passen, doorgaans in kamizool en onderbroek, en niet naakt, gelijk sommige reizigers zeggen. De werkuren zijn van even vóór zonnenopgang tot zonnenondergang; men vergunt hun een half uur voor 't ontbijt, en twee uren voor 't middagmaal. Onder 't waschen veranderen zij zoo dikwijls als zij willen van postuur, 't welk zeer noodzakelijk is, daar dit werk vereischt, dat zij

de

BINNENDEELEN VAN BRAZILIE. 99

de beenen op den rand der trog zetten; en zich sterk voorover buigen, eene houding, die bovenal voor jonge nog niet volwasfene Negers fchadelijk is; en dezelve kromme knieën doet krijgen. Vier of vijf maal daags houden zij alle eene poos rusttijd: en krijgen dan een fnuifje, waarvan zij veel houden.

De Negers zijn in troepen, die te samen werken, verdeeld: elk van tweehonderd, onder eenen bestuurder en mindere ambtenaren. Elke troep heeft eenen Geestelijken en Heelmeester. Wat de kost der Negers betreft, moet ik opmerken, dat fchoon de tegenwoordige Gouverneur die in zekeren zin verbeterd heeft, door hun dagelijks versche rundvleesch toetestaan, hetwelk zij bij zijne voorgangers niet hadden, het eten nogtans flecht en bekrompen is; en in andere opzigten worden zij ook harder behandeld dan die van ieder ander werk, dat ik nog bezocht heb; nogtans zijn de eigenaars er ongemeen op gefield hunne Negers in dezen dienst te plaatsen; zekerlijk uit flinkfche oogmerken, waarvan wij hierna meer zullen zeggen.

De beambten worden ruim betaald, en leven op een' zeer rijken voet; dien men in

eene zoo afgelegene plaats niet verwachten zou. Onze tafel was dagelijks met uitmuntende spijzen bezet, opgedragen in fraai *Engelsch* (*wedgewood*) aardewerk, en de staat der huishouding kwam doorgaans hiermede overeen. Deze menschen waren zeer gewillig, om mij in het onderzoek der werken alle noodige ophelderingen te geven.

Na deze beschrijving der diamantwaschingen ga ik over tot een algemeen tafereel van derzelver ligging. De platte gronden langs de rivier zijn langs derzelver geheele uitgestrektheid even rijk, zoodat de ambtenaren de waarde eener nog niet bewerkte plaats kunnen berekenen, volgens het bedrag van het aangrenzende bewerkte gedeelte. Deze bekende plaatsen worden dus tot nadere gelegenheid bespaard, en men beproeft meer onzekere gronden. Dikwijls heb ik den hoofdopziener hooren zeggen: „Deze lap gronds (sprekende van een' onbewerkten plek langs de rivier) zal mij tien duizend karaat diamanten opbrengen, zoodra wij in den loop van het werk daaraan komen, of zoodra de Regering bij eenige bijzondere gelegenheid buitengemeenen en dadelijken voorraad noodig heeft.”

De

BINNENDEELEN VAN BRAZILIE. 101

De delfstoffen, waarin zich diamanten bevinden, en die men als blijken daarvan beschouwt, zijn schitterend ijzererts in de gedaante van boonen, eene lei- of vuursteenachtige zelfstandigheid, naar *Lydischen* steen gelijkende, van een fraai maaksel, zwart ijzer-*oxydum* in groote hoeveelheid, ronde stukken blaauwe *quartz*, geel kristal, en andere stoffen, geheel verschillend van al 't geen men in de naburige bergen vindt. De diamant bepaalt zich geheel niet tot rivierbeddingen of diepe kloven; men vindt dien in holten en stroomen op de toppen der hoogste bergen.

Daar ik geen spoor van moeder (*matrix*) van den diamant kon vinden, deed ik daarnaar onderzoek bij de beambten. Zij berigten mij, dat men dikwerf diamanten vond, ingelegd, en vastgehecht in *podding*-steen, vergezeld met goudkorrels, maar dat zij dan altijd het edelgesteente er uit braken, hetwelk zij met geene aanklevende stoffe in de schatkamer konden brengen, of wegen. Ik bekwam eene massa *podding*-steen, schijnbaar van eene zeer nieuwe vorming, zamengehecht door ijzerstof waarin vele goudkorrels scholen, alsmede eenige ponden ongewaschene *cascalhao*.

In deze rivier, en andere naburige stroommen, is reeds verscheidene jaren gewaschen; en zij hebben zeer vele van de allerbeste diamanten opgeleverd. De grootte is verschillend; sommigen wegen niet meer dan een vierde of vijfde grein, dus een zestiende of twintigste karaat; zelden vindt men meer dan twee of drie steenen van zeventien tot twintig karaat in een jaar, en in de twee jaren vindt men niet ééns in alle de waschingen eenen steen van dertig karaat. In de vijf dagen, dat ik mij hier bevond, was men niet zeer gelukkig: het geheele bedrag der gevondene steenen was veertig, waar van de grootste slechts vier karaat, en van eene ligtgroene kleur was. — Uit de groote menigte uitschot, of bewerkte *cascalhao* langs de rivier in alle rigtingen verspreid, mag men opmaken, dat het werk reeds meer dan veertig jaren is aan den gang geweest; het moet dus uitgeput raken, maar er zijn gronden in de nabijheid, vooral in de *Cerro de St. Antonio*, en in het land thans door de *Indianen* bewoond, die deze edelgesteenten in gelijken overvloed zullen opleveren.

Na hier vijf dagen vertoefd te hebben, bezochten wij een ander diamantwerk met name *Montero*, omtrent twee mijlen de rivier

vier

vier hooger op, en eene goudmijn met na-
 me *Carapata*, nog een uur verder. De
cascalhao aan dit werk werd genomen van
 eene plaats in de rivier acht voet diep, die
 eenen draaikring onder een vooruitstekend
 punt maakte. Men toonde mij er eenen
 hoop van, die op 10,000 P. St. geschat
 werd. In het wegruimen van dezen hoop
 uit zijne bedding waren 400 Negers drie
 maanden lang bezig geweest; en de was-
 fching zou nog 100 man meer moeten be-
 zig houden; beide werkzaamheden zouden
 mischien 1500 P. St. kosten. Des morgens
 ten acht uren kwamen wij aan deze plaats;
 zes Negers waren vier uren lang bezig met
 twee troggen vol te waschen, te zamen
 omtrent eene ton *cascalhao* bedragende,
 toen, tot mijne groote verwondering, nadat
 het water helder werd, en de groote steenen
 waren op zijde geworpen, het zeer talrijke
 zwarte ijzer-*oxydum* met goudkorrels gezoomd
 voor den dag kwam, een nieuw en zeer aange-
 naam gezigt voor een' vreemdeling. Het
 goud werd drie of viermaal er uit genomen,
 en na den afloop der wasfching over een
 vuur gedroogd en gewogen; het bedroeg
 omtrent twintig oncen, *Trooisch* gewigt.

Deze plaats wordt voor zeer rijk gehouden, en dit gebeurt zelden. De geheele omtrek is dor, en heeft de reeds boven beschrevene kenmerken. Nogtans zou dezelve door behoorlijke bebouwing zeer veel kunnen opbrengen; maar daar de troepen der Negers en hunne opzieners gedurig veranderen, zoo vestigt men zich nergens.

Deze plaats heeft waarschijnlijk haren naam van een allerlastigst infekt, zich in het naburig kreupelhout verschuilende. Het lijkt naar eene schapenluis, en wanneer het zich op een of ander gedeelte des ligchaams vestigt, kruipt het allengskens naar binnen, steekt den kop onder de huid, en zuigt bloed tot het dier zoo groot is als eene boon. Wanneer men het met geweld verjaagt, laat het eene zeer diepe, onaangename, en moeilijk te genezene opening achter. Het beste middel, om zich van dit ongedierte te ontslaan is *laudanum* of olie in de wond te wrijven, en dan afte wachten tot het dier sterft, wanneer het van zelve afvalt.

Des namiddags keerden wij langs een' anderen, meer bergachtigen weg naar *Tejuco* terug. Over eene diepe stroombedding, eertijds zeer rijk in diamanten, reden wij een' berg

berg op, van eene mijl hoog, en trokken over verscheidene beken, die ik vernam dat vele fraaije steenen hadden opgeleverd. Dezen, gelijk alle de beste plaatsen in deze streek waren in het bezit der smokkelaars geweest, en door deze ondernemende lieden ontdekt. Op dezen togt bespeurde ik, dat elke reiziger of Neger, die door een' der onzen op zekeren afstand van den weg werd bespeurd, onmiddelijk door een' soldaat voor de beambten gebragt, en door dezelve ondervraagd werd.

Des avonds kwamen wij te *Tejuco* terug, waar ik nu eene week verlangde te blijven, om mijne krachten te herstellen. De Heer DE CAMARA deed mijne pakkaadje naar zijn huis brengen, en liet mij geene rust, tot ik mij ook daarheen begaf. De vriendelijke Gouverneur had daarenboven de kiefsche beleefdheid, mij zijn boekvertrek als mijne bijzondere kamer aantewijzen; het bevatte een' uitgebreiden en keurigen letterschat, voornamelijk van *Engelsche* wetenschappelijke Schrijvers. Bij dit vertrek is een fraaije tuin van bij de drie *Engelsche* morgen (*acres*) voornamelijk met gras beplant. Voorheen was het eene diamantwasfching, en de op-

pervlakte vertoonde dus niets dan weggeworpene steenen: maar de tegenwoordige eigenaar flechte dien, bragt van onderscheidene kantten aarde te zamen, en plantte eene bijzondere soort van gras tot voedsel voor zijne muilezels. Dit was het begin van den vruchttijd: de perzikken, die zeer overvloedig aan de boomen hingen, waren bijna rijp. De aspergies, en allerlei groenten stonden zeer schoon. Het klimaat scheen zacht en verkwikkend: de *thermometer* stond doorgaans op 62 graden bij zonnenöpgang, en des middags in eene kamer, die tegen de zon stond, op 74 graden.

Daar *Tejuco* in een onvruchtbaar land ligt, hetwelk niets tot onderhoud zijner 6000 inwoners opbrengt, zoo moet het uit landerijen, die verscheidene uren verre af liggen, voorzien worden. Het brood van 'slands eigen gewas stond dan ook op een' zeer hoogen prijs: *maïs*, waaruit het bereid wordt, was van 5 schellingen 6 denier (3 gulden) tot 6 schellingen het schepel: boonen en andere peulvruchten in evenredigheid. Het rundvleesch was slecht (door het drooge jaargetijde); varkensvleesch en gevogelte waren overvloediger. Nergens herinner ik mij zoo vele armen,

men, voornamelijk vrouwen, te hebben gezien. Niet minder dan honderd vijftig dier ongelukken kwamen wekelijks om aandeelen meel te halen, die de Gouverneur hun verschaften. Zij zijn geheel en al zonder bezigheid, want er is hier noch landbouw noch fabrieken; en toch konden deze twee hoofdzuilen der bevolking ingevoerd worden, indien er onder de ingezetenen eene behoorlijke nijverheid heerschte. Het land zou, met weinig moeite, voortreffelijke oogsten geven, indien men slechts hetzelfde omtuinde, hetgeen, wel is waar, eenige zwarigheden heeft, maar toch niet hopeloos is. Wat fabrieken betreft, zoo is er eene voortreffelijke stof daartoe voorhanden; want het katoen van *Minas Novas*, slechts zestig of honderd mijlen verre, moet hier door naar de hoofdstad.

En nogtans mag *Tejuco*, in weêrwil van de traagheid der inwoners, bloeiend heeten, uit hoofde van den omloop van geldswaarde door de diamantwerken. De jaarlijksche som, door de Regéring betaald voor de huur der Negers, de bezoldiging van Officieren, en allerlei benoodigdheden, zoo als salpeter en ijzer, bedraagt niet minder dan 35,000 P. St: en dit, gevoegd bij de vraag der inwoners van de stad

stad en den omtrek, brengt een' aanzienlijk handel voort. De winkels zijn voorzien met *Engelsche* baaijen, kousen en andere manufacturen, voorts met hammen, kaas, boter, *porter*, en andere levensmiddelen. Er kwamen muilezels van *Bahia* en *Rio de Janeiro* met dezelve herwaarts. Niet alleen beklagden zich de winkeliers over de slechte hoedanigheid der katoene goederen, en dat zij bij het waschen de kleur verloren, maar zelfs waren eenige der voornaamste ingezetenen geheel tegen den invoer van vreemde artikelen van weelde, en hadden liever gezien, dat de handel met *Engeland* hen met middelen voorzien had ter bewerking hunner ijzermijnen, en tot hunne zelfsverdediging.

De stad *Tejuco* is, door hare ligging op de helling eens heuvels, zeer onregelmatig gebouwd: de straten zijn oneffen, doch de huizen in 't algemeen wel gebouwd en in goeden staat, met andere binnenlandsche steden vergeleken. De naam (in 't *Portugeesch* eene *modderige plaats*) is van naburige oorden van dien aard ontleend, die men over groote stukken hout overtrekt.

Door de liefderijke zorg en oplettendheden van den Heer DE CAMARA en zijn voortreffelijk

lijk gezin werd mijne gezondheid ten deele hersteld, en ik kon dagelijks weder uitrijden, alles bezigtigen, en, met hulp van mijn' waardigen Gastheer en alle deszelfs Vrienden, de beste berigten inwinnen. Onze avonden werden alleraangenaamst doorgebracht in de gezelschappen, die geregeld ten huize van den Intendant bijeenkomen, en uit eenige der voornaamste ingezetenen bestaan. De Heeren maken alsdan een partijtje *whist*, en de Dames drinken thee en doen rondgaande spellerjes, of praten over het nieuws van den dag. Nergens in *Brazilië* heb ik zulk uitgelezen en aangenaam gezelschap aangetroffen: men mag *Tejuco* wel *het hof van het mijndistrikt* noemen. In hunne manieren was geene statige terughouding of trotsche overbeleefdheid te bespeuren, maar hun geheele voorkomen was bevallig en welopgevoed, verlevendigd door eene gemakkelijkheid en goeden luim, welken de spraakzaamheid van den bevelhebber en zijne beminnelijke vrouw en dochters meer uitlokte dan tegenhield. Het geheele gezelschap kleeedde zich naar de *Engelsche* mode, en in *Engelsche* fabriekgoederen: de Heeren waren bijna alle met *sterren* versierd, doch dit ver-

vereenigde gestarnte schitterde veel minder dan dat hunner echtgenooten en dochters.

Ik werd tot een bezoek op de schatkamer uitgenoodigd, die alleen bezigtigd kan worden wanneer de drie ambtenaren, die elk een' sleutel van de drie onderscheidene sloten der schatkist hebben, bij elkander zijn geroepen. Men toonde mij hier de diamanten, bij den muilezeldrijver te *Concepção* gevonden, die in 't algemeen veel beter waren dan die van de mijnen, door de Regering bearbeid. Een, omtrent elf karaat gewigt, was een zeer fraaije steen, volkomen gekristalliseerd, en een achthoek. De ongelukkige, wien men die had afgenomen, was zeer ziek in de gevangenis. Hierop bekwam ik omtrent 800 karaat, op de gewone manier door waschen verkregen, te zien: doorgaans waren dezelve zeer klein: niet een bedroeg meer dan 5 karaat. Één was er volkomen rond, en verscheidene gekleurd. Die met eene donker groene korst op dezelve waren, zeide men mij, van het zuiverste water, wanneer men ze sneed.

Hier worden de diamanten, in het distrikt gevonden, maandelijks nedergelegd, naar mate men die van de onderscheidene werken oet-
vangt.

vangt. Zij worden zorgvuldig gewogen, en sommigen uitgezocht en afzonderlijk bewaard. De jaarlijksche hoeveelheid, die men wint, kan op 20,000 of 25,000 karaat begroot worden, die onder geleide van soldaten naar *Rio de Janeiro* gezonden, en aldaar in de schatkamer neêrgelegd worden.

De diamanten worden in zwart zijden beurzen gebonden, en in nette kabinetjes bezorgd, voorts in sterke kisten met ijzeren banden gesloten.

Daarop liet men mij het goud zien, in grootte staven, elk van 5 tot 10 pond gewigt; het geheel zal, naar mijne gissing, volle 150 pond bedragen hebben. Men had deze geheele *masa* in het distrikt van *Cerro do Frio* gevonden, en zij moest dienen om een gedeelte der kosten van de mijnwerken enz. te betalen.

Eenige dagen daarna werd een uitstap naar een ander diamantwerk, met name *Rio Pardo*, omtrent 20 mijlen verre in eene N. W. strekking gelegen, voorgeslagen. Een derde van den weg ging over een landschap met slecht rietachtig gras bedekt; daarna trokken wij verscheidene watervallen, en eenen bergrug over. Vervolgens werd het land beter, hoe-
wel

wel nog altijd dor, hebbende slechts eenige weinige armhartige boomtjes, die meer strekten om deszelfs bedroefd uitzigt te vermeerderen, dan om het te verfraaijen.

Chapada, waar wij toen doorkwamen, is een klein en morfig dorp, oudtijds vermaard om deszelfs goudwaschingen, even als alle naburige stroomen; wij kwamen dan over eenig goed kleiland, en eene groote streek veen, wel besproeid door de wateren, die naar alle kanten van de heuvelen vloeijen. Het landschap was open, en had een zeer *romanesk* uitzigt door een aantal lage rotfen van zachten *podding*-steen in lagen, welke in de onregelmatigste vormen de oppervlakte bedekten. Deze landen waren zeer geschikt tot weide, vooral in het vruchtbare jaargetij; maar men zeide mij, dat het vee, daarop grazende, dikwerf door de Negers (*) gestolen werd, en dat er vele schadelijke planten in het gras waren.

Tegen elf uren in den voormiddag kwamen wij aan de huizen der plaats, en wandelden vier mijlen verder naar de diamantwerken, alwaar

(*) Waarschijnlijk voortvlugtige Negers, die in dit afgelegene distrikt van rooven en smokkelen leven.

BINNENDEELEN VAN BRAZILIE. 113

waar toen een volle troep Negers aan den arbeid was. De *Rio Pardo* is eene vuile beek van een jammerlijk aanzien, die in den *Rio Velho* valt; in sommige strecken wordt dezelve door afhellende *quartz*-rotsen gestremd, doch loopt die driftig door; elders slingert hij door de landen, en maakt te voren draaikolken, die men *caldrones* noemt, als gelijkende naar den buik van een ketel. Het bedde der Rivier, hoewel zeer beperkt, heeft toch eene laag *cascalhao* van onderscheidene dikte, die men, na den stroom te hebben afgeleid, opgraaft, en op dezelfde manier wascht als te *Jigitonhonha*. Ook de voormalige draaikolken, thans niet meer dan drie of vier voet diep, zijn ten deele met *cascalhao* opgevuld, en bevatten vele diamanten; een dier holen, 't welk door vier man in vier dagen werd schoongemaakt, bragt 180 karaat op.

Die zelfde afzigtige beek nu heeft zoo vele der keurigste edelgesteenten opgebracht, als eenige rivier in het distrikt. De ruwe blaauw- en groenachtige diamanten, voorheen zoo geacht door de *Hollanders*, worden hier nog gevonden, en de steenen van dit riviertje gaan tot op heden toe voor de kostbaarste in *Brazilië* door. De bijkomende stoffen zijn

II. DEEL.

H

eenig-

eenigzins verschillende van die der waschingen te *Mandanga*; men vindt hier geen boonvormig ijzererts, maar eene aanzienlijke hoeveelheid leivormigen *Lydischen* steen, in allerlei grootte en gedaante, en zeer kleine zwarte ijzer-*oxydum*; de aardachtige stof is ook veel fijner dan te *Mandanga*. Men zei-
de mij, dat er wel voor 100 Negers 20 jaren lang arbeid was aan den nog onbewerkten grond. — De *Rio Pardo* loopt een uur ten Westen van *Capelho Velho*, eene kapel op een' berg, aan wiens voet de rivier *Corgo de Capelho Velho*, voor eenige jaren nog bewerkt, zeer groote en ongemeen schitterende diamanten opleverde. De beken ten Oosten van dezen bergrug loopen in de *Jigitonhonha*, die ten Westen in de *Rio Velho*, welke zich op zijne beurt in de *Rio de San Francisco* ontlast. De hoogte der bergen kon ik niet bepalen, maar men beschouwt die als de hoogsten in *Brazilië*. De lucht is in deze hooge streeken zuiver en gezond, de *thermometer* stond 'smorgens en 's avonds op 62, en 'smiddags op 70 (*). Overal waar ik doorkwam,

VER-

(*) De middelbare lichtsgefeldheid van deze bergvlakte schijnt dus 15 graden van *REAUMUR* of 18 graden

vertoonde zich het land geschikt voor den groei van bijna alle voortbrengfelen, en zou, behoorlijk omtuind en bebouwd, in korten tijd de korenschuur van het distrikt kunnen worden.

Bij onze terugkomst te *Tejuco* toonde men mij verscheidene dwergboomen, even hoog en groot als de gewone wilde appelboom, met verbazend kromme takken; men berigtte mij, dat het eene soort *Quercus suber* was. Ik sneed er eenige stukjes van den bast af, omtrent een duim dik, welke veêrkrachtig waren, en zich dadelijk als kurk vertoonden. Het kwam mij voor, eene vraag van veel belang te zijn, of niet deze boomen, regelmatig geplant en opgepast, even goede kurk zouden kunnen geven, als dien wij uit de *Middel-landsche Zee* trekken?

Na eenige dagen rust verzelde ik den In-

den $\frac{1}{2}$ centigr. te zijn, hetgeen neêrkomt op eene hoogte van 8 of 990 vademmen (4800 of 5400 voet) boven de oppervlakte der zee. De middelbare luchtsgesteldheid toch van *Popayan*, 911 vademmen hoog, is van 18 graden $\frac{1}{2}$ centig., die van *Loxa*, 1673 vademmen, is slechts 17 graden.

Fr. Vert.

De gemiddelde hoogte dazer bergen komt dus met die van de *Cevennes*, het *Reuzengebergte* en den *Jura* overeen.

Ned. Vert.

tendant naar een klein diamantwerk, met name *Corrolina*, en keerde dien eigen' dag terug. Dit werk bragt voor eenige jaren vele goede steenen voort, doch houdt thans weinig menschen aan 't werk. De manier van wasfchen is volmaakt dezelve als te *Mandanga*.

Te *Tejuco* toonde men mij vrij goede gerst, echter niet zoo zwaar als onze beste *Norfolk-sche*, en ook weinig bekend. De Intendant gebruikte die, wanneer hij ze bekomen kan, als voeder voor zijne muilezels. Bij onderzoek van het proefje viel het mij in, welk een uitmuntend graan dit land, goed beheerd zijnde, opbrengen zou, daar het bij de tegenwoordige slechte huishouding reeds zulke gerst leverde. Bij eene herhaling van mijn bezoek gaf de Intendant, die veel van bier hield, mij zijn verlangen te kennen, om die gerst tot mout te maken, tot het brouwen van bier. Na herhaalde verzoeken nam ik er de proef van. Eerst weekte ik de aangebragte gerst een tijdlang, leide ze dan op eene koude vloer, en behandelde ze even als in onze moutterijen: toen dezelve genoegzaam uitgesproten was, droogde ik ze over een langzaam vuur; daarna wreef ik er de vliesjes af, stampte ze, en deed er water bij. Deze opgieting gaf een*

een' tamelijken most, die mij nogtans, bij gebrek van suikerstof, niet voldeed; ik verhielp dit door bijvoeging van wat suiker. Daarop werd alles gekookt, tot het dik genoeg was, en in plaats van hop deed ik er een zeer aangenaam bitter bij. De gisting trachtte ik door zuurdeeg voorttebrengen, die voor eenige dagen bereid was, en, dit gedaan zijnde, werd het vocht in tonnetjes gedaan, die wij digt sloten. Het is zeer mogelijk, dat dit bier niet goed is geworden, uit hoofde van de haast, waarmede men alles verrigten moest, doch er was een voorbeeld gegeven, *hoe* men doen moest, en dit was het hoofddoel. Het kwam mij geheel niet onmogelijk voor, hier zoowel mout te maken als bier te brouwen, wanneer men onder den grond geschiktere plaatsen maakte, zoodat het mouten en de overige werkzaamheden met een' genoegzamen graad van kunde kunnen plaats hebben. De suiker is hier zoo in overvloed, dat men de schraalheid der mout zeer gemakkelijk daarmede verbeteren kan, en het is hoogstwaarschijnlijk, dat men op die wijze een' aangename drank zou bekomen, die de inwoners dezer afgelegene strek van de onaangename noodzakelijkheid zou ontheffen, om

flechten wijn uit de hoofdstad te ontbieden, en hun de nadeelige gevolgen van slechten drank, in de nabijheid gestookt, zou besparen.

Men ziet op vele plaatsen dezer heerlijke landstreek oranjeappelen, ananasen, perziken, *guavas*, en eene groote menigte inlandsche vruchten, beiden zoet en zuur, vooral de *Jaboricubi*, die zeer rijk is in slijmachtig vocht: niemand intuschen heeft nog beproefd, van een dier vruchten wijn te maken. Gember en peper groeijen hier in het wild, en verscheidene specerijen zouden waarschijnlijk met voordeel aangekweekt worden. — Doch gras voor het vee was te *Tejuca* zoo duur als te *Rio de Janeiro*, en het weinige dat men daarvan voor acht stuivers bekomt, is op zijn best één dag genoeg voor een muilezel. De intendant en de ritmeester bezaaiden elk omtrent twee (*Engelsche*) morgen met eene grassoort, *engarda dos cavalhos* (vetmaker van paarden) geheeten, groeiende van vijf tot zeven voet hoog, met een' dikken eetbaren stam, en lange lancetvormige bladeren. De wortel is groot en vezelachtig, ook wel geschikt voor steengronden, die weinig aarde hebben. Zij groeide zelfs tuschen ronde steenen, waar men drie jaren te voren dia-

man-

manten gewasfchen had. Van het zaad nam ik een weinig, en gaf het na mijne terugkomst deels aan de Maatfchappij van Landbouw, deels aan sommige Heeren, die het in *Engeland* zullen zoeken aantekweeken. Het is eene ftevige grasfoort, daar zij in zulke koude oorden groeit, waar de *bananen* en koffijboomen dikwerf door dezelve bevangen werden.

De Intendant, die fmaak in de landhuishoukude heeft, en vooral zijne Vrouw, wenschten zeer hunne eigene boter en kaas te kunnen maken, en in 't bijzonder de *Engelfche* wijze van bereiding te kennen, hoe zeer de melk ongemeen fchaars was; men had moeite, verfcheidene mijlen in 't rond twaalf pintjes te bekomen. Daar intusfchen de noodige gereedschappen klaar gezet, en anderen aangeschaft waren, zoo kreeg men uitstekende boter, en maakte naderhand eenige kazen, die ook naar alle waarfchijnlijkheid zeer goed zullen zijn. De Vrouw van den huize nam het grootste deel in deze proef, niet alleen door met hare dochter zelve handen aan 't werk te ftaan, maar ook door verfcheidene harer vriendinnen in de Stad uittenoodigen, om te zien hoe gemakkelijk alles ge-

daan werd (*), en om de gewonnen kaas en boter onder dezelve te verdeelen: een zeldzaam voorbeeld van nijverheid! Ik geloof stellig, dat eene betere opvoeding, vooral in huisfelijke bezigheden, en de vroege gewoonte om eene huishouding geregeld en ordelijk te zien, de *Brazilische* Vrouwen on-eindig nuttiger voor de Maatschappij zouden maken, dan zij tegenwoordig zijn; want ik heb in dezelve steeds dien lust tot onderzoek en die edele weetgierigheid bespeurd, welke men den eersten stap tot vorderingen kan noemen. Maar wat kan men verwachten van slecht opgevoede Vrouwen, van kindsbeen af onder Negerinnen opgekweekt in ellendige woningen, die naauwelijks eene schuilplaats voor den regen of bescherming voor de zon verleen, en waarin geen zweem van gemak is te vinden!

(*) De Dames vooral wenschten de kaas van eene schoone kleur te hebben, gelijk die er uit *Engeland* heen gezonden werd, en ik was voor geene stof verlegen, om de melk te kleuren, daar de boom, die het zaad voor de *annatto* of de *rocou* voortbrengt, hier in de nabijheid wast.

VIER-

VEERTIENDE HOOFDSTUK.

Berigt wegens de distrikten van Minas Novas en Paracatu. Over den grooten diamant in de rivier Abaité.

Het was mijn oogmerk weder naar *Minas Novas*, en van daar westwaarts naar *Paracatu* te reizen, en alsdan terugtekeeren over *Abaité*, eene plaats die vele groote diamanten, schoon doorgaans van mindere hoedanigheid, heeft voortgebragt. Doch van eene geweldige heupjicht met groote zwakheid in de regter zijde aangetast, moest ik op de spoedigste terugreize denken. Intuschen zamelde ik gedurende mijn verblijf te *Tejuco* (hetwelk ik nog een' tijdlang moest rekken, om krachten tot den verren terugtogt te winnen) zoo veel mogelijk berigten omtrent die streken op van kundige lieden, welke daar woonden, en van ambtenaren der plaats zelve. Zie hier in 't kort de slotsom hunner gunstige mededeelingen.

Het voornaamste dorp in *Minas Novas*, met name *Tocaya*, is vijf en dertig uren in eene noordoostelijke strekking van *Tejuco* verwij-

derd. De weg derwaarts loopt evenwijdig met de rivier *Jigitonhonha*, welke van twee tot vijf uren ten westen vandaar stroomt (*). Vele beken voegen zich in die rigting bij de gemelde rivier; in sommigen daarvan vindt men witte *topazen*, hier gemeenlijk *minas novas* genoemd. Het zijn tamelijk doorschijnende keijen, meestal gerond, doch somtijds volkomen gekristalliseerd, even als de gele topazen. Blaauwe topazen en berillen (zee-agaten) vond men hier ook: eenigen der eerstgenoemden zijn van eene zonderlinge verscheidenheid, aan de eene zijde blaauw en aan de andere helder en doorschijnend. Deze nabuurschap brengt ook den schoonen *chryso-beril* voort, die door de aanzienlijken in *Brazilië* zeer geacht wordt, en naar welken bij de juweliers te *Rio de Janeiro* veel vraag is. Deze edelgesteenten komen zelden gekristalliseerd voor; ruw worden zij duur verkocht, en wel duurder in *America* dan in *Engeland*, waar men deze weinig kent, terwijl men ze anders

hoo-

(*) Op dezen weg zijn vele boerderijen, waar een reiziger gevoegelijk den nacht kan doorbrengen. Zij behooren doorgaans aan lieden, die te *Tejuco* wonen, alwaar ook de voortbrengselen der landhoeven te markt komen.

hooger zou schatten, want gepolijst zijn zij zeer helder en glansrijk.

Ten westen der *Jigitonhonha*, en tegen over het dorp *Bom Succesfo*, is het *Cerro de San Antonio*, eene plaats zeer beroemd voor diamanten, die men echter voor middelmatig houdt. Ook kennen vele der inwoners van dit distrikt andere streken, als ongemeen rijk in deze schatten.

Het land is zeer vruchtbaar, en brengt eene groote verscheidenheid van het schoonste hout voor kabinetwerkers op, als mede vele vruchten, en alleruitstekendste, in 't wild groeiende, *vanille*. Het land, minder hoog zijnde, dan *Cerro do Frio*, (*) wordt voor veel warmer gehouden, en is zeer gunstig voor de suiker- en koffijteelt. Echter zijn de plantad-

(*) In eenige van de laagste moerasige streken vindt men niet weinig groote slangen. Te *Tejuco* toonde men mij de huid eener jonge slang, zoo 't heette van de soort der *Boa Constrictor*, zijnde vier en twintig voeten lang, en omtrent twintig duimen in den omtrek. Het verhaal der sprookjes, die men elkander nopens deze dieren diets maakt, zoo als dat zij stieren vangen, en daarna inzwelgen, zou kwalijk passen in een waarachtig geschiedverhaal: men bedenke slechts, dat het horenvee van *Minas Novas* even groot, hoewel niet zoo goed in 't vleesch is, als in *Engeland*.

taadjén meest in katoen aangelegd, die men in kleur en hoedanigheid met die van *Pernambucco* gelijk stelt. Dezelve wordt op muilezels naar *Rio de Janeiro* vervoerd, en vele honderd dier nuttige dieren worden bestendig in dezen handel gebruikt. Een troep beladene muilezels heeft volle drie, en somtijds vier maanden tot de heen- en even zoo veel tot de wederreis naar die Hoofdstad van *Brazilië* noodig. De prijs der muildieren is nog eens zoo hoog te *Minas Novas* als te *St. Paul*. De reizen zijn bij uitstek kostbaar en moeilijk: men moet zich dagelijks *maïs* voor deze dieren aanschaffen, en bij de grootste zorgvuldigheid sterven er velen, en anderen worden lam of onbruikbaar. Hunne lading, in twee gelijke deelen verdeeld, hangt met riemen van ruwe huiden, aan eenen pakzadel van een zonderling maakfel. De lading van één muildier is, door elkander geslagen, negen *arroba's* (bijna 300 pond) en de vracht van *Rio de Janeiro* naar *Minas Novas* 6 of 7 P. St., tot *Tejuco* 5, en tot *Villa Rica* omtrent 3 P. St.

De handel van *Rio de Janeiro* naar *Minas Novas* bestaat voornamelijk in Negers, zout, wolle goederen, hoeden, ijzer, ijzer- en staalwerk,

werk, wapenen, gedrukte katoenen, galanteriewaren, een weinig olie en wijn, zoutevisch en boter. Artikelen van weelde zijn hier schaars: de inwoners zoeken weinig meer dan het noodige. *Minas Novas* staat onder het beheer van den Regter of *ouvidor* van *Villado Principe*, die er eens in 't jaar heengaat, om geschillen bijteleggen, het Regt te handhaven, en verdere ambtsbezigheden waarteneemen.

Te *Tocaya* stort zich de *Jigitorhonha* in de grootere rivier *Rio Grande*, die oostwaarts vloeit, en op de Zuiderbreedte van 16 Gr. 20 Min. bij *Porto Seguro* in Zee vloeit. Een heer van mijne kennis voer deze schoone rivier van *Tocaya* af, daar de stroom driftig is, in zes dagen naar de Zee; doch had 15 noodig om terugtekeeren. Hij bespeurde op dezen terugtocht vele instroomende rivieren, onbekend van loop, daar zij in het land der *Indianen* ontspringen. De hoofdstroom heeft geene watervallen, noch ook (zoo ver ik hoorde) banken of ondiepten aan den mond, zoo dat hij door zeefchepen kan worden bevaren. Waarschijnlijk is het omliggende land laag en moerasig, en daarom zoo weinig bekend.

Men

Men kan aan de *Brazilische* Regéring niet genoeg aanbevelen, deze Rivier te laten opnemen, 't welk in eene harer groote schuiten binnen twee maanden met weinig of geene kosten zou kunnen geschieden, en men zou, des noods, eene keten van gemeenschap tusfchen haren mond en *Tocaya* kunnen vestigen. Men kan begrijpen, hoe voordeelig deze gemeenschap te water voor de inboorlingen zou wezen. 's Lands voortbrengfelen, katoen, koffij, fuiker, rijk kabinetwerkershout, en vele andere kostbare artikelen zou men tot uitvoer geven; men zou groote plantaadjen aanleggen, en het geheele land verbeteren. 't Is waar, de koophandel van dit distrikt zou eene andere rigting nemen, en de tollén op den weg naar de Hoofdstad, bij de overvaart der *Paraibuna* betaald, zouden een weinig verminderen; maar gewis is de staatkunde der Regéring zoo bekrompen niet, om ten gevalle hiervan te aarzelen in eenen maatregel van algemeen belang voor de Natie, daar het in 't oog loopt, dat een der grootste nadeelen oor het *Brazilische* Rijk bestaat in den volflagen' mangel aan bevaarbare rivieren, behalve den *Rio Grande de San Pedro*.

De bevolking van *Minas Novas* is gering,
met

met de uitgebreidheid der streek vergeleken, doch vermeerdert dagelijks. Het schijnt juist niet, dat de planters door mijnwerken herwaarts gelokt worden, hoewel, zoo als te voren gezegd is, zeer vele steenen, die men hier alleen aantreft, uitgevoerd worden.

Wanneer de rivieren, diep zijn, is het zeer moeilijk, de *cascalhao* uit hare beddingen te krijgen, om er goud enz. uit te waschen. Men bezigt allerlei benzelachtige en nuttelooze middelen tot dat einde. Hoe veel voordeels zou het aan de eigenaars en den Staat niet geven, wanneer men vloten of schuiten bouwde, en het werktuig invoerde, 't welk bij de ballastfjouwers op de *Theems* in gebruik is, waardoor de *cascalhao*, al ware hij twintig voet diep, ook bij den driffigsten stroom kan opgehaald worden. Dit werktuig, zou echter niet alleen hier, maar ook in het geheele mijnland van de hoogste nuttigheid zijn; wanneer de Regering een model daarvan liet vervaardigen, en het noodige ijzerwerk dea noods te *Rio de Janeiro* maken, en vrij van belastingen in het land der mijnen invoeren, zou er waarschijnlijk zoo veel meer goud gevonden worden, dat de ruimere opbrengst

van

van 'sKonings vijfde de kosten zeer wel zou kunnen opbrengen.

Paracatu is het voornaamste dorp of (zoo men wil) stad van een distrikt van denzelfden naam, omstreeks 90 uren ten N. W. van *Tejuco* gelegen, grenzende aan het Kapiteinschap van *Goyazes*, waarvan het door eene keten hooge bergen, die zich noordwaarts rigten, gescheiden wordt. De vele rivieren, op de oostzijde der bergen ontspringende, en die zich naar den grooten stroom *St. Francisco* begeven, zijn goudrijk. Het dorp wordt op meer dan duizend zielen geschat, en zal eerlang nog volkrijker zijn, daar de faam van den rijkdom eeniger onlangs gedane ontdekkingen vele huisgezinnen derwaarts gelokt heeft. Deze plaats heeft alle de voordeelen eener hooge en gezonde ligging, te midden van een allervruchtbaarst land, en heeft veel gemeenschap met *Sabara* en *Villa Rica*, alwaar het goud uit de nabuurschap omgezet wordt. Zij wordt bestuurd door eenen Kapitein *Mor*, ondergeschikt aan den Gouverneur van *Villa Rica*, tot wien alle geschillen van belang worden opgezonden. Ten Zuiden is het rijke *distacamento*, of distrikt van *Rio Plata*, eene rivier die fraai-

fraaije diamanten oplevert, en daarom veel bezocht is door fortuinzoekers, welke, be-
trapt wordende, smokkelaars heeten. Er ligt
hier eene sterke wacht van Soldaten, om
het geheime zoeken naar edelgesteenten te
beletten.

Eenige uren ten Noorden der *Rio Plata*
is het riviértje *Abaité*, beroemd om dat al-
daar voor omtrent twaalf jaren de grootste dia-
mant in 'sPrinsen bezittingen gevonden is.
Van deze omstandigheid is reeds boven ge-
waagd, dan de Lezer vergunne mij, hem de
bijzonderheden daarvan medetedeelen, zoo als
ik die te *Tejuco* vernam. Drie mannen, aan
halsmisdaden schuldig, waren naar de binnen-
landen gebannen, en mogten geene der voor-
name steden naderen, of in den kring van
beschaafde menschen vertoeven; op straffe
van eeuwige gevangenis. Door dit harde
vonnis naar de afgelegenste kwartieren des
lands verdreven, trachtten zij nieuwe mijnen;
immers nieuwe voortbrengselen optesporen,
in hoop, dat eene gewigtige ontdekking van
dien aard hun vonnis zou doen herroepen, en
hun den verloren' rang in de Maatschappij
terug verschaffen. Zij zwierven in dezen om-
trek rond, en onderzochten meer dan zes ja-

ren lang de rivieren, gedurende welken tijd zij aan het dubbelde gevaar blootstonden van in de handen der menscheneters, of van de Soldaten der Regéring te vallen. Eindelijk namen zij bij toeval eenige proeven in de rivier *Abaité*, op eenen tijd dat de bedding door eene lange droogte bijna van water ontbloot was. Terwijl zij hier naar stofgoud zochten, hadden zij het geluk een' diamant van bijna eene once gewigt te vinden. Door deze toevallige ontdekking, die zij zelve eerst nauwelijks konden gelooven, ten hoogsten ingenomen, en dobberende ruschten de vrees van als diamantfluikers op weg aangehouden te worden, en de hoop op vrijheid, raadpleegden zij een' Geestelijken, die hun den raad gaf, op de genade der Regéring te vertrouwen, en hen zelf naar *Villa Rica* vergezelde, waar hij hen aan den Gouverneur voorstelde. Zij wierpen zich aan zijne voeten, en leverden hem den onwaardeerbaren steen over, waarop hunne hoop rustte, tevens met verhaal der omstandigheden. De Gouverneur, verfeld door de grootte des steens, kon ook zijne eigene oogen niet gelooven, maar riep de ambtenaren op, om te beslissen of het een diamant was: hunne eenparige uitspraak

nam

nam alle twijfeling weg. Aldus door het zonderlingste geval in bezit gesteld van den grootsten diamant, ooit in *America* gevonden, schortte hij op zijne verantwoordelijkheid het vonnis der gelukkige misdadigers op. De steen werd naar de Hoofdstad van *Braziliën*, en van daar opzettelijk met een Fregat naar die van *Portugal* gezonden, met den Geestelijken, om deswege de noodige voorstellingen te doen. De Souverein bekrachtigde het *pardon* der vinders, en gaf den Priester eene betere plaats.

Intusschen liet de Gouverneur eene wacht bij de rivier stellen, die kort daarna bewerkt werd onder opzicht van den Intendant van *Cerro do Frio*, die er eenen Bestuurder met 200 Negers heenzond. Sedert heeft men den arbeid met een' verschillenden uitslag voortgezet; somtijds zijn er groote steenen gevonden, maar niet van het beste water. Het werk staat thans van 'slands wege stil, doch is door eene menigte gelukzoekers hervat.

In de nabijheid zijn vele gewigtige, tot hiertoe nog weinig onderzochte plaatsen. Eenige uren van de rivier is eene zeer sterke ader van looderts, in eene kalkrots. Ik heb stukken daarvan gezien, 20 pond zwaar, en

men houdt die voor onuitputtelijk. Eenige proeven daarvan waren met koolzuur van lood bedekt. Het gelijkt wel pottbakkers erts, en zou arm zijn in zilver. Nog niemand heeft de bewerking ondernomen, daar de moeite en kosten van het vervoer naar *Rio de Janeiro* hooger zou loopen dan de marktprijs aldaar. Te *Villa Rica* zou het kunnen dienen; maar hetgeen men daar noodig heeft, is niet noemenswaardig. Wanneer de nabuurschap beter bevolkt wordt, en men de waarde van dit nuttig metaal meer leert kennen, zal de mijn waarschijnlijk eene bron van welvaart worden: want ik heb in geheel *Brazilië* elders niet van looderts gehoord.

De rivier *St. Francisco* is zeer aanzienlijk, en men zegt dat dezelve veel visch bevat, (*) een genoegzaam bewijs dat zij niet veel goudwasfchingen heeft. Aan de oevers, en in het land ten Oosten van dien stroom, grazen uitgestrekte kudden vee, die men in alle de bevolkte steden van het Kapiteinschap ter markt brengt:

(*) Indien het zout goedkooper ware, zou men deze vischen kunnen inzouten; en alsdan konden zij, vooral in de vasten, een gewichtig artikel van koophandel worden.

brengt: zelfs drijft men veel horenyee naar *Rio de Janeiro*, een afstand van boven de 600 mijlen. Hiermede wordt aanzienlijke handel gedreven, en men zegt dat sommige huisgezinnen daarmede groote schatten gewonnen hebben. Het gebrek aan zout is hier de algemeene klagt; het vee heeft zulks volstrekt noodig, en kan zonder hetzelfde niet tieren.

Deze streek is te ver van eene zeehaven, om koophandel te drijven, of zelfs hare voortbrengfelen te vervoeren. Goud en edelgesteenten zijn het voortbrengen waardig; maar dit is wel naauwelijks met lood, en andere goederen van grooter gewigt bij mindere waardij het geval. Daarom teelt men geen katoen, koffij noch suiker voor den uitvoer: en het gebruik in het distrikt zelve is zeer bepaald, uit hoofde van het geringe aantal en de armoede der inwoners, die gewoonlijk alleen van *Indiaansch* koren, gekookte boonen, en wat varkensvleesch leven. De handel met *Rio de Janeiro* komt meerendeels met dien van *Minas Novas* naar die Hoofdstad overeen, en bestaat voornamelijk in katoen, ijzer, ijzerwaren, wapenen, en eenige weinige galanteriewaren van weinig belang. Lieden van alle

rangen zijn magtig gesteld om Negerflaven te koopen, en eenige wollen stoffen hebben ook goeden aftrek. Naar *Villa Rica* zendt men alleen goudstof en huiden.

In dit distrikt, en elders in deze uitgestrekte gewesten, vooral naar het oosten, vindt men groote landerijen, *volute* genaamd, die nog geen en door de Regéring gewettigden eigenaar hebben. Men heeft slechts om dezelve behoorlijk te verzoeken, en bekomt ze dan in vrijen eigendom. Andere uitmuntende oorden zijn in het bezit van luijaards, even ongegeschikt als onwillig om er partij van te trekken. De laatstgemelden koopt men tot een' zeer lagen prijs, en zij verdienen de voorkeur boven de geheel woestliggende landerijen, om dat er toch iets aan gedaan is, en zij dus geschikter zijn tot den landbouw. Inderdaad vindt een landbouwer, die lust met ondervinding paart, alle aanmoediging om zich hier neêrtezetten: eene rijke en vruchtbare landstreek, waar in alle vakken nog veel te ontdekken is, waar alle noodwendigheden, en vele gemakken des levens bijna van zelve groeijen: en waar de hand des vlijtigen door de weldadige Natuur met tiendubbelden woeker zou worden beloond, en aangeprikkeld door de genoegzaam

BINNENDEELEN VAN BRAZILIE. 135

zaam zekere hoop, van een verbasterd ras door zijn voorbeeld tot nuttige menschen te vormen. Verschil in denkwijze zou geene hinderpaal zijn: ik houde mij verzekerd, dat men niemand om zijn geloof zou moeijen, mits hij dat van anderen eerbiedigde, en zich van het geven van ergernis zorgvuldig onthield.

*

 VIJFTIENDE HOOFDSTUK.

Aanmerkingen wegens Tejuco en Cerro do Frio.

In de voorgaande bladzijden heb ik den Lezer een verhaal trachten te geven der merkwaardigheden van het land der diamanten, en de daartoe behoorende bijzonderheden in die orde voorgedragen, waarin ze mij voorkwamen; de algemeene beschrijving behield ik mij voor, op dat tijdstip te doen, wanneer mijn langduriger verblijf mij daartoe bevoegdheid zou geven. Daar ik nu, door het laatste, aan de weetlust mijner Lezers wil voldoen, verzoek ik verschooning voor eenige onvermijdelijke herhalingen; immers eerst mijne gedurige kleine reizen, en daarna mijne ziekte, weêrhielden mij van de bewerking der opgezamelde bouwstoffen, en derzelver ineenmelting met de volgende algemeene beschouwing des lands.

Het distrikt van *Cerro do Frio* bestaat uit steile gebergten, loopende Noord en Zuid: men houdt ze algemeen voor de hoogsten in

Bra-

Brazilië. Het eigenlijke land der diamanten strekt zich omtrent 16 uren N. en Z. en omtrent 8 O. en W. uit. Het werd eerst door eenige ondernemende mijnwerkers van *Villa do Principe*, weinige jaren na de stichting dier Stad, ontdekt. Deze mannen, noordwaarts opgaande, vonden een opene landstreek, door vele schoone beken besproeid, waaruit zij goud hoopten te waschen: eenigen hielden hunne aandacht eene korte poos bezig, doch waren niet rijk genoeg. Zij gingen dus verder, de plaatsen, thans *San Gonzales* en *Melho Verde* geheeten, voorbij, tot zij aan eenige rivieren kwamen, die van den voet des bergs, waarop *Tejuco* staat, afvloeijen. Men leide daarin toen goudwaschingen aan, die beschouwd werden tot *Villa do Principe* te behooren. Men had toen nog geene gedachten, dat deze riviértjes diamanten behelsden, hoewel men zegt, dat er eenigen opgelezen, en als merkwaardige blinkende steenen aan den Gouverneur van *Villa do Principe* werden vertoond, die dezelve als merkjes bij 't kaartspel gebruikte. Kort daarna kwamen er eenigen toevallig naar *Lisbon*, en werden als fraaije keisteentjes aan den *Nederlandschen* Consul gegeven, om die naar *Holland* te zenden, toen de voornaamste markt

van *Europa* voor edelgesteenten. De juweliers, aan welken men die aldaar ten onderzoek vertoonde, zeide, dat deze *keijen* zeer schoone diamanten waren. Men berigtte zulks aan den *Nederlandschen* Consul te *Lisbon* die niet naliet hiervan gebruik te maken: want hij wist de zaak met de Regéring zoo wel te schikken, dat hij een contract wegens de edelgesteenten sloot, op hetzelfde oogeblik dat hij kennis gaf van de waarde. De Regéring trachtte vervolgens den alleenhandel in diamanten te krijgen, en maakte een afzonderlijk distrikt van *Cerro do Frio*, 't welk ook onder bijzondere wetten en reglementen geplaatst werd.

Men zegt, dat het aantal diamanten, gedurende de eerste twintig jaren na de ontdekking overgezonden, bijna ongelooflijk is, en meer dan duizend oncen gewigts heeft bedragen. Deze overvoering van de markt moest de juweelen veel van hare waarde doen verliezen: immers voorheen bragt men die enkel uit *Oost-indië*, de eenige plek des aardbols, waar men diamantgroeven kende: doch naderhand zond men zelfs daárheen diamanten uit *Brazilië*, die er eene betere markt vonden dan in *Europa*.

Door list en kuiperijen werd de Regéring be-

belezen, om deze onwaardeerbare landstreeken overtelaten aan eene bevoorregte Maatschappij, die slechts met een bepaald aantal Negers mogt werken, of voor elken Neger, dien zij dagelijks gebruikte, eene zekere som moest betalen. Dit opende eene wijde deur voor sluikerijen: het toegestane getal der Negers werd verdubbeld, met oogluiking der Regéringsbeambten, die 'slands geld in de eene, en den prijs des bedrogs in de andere hand ontvingen. Nog meer: men deelde geschenken uit onder lieden van invloed ten Hove: de deelnemers in de Maatschappij werden dus rijk, en bleven (onder eenige weinige bepalingen) in bezit der diamantmijnen tot op het jaar 1772; alstoen eindigde hun verdrag met de Regéring, en deze nam zelve het beheer der mijnen in handen.

Dit was het bekwame tijdstip om de misbruiken te verhelpen, en aan deze rijke streek de beste inrigtingen te schenken — maar het werd verzuimd; het bestuur werd toevertrouwd aan mannen, die of geene kennis, of, 't geen waarschijnlijker is, geen genoegzaam gezag hadden, om 'slands voordeel waarlijk te behartigen. Nu verliep de zaak; de inrigting kwam in de schuld bij vreemdelingen, die

eene

eene aanzienlijke som hadden opgeschoten tegen alle de diamanten, welke de mijnen opbragten, bij wijze van onderpand. Nog is deze schuld niet betaald, en er zijn nog andere lasten, die alleen door eene volslagene verandering van stelsel kunnen worden weggenomen. De inrigting brengt tegenwoordig *schijnbaar* meer voordeel op, dan in der daad het geval is. Van 1801 tot 1806, en dus in vijf jaren, bedroegen de kosten 204,000 P. St. en de diamanten, naar de schatkist te *Rio de Janeiro* gebragt, wogen 115,675 karaat. De waarde van het goud, in dat zelfde tijdsverloop gevonden, beliep 17,300 P. St. waaruit blijkt, dat de diamanten aan de Regéring dadelijk 33 *Eng.* schellingen en 9 *pence* (omtrent 18 gulden) per karaat kosten. Deze jaren waren ongemeen rijk: doorgaans geven de mijnen aan de Regéring niet meer dan 20,000 karaat 'sjaars (behalve dezen wordt eene gróote menigte ingesmokkeld.)

De Stad is onder het onbepaald gezag van den Intendant. De voornaamste burgerlijke en krijgsambtenaren zijn: de *ouvidor* of *fiscaal*; een ritmeester en een Kapitein *Mor*. In de diamantstreek zijn de ambtenaren zeer talrijk, namelijk: 1.) de Intendant, die tevens Regter

ter en Intendant-Generaal van het Kapiteinschap *Minas Geraës* is (een der beste posten die ter begeving der Kroon staan); 2.) de Rentmeester, die bijna niets te doen, en een jaarlijksch inkomen van 8000 *crusados* heeft; en 3.) de Administrateur-Generaal, die 6000 *crusados* trekt. Deze ambtenaren behandelen de algemeene belangen der schatkist, en van het geheele mijnwerk; allen wonen te *Tejuco*, en zijn de aanzienlijkste der inwoners. Het onderscheidene beheer der werken is toevertrouwd aan acht of tien Onderbestuurders, die elk een' troep van 200 Negers onder zich hebben, bij welken nog, behalve den Priester en Heelmeester, onderscheidene opzieners en ondergeschikte ambtenaren zijn, die van 400 tot 200 *crusados* bezoldiging ontvangen. Het voorregt van Negers aan de werken te verhuuren is gemeen aan alle de daartoe behorende ambtenaren, doch gewijzigd naar hunnen rang; de hoogste ambtenaren zoo veel als zij willen, bij voorbeeld 40, ja wel eens over de 50: mindere beambten slechts twee of drie, eene zeer slechte inrigting, zoo als wij hierna zullen aantoonen.

De post van Intendant is dus een der gewigtigsten, en vereischt de meeste verantwoording.

ding. Hij staat aan het hoofd der Regtsoefening, van de uitvoering der bijzondere wetten van het distrikt, is Voorzitter van de landsvergadering, of *junta*, roept bijeenkomsten samen, zoo dikwijls hij zulks noodig acht; beschikt over de Krijgsmagt van het distrikt, laat wegen maken of sluiten, zet wachten uit tot onderzoek van reizigers en het aanhouden van verdachte personen, geeft of weigert verlof om het distrikt binnentekomen, of zich daarin te vestigen, en elk een, hoe hoog ook in rang, of hoezeer door de fortuin bedeed, welke zich daarheen begeeft, wordt onderfeld zijne uitdrukkelijke vergunning te hebben, waarop men echter, als een *formaliteit*, somtijds niet aandringt. Hij stelt ambtenaren aan, onderteekent alle papieren, ontvangt alle brieven, en handelt dien overeenkomstig. Aan hem alleen is de schatkist toevertrouwd ter betaling van de bezolding der ambtenaren, de huur der Negers, de wissels der kooplieden, kortom van alle betalingen der inrigting, ook van kleinere uitgaven. Hij geeft papieren geld uit, en onttrekt het aan den omloop zoo dikwijls hij zulks dienstig keurt: en voor dit alles is hij aan niemand dan aan de Regering verantwoording schuldig, en is dus bij-

bijna onbepaald Gebieder in zijnen kring.

Bij alle deze gewigtige bezigheden heeft nu de tegenwoordige Intendant nog het geheele bewind en de regeling des eigenlijken mijnwerks op zich genomen, waarmede zich niemand zijner voorgangers bemoeide, als zijnde dit het vak van den *Administrateur-Generaal*. Doch de Intendant is daartoe even zeer gerechtigd door zijne uitstekende talenten, als zijne verkregene kunde; hij is in de delfstofkunde een leerling, en volgens deszelfs oordeel een der beste leerlingen van den beroemden WERNER; (*) naderhand deed hij eene reis door *Hongarijen*, de belangrijkste *Duitsche* Staten, en nu laatst in *Engeland* en *Schorland*, waar hij twee jaren vertoefde.

De *Administrateur-Generaal*, belast met het beheer der eigenlijk gezegde werken, moet vooral bedreven zijn in het mijnwerk, de werktuig- en vooral de waterleikunde (*hydraulica*); hij behoort een man te zijn van algemeene kunde, vereenigd met veel praktikale kennis van het plaatselijke des distrikts, om de wezenlijke waarde van ieder

punt

(*) Hoogleeraar te *Freiberg* in *Saksen*, nu onlangs overleden; mischien de grootste delfstofkundige in *Europa*.

Ned. Vert.

punt te kunnen nagaan, en de werkzaamheden diensvolgens te kunnen besturen. Hij dient nog bij dat alles vindingrijk te zijn in hulpmiddelen, in geval van tegenspoeden in het werk, opdat de Negers hunnen tijd niet mogen verkwisten; voorts hunnen arbeid door invoeren van werktuigen te verligten, en voornamelijk is het zijne zaak, op hunne goede behandeling te letten, daar de voorspoedige gang van het werk, en bij gevolg zijn goede naam grootelijks hiervan afhangt. Staatkunde zoo wel als menschelijkheid moesten de aandacht van het hoofdbestuur dezer inrigting op het laatste punt vooral opmerkzaam maken. Men kan natuurlijk begrijpen, dat Negers, barsch behandeld, slecht gevoed, slecht gekleed, onverschillig zullen zijn omtrent de belangen hunner gebieders, en mischien met opzet geene diamanten zullen willen vinden; terwijl zij bij eene zachtere behandeling, die toch met onverslapte waakzaamheid kan gepaard gaan, verlangen zouden genoeg te geven, en met verdubbelde oplettendheid zouden zoeken, ten einde opmerking en belooning te winnen. Het is blijkbaar, dat de Negers zelden diamanten voor zich zelve verbergen; en toch heeft

heeft de gewoonte de gevoeligheid hunner eigenaars (of huurders) zoodanig gescherpt, omtrent de verdenking van bevestiging dezer praktijken, dat zij, wanneer slechts het woord *grimpero* (smokkelaar) in het gesprek voorkomt, van huivering als 't ware zamenkrimpen, en met den schrik op 't gelaat de Heilige Maagd tot getuige roepen van hunne verfoeijing eener misdaad, op welke de Regering de grootste straf en schande gesteld heeft.

Die goede, eerlijke zielen! Als vreemdeling hier te lande meende ik, dat deze Heeren waarlijk gevoelden wat hunne woorden en gebaarden uitdrukten: en daar personen van alle klassen schenen te vreezen van zich over dit punt zelfs in gesprek intelaten, dacht ik eerst dat ik in geheel *Tejuco* niet eenen enkelden diamant zou zien, behalve in de Schatkist; maar eenige kennis-making in de Stad overtuigde mij, dat ik wel een nieuweling was: immers bij 't bezoeken van eenige vrienden, bij welke ik was aanbevolen, vond ik dat men voor alles diamanten inruilde, die tegenwoordig zelfs meer in omloop waren dan gereed geld. Men kocht er zelfs aflat voor: en zekerlijk zou

II. DEEL.

K

men

men niet vermoed hebben, dat de verkooper der affaatsbullen zijner Heiligheid (*) ook al geene zwarigheid maakte in het plukken der verbodene vruchten van *Tejuco*.

Daar ik de eer had, ten huize van den Intendant te wonen, beschouwden mij de stedelingen als in betrekking staande tot de Regéring, en wachtten zich dus zorgvuldiglijk van iets te laten blijken nopens hunnen geheimen handel; wanneer dus, in gezelschap met de ambtenaren der Regéring, het woord *grimpero* slechts genoemd werd, vond ik het noodzakelijk, denzelfden sterken afkeer te laten blijken als zij: en wanneer ik dan mijne verwondering betuigde, dat iemand zoo laaghartig kon zijn, om diamanten te smokkelen, kwam men stilzwijgend overeen, dat geen *Blanke* zich zoo diep kon verlagen. Men was het spoedig eens: want ik vond het maar best;

(*) Het voorregt om Affaat en Kerkelijke Vrijstellingen in dit Kapiteinschap te verkoopen, wordt te *Rio de Janeiro*, of van den Eerw. Bisfchop van *Mariana* gekocht, die er groot voordeel van trekt. Deze verkoop geldt voor eene heerlijke onderneming, en geeft een zeer aanzienlijk inkomen aan den tegenwoordigen houder, die het talent bezit, om hen, die den hoogften prijs betalen, daarmede het rijkelljkst te bedienen.

best, niet tegen den stroom opteroeijen, noch mij aan dit teedere onderwerp te wagen; zoo dat ik somtijds de oogen scheen te luiken voor 't geen ik zeer duidelijk opmerkte.

Te *Tejuco* zijn er omtrent negen of tien voorname winkeliers, bij welke de inrigting zoo wel als de ambtenaren veeltijds in schulden steken; deze lieden toch ontvangen het meeste geld, door de bij de werken aangeselde personen verdiend, meestal voor het leveren van *Engelsche* goederen van allerlei soort. Ter betaling van deze personen worden eens in het jaar 300,000 *crusados* van *Villa Rica* gezonden, waarbij men nog 60 of 100,000 kan voegen, in de goudmijnen van het distrikt gevonden. Het grootste gedeelte dezer som, zoo als gezegd is, in handen der kooplieden overgaande, wordt dadelijk ten nadeele der Regéring besteed, en men kan zich geene slechtere Staatskonde voorstellen, dan zulke groote uitgaven te vergunnen aan eene plaats, die zoo veel verzoekingén aanbiedt.

Eentige jaren geleden waren in dit distrikt vele goudwasfchingen, maar op het berigt dat dezelve ook diamanten bevatteden, moesten zij terstond verlaten worden. Thans heeft

men billijker maatregelen genomen, en de eigenaars beginnen weder eenigen derzelven te bearbeiten, met aangifte der gevondene diamanten (*). Er is thans een algemeen bevel om alle de goudmijnen, te voren verbeurd verklaard, weder te bewerken, en men hoopt dat dit niet alleen de hoeveelheid goud vermeerderen, maar ook in allen opzichte eene goede uitwerking hebben zal.

Indien de Regéring genoodzaakt is overal Negers te huren, (gelijk het geval schijnt te wezen), zoo ware het ten minsten nuttig, zich een aantal dier lieden zelve aantefchaffen,

(*) Op een Zondag morgen, gedurende mijn verblijf, kwam de eigenaar eener zulke wasfching ten huize van den Intendant, en bragt hem twee ellendige diamanten van eene slechte kleur, die te zamen niet meer dan vijf grein wogen: dit was, zeide hij, alles wat zijne *tien* Negers in *zes weken* gevonden hadden. In den loop van het gesprek merkte de Intendant op, dat alle de smokkelaars *of* in de gevangenis, *of* toch uiteen gedreven waren: waarop de eerlijke man terfcond de houding van afgrijzen aannam bij de vermelding van zulke verachtelijke Wezens, en bij uitstek mild was in scheldwoorden tegen dezelve. Zoo ik den naauwgezetten man had mogen vragen, hoe het kwam dat zijne Negers in zes weken niet meer dan *twee* diamanten, en nog daarbij slecht van kleur, gevonden hadden: hoe zou hij gesidderd hebben?

fen, om de gehuurden eens te vervangen, en dus de voor hun uitgegevene penningen te besparen. Dit verhuren van Negers aan de diamantwerken is het geliefkoosde bestaan der inwoners van *Tejuco*: rijken en armen wedijveren daarin, naar mate van hun vermogen. En nogtans zijn de huurpenningen gering in vergelijking met het gevaar, dat de eigenaar loopt: immers is de arbeid zwaar, het onderhoud gebrekkig, en de behandeling hard: er moet dus wel eene verzoeking bestaan, niet openlijk erkend, doch zoo klaar als de dag. Daarom leeft een groot aantal menschen in *Tejuco* onder allerlei voorwendsels, doch in der daad alleen van hunne Negers te verhuren, en niet alleen van derzelver bezolding, maar ook van hetgeen zij kapen. Op deze wijze verrijkt zich alles ten kosten des lands, behalve de volstrekt behoeftigen, en anderen, die door verwaarloozing arm zijn. Er is eene talrijke klasse van menschen tusschen de zeven en de twintig jaren, die voor 't uiterlijke zonder eenig middel van bestaan zijn, en ook traag zouden blijven, zelfs al had men fabrieken: want, schoon van kindsbeen af met de Negerkinde-
ren opgevoed, zouden zij, als het op werken

aankwam, hunne vorige speelmakkers wel verlaten. De menschen worden hier van geregelde werkzaamheid en nijverheid afgetrokken, door bestendig op de toevallige ontdekking van mijnen te hopen, die hen op eens rijk moeten maken. Deze zelfde bedriegelijke verwachting, aan hunne kinderen ingeboezemd, neemt dezen ook ten sterksten tegen den arbeid voorin, hoewel zij allen ellendig bestaan, dikwijls zelfs van liefdadige giften. De opvoeding dezer lieden is ongemeen bepaald: meestal zijn zij in de wetenschappen volkomen vreemdelingen, en weten bijna van niets nuttigs te spreken.

Daar de reden mijner komst in dit distrikt een onderzoek was naar den wezenlijken staat van zaken, om daarvan bij mijne terugkomst berigt afteleggen, waartoe men mij vele nooit aan iemand verleende voorregten schonk, en dus in staat stelde alles wat ik wenschte te zien, zoo verlangt de menschelijkheid, dat ik eenige opmerkingen over het vreeselijke lot der betrapte diamantfluikers hier in het midden brenge. Ik gaf hiervan bij mijne terugkomst te *Rio de Janeiro* ook kennis aan den Minister; dan door deszelfs veelvuldige bezigheden, en mijn dadelijk vertrek uit hoofde mij-

mijner zwakke gezondheid, geraakte de zaak in 't vergeetboek.

De groote vraag naar deze kostbaarheden, en de gemakkelijke verschuiling derzelve, hebben het zoeken en wegnemen derzelve, in spijt van 'slands wetten, veroorzaakt. Van de velen die, om zich spoedig te verrijken, dezen verboden handel dreven, hebben velen de waakzaamheid der wachters verschalkt, en zijn in uiterlijke eer en voorspoed overleden: anderen, minder gelukkig, hebben de straf, op die misdaad gesteld, ondergaan; namelijk het verlies van hunnen onwettig verkregen schat niet alleen, maar ook van hun gansche vermogen, en ballingschap naar *Africa*, of opsluiting, mischien voor hun leven, in eenen treurigen kerker. Hoe zacht ook de lijfstraffelijke wetten in *Brazilië* zijn, zoo maakt toch het laatste gedeelte der gemelde wet eene uitzondering, waarvoor de menschelijke natuur terugdeinst. Zekerlijk heeft de Ongelukkige, die zich tot deze misdaad heeft laten verleiden, genoeg geboet door het verlies van alles wat hij op aarde bezit, zonder nog zijne persoonlijke vrijheid te moeten verliezen, en alle de rampen eener eeuwige, hopelooze gevangenis te lijden. Verre zij het

van mij, eenige inbreuk op de wetten, die algemeen en bijzonder eigendom beschermen, te verontschuldigen; ik hoop altijd de eerste te zijn, die de instellingen van elke Natie, waaronder ik leef, eerbiedig, en de laatste, die anderen tot het overtreden derzelve aanspore: want de sluikhandel, van welken aard ook, is altijd een bedriegelijk en gevaarlijk middel, waarvan het zoet door het nadeel rijkelijk wordt opgewogen. Maar deze dus strengelijk gestrafte menschen zijn den Staat van nut geweest, en kunnen dit andermaal worden. Mag ik wel vragen, wie de ontdekkers waren van misschien *alle* diamantmijnen, die de schatkist der Koningen van *Portugal* boven alle vergelijking met die van eenigen anderen Staat hebben verrijkt, en dit niet alleen, maar ook de bronnen van een goed bestaan voor vele achtingswaardige en ondernemende personen hebben aangewezen? Wie waren zij? Gelukzoekers, die met groot gevaar en onvermoeiden arbeid, door onbekende wouden heen, zich een' weg gebaad, en diepe kloven ontdekt hebben onder 't bereik der menscheneters; dit alles om goudmijnen te zoeken, en die daarin bij toeval diamanten hebben gevonden. Is nu zulk eene plaats eenmaal door de

deze lieden gevonden, zoo blijft zij zelden lang verborgen: de bespieders der Regéring nemen die in bezit, en bewerken ze *of* dadelijk, *of* bewaren ze voor het vervolg. Natuurlijk neemt de ontdekker alsdan de vlugt, en, heeft hij reeds eenige kostbare steenen gevonden, zoo zal hij de beste en veiligste middelen zoeken, om er een' goeden prijs voor te vinden. Is hij een man van eenig vermoegen, zoo huurt hij eenige muilezels, laadt die met katoen, spek, *of* andere goederen, en gaat als koopman op reis naar *Rio de Janeiro*. Na zijne aankomst aldaar begeeft hij zich naar eenig goed vertrouwd huis, en verkoopt zijnen schat. Dan is de steen hem van 't hart gewenteld, en hij denkt aan de t'huisreis. Zijne eerste zorg is het voordeeligste uitzetten van zijn geld. Negers zijn het voornaamste artikel; en dezen betalen eene belasting aan den Staat, wanneer zij *Angola* verlaten, en eene andere, elk van tien *milreis*, bij hunne intrede in 't mijnngewest. Wanneer men hen in den mijnarbeid gebruikt, zoo bekomt de Regéring een vijfde van het gewonnen goud: worden zij in den landbouw gebruikt, zoo krijgt de Staat een tiende der opbrengst. Het tweede voorwerp van

den fortuinzoeker is wollen, lakens en andere *Engelsche* goederen, die bij de invoer 15 per cent, en nog eene tweede belasting naar 't gewigt betalen, wanneer zij in 't mijn-gewest binnenkomen. Dus schijnt het dan, dat het meeste dezer verbodene waar tusfchen den Staat en den smokkelaar verdeeld wordt; maar dit is het nog niet alles: de diamanten worden naar buitenslands gezonden, en daarvoor goederen van wezenlijke waarde ingevoerd, die de balans van den handel zeer ten voordeele van *Brazilië* doen overslaan.

Deze ongeoorloofde handel is tot eene zeer groote uitgebreidheid gedreven: dit kan men gereedelijk stellen, want sedert de eerste ontdekking der mijnen tot nu toe zijn er ter waarde van twee Millioen P. St. naar *Europa* gevoerd, behalve hetgeen waarvoor de Contractanten rekenden. De schuld hiervan ligt in het verkeerde bestuur der gansche inrigting, en aan het volslagene gebrek van de noodige regelingen; en het zal moeilijk zijn, deze ingewortelde gebreken uitteroeijen. Verbeelden wij ons voor een oogenblik, dat het heerschende stelsel veranderd, dat de 2000 Negeren, thans in de diamantwasschingen aan 't werk, het eigendom der Kroon waren: (en dit

dit konden zij worden ten prijze van twee jaren opbrengst der diamantmijnen): — dat voorts deze arbeiders uit een algemeen Magazijn van al het noodige voorzien, en zoo zacht als mogelijk wierden behandeld: dan zouden zij eene Maatschappij vormen, en, geene andere Meesters kennende dan hunne opzieners, zouden zij in hunnen dienst slechts één gemeen belang hebben. De verboden handel zou op die wijze misfchien niet geheel uitgeroeid worden, maar toch zeker den gevoeligsten slag bekomen, en nimmer weder het hoofd verheffen. Bij eene zulke gewenschte verandering zouden de winkeliers, en de verhuurders van Negers de bron hunner geheime winsten zien opgedroogd, en in plaats van langer zonder bestaan te *Tejuco* te blijven, naar elders een goed heenkomen zoeken; het land ware dan van die sprinkhanen bevrijd, die het opteren, en de Regéring zou het voordeel genieten van de mijnen door hare eigene Negers, die men niet zoo gemakkelijk zou kunnen verleiden, te bewerken. Er zou door deze verandering van stelsel nog een ander kwaad verholpen worden. Elk artikel van bestaan, voor de trafiek vereischt, wordt van landbouwers gekocht, die eenige uren

uren van *Tejuco* wonen, of wel op een' verderen afstand pachthoeven hebben, en deze dwaze gewoonte maakt veel onnoodig heen- en wedertrekken noodzakelijk. Er zijn duizende morgen voortreffelijk land in de nabijheid der diamantwerken, waaruit men slechts te kiezen heeft, en die voor den groei van allerlei voortbrengfelen geschikt zijn. Hoe gemakkelijk kon men, al ware 't ook voor eenige dagen, die Negers op dat land laten arbeiden, om namelijk eene genoegzame hoeveelheid grond ten gebruike der stichting te laten afperken! Men zou daartoe, naar evenredigheid van het bebouwde land, een zeker aantal Negers door het lot kunnen aanwijzen, en bij bijzondere gelegenheden, zoo als in den oogst, zouden er altijd nog genoeg anderen bij de hand zijn. Dit zou den landbouw dubbeld bevorderen; in plaats van het houeel zou men den ploeg gebruiken: men zou naooogsten zaaijen, om door het vee gegeten te worden; tallooze akkers zouden ook met kunstgras bezaaid, en, waar het mogelijk was, bevochtigd worden; aldus zou, tegen het algemeen gebruik, het vee ook in het drooge jaargetijde met behoorlijk voedsel worden voorzien. Men zou *Indiaansch* koren,

ren, tarwe, maniok, boonen (*feyones*), aard-appelen, enz. telen, alle vruchten, die wel behandeld, de heerlijkste oogsten zouden schenken, die men immer kon wenschen. Voorraadschuren, op de beste wijze ingerigt, zouden weldra het graan voor bederf bewaren. Aldus zouden de eerste beginselen van den landbouw in dit distrikt worden ingevoerd, en den Staat meer voordeel doen dan goud- of diamantmijnen; want, bij de uitputting van dezen, zou er nog eene werkzame, nijvere bevolking overblijven. Het schijnt indedaad als of de weldadige Natuur, bij de bedeeïng dier algemeen gezochte metalen aan deze afgelegene, bijna vergetene deelen der wereld, den beschaafden mensch ter gezette bewoning heeft willen daarheen lokken.

Het blijkt uit de reeds gemelde omstandigheden, dat de Regéring tegenwoordig voor alle hier gevondene diamanten moet betalen, en er toch waarschijnlijk niet veel meer dan de helft van bekomt, zoodat de genen, die langs andere kanalen ter sluik worden uitgevoerd, veel goedkooper dan de eersten kunnen worden gegeven. En toch is de inrigting zoo gebrekkig, dat zij zelfs in deze dringende noodzakelijkheid, behoudens het stelsel,
de

de kosten niet *kan* verminderen, maar elk artikel op krediet moet nemen, en bijna alle Negers, die men haar aanbiedt, huren. Zelfs de bekwaamheden van den tegenwoordigen Intendant kunnen dit verouderde kwaad niet genezen: maar ware zulk een man voor veertig jaren zonder belemmering aan het hoofd des bestuurs geweest, om op de boven aange-
stipte beginselen, het distrikt, even als ware het zijn bijzonder eigendom, te beheeren, dan kon hij het rijk en onafhankelijk van naburige strecken hebben gemaakt.

Daar alle de hier gevondene diamanten het eigendom waren der Kroon, zoo had de Koninklijke Familie de gewoonte, uit de jaarlijks overgezondene steenen alle die hare aandacht bijzonder trokken (meestal die boven de zeventien karaat) uittezoeken, en naar *Holland* te zenden om te slijpen; want de *Hollanders* waren, van de eerste ontdekking der mijnen af, de contractanten voor deze juweelen; maar sedert de uitwijking van het hof naar *Rio de Janeiro* is deze handeltak naar *Engeland* overgebracht, waar deze kostbare steenen thans jaarlijks aankomen, en voor bijzondere rekening worden verkocht.

De verzameling van diamanten, thans in-
be-

bezit van den Prins Regent, heeft haars gelijken nergens, zelfs in de ruimste schatkamers van andere Vorsten; men heeft mij stellig verzekerd, dat zij meer dan drie Millioen P. St. (33 Millioenen Guldens) waardig is.

Dit distrikt heeft onmiddellijke gemeenschap met *Bahia* (de Allerheiligenbaai) en gedurig gaan er muildieren van de eene naar de andere plaats. Deze reis is veel verder dan naar *Rio de Janeiro*, maar het land is niet zoo bergachtig. Er zijn minder hutten of *ranchos* onderweg, en op twee plaatsen moet men voor twee dagen versch water met zich dragen. De goederen, uit *Tejuco* en *Minas Novas* derwaarts gezonden, zijn van weinig belang, bestaande uit topazen, amathysten, en andere steenen, waarvoor men fraaije *Engelsche* manufakturen, voornamelijk hoeden, gedrukte katoenen, kousen, en zadels invoert, die in *Bahia* veel goedkooper zijn dan in *Engeland*. Grovere artikelen worden meest van het nader gelegene *Rio de Janeiro* gebragt. Van bevaarbare rivieren valt weinig te zeggen. Er zijn hier vele kleine vloedten, wier zamenloop de *Jigitonhonha* vormt, die, zoo als boven is aangemerkt, tot aan de zee bevaarbaar, en daarvan niet meer dan tien dagen ver-

verwijderd is. Welk een voordeel voor het land, zoo er aan den mond dezer rivier (of van den *Rio Grande*) eene haven werd aangelegd, waar schepen konden laden en lossen! Van daar zouden schuiten in twintig dagen naar de binnenlanden komen, waar zij al het noodige konden aanbrengen. Welk een gemak boven het hakken van wegen door schier ondoordringbare wouden, en over de steilste gebergten! Hoe vele duizend goudstukken, thans aan muildieren besteed, zouden op die wijze aan het land worden uitgewonnen, terwijl de menschen, die thans bijna nutteloos met de muilezels daarheen draven, op de rivier gebruikt, eene voortreffelijke kweekschool voor zeelieden konden vormen! Met deze hulpmiddelen zouden *Minas Novas* en *Cerro do Frio* hunne bevolking weldra meer dan verdubbeld zien, en de boorden dier thans eenzaam daarheen stroomende rivieren zouden in deze heerlijke lucht- en landstreek met alle de schatten van het Rijk der gewassen pralen!

Onder het tegenwoordige stelsel behoort *Tejuco* zich-zelve te onderhouden, en zoo min gemeenschap als mogelijk is met andere plaatsen te hebben. Deszelfs koophandel moest alleen in goud en edelgesteenten bestaan:

staan: behalve wanneer de Regëring kon goedvinden den handel in diamanten vrij te verklaren: alsdan zou het tegendeel worden vereischt. Ik zal beneden op dit punt terugkomen.

De viervoetige dieren van *Cerro do Frio* zijn aan andere gedeelten van *Brazilië* gemeen. Als lastdieren heeft men muilezels, die veel duurder zijn dan in de zuidelijker streken. Paarden zijn niet zoo talrijk, doch goedkooper: want men gebruikt ze enkel op rogtes van vermaak. Horendvee wordt van een' aanzienlijken afstand ter markt gebragt. Schapen zijn bijna onbekend; varkens en geiten talrijker: honden weinig en van een slecht ras. Men ziet schier geene *oncen*: herten zijn niet talrijk, doch de *danta* of *tapier* is niet ongemeen (*).

Van vogels zijn er eenige soorten, doch
niet

(*) Dit dier, het grootste landdier in *Zuidamerica*, houdt zich meest in digte boschen en omstreeks rivieren op, het zoekt bij nacht zijn voedsel, gras, suikerriet en andere vruchten.

Hoogd. Vert.

Van de *tapier*, die thans alleen in *America* leeft, zijn omstreeks *Parijs* en elders in gipsbergen, geraamten gevonden, doch van eene veel grootere soort dan de tegenwoordige.

Ned. Vert.

II. DEEL.

L

niet in grooten getale. Patrijzen zijn vrij gemeen: wij schoten er eenigen op onzen weg naar de mijnen, en de smaak was goed. Tam gevogelte is vrij overvloedig, doch in geen deele goedkoop: het stuk kostte 18 *pence* tot twee schellingen (omtrent één gulden).

Slechts eene, en wel onschadelijke slang heb ik zelf gezien: maar daarom werd mij niettemin verzekerd, dat de ratelslang en de *jararaca*, beide even vergiftig, in dat distrikt gemeen zijn, waar men ook zeer vele hagedissen, en in de meeste rivieren ook den *kayman* (*alligator*) of krokodil vindt. Visch is in alle wateren ongemeen schaars, uit hoofde der menigte stoffen, waarmede de vele wasfchingen die bezwangeren. Daarentegen is dit distrikt in 't algemeen vrij van dien ondragelijken last, de moskieten, die zich bij voorkeur aan lage en moerasfige plaatsen ophouden en in hooge gewesten op verre na zoó vinnig niet steken. Bijen worden zelden aangekweekt, en zijn schaars bekend: het zou echter ligt vallen, wanneer de inwoners de behandeling kenden, niet alleen de bijenteelt te vermeerderen, maar zelfs was uittevoeren.

Ik zal deze aantekeningen besluiten met nog iets van de hoofdstad te zeggen. Er is
een

een zeer gezellige toon, ten minsten in de huisgezinnen, bij welken ik de eer had, toegelaten te worden. Theegezelschappen hebben er dikwijls plaats. De vrouwen kleeden zich bijna geheel in *Engelsche* stoffen, zoo als gedrukte katoenen, stroohoeden, kunstbloemen, juweelen enz. (*). Uit hoofde van den grooten afstand der stad *Tejuco* van de kust, heeft men er geene *piano-fortes*, die anders waarschijnlijk veel aftrek zouden hebben: want de Vrouwen in 't algemeen hebben liefhebberij voor muziek, en bespelen de *guitar* met veel smaak. Dansen is de geliefkoosde uiterspanning, vooral de *Engelsche* contra-dans. De Dames gaan zelden uit, behalve naar de mis, waarheen zij in een' draagstoel met gordijnen en een' troonhemel, aan eenen staak vastgemaakt, door twee menschen werden heengedragen. Menigmaal dacht ik, dat het zittend leven der vrouwen hare gezondheid zou benadeelen; maar sedert de invoering der

(*) Het blijkt uit deze en dergelijke staaltjes, hoe de *Engelschen* van 1807 tot 1813 de uitsluiting uit bijna het geheele vaste land van *Europa* konden volhouden. Zij bragten hunne fabriekgoederen, in plaats der *Hollandsche* en andere, naar de onmetelijke Rijken van *China*, *Indië*, *Braziliën* enz.

Ned. Vers.

der *Engelsche* zadels (*) beginnen zij te paard een luchtje te scheppen.

Men maakt zeer veel gebruik van warme baden, als nuttig tegen de verkoudheid, die hier door de werking van het klimaat veeltijds plaats heeft. Des avonds worden die altijd aan reizigers aangeboden, als een middel tegen de pijn, door de vermoeijng van den dag veroorzaakt.

Daar mijne ongesteldheid aanhield, moest ik afscheid nemen van mijne vrienden, en zoo spoedig mogelijk terugkeeren naar *Rio de Janeiro*. Vermits ik dezen weg reeds bij mijne heenreis beschreven heb, zal ik mij hier enkel tot het gene daar nog niet vermeld is bepalen.

De Heer DE CAMARA deed mij uitgeleide tot *San Gonzales*, en toonde mij eene mijn, niet verre van het hoofdwerk, aan de rivier van denzelfden naam. In den geheelen dag, welken ik hier met dien Heer vertoefde, had ik tijd om deze zonderlinge plaats te bezigtigen, waar ik voor het eerst bergen van onge-

(*) *Engelsche* contradansen! *Engelsche* zadels! alles alleen *Engelsch*! Zouden dan andere Natien niets kunnen werken, dat goed en bruikbaar is? *Ned. Vert.*

geïloofelijk harde *syenite*, uit *hornblende* en *feldspath* zamengesteld, ontdekte. - Omtrent veertig jaren geleden werd deze zeer diepe uitgraving op eens gevuld door de instorting eener kant, die voor den druk der bovenliggende zwaarte bezweek. Het werk was dus geheel vernield, en bleef zoo tot voor omtrent twee jaren. Daar de vleugelen der faam veel langer zijn dan die der waarheid, zoo had ook deze plaats den naam van zeer rijk aan diamanten te zijn, en de onmogelijkheid der bewerking vermeerderde slechts dat gerucht. Oude inwoners betuigden, dat zij, toen de inval gebeurde, dat werk gekend hadden, waarvan de diamanten in aantal, in grootte en waarde die van elke andere plaats overtroffen. Deze berigten kwamen spoedig den Intendant ter oore, die, een jaar na de aanvaarding van zijnen post te *Tejuco*, het ontwerp vormde, om de werken uittegraven en schoontemaken. Zulk eene verbazende onderneming was slechts voor een' man van zijnen stoutmoedigen geest en van zijne grootte talenten berekend. Hij plaatste vierhonderd Negers onder de beste Ambtenaren der inrigting; men leide hellende vlakken aan, en maakte katrollen, berekend voor het opligten

van geweldige lasten. Daar eenige masfa's *syenite* te groot waren om geheel te worden opgeheven, en de stof te hard was om er met staal doorheen te boren, moest men naar middelen zoeken om ze breken. Men leide dus groote vuren aan, om de rotsen te warmen, en stortte er koud water op uit kuipen, hangende van lange staken, even als kranen. Na zes maanden van eenen zeer zwaren, onophoudelijken arbeid, was de plaats eindelijk schoon; de verwachting was gespannen op de menigte groote, schitterende diamanten, die men nu zou vinden, de eerbewijzen, die de Ambtenaars zouden ontvangen, en men vond — niets. Dus eindigde deze kostbare en gevaarlijke proefneming zonder eenige vrucht, even als zoo vele andere *speculatiën*, gebouwd op sprookjes van oude mijnwerkers, wegens voormaals bearbeide plaatsen, waardoor nieuwe fortuinzoekers gelokt, en dikwijls in den grond geholpen worden.

Vervolgens bezocht ik op de verdere terugreis de Vrienden, die mij op den togt naar *Tejuco* hadden onthaald. In de nabijheid van *Cocaës* vindt men fraaije amethisten en kristallen, door welke *titanium* verspreid is. Van daar sloeg ik meer oostelijk den weg
naar

naar het dorp *Bromada* in, omtrent vijf uren verder. Een groot gedeelte van den weg was met rijk ijzererts bedekt. Achter het dorp *St. Jan* trad ik een schoon dal binnen, door 't welk het riviertje *St. Antonio* heenvloeit. Men kan zich geen aangenermer plekje verbeelden; de zachtelijk oprijzende grond is voor alle bebouwing vatbaar, en scheen den landman voor zijne moeite ten rijkelijkste te zullen beloonen. Doch niet alleen is hier vruchtbaarheid en eene liefelijke luchtstreek vereenigd, de nabuurschap bevat ook bij uitstek goudrijke strecken. Aan het einde der vallei zetteden wij door middel eener goede steenen brug het riviertje over, en kwamen door het fraaije gehucht *Barra*, een uur verder aan de woning van Kapt. José Alvarez, die mij zeer vriendelijk ontving. Het was juist Zondag, zoodat hij vele zijner naburen op een prachtig middagmaal had genoodigd: en de avond verliep in zeer belangrijke gesprekken nopens de beste wijze van mijnbewerking in dezen omtrek. Daags daaraan bezocht ik 's mans goudmijnen, waarvan de voornaamste nabij den top van een' berg van kleiachtigen leisteen gelegen was; een gedeelte diens bergs scheen van het andere afgescho-

ten, en liet eene klove van twintig voeten loodregte hoogte tusſchen beiden. Het voorkomen dezer klove was van onderſcheidene kleuren, de een veel rijker aan ijzer dan de andere: de goudrijkſte deelen ſchenen onregelmatige holen, thans gevuld door eene zelfſtandigheid, naar ijzerachtigen verweêrden dropſteen gelijkende. Deze berg heeft reeds veel goud opgeleverd, en is toch nog rijk: men kan denzelven met regt een' *goudberg* noemen: want ik liet mij door de Negers monsters van aarde brengen uit meer dan één gedeelte der kloof, van de grasſcheutjes omhoog tot de diepte, en allen vond ik dat goud bevatteden. Alhier gebruikt men ſtamperſ om de harde ſtoffen te breken, maar deſelve doen weinig uitwerking door het ſlechte maakfel. In weêrwil eener dringende uitnoodiging om te blijven, en een voordeelig aanbod van eene groote ſtreek landerijen, die ik niet geraden vond aantenemen, nam ik afscheid van mijnen vriendelijken gatheer, en ging het groote huis van den in Negers, landerijen en mijnen zeer rijken Kapitein *Morpenha* voorbij, vijf uren lang door een goudrijk land, het dorp *St. Barbara* door, kwam te *Catos Altos*, en voorts, zonder eeni-

eenige merkwaardige ontmoetingen, te *Villa Rica* terug.

Hier werd ik met dezelfde achting en deelneming ontvangen, als op mijn eerste bezoek. Ik vond het noodig hier eenige dagen tot herstelling mijner gezondheid te blijven, en onderzocht in dien tusschentijd een aantal zaken, die men gedurende mijn afzijn voor mij had verzameld, doch vond niets van veel belang. Met genoegen bragt ik twee avonden in den Schouwburg door; want het redelijk vermaak der tooneel oefening had de woeste stiergevechten vervangen. Tooneel en versieringen waren netjes, en de vertooning tamelijk: bij betere aanmoediging zou het Publiek nog meer genoegen daarin vinden. De vertooners staan altijd onder 't beheer van den Gouverneur, en mogen geene stukken spelen dan die *hij* verkiest.

Van *Villa Rica* zette ik mijne reis naar de hoofdstad voort, alwaar ik tegen het midden van Februarij 1810 aankwam, geheel uitgeput en ernstig ziek door rustelooze beweging. Ik gaf Z. Exc. den Graaf DE LINHARES kennis van mijne aankomst, en had eenige dagen daarna de eer hem verslag van de bijzonderheden mijner reize te doen. Daarna

werd ik bij Z. K. H. den Prins Regent ten gehoor toegelaten, die de goedheid had over het verslag der door mij bereisde landen zijn welgevallen te betuigen, en mij tot de uitgave aantemoedigen. Hij verhief de beide Soldaten van mijn geleide dadelijk tot Officieren, ter belooning van hun goed gedrag: en toen ik hem daarvoor mijnen dank betuigde, hernam hij, dat deze beuzeling niet noemenswaardig was, en verzocht mij te zeggen, op wat wijze hij mijne diensten kon beloonen. Op dit oogenblik was mijne gezondheid in zulk een' slechten staat, dat ik er niet aan kon denken om te *Rio de Janeiro* te blijven, waar ik dagelijks erger werd: anders heb ik niet de minste twijfeling, of de edelmoedige Vorst zou mij voor de doorgestane ongemakken rijkelijk beloond hebben.

BIJ-

B I J V O E G S E L

TOT HET VERSLAG VAN DEN HEER MAWE, WE-
GENS DE DIAMANTEN VAN BRAZILIE, DOOR
DEN HEER D'ANDRADA, INBOORLING
VAN BRAZILIE. (*)

„De Provincie van *Brazilië*, welke diamanten voortbrengt, ligt tusfchen den 22. en 16. Gr. Zuiderbreedte. Haar omtrek is van bijna 670 uren. Zij grenst ten Oosten aan het Kapiteinschap of de Provincie van *Rio de Janeiro*, ten Zuiden aan dat van *St. Paul*, ten Noorden aan de *Sertoens*, of het binnenfte der aan Zee gelegene Provincie van *Bahia de Todos los Santos*, en aan een gedeelte der mijnen van *Goyares*, ten Westen eindelijk aan een gedeelte van het laatstgenoemde gewest, en de woestijnen en bosfchen, die zich tot aan de grenzen van *Paraguay* uitftrekken.

Aan

(*) Uit de *Actes de la Société d'Histoire Naturelle de Paris*, 1792. fol. p. 78, medegedeeld door den *Franschen* Vertaler, en grootendeels tot ftaving van onzen Reiziger, ook daar waar eenige herhaling van dezelve plaats heeft, of tot vermeerdering en opheldering van dezelve dienende,

Aan den kant van *St. Paul* heeft men groote ongebouwde strecken: het binnenste is doorsneden met groote bergketenen en heuvelen, heeft ook overschoone valleijen. en lagchende, vruchtbare vlakten. De boschen zijn zeer overvloedig: een groot aantal rivieren en beken besproeijen het landschap, en maken dus den arbeid der goudmijnen gemakkelijk, die in wasfchingen of van de bedding of van den oever der rivieren bestaat. Dit gewest wordt verdeeld in vier *comarcos* of distrikten, welke, van het Zuiden naar het Noorden, de volgende zijn: *San Joa del Rey*, *Villa Rica*, *Sabarra*, en *Cerro do Frio*, of *koudeberg*, (in de taal der Wilden *Tritäury*). Uit dit laatste distrikt komen de diamanten. Het geheele gewest is zeer rijk in mijnen van ijzer, spiesglas, zink, tin, zilver en goud."

„Het waren de *Paulistas* of inwoners van het oude Kapiteinschap *St. Vincent*; die deze mijnen ontdekten, en dit rijke gewest voor een groot gedeelte bevolkten, even als de Provinciën *Matto Grosso*, *Guiaba*, *Goyares*, en *Rio Grande van St. Pedro*. Met één woord: zonder deze lieden zou bijna het geheele binnendeel van *Brazilië*, met deszelfs onnoemelijke rijkdommen, nog onbekend en onbevolkt zijn.

zijn. Het moederland plukt thans de vruchten van hunne buitengewone werkzaamheid en gewaagde ondernemingen. Altijd tegen de Wilden gewapend, te midden van ondoordringbare boschen en eenzame landstreeken, twee jaren lang aan hongersnood en alle de quaangenaamheden des weders blootgesteld, kwamen zij alle hinderpalen te boven: niets kon hunnen ontembaren moed weêrhouden. Er is geen berg, geene beek, geene mijn, die zij niet over- of doortrokken, die zij niet ontdekt hebben. Het was de *Paulista* ANTONIO SOARY, die zijnen naam aan een' dezer bergen gaf, en het eerst den *Cerro do Frio* ontdekte. Eerst vond men slechts goud, tot men eindelijk in het *Riacho-Fundo*, en naderhand ook in den *Rio do Peixe* (*Peiche*) diamanten ontdekte. Men haalde er ook eene groote menigte van uit de zeer rijke rivier *Guquitignogna* (*Jigitonhonha*). Eindelijk werden, tegen het einde van 1780, en het begin van 1781, door eene horde van bijna driehonderd smokkelaars, *grimperos* genoemd, eene onnoemelijke hoeveelheid diamanten in de *Terra de Santo Antonio* ontdekt; maar zij moesten dezelve aan 's Konings pachters overlaten, welke die in bezit namen. Toen be-

bevestigde zich het vermoeden, dat dit gebergte de moeder der diamanten is; maar daar de arbeid der rivierbeddingen en hunner oevers niet zoo omslagtig is, meer in 't groot kan gedreven worden, en dat ook de diamanten grooter zijn, zoo verlieten de pachters het gebergte, en leiden groote werken aan in de rivier *Toucanbiraçu*, welke de dalen dezer bergketen, ter lengte van bijna 90 uren, besproeit. Men ontdekte door nasporingen en uithollingen, dat de geheele aardlaag onder de plantenlaag meer of minder verspreide diamanten bevatte, aan eenen meer of min ijzerhoudenden en vasten mijngang gehecht, maar nooit in aderen.

„Men zocht in den beginne de bewerking te verbieden, maar de smokkelhandel en het overzenden daarvan door de vloot uit *Brazilië*, onder den naam van *Oostersche* diamanten, bragt de Regering op het denkbeeld eener verpachting. De eerste pachter was de inwoner van *St. Paul*, RIBERTO CALDEIRA, onder voorwaarde dat men slechts zeshonderd Negers tot het werk zou bezigen. Deze voorwaarde is echter altijd geschonden: men arbeidte met wel zes of acht duizend Negers. Dit aantal is zelfs weinig verminderd, toent de

de *Portugeefche* Regéring, om dit bedrogen het dalen van den prijs der diamanten, naar evenredigheid van het ter markt gebragte getal te beletten, voor eigene rekening het werk liet voortzetten; maar thans heeft men, door nieuwe bedenkingen aangespoord, de diamantmijnen al weder aan bijzondere personen verpacht. In weérwil der groote voordeelen voor de Koninklijke schatkist, lijden de inwoners van het land veel door dat werk: immers het land der diamanten, hetwelk zich gedurig uitbreidt, heeft zeer groote, in goud bij uitstek rijke strecken tot eene noodlottige rust veroordeeld."

„Gaan wij thans tot de diamanten zelve over. Derzelver gedaante verschilt: sommigen zijn achthoekig, zamengesteld uit de vereeniging van twee hoekige piramiden: dit is de *adamas octaedrus turbinatus* van WALLERIUS, of de achthoekige diamant van ROMÉ DE LILLE: deze bevinden zich bijna altijd in de korst der gebergten. Anderen zijn bijna rond, of gelijken, hetzij door eene eigenlijke kristallisatie, hetzij door het rollen, naar de *Oosterfche* diamanten, die de *Portugeezen*, gelijk de volken van Indië, *reboludos* of *gerolde diamanten* noemen. Anderen zijn langwerpig rond,

rond, en schijnen de *adamas hexaedrus tabellatus* van WALLERIUS te zijn. Deze beide laatste foorten vindt men gemeenlijk in de rivierbeddingen en aanspoelingen, langs derzelver boorden."

„Men vindt er ook, zoo als gezegd is, in de korst der bergen. Deze aanspoelingen bestaan in eene laag ijzerachtig zand met gerolde keijen, een' okerachtigen poddingsteen uitmakende, gevormd uit de ontbinding van amarilsteen en slijkaardig ijzer. Men noemt hetzelfde *cascalhao*, en de lagen *taboleiros*; dezelfde hebben onderscheidene namen, naar mate harer ligging of geaardheid. Is de laag *horizontaal*, en in het waterpas der rivierbedding, zoo noemt men die *taboleiro*: doch verheft zij zich naar de hoogte, zoo draagt zij den naam van *gopiara*. Eindelijk, zoo de poddingsteen veel amaril bevat, zoo noemt men die in het *Brazilisch tabanhua canga*, d. i. *zwarte*, of *ijzersteen*."

„Op sommige plaatsen ligt de *cascalhao* bloot: op anderen wordt hij bedekt door eene soort van drabbige plantaarde (*humus damascena* L.) of door vet en roodachtig zand, hetwelk somtijds gerolde keijen bevat; en dit heeft plaats beneden aan de bergen, of aan den

oe-

BINNENDEELEN VAN BRAZILIE. 177

oever van groote stroomen. Dit zand heet *pisarra*. De bank of laag onder de *cascalhao* is van leisteen, een weinig zandig, of van drabbig ijzererts, in eene steenlaag. Ook vindt men in de *cascalhao* het goud in schilfertjes, en naar mijn oordeel grootendeels ontstaan uit de ontbinding van goudrijke zwavelkeijen, want het goud in de aderen heeft eene andere gedaante; deszelfs mijngang is vette *quartz*, *mica*-achtige *gneiss*, of *quartz*-achtige ijzermijn (*sphus ferreus L.*)."

„De bewerking geschiedt door de afleiding der beken, om aldus het keigruis te kunnen waschen en de diamanten te kiezen, of de *cascalhao* met groote hamers te breken, en vervolgens in *kano's* of waschhuizen te waschen. Deze wasching verschilt van die des gouds, want in de eerste heeft men slechts weinig zeer zuiver water, en eene zeer geringe hoeveelheid *cascalhao* van nooden: met de goudwasching is het vlak omgekeerd. Zwarte slaven worden daartoe gebezigd. Zij zijn geheel naakt, behalve een enkel schortje, om de diamanten niet te kunnen verbergen; maar in weêrwil van zoo vele voorzorgen, en alle de waakzaamheid der talrijke opzieners, vinden de waschers nog middelen

H. DEEL.

M

om

om de steenen te verbergen, en die voor een' spotprijs tegen rum en tabak aan de smokke- laars te verkoopen."

„Zie hier alles, wat ik met zekerheid van de diamanten kan zeggen. Ik moet echter opmerken, dat nog andere Provinciën van *Brazilië* die edelgesteenten ook hebben, zoo als *Cuiaba* en de velden van *Guara-Puara* in de Provincie *St. Paul*, maar dezen worden niet bewerkt."

ZES-

ZESTIENDE HOOFDSTUK.

Algemeen Overzicht van Minas Geraës.

Het Kapiteinschap van *Minas Geraës* strekt zich 600 tot 700 mijlen van het Noorden naar het Zuiden en omtrent even verre van het Oosten naar het Westen uit. De grenzen zijn ten Noorden het Kapiteinschap *Bahia*, ten Westen dat van *Goyaz*, ten Zuiden de rivier *Paraibuna*, welke het van het Kapiteinschap *Rio de Janeiro* afscheidt. Ten Oosten wordt het van het distrikt *Espirito Santo* en de kust door eene verbazend groote bergketen afgescheiden; dit land, door de menscheneters bewoond, is dus zeer weinig bekend.

Het getal der inwoners in het Kapiteinschap wordt op 360,000 begroot, waarvan 300,000 of Negers, of derzelver onmiddellijke afstammelingen zijn. De *Indiaansche* bevolking is hieronder niet begrepen, en kan ook niet begroot worden: men beschouwt dezelve als geenszins talrijk, daar zij nooit, zelfs tegen de kleinste gewapende magt, eenigen tegen-

stand biedt. Ook heb ik op mijne geheele reis niet eenen enkelden *Indiaan* gezien, behalve het kind te *Concepção*: en vernam ook niet, dat er één beschaafd is geworden, of met de inwoners in dorpen woont (*).

De geregelde krijgsmagt der landstreek is vrij aanzienlijk, en bestaat uit 1400 man ruit-terij, een getal door de wet bepaald, en hetwelk niet vermeerderd kan worden. Hare voornaamste standplaats is *Villa Rica*, waar de Generaal ook vertoeft, die, gezamenlijk met den Gouverneur, alle bevelen deswegens uitvaardigt. Zij verrigt den algemeenen dienst in het Kapiteinschap, en moet zekere posten bezetten, die om belangrijke voortbrengfelen bekend zijn; ook tollen en tienden innen, op de wegen *patrouilleren*, en verdachte personen onderzoeken, ten welken einde zij bij troepjes aan de wachthuizen en *Registers* geplaatst is. Voorts zoekt zij misdadigers op,

(*) Volgens alle berigten nopens de *Indianen*, hetzij van de tegen hen uitgezondene Officiëren, die hen beter kennen dan iemand, hetzij van de planters in de nabijheid der kust, blijkt niet dat zij eenige de minste kennis hebben van goud of edelgesteenten: zij kunnen dus geenszins hebben bijgedragen tot de ontdekking der schatten in het distrikt.

BINNENDEELEN VAN BRAZILIE. 181

top, bewaakt de gevangenissen, en voert de bevelen uit tot presing van volk voor *Rio de Janeiro*. Zij wordt bij voorkeur in het mijngewest gebruikt, en verlaat dat nooit, dan om diamanten en schatten naar de Hoofdstad te geleiden, of om eenigen bijzonderen dienst te verrigten. Dit Regiment (*) is zeer fraai, en heeft zulk een' goeden naam, dat men er gedurig dienst in zoekt. Terwijl ik te *Villa Rica* was, dienden aldaar bijna tweehonderd Vrijwilligers zonder eenige soldij, in verwachting om, naar den rang van ouderdom in dienst, bij de opene plaatsen intevallen. Dit verschaft den Generaal de gelegenheid, om de krijgshaftigste tevens en de zedelijkste manschappen uittezoeken, in welke beide opzigten men zegt (en ik geloof naar waarheid) dat deze schaar geene weêrgade heeft. De Officiëren treden zeer jong in den dienst, en dienen een' tijdlang als kadetten, doch trekken dan de soldij als gemeenen, wier werk zij ook verrigten, maar door eene ster op de regter schouder bij het *exerceren* onderscheiden zijn. De bevordering geschiedt naar de jaren van dienst. Be-

(*) Hetwelk dus met de *Fransche Gendarmerie* veel overeenkomst heeft. Ned. Vert....

Behalve deze krijgsmagt is er eene *land-militie*, waarin alle mannelijke inwoners van het Kapiteinschap zijn opgeschreven, en bij voorkomende gelegenheden moeten opkomen. Het behoort tot de Staatskunde der tegenwoordige Regëring, de *Kreolen* (*Americaansche Portugeezen*) tot werkzaamheid opteleiden, door hen te noodzaken, hetzij tot den landbouw hetzij tot den krijgsdienst.

De bekende voortbrengselen van deze groote landstreek zijn, (volgens mijne eigene opmerkingen, en niet volgens de losse geruchten, die men zonder veel waarheidsliefde heeft bijeengebragt) vooreerst eene menigte goud, edelgesteenten, ijzer enz. waarvan boven uitvoerig gehandeld is: *galena*, of gezwaveld lood, bij *Abaité*; spiesglas of *antimonium*, omstreeks *Sabara*; gedegen *bismuth* bij *Villa Rica*; *arsenicum* en ijzerkeijen zijn zeer gemeen; *titanium* vindt men in achthoekige kristallen, ook in schoone *prisma's* en fijne naalden, aardig in rotskristal gevoegd. *Platina* is vrij menigvaldig te *Largos*, maar de plaats, waar men het vindt, is uit mangel van afstrek verlaten. Naar ik vernomen heb, bevond zich in de nabijheid van *Cocaës* verzuurd lood (*chromate of lead*): ik zag er verscheidene

dene stukken van, bij Dr. GOMEZ, als mede te *Tejuco*, onder anderen twee stukken, die ongemeen schoon, schitterender in kleur waren dan het *Siberische*, en duidelijk gekristalliseerd op eene rots van korreligen zandsteen, met groen *oxydum* van hetzelfde. Men kan naauwelijks zeggen, dat er hier te lande koper aanwezig is: de eenige plaats, thans daarvoor bekend, is een berg twintig uren van *Tejuco*, alwaar kleine stukjes koper zich in eene rots van *quartz* en *hornblende* vertoonen, maar de steen is zoo hard en het koper zoo weinig, dat zulks der moeite niet waardig is. Deze plaats is door den Intendant bezocht, en bij de meeste lieden in *Tejuco* bekend (*). In dit Kapiteinschap zijn geene eigenlijke zilvermijnen ontdekt: maar het goud bevat dat kostbare metaal somtijds in eene groote evenredigheid. Noch tin, noch kobalt, noch eenig ander metaal, behalve de reeds genoemden, is tot hiertoe ontdekt.

Van

(*) Op eene plaats, met name *Caldrones*, nabij *Oro Branco*, ontving ik twee stukjes van dat metaal, doch zoo klein en misvormd, dat ik sterk twijfelde of zij wel natuurlijk waren: te meer uit hoofde der vele bedriegerijen, waarmede men mij zocht opteligen, door valsche proefjes kopererts, zilver, enz.

M 4.

Van zouten vindt men eenen groote overvloed onzuiveren salpeter (*nitr. potasf.*), doorgaans, zoo niet altijd, in kalkachtige liggingen, in eene landstreek, die tien of veertien graden ten Westen van *Tejuco* begint, vooral te *Monte Rodrigo*, liggende tusschen de twee beroemde Rivieren *Rio dos Velhos* en *Parauna*. Deze berg is zeer groot en boschrijk: de laag is kalkachtig en bevat verscheidene hollen, als 't ware met salpeter ingelegd. Sedert de Regéring de salpeter tot een voorwerp van koophandel gemaakt, en deszelfs voortbrenging heeft aangemoedigd, hebben verscheidene huisgezinnen zich hier neêrgezetz, en eene groote menigte van dit zout ingezameld, hetwelk, na vele toebereidingen, naar *Rio de Janeiro* gezonden wordt, alwaar het, voor de groote kruidmolen onlangs bij die Stad aangelegd, *geraffineerd* wordt.

Op verscheidene plaatsen vinden zich de fijnste kleisoorten in groote menigte, geschikt voor porselein en aardewerk van allerlei aard, die men echter geheel verwaarloost. Elders zag ik *cyanite* (blauwporsteen), *actinolite* (staalsteen), *tremolite* (porsteen), en *chlorite*. Men vindt somtijds, hoewel zelden, aaneengehechte massa's van eene nieuwe vorming,

waar-

BINNENDEELEN VAN BRAZILIE 185

waarin diamanten en goudkorrels zijn opgesloten: als mede eene keifteenachtige zelfstandigheid van eene fraaije donkerblauwe kleur, waarfchijnlijk geheel onbekend.

Over de voortbrengfelen van het plantentijk in dit Kapiteinschap heb ik slechts weinig bij het reeds bovengezegde te voegen. Verscheidene gedeelten zijn wel berekend voor den groei van hennip en vlas, en water, om dezelve te laten weken, vindt men gemakkelijk op de meeste plaatfen: zoodat de eenige hinderpaal ter invoering van deze nuttige planten fchijnt te liggen in de moeite om die te fchellen.

In de onmetelijke wouden worden de fchoonste boomen dikwijls door de kruipende planten verwoest, die niet groeijen kunnen zonder eenigen fteun. Wanneer zij zich aan een boom vasthechten, fchieten zij zeer snel op, omslingeren dien met talrijke vezelen, en binnen eenige jaren worden deze zuigplanten zoo fterk, dat zij den groei der boomen tegenhouden, en geheel vernielen. Nog jong zijnde kan men ze door hare buigzaamheid even als touwen gebruiken. Ik heb Negers gezien, die er hunne toomen van maken, en er een' geheelen dag mede rijden.

M 5

Daar

Daar niemand deze bosfchen onderzoekt, blijven vele der boomfoorten, en dus ook de hoedanigheid hunner fchors onbekend. Sommigen nogtans worden door de inwoners tot geelverwen gebruikt; en ik vernam dat anderen eene zwarte kleur geven, die waterdigt is. Er is ook eene foort gefchikt tot de looijerij, en deze geeft aan de huiden eene dan roode, dan bijna witte kleur; maar het leerlooijen is hier zoo weinig bekend, en de menfchen daartoe zoo ongenegen, dat hieraan tot nog toe weinig gedaan is.

Gom adragant is in grooten overvloed, en van eene zeer goede hoedanigheid. Er zijn verbazend vele geurige kruiden: en ik vond op vele plaatfen op den boombast, (meest op oude boomen) een *lichen* of boomleverkruid, hetwelk in het water eene allerbeste karmozijnkleur leverde (*). Grootte
bie-

(*) Een gedeelte van dit *lichen*, 't welk ik mede naar huis bragt, vertoonde ik aan een' liefhebber van fcheikundige proeven: hij verkreeg van slechts drie grein zoo veel kleurstof, dat hij daarmede eene once donkerviolet vocht verkreeg, genoegzaam om alles te verwen. Zie hier den uitflag van eenige zijner proeven:

Witte maalzijde, in eene ontbinding van *alcohol*, nam eene fraaije fterke purperkleur aan.

Een

BINNENDEELEN VAN BRAZILIE. 187

biezen groeijen van zelve meer dan 30 voet hoog, en overwelfen op vele plaatsen den weg. Deze planten zijn altijd bewijzen der vruchtbaarheid van den grond.

De varen groeijen zoo sterk, dat zij bijna kunnen kenschetsenden aard verliezen, en geene *kruiden* meer kunnen heeten: ik heb er dikwijls gezien van twaalf voet hoog (*). Deze en andere saprijke planten, tot asche verbrand zijnde, dienen om zeep te maken, hetwelk bijna ieder Neger verstaat, en de meeste huisgezinnen voor eigen gebruik ver-
vaar-

Een gedeelte eener streng van dezelfde stof, in potasch ontbonden, gaf een nog donkerder purper.

Katoene garen en getwijnd wettengaren, eens in de zelfde oplossing gedompeld, gaf bijna dezelfde kleuren.

Een gedeelte van eene streng zijde, in *alcohol* geverwd, werd daarop in eene oplossing van zuurzout gedompeld, hetwelk een fraai *lila*-kleur geeft, naar de kleur eener blauwe doif gelijkende. In eene ontbinding van potasch geverwd, en in eene ontbinding van zuurzout van tin gedompeld, werd dezelfde stof eenige tinten donkerder, en geleek naar anjelierkleur. Deze winst van eene zoo geringe hoeveelheid kleurende stof is toch waarlijk van belang; en ik ben overtuigd, dat deze stof een zeer gewichtig handelsartikel kan worden.

(*) Ook HUMBOLDT spreekt met verbazing van de hoogte, die de bij ons zoo nederige varenkruiden overal onder de keerkringen bereiken. *Ned. Vert.*

vaardigen. Dezelve is zeer scherp, en wascht het linnengoed zeer wel. — Op vele plaatsen dezer kust kan vermoedelijk de plant, die de *soda* geeft, in overvloed tieren, indien men die wilde invoeren, en zou een uitmuntend artikel van koophandel opleveren, niet alleen voor uitvoer, maar ook voor binnenlandsch gebruik. — In dit heerlijk land, waar bijna alle trappen van klimaat gevonden worden, zouden *Europische* vruchten, zoo als olijven, amandelen, kastanjes, moerbeijen enz. bij behoorlijke zorg wel voortkomen.

De moerbezie wordt op eene plaats aangekweekt, waar ik ook eenige zijdewormen zag. De luchtstreek is hun gunstig, maar de bevolking is te gering, om de kweeking daarvan eenigermate uittebreiden, daar dit infekt groote oppassing noodig heeft.

Cochenille is genoegzaam onbekend in dit Kapiteinschap; de wonderboom (*palma Christi*) groeit van zelf, en van deszelfs zaad kan men veel olie trekken (*ol. ricini*). Voor *bananen* en andere keerkringsvruchten is het klimaat niet heet genoeg, en te veranderlijk. Boonen, erwten en peulvruchten in 't algemeen zijn zeer goed: pompoenen en kool worden zeer groot. Voor bloemen is het een schoon

fehoon land; de roos is ongemeen geurig; en bloeit het geheele jaar door. Overal vindt men verscheidenheden van de pasiebloem; anjelieren en tallooze andere bloemen groeijen in den grootsten overvloed.

Dit Kapiteinschap bevat vier *comarcas* of distrikten, *St. Joao del Rey*, *Sabara*, *Villa Rica*, en *Cerro do Frio*, die alle weinige jaren na de ontdekking veel meer goud opbragten dan tegenwoordig, hoewel *Villa Rica* in den jare 1809 alleen van omgezet goud honderd zes *arrobas*, elk van tweeëndertig pond, ontving. De mijnen in de drie andere *comarcas* kunnen op niet minder dan vijftien of twintig *arrobas* elk, aan omgezet goud worden berekend, zoodat het Kapiteinschap aan de Regëring voor haar jaarlijksche vijfde althans niet minder dan honderd vijftig *arrobas* opbrengt.

St. Joao del Rey, de hoofdstad van het dus genoemde distrikt, is eene aanzienlijke stad, die ten minsten vijfduizend inwoners telt. Zij ligt aan den *Rio das Mortes*, die noordwaarts vloeit, en zich in den *Rio das Velhas* uitstort. Het land in 't rond is zeer vruchtbaar, en brengt uitnemende fruit voort, zoo wel uit- als inlandsche, als mede *Indiaansch*
ko-

koren, veel boonen, een weinig tarwe, enz. Dit distrikt, beter aangebouwd zijnde dan het overige, wordt de korenschuur van het Kapiteinschap (*) genoemd; kaas wordt hier vrij wat bereid, alsmede spek (dit laatste gansch niet best): men verzendt beide naar *Rio de Janeiro*, en zij maken aanzienlijke handels-takken uit. Derwaarts gaat ook veel gevogelte, en een weinig rum, suiker en koffij. Levensmiddelen van allerlei aard zijn veel goedkooper dan te *Villa Rica*; varkens- en ossenvleesch kosten omtrent een stuiver het pond; gevogelte en groente naar evenredigheid.

Omtrent twee uren van de stad is het riviertje *San José*, voorheen rijk in goudwas-schingen, waarvan sommigen nog goed in staat zijn, vooral in de nabijheid van het aardige

(*) In het *Engelsch* staat: *dit comarco heet de korenschuur van het distrikt*; doch boven heeft de Schrijver *comarco's* en *distrikten* als *dezelfde* verdeelingen opgenoemd. De *Fransche* Vertaler meent, dat de omtrek van *St. Joao* de vruchtbaarste zou zijn van het *distrikt*; de *Hoogduitsche* met meer waarschijnlijkheid (naar 't ons voorkomt) dat hier *distrikt* voor *kapiteinschap* staat, en dus *St. Joao* het in vruchtbaarheid wint van *Sabara*; *Villa Rica*, en *Cerro de Frio*. *Ned. Vert.*

dige dorp *Campanha*. In de nabuurschap daarvan is een berg die eene groote menigte ijzer-zwavelkeijen bevat, die sommige lieden voor goud aanzien en zeggen, dat er slechts nog geene manier bekend is om het goud daaruit te halen. In dit distrikt zijn vele pijnboomen van eene zeer zonderlinge verscheidenheid, wier bast veel harst uitzweet. Het hout is van eene fraaije bruinroode kleur, vol kwasten, en onbegrijpelijk hard.

In dit distrikt groeit ook eenig katoen, doch zeer weinig; men spint het met de hand, en weeft er ruwe kleederen van, doorgaans voor 't gebruik der Negers. Fijner lijnwaad wordt somtijds voor tafelgoed geweven. De Dames van *St. Joao del Rey* houden zich bij voorkeur bezig met kantmaken, en hebben den naam van oplettender te zijn op hare huisfelijke belangen dan die van andere steden; trouwens velen zijn ook afstammelingen der *Paulistas*, zoo beroemd om nijverheid en huisfelijheid.

Het distrikt van *Sabara* werd reeds omstreeks den jare 1690, of volgens sommigen nog wel twintig jaren vroeger, door de *Paulistas* ontdekt en bevolkt. Zij bouwden de stad, welke thans nog de hoofdplaats is, en be-

bewerkten verscheidene goudmijnen in de nabuurschap, waarvan zij de opbrengst naar hunne geboorteplaats zonden, gelijk hunne doorgaande gewoonte was met al het goud, dat zij in hunne verschillende ontdekkingen vonden: van daar bekwam de stad *St. Paul* een' veel grooteren naam van rijkdom dan zij verdiende: want men meende dat al het goud, van daar opgezonden, uit hare nabuurschap kwam.

Eenige jaren na de oprigting van *Sabara* zond het Hof van *Lisbon* eenen edelman tot Gouverneur over de volkplanters, om hen, volgens de wetten der Colonie, tot eene schatting te verplichten. Dan de bewoners namen de wapenen op, en er hadden verscheidene gevechten plaats, in een van welken de Gouverneur zijnen dood vond: doch groote versterkingen, weldra door den Onderkoning gezonden, deden de opstandelingen zwichten, en noodzaakten hen tot de opbrengst der belasting van een vijfde van hun goud. Een zekere *ARTIS*, een man van moed, volharding, en verdienstelijk door belangrijke ontdekkingen in den omtrek, werd daarop Gouverneur, en dit bevredigde alle partijen.

Terwijl de *Paulistas* binnen hun eigen gebied

bied bleven, waren zij, naar alle berigten die men heeft, geenszins vijandig tegen de Regéring gezind: maar nadat zij eene groote landstreek bevolkt hadden, en daardoor in getal waren toegenomen, waren zij niet te vrede met het bezit van eenen zoo vruchtbaren grond, met het leven in een zoo schoon klimaat, als de verbeelding zich voor kan stellen: maar begonnen naar goud te zoeken, onbekende landen te doorkruisen, en zich de grootste moeilijkheden te getroosten. Nadat zij dus, ten koste van veler leven, en na onbeschrijfelijke zwarigheden, goudrijke streken hadden ontdekt, is het waarlijk niet te verwonderen, dat zij verlangden hun Regt door alle mogelijke middelen te handhaven. Deze ondernemende mannen waren de eenige werkzame gelukzoekers in de Volkplanting; zij kenden hunne meerderheid boven de overige inwoners, en dit gevoel hunner waarde porde hen tot tegenstand tegen het Bestuur, 't welk hen daarvoor met verachtelijke, doch onverdiende namen bestempelde. Het is echter wel bekend, dat de troepen der *Portugeesche* Regéring, in den Oorlog van 1770 in de Volkplantingen gevoerd, zonder de *Paulistas* een slecht figuur zouden gemaakt hebben zoo

II. DEEL.

N

wel

wel in *Paraguay*, als in de zeer uitgebreide streken van *Matto Grosso* en de landen ten Noordwesten, zelfs tot bij *Peru* toe, waar zij doordrongen, en zich vestigden. Zij vochten alleen te paard, en wel op eene hun eigene wijze, zoo listig en verrassend, dat de *Spanjaarden* doorgaans de vrees reeds vóór hunne aankomst bekreep, en zij hunne bezittingen ruimden. Deze feiten worden nog met geestdrift door hunne Zonen verhaald, die, de vooroordeelen der *Spanjaarden* tegen hunne Natie kennende, van verlangen branden om hunne Vaderen te evenaren. In den bovengemelden oorlog hebben de *Portugeesche* troepen, onder Kapt. COIMBRA DE SUARA, in een oogenblik de gewigtige bezitting van *Rio Grande de San Pedro* weggenomen, en tot nu toe behouden; en men denkt dat het geheele gebied ten Noorden der *Plata*-Rivier eene zeer gemakkelijke verovering zijn zou, die de *Paulistas* alleen gretiglijk zouden willen ondernemen (*). Ik kan dezen uitstap niet besluiten, zonder de lasteringen en scheldnamen, waar-

(*) Zou dit mischien het Hof van *Portagal* (thans *Brazilië*) hebben genoopt tot de bekende inneming van *Monte Video*, die een oogenblik voor eene vredebreuk met

waarmede men deze menschen beklad heeft, en de valsche beschuldigingen van misnoegdheid en muiterij, tegen hen ingebragt, stellig tegengespreken: de Prins Regent heeft nergens getrouwer onderdanen.

Wat de mijnwerken in dit Kapiteinschap betreft, zoo is reeds opgemerkt, dat het gebrek aan werktuigen en behoorlijke gereedschappen veel tijdverlies en noodeloozen arbeid heeft veroorzaakt. Men kent niet eens eene kar of een' kruiwagen; alles wat weggebragt moet worden, dragen de arme Negers op hunne hoofden in bakken, die meermalen steile hoogten op moeten, waar men zeer voordeelig hellende vlakken kon aanleggen, 't geen ook zeer weinig moeite zou kosten (*). De *caisson* is het eenige ter waterleiding dienende werktuig, 't welk men kent, en dit is zeer algemeen in zwang; doch het maken daarvan gaat met groote moeite en kosten

ge-

met *Spanje* heeft doen vreezen? Wanneer men het stelsel der *natuurlijke grenzen* omhelst, is zekerlijk de *Plata-Rivier* de natuurlijke zuider-grens van *Brazilië*.

Ned. Vert.

(*) Boven heeft echter de Schrijver van karren en hellende vlakken aan de Rivier *Jigitonhonha* gesproken. Zie bladz. 91.

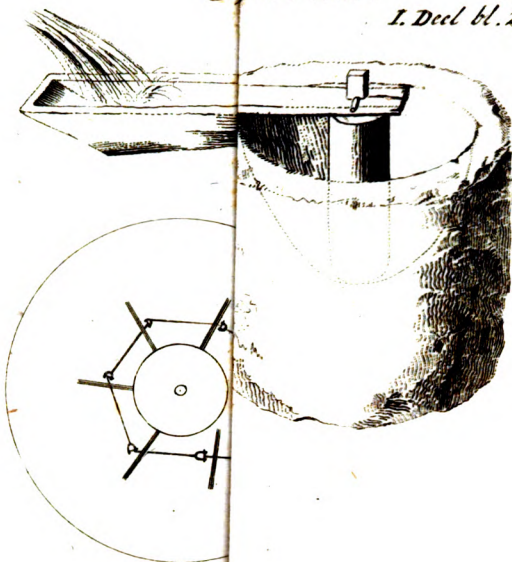
Ned. Vert.

gepaard, en het kan alleen gebruikt worden, waar men over een' sterken waterstroom kan beschikken. Pompen kan men voor eene kleinigheid bouwen naar het plan der werktuigen, waarmede zij hunnen *maïs* stampen.

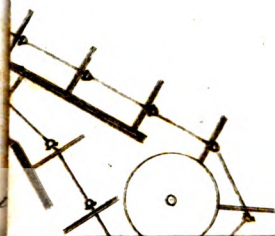
Het lastige werk der wasching van den *cascalhao* in bakken zou merkkelijk bekort kunnen worden, door het gebruik der volgende werktuigen: Verbeeld u een' cilinder, bestaande uit ijzeren staven in de lengte geplaatst, en aan houten hoepels gespijkerd, aan weerskanten open, en hangende aan twee assen, waarvan het eene omtrent zestien duim hooger is dan het andere. Aan het hooger einde moet de *cascalhao* daarin geworpen worden door een' tremel, die gemeenschap heeft met het werktuig. De staven moeten aan het boveneind zeer dicht bij elkander staan, en langzaam, tot omtrent een' halven duim afftands van elkander, uiteenloopen naar het benedeneind. De cilinder moet van tien tot vijftien voet lang zijn; een waterstroom dient in de lengte daarover heen te loopen: voorts moet het werktuig, even als een meelbuidel in de korenmolen, zich zeer snel bewegen. Dat gedeelte der *cascalhao*, 't welk het meeste goud bevat, zal door de zwaarte nabij het

Gebruik.

I. Deel bl. 268.

Horizontaal Wat

BINNENDEELEN VAN BRAZILIE. 197

het bovineind doorvallen, het andere ook, al naar de meerdere of mindere zwaarte, eer of later naar beneden rollen, tot eindelijk niets dan de keijen aan het lager eind er doorheen schieten. De aarde en het ijzer-*oxydum*, in afdeelingen of troggen beneden den cilinder vallende, zouden gereed zijn om die met de hand van het goud te zuiveren, 't welk zeer weinig moeite zou kosten. Werktuigen van dezen aard kan men van allerlei grootte maken, en zij zouden, algemeen bekend en aangenomen zijnde, den arbeid der Negers rienvoudig besparen. Het eene, 't welk men in *Cerro do Frio* thans maakt, zal, wanneer het voltooid is, in denzelfden tijd meer werk doen dan honderd Negers.

In dezen nuttigen toefel zou men nog eene groote verbetering kunnen maken: want indien het goud enz. uit het werktuig gewaschen, op hellende troggen viel, hebbende drie voet van het bovineind eene dwarslopende goot (*), zoo zou al het goud daar invallen, en wanneer een Neger gedurig het water roerde, zou de aardstof wegvloeijen, en alleen het goud en de ijzerdeelen overlatten,

(*) Des noods zou men, op een' behoorlijken afstand, ook nog een tweede goot kunnen maken.

ten, hetwelk gemakkelijk door kwik kon afgescheiden worden. Het nut van zulk een toestel is in 't oog loopende (*).

Molens, uit drie zware onregelmatige steenen zamengesteld, naar onze stampmolens gelijkende, zouden vele der ijzerachtige zamenhechtingen en zachtere, meer of min goudrijke stoffen, kunnen verbrijzelen. Deze dus gebrokene zelfstandigheden zou men terstond kunnen wegwaschen langs de voorheen beschrevene hellende vlakken, waardoor zekerlijk veel van het kostbare metaal, dat thans verloren gaat, zou behouden blijven. Waar het goud zich in harde, broze stoffen bevindt, zou men een nuttig gebruik van wiggen kunnen maken; die echter nog beter zouden kunnen worden vergruisd door een' zwaren steen die op de kant ronddraait, even als in eene runmolen. Ook handzeven zouden zeer nuttig kunnen zijn, en veel tijd en arbeid in 't waschen besparen, doch mischien zouden zij te kostbaar zijn. Zelfs aan mijnwerkersgereedschappen is gebrek: de eenigen die men gebruikt, zijn schop en spade. Het gewone mijnwerkers houweel zou in vele gevallen van dienst

(*) Men kan der Regéring niet genoeg aanraden, om de *amalgame* in alle de mijnen intevoeren.

dienst wezen, en hamers zouden den rotsgrond veel beter verpletteren dan steenen, de thans alleen-gebruikelijke manier. Het is zeer ongelukkig, dat het ijzer hier zoo duur is, dat de inwoners het zich niet kunnen aanschaffen, en er niets voor in de plaats hebben.

Wanneer men den tegenwoordigen staat van het mijngewest in aanmerking neemt, en deszelfs rijke hulpbronnen vergelijkt met het gebrek aan handen, 't welk de inwoners van de bewerking terughoudt, haezeer moeten wij dan niet wenschen, dat de Regéring huishoudelijke Maatschappijen mogt oprigten en aanmoedigen, in den smaak onzer Maatschappij van Kunsten, Fabrieken en Koophandel (*), waarin men onderzoek deed over alles wat betrekking heeft tot de *nuttige* Kunsten. Dus moest men ook in alle voornaamste steden van het Kapiteinschap modellen van nuttige werktuigen en gereedschappen ter bezigtiging van het Publiek openstellen (†). Men moest werken over de wetenschappen aankooopen, en
alle

(*) Of gelijk onze *Nederlandsche Huishoudelijke Maatschappij*. *Ned. Vert.*

(†) Zoo als onze voortreffelijke, zelfs door Vreemdelingen geroemde Verzameling van Landbouwkundige Werktuigen te *Amsterdam*. *Ned. Vert.*

alle middelen bezigen om kundigheden onder de inwoners te verspreiden. Bij de bijeenkomst dier Maatschappijen moest elke maatregel ter bevordering van den koophandel des distrikts met bijzondere zorg in overweging genomen worden; men moest eereprijzen geven aan zulken, die neringen en handtéringen meest bevorderden, en alle pogingen, om den toestand der Negers te verbeteren, moesten almede door prijzen worden aangemoedigd. Hoewel deze arme Gevangenen over 't algemeen in *Brazilië* veel beter behandeld worden dan in vele andere Volkplantingen; nogtans is hun welzijn een punt van het allereerste belang voor elken menschenvriend. Onder andere onderwerpen, welke de aanmoediging van een zoodanig Genootschap verdienen, behoort de kweeking van hennip en vlas: de verbetering der katoenteelt, die in de laatste jaren zeer verwaarloosd is: van de koffij, die men bijna kan zeggen dat geheel terneêr ligt, en van den rum, die zoo slecht is, en toch bij eene betere behandeling zoo uitstekend kon worden. Men zou eene betere wijze van landbouw kunnen invoeren, beter gras voor de veeteelt kweeken, en nieuwe manieren voor de goud- en diamantwasfching in-

invoeren, om de Negers overeind staande te kunnen laten werken.

De oprigting van Genootschappen van dezen aard, onder de bescherming van den Prins Regent, zou in alle takken der landhuishoukunde groote verbeteringen daarstellen; het land zou beter bebouwd, de mijnen voordeliger bewerkt, en vele nieuwe voortbrengselen uit het delfstoffelijk en plantenrijk zouden waarschijnlijk ontdekt worden. Door den invloed dezer wetenschappelijke bijeenkomsten zou de geest van onderzoek ontwaken: een aantal kundigheden zouden zich onder het Volk verspreiden, hetwelk de zegeningen, waarmede de Natuur hun land heeft verrijkt, zou leeren waarderen, en de nieuwe verbeteringen, in *Europa* uitgevonden, zou invoeren: met de verlichting zou de nijverheid veld winnen, en zij zouden hunne naburen ver overtreffen, die leering en voorbeeld bij hen zouden zoeken.

En wat zou men tegen zulk eenen maatregel, die voor den onderdaan zoo wel als voor den Staat de grootste voordeelen belooft, kunnen inbrengen? Zelfs de bekrompenste staatkunde kan toch geen voorwendfel vinden, om een geheel Volk onkundig te houden:

want die kunde bezit is nuttig, en de bekwaamheden, aan het Volk medegedeeld, zouden met woeker vrucht dragen voor de Regéring. Er is geen twijfel aan, of de tegenwoordige verlichte Staatsdienaars aan het Hof van *Rio de Janeiro* zullen de wetenschappen trachten te bevorderen bij een Volk, hetwelk vatbaar is, om zoo wel vorderingen daarin te maken, als om die vorderingen tot nuttige einden te besteden. Van de invoering van zulk eenen maatregel zou zich eene geheele verandering in den zedelijken toestand en de levenswijze der *Braziliërs* dagteekenen: alle volksklassen zouden toenemen in beschaving: er zou nijd worden opgewekt, en nuttige kundigheden, die zich van geslacht tot geslacht voortplanten, zouden weldra algemeen verspreid worden. Dit zou de ware grondslag zijn voor 's lands welvaren: want geen land in de wereld is mischien zoo rijk in natuurlijke voortbrengselen, en tevens zoo verwaarloosd bij gebrek aan eene verlichte en nijvere bevolking.

AAN-

A A N H A N G S E L

TOT HET ZESTIENDE HOOFDSTUK.

„In de maand December van het jaar 1816" schrijft de Hofraad LANGSDORF (*) (*Russisch* Zaakgelastigde bij het Hof van *Rio de Janeiro*) „deed ik eene kleine binnenlandsche reis door dit opmerkelijk gewest, en voornamelijk in de Provincie *Minas Geraës*, waar, zoo als men voorgeeft, goudmijnen gevonden worden. Ik zeg, zoo als men voorgeeft, want eene eigenlijk gezegde goudmijn wordt in die streek niet gevonden; hoewel het land als het ware bedekt is met meer of min fijn stofgoud. Ik zag er kleine distrikten, waarin één man in den tijd van omtrent twintig jaren alleen voor drie millioenen *crusados* van dat stofgoud opgezameld had; maar deze Provincie is, in weêrwil van al haren rijkdom, goud en diamanten, eene der armste, die ik ooit aanschouwde. Iedereen is er bezig de met goud be-

(*) Bekend door zijne *Reis rondom de Wereld*, met KRUSENSTERN, uit het Hoogduitsch door M. STUART, uit gegeven te *Haarlem* bij F. BOHN en te *Amsterdam* bij J. V. D. HEY,

bezwangerde aarde opte zoeken en te waschen, en intusfchen wordt de landbouw, op den besten grond, en in de uitmuntendste luchtstreek der wereld, geheel verwaarloosd. — Deze menschen bezitten somtijds veel goud en hebben niets te eten. Van zeer verre wordt naar deze rijke gehuchten en dorpen al de voorraad van mondbehoefden gebragt, en, indien de toevoer daarvan slechts acht dagen vertraagde, zoude deze nieuwe MIDASSEN uitgehongerd zijn. — Één man kan in een uur tijds door wasfching eene hoeveelheid goud verkrijgen, ter waarde van een of twee guldens, en deze som in zijne magt zijnde, waarvan hij twee dagen leven kan, is het onmogelijk hem overtehalen, om meer te arbeiden. — Ik ben niet in het distrikt geweest waar de diamanten gevonden worden, daar ik geen' tijd had, om zulk eenen verren uitstap te doen. Maar daar er geene eigenlijk gezegde mijnen bestaan, is mijne verzameling van delfstoffen nog niet aanmerkelijk. Op zulk eene reis moet men zich vergenoegen, met wat zich op de oppervlakte der aarde aan onze oogen vertoont. Behalve goud, vindt men hier nog meer ijzer dan ergens elders. Het zijn geene gewone mijnen van dat metaal,

taal, maar op vele plaatfen groote *mas-*
sive bergen van magnetisch ijzer der bes-
 te hoedanigheid, die, van 100 ponden delf-
 stof, 80 of 90 van dat metaal opleveren.
 Niets is ontzettender, dan het gezigt van zul-
 ke vreesfelijke massa's ijzer. Eenige der hoog-
 ste bergen van *Minas Geraës* bestaan er ge-
 heel uit. Ik heb aan deze reis maanden be-
 steed, en vooral den rijkdom van het groei-
 jend rijk en de zeldzame planten dezes lands
 bewonderd; de *Melastomas*, de *Rubiaceën* en
 de *Malvaceën* zijn er uitstekend fraai. De
 hooge bergen van *Carasfa* en *Piedade*, die
 zich ten minste 7000 voeten boven het wa-
 terpas der zee verheffen, hebben mij eenen
 overvloedigen oogst, vooral van Alpplanten,
 voor de kruidkunde opgeleverd. De dierkundi-
 ge waarnemingen en verzamelingen zijn niet
 zoo gunstig uitgevallen, hoewel ik bij voor-
 keur den zomer voor mijne nasporingen ge-
 kozen had. Van achter geloof ik, dat de
 lente daarvoor nog beter is, en een' grooter
 overvloed van voorwerpen aan het navorschend
 oog aanbiedt."

ZE-

ZEVENTIENDE HOOFDSTUK.

*Kort verslag der Kapiteinschappen van Bahia,
Pernambuco, Seara, Maranham, Para,
en Goyaz.*

Het Kapiteinschap van *Bahia*, ten Noorden van *Minas Geraës*, verdient na hetzelfde de aandacht. Daar ik het niet in persoon bezocht heb, kan ik slechts eenige berigten mededeelen, die ik van zeer goederhand ontvangen heb. Het strekt zich verre langs de kust uit, en wordt ten Noorden bepaald door de groote rivier *St. Francisco*, die op 11 Gr. Zuiderbreedte in zee loopt, en ten Zuiden door de rivier *Contas*, op 14 Gr. Zuiderbreedte, van het voormalige Kapiteinschap (thans distrikt) van *Ilheos* gescheiden. Den naam ontleent dit Kapiteinschap van de ruime baai, waaraan de Hoofdstad gebouwd is, en die heerlijke ankerplaatsen oplevert voor schepen, hoe groot ook. De hoofdstad *St. Salvador*, ook *Cidade de Bahia* genoemd, was in den beginne de zetel van het hoogste bewind over *Brazilië*. Zij bestaat in twee deelen,

len, het eene in de laagte bij de kust gebouwd, waar de handel gedreven wordt, en het andere op eenen hoogen heuvel, 't welk voor gezonder gehouden wordt, en waar dus alle voorname lieden wonen. De bevolking wordt met die van *Rio de Janeiro* bijna gelijk, en op niet minder dan 70,000 zielen gesteld (*). De huizen zijn gebouwd met tralievensters en balkons, gelijk te *Rio de Janeiro*. De merkwaardigste openbare gebouwen zijn de Kerken: men zegt dat ze van binnen rijk versierd zijn. De Regéring der stad is toevertrouwd aan eenen Onderkoning of Gouverneur, die voor drie jaren door het Hof benoemd wordt. Hier komen alle burgerlijke en lijfstraffelijke regtszaken voor de onderscheidene magistraatspersonen, wier uitspraak over 't algemeen zonder appèl is, enkelde gevallen uitgezonderd, waarin men zich op het Hof te *Rio de Janeiro* kan beroepen.

De stad is redelijk versterkt, ook de baai, zoo veel de omstandigheden zulks toelaten.

Op

(*) De Schrijver heeft echter in het eerste Deel (bl. 198) de bevolking van *Rio de Janeiro* op 100,000 inwoners begroot. Dit verschil is toch nog al aanmerkelijk.

Ned. Vert.

Op den oever is een Koninklijk tuighuis, en vele pakhuizen voor scheepsgoederen enz. Het tolhuis en de werven zijn welgelegen. Men heeft hier niet alleen vele zeer groote en fraaije Koopvaarders, maar ook Oorlogschepen gebouwd. Ten dien einde werd (en zal dit nog wel worden) een groote voorraad van uitstekend timmerhout uit de binnenlanden gereedelijk herwaarts gevoerd langs de vele fraaije rivieren, die zich in de baai ontlasten. Dit hout is nog steviger om ijzer te houden dan ons eikenhout.

De zeden en gewoonten des volks verschillen weinig van die in de Hoofdstad des geheelen lands: doch men zegt, dat hier in de beste gezelschappen meer vrolijkheid en beschaving, en in de hoogere kringen meer gezelligheid heerscht, dan te *Rio*. De smaak voor muziek is er algemeen; er zijn weinig huizen zonder *guitar*, en alle aanzienlijke huisgezinnen bezitten *piano-fortes*. De Dames kleeden zich naar den *Engelschen* smaak, en dragen tot sieraad gouden ketenen, doch zeer weinig diamanten; *chrysoliet* is hun geliefkoosd edelgesteente. Ongekleed t'huis zittende, dragen zij eene foort van los gewaad, waarover zij, bij de inkomst eens vreemdelings

lings terstond een' sluijer werpen. Men beschouwt ze als in nijverheid verre beneden de Vrouwen der Zuidelijke strecken geplaatst. De huiskleeding der mannen bestaat in een buis en loshangende matrozenbroek van licht gedrukt katoen.

Op groote feest- en vreugdedagen hebben hier, gelijk te *Rio*, godsdienstige optogten plaats, als mede verscheidene vermakelijkheden van des morgens tot des avonds. De *Brazilianen* plegen alsdan de voorpui en balkons hunner huizen met opzettelijk daartoe gemaakte en versierde prachtige zijdestoffen te versieren.

Een der grootste vreugdedagen in latere jaren had plaats bij 's Prinses landing, op zijne reis uit *Lisbon* naar *Rio de Janeiro*. Hij vertoefde hier verscheidene dagen. De inwoners betuigden hunne verkleefdheid aan den Vorst door allerlei openbare vreugdebetooningen, en door tentoonspreading van alle de grootheid en luister, die zij maar aanbrengen konden. Doch het was een stilliger blijk van hunne hartelijkheid, dat zij eenparig besloten om niet minder dan een half Millioen P. St. (vijf en een half Millioen Guldens) inteschrijven tot opbouw van een

Paleis voor de Koninklijke Familie, indien de Vorst zijne woning onder hen wilde opslaan.

Het klimaat is altijd warm, maar wordt door den zeewind verfrischt, en eenigermate bekoeld door de bijna eenparig lange nachten, die de zon twaalf uren beneden den gezigteinder houden. Hoewel heeter dan *Rio de Janeiro*, wordt *Bahia* nogtans voor veel gezonder gehouden, als zijnde luchtiger gelegen, en beter van water voorzien. Het baden heeft algemeen plaats, en de meeste huizen zijn daartoe ingerigt.

Bahia is rijkelijk voorzien van levensmiddelen. Rund- en varkensvleesch is er overvloedig; maar het eerste is letterlijk slecht, en het tweede tamelijk. Visch is er in grooten overvloed en van velerlei soort; het maakt een voornaam artikel in de keukenlijst der inwoners uit. In meest alle standen bestaat het avondeten in kouden visch met salade; zelfs de Rijken begéren niets meer, wanneer zij onder zich t'huis zijn. Een aantal kleine winkeliers, die in wijn, kaas, kruidenierswaren enz. doen, verkoopen ook visch, door hen zelve gefruit, in kleine hoeveelheden. Gevogelte is overvloedig, maar niet goedkoop; groenten en peulvruchten van aller-

BINNENDEELEN VAN BRAZILIE. 211

lerlei soort zijn bij uitstek overvloedig. De markten zijn wel voorzien met alle vruchten der keerkringen, van welke vele, naar men zegt, uitstekend zijn, zoo als de ananas, de *manga*, en de banaanvrucht: de laatste houdt men voor de beste in *America*. Geconfecte vruchten zijn mede zeer rijkelijk te vinden, uit hoofde der goedkoopheid van den suiker: men verkoopt er allerlei soorten van op straat, en twee of drie geconfecte limoenen in eene kom siroop kan men voor éénen stuiver koopen. Zelfs de gemeenste klassen eindigen hun sober middagmaal met deze keurige lekkernij.

De herbergen, en alle verblijfplaatsen voor vreemdelingen, zijn even slecht, zoo niet nog slechter, hier dan ergens in *Brazilië*. De waarden zijn volkomen onverschillig omtrent het gemak hunner gasten, en hebben inderdaad geene reden om het niet te zijn: want de *Portugeezen* betalen voor noodzakelijke dingen zeer slecht, en gaan doorgaans waar zij die het goedkoopste krijgen kunnen.

De grond van dit Kapiteinschap wordt voor de beste in *Brazilië* gehouden voor de suikerteelt. Dit voordeel, en het gemakkelijke vervoer door de vele rivieren, die uit de bin-

nenlanden in de baai vallen, heeft alhier vele suikerplantaadjen doen oprigten, die buiten twijfel de schoonste in het land zijn, en onnoemelijke voorraden suiker hebben opgebracht. De grond, meest geschikt voor het suikerriet, en die dus ook hoogst in prijs staat, is een zwart verachtig leem, waarschijnlijk eene aanslibbing van de rivier, zeer veel plantaarde bevattende.

De wijze van suikerteelt is reeds elders beschreven. Wordt het riet in eenen nieuwen grond geplant, zoo kan het in veertien maanden worden gesneden, maar in oud en uitgeput land heeft het achttien of twintig maanden noodig. Rijp zijnde wordt het riet afgesneden, en de bladeren aan den top daaraf genomen, die uitmuntend voeder voor het vee opleveren; vervolgens brengt men het riet naar de molen, zamengesteld uit drie houten of ijzeren cilinders, die in eene loodregte stelling op hunne asen ronddraaijen, en tuschen welke al het sap wordt uitgeperst, en het riet in eene *masse* van drooge vezels veranderd.

Het vocht wordt door buizen in eenen grooten ketel geleid, waar men eene zekere hoeveelheid *alkali*-stof, *temper* genoemd, met asch en kalk zamengesteld, daarbij voegt, en daarna in den grootsten eener rei van drie

drie , somtijds vier ketels gevoerd , die telkens in grootte afnemen. De grootste bevat zelden meer dan tweehonderd pinten. Hier kookt de stroop een' tijdlang , en wordt gedurig geschuimd ; in den volgenden ketel moet nog meer waterachtige stof door het koken verdampen , en in den derden wordt het vocht somtijds genoegzaam verdikt , en behoeft dan niet in den vierden te komen. Men beoordeelt die dikte bij het gevoel , door namelijk een weinig stroop tusfchen duim en vinger te nemen ; maakt dezelve draden , en breekt bij het trekken ter lengte van omtrent een' duim af , dan oordeelt men de stroop gekookt. (Bij alle deze werkzaamheden toonen de Negers grootte behendigheid). Alsdan zet men die in aarden potten als fuikerbrooden , omtrent twee voet diep , en tien duim middellijs aan het open eind , waar het , verkoelende , stijf wordt. In het benedeneinde van elken pot is eene kleine opening , die in 't eerst bijna toe is : doch nadat de fuiker begint te verkoelen , wordt er de stop afgenomen , en een stuk riet ingestoken , om de *malasfen* te laten afdruijen. Immers de vormen , dus gevuld zijnde , worden naar eene luchtige plaats gebracht , waar het verdikte vocht in een' grooten

ten bak afdruipt, en van daar in de gistvaten komt, die al den afval der suikermolen opnemen. In het gisten komt het veel aan op de soort van hout, waarvan de vaten gemaakt zijn: sommigen brengen het vocht twee of drie dagen vroeger dan anderen in den behoorlijken staat om *gedistilleerd* te worden. De meeste suiker, alhier gemaakt, wordt op eene zeer eenvoudige wijze door natte klei bedekt, waarvan het water de *masfa* doordringt, en de overschietende *melassen* met zich voert. Wordt die aardstof droog, zoo legt men er anderen op, tot de suiker van de droefem geheel vrij, en bijna wit is. Na omtrent zes weken in het drooghuis te hebben gestaan, worden de vormen met het lager einde benedenwaarts geplaatst, en de suikerbrooden daaruit genomen, in groote sterke kisten van vier geheele planken en twee eindén, doorgaans acht voet lang, en 26 duim breed en diep (*) tot poejer geslagen en gepakt, die van 15 tot 1600 pond gewigt bevatten: dezen, gevuld zijnde, worden digtgespijkerd, en zijn dan gereed ter verzending.

De

(*) Men zaagt groote boomen tot zulke planken voor de kisten, aan welke men hoven okschoufden de voorkeur geeft,

BINNENDEELEN VAN BRAZILIE. 215.

De voornaamste punten, waarop men bij het maken van suiker moet letten, zijn: dat het riet volkomen rijp, en vrij van vuil en bladen moet wezen: vervolgens, dat men het ten eersten uitperst; en alles waar het vocht doorheen moet loopen, zoo dikwijls als noodig is, schoongemaakt worde. Omtrent het *semper* zijn de meenigen verschillend: elk Neger heeft zijne eigene wijze van het te mengen en te gebruiken. Op sommige landen bekomt het suikerriet eene grootere behoefte van dat bereidende vocht, dan op andere: en een nat of droog jaargetij maakt veel verschil in het sap: maar dit alles weet men hier niet, of let er ten minste weinig op.

Daar de middelste gedeelten der suikerbrooden fijner zijn dan het bovenste en onderste, zoo worden die in sommige huizen afzonderlijk gehouden, en daurder verkocht. Bijna in elk huisgezin weet men witte *Muscovade*-suiker te bereiden. De manier is zeer eenvoudig, en men doet zulks dagelijks in de koffijhuizen.

Van *Bahia* wordt meer suiker afgescheept dan van alle andere *Brazilsche* havens met elkander, en dezelve is doorgaans van beste hoedanigheid, althans die van sommige plan-

taadjën: maar nogtans niet zoo lijvig als onze beste *Westindische*.

De tabak van dit Kapiteinschap is alleen aan hetzelfde eigen: bij een bijzonder voorregt mag het die soort in geheel *Braziliën* alléén aankweeken. Dezelve heeft dan ook veel handel doen ontstaan, en vele huisgezinnen verrijkt. Deze soort werd niet alleen in *Portugal*, maar ook in *Spanje* en alle deszelfs Volkplantingen meest geacht, en duur verkocht. Eene groote menigte daarvan fleet *Barbarijë*; en in verscheidene strecken der kust van *Guinea* was de vraag naar dezen tabak zoo sterk, dat men bijna geen' handel in goud, ivoor, gom, en olie kon drijven, zonder denzelven. Op de volgende manier wordt hij geteeld: — Eerst maakt men een behoorlijk stuk grond gereed, hoe zorgvuldiger toebereid des te beter; het zaad wordt wijd uit een gezaaid, en wanneer de planten zes weken of twee maanden groei hebben, worden zij in een' anderen grond, even als de vorige bereid, overgeplant. Binnen acht of tien maanden hebben zij de volle grootte, en rijp zijnde, worden de bladen van den stam afgenomen, die veeltijds vier tot zeven voet hoog groeit. Men legt die dan op den grond, of
nog

nog liever op eene onderlaag, hetwelk dezelve belet van vochtigheid intezuigen, en van onder een' vrijen luchtstroom toelaat. Wanneer zij eenigermate verplet zijn, zoo bindt men ze vast door eene sterke haspel, zoo dat het eind van het eene blad met het andere vereenigd, en het geheel in eene rol van dertig tot veertig pond is te zamengeperst. Hier door wordt het kleverige sap uit de bladen gedrukt, hetwelk, *geoxydeerd* zijnde, zwart wordt, even als het ruwe suikervocht. Na deze laatste werkzaamheid is de tabak geschikt voor den handel.

Het zou ten hoogste de aandacht der *Portugeefche* Regéring verdienen, dat de tabak op eene andere wijze behandeld wierd. Er is geen twijfel aan, of de grond en het klimaat zijn voor den tabaksbouw geschikt, en, wierd dezelve behoorlijk toebereid, zou hij mogelijk de beste *Virginische* evenaren, en een even groot artikel van koophandel bij de *Noordsche* volken worden. Wanneer men zulk eenen maatregel in uitvoering bragt, hoe vele ladingen van deze waar alléén zouden alsdan niet in onze havens binnenkomen, en van daar naar de onderscheidene markten van *Europa* worden verzonden!

Er is hier sedert eenigen tijd veel katoen gebouwd, en, omtrent voor denzelfden prijs als die van *Pernambuco*, naar *Engeland* verzonden; de plantaadjen van dat artikel vermeerderen dagelijks.

Koffij wordt in groote menigte geteeld, maar niet voor zoo goed gehouden als die van *Rio de Janeiro*. De rijstteelt is slechts matig, wat de hoeveelheid, maar voortreffelijk wat de hoedanigheid aangaat, doch het kaf is zoo moeilijk van het graan te scheiden, dat veel onder de behandeling verpletterd, en dus van weinig waarde wordt. De eenige manier in gebruik om dezelve te zuiveren, is met houten stampers in houten mortieren.

Het schoone verfhout, met name *Brazilië*-hout, wordt van deze haven en *Pernambucco* uitgevoerd, van eene veel betere hoedanigheid dan hetgeen *Rio de Janeiro* oplevert. Dit hout is eene *monopolie* voor 's Konings huis. Uit de binnenlanden wordt een weinig geelhout (*fustic*) gebragt.

De indigo alhier is zoo veel minder dan die van *Indië*, dat dezelve naauwelijks melding verdient. De planter vindt er zoo min zijne rekening bij als de koopman. Alle de be-

bereiders van indigo meenen, dat een gedeelte der bewerking zeer nadeelig is voor de gezondheid der Negers, die dikwijls ziek worden, en veeltijds sterven, terwijl zij er mede bezig zijn. De arbeid zelve kan hiervan geene oorzaak zijn, want die is zeer ligt en niet noemenswaardig: dus is dezelve waarschijnlijk toeteschrijven aan het *gaz* uit de gistende bladen.

Ziedaar de voornaamste artikelen van uitvoer in het distrikt. *Bahia* drijft zwaren koophandel met *St. Catharina*, en andere havens op de kust, waarvan vele artikelen worden uitgevoerd voor de altijd veranderlijke markt. In dezen handel worden vele fraaije brikken en kleine schuiten gebezigd.

Voorheen werd er veel uitgevoerd naar *Rio de la Plata*, tegen huiden en talk, maar deze handel was nooit zoo voordeelig als het wel scheen, uit hoofde der groote moeilijkheid met de betaling. Men zegt, dat de *Spanjaarden* in *Rio de la Plata* bij de *Portugeezen* nog diep in de schuld steken.

De invoer uit *Europa* naar *Bahia* bestaat in 't algemeen in dezelfde goederen, die wij reeds bij *Rio de Janeiro* hebben vermeld.

Betreffende de *mineralogie* van dit Kapiteinschap

fchap kan ik slechts weinig zeggen. Het is bekend, dat daarin het grootste stuk masfief koper gevonden is waarvan men immer gehoord heeft, wegende meer dan twee duizend pond. Het werd vele jaren geleden door eenige goudwasfchers gevonden, maar, tegen den gewonen loop der natuur, geheel op zich zelve, zonder eenig blijk noch fpoor eener ader van dat metaal.

Ten Noorden van *Bahia* zijn de Kapiteinschappen van *Pernambuco*, *Seara* en *Maranhão*, waarvan het binnenfte weinig bekend is, hoewel eenige ftreeken der kust redelijk wel bevolkt zijn. *Pernambuco*, (*) hoewel bijna op acht graden Zuiderbreedte liggende, wordt voor gezond gehouden. De ftad is op een' rijzenden grond gebouwd, en dus blootgefteld aan verfrifchende zeewinden. Er zijn vele fchoone gebouwen, en men denkt, dat deze ftad, in evenredigheid harer bevolking, meer rijke kooplieden telt, dan eenige plaats in

(*) Deze ftad is in onze Vaderlandsche Gefchiedenis merkwaardig, als eenmaal de hoofdstad en het middelpunt onzer bezittingen in *Brazilië* geweest zijnde. (Zie de Inleiding.) Ook in onze dagen heeft zij zich door vrijheidsgeest en tegenftand tegen het *Portugeefche* gezag onderscheiden.

Ned. Vert.

in *Brazilië*. De opbrengst des lands is *vannille*, cacao, en veel suiker, maar het voornaamste voortbrengfel is katoen, die jaren geleden den naam had van allerbest te zijn, doch sedert veel slechter geworden is door verzuim, hetzij bij 't inzamelen en zuiveren, hetzij, nog waarschijnlijker, bij de geheele behandeling. In fraaiheid van kleur en fijnheid van draad is deze boomwol door het zoogenoemde *Zuidzee-Eiland Georgia*-katoen overtroffen, waarvan men veel naar ons land heeft uitgevoerd, en duur betaald. Is het katoen tot inpakken gereed, zoo wordt het in ruwe huiden tot zeer zware balen geperst, over welke verrigting een ambtenaar van 's lands wege het opzigt heeft, die er eenen stempel op drukt met vermelding der hoedanigheid; alsdan kan de Schipper het tegen eene kleine belasting aan het tolhuis vrij uitvoeren. Deze haven (*Pernambuco*) heeft jaarlijks vele schepen geladen, en voert nog veel uit, hoewel tegen verminderde prijzen, uit hoofde van den tegenwoordigen toestand des *Europeischen* handels.

Het distrikt van *Seara* is slechts weinig bekend, en heeft ook weinig handel. *Maranhão* (*Maranhao*) hoewel eene zeer kleine land-

landstreek, is sedert eenigen tijd aanmerkelijk opgekomen, door deszelfs uitnemende voortbrengselen, van denzelfden aard als die in *Pernambucco*: katoen is het voornaamste, met eenigen suiker en rijst, waarvan jaarlijks verscheidene ladingen worden uitgevoerd.

Het verfhout dezer distrikten wordt als voortreffelijk beschouwd, en somtijds van deze kust uitgevoerd. De boom, die de *amatto* (*rocou*) eene gele verfstof, voortbrengt, is zeer gemeen, en de zaden van welke die gemaakt wordt, zijn van de beste hoedanigheid, en rijkelijk te vinden. Cacao kan men bouwen zoo veel men verkiest. *Capsicum* (*Indiatische peper*) piment, gember, enz. zijn zeer rijkelijk voorhanden. De markten zijn wel voorzien met visch en vleesch, maar het laatste is in zijne soort zeer slecht. Ook gevogelte, vruchten en groenten zijn ongemeen overvloedig.

De hoofdstad *St. Louis* ligt op een eiland, en wordt voor gezond gehouden, hoewel zoo nabij den evenaar. In de baai vloeijen verscheidene rivieren, waardoor de voortbrengselen van het naburige landschap gemakkelijk vervoerd kunnen worden. Het eiland bevat, zegt men, 20,000 inwoners, en de bevol-

volking aan de rivieren is ook vrij aanzienlijk.

Het Kapiteinschap van *Para* wordt voor het grootste in *Brazilië* gehouden: doch men kent deszelfs uitgebreidheid zeer onvolledig. De hoofdstad heet *Belem*, waar de Gouverneur woont, die uit hoofde van zijn uitgestrekt gebied ook over verscheidene naburige landstrekken het oppertoezicht heeft. Het land is laag en ongezond; de haven aan de groote rivier wordt veel door ondiepten en stroomingen belemmerd. Deze kust is gevaarlijk, en blootgesteld aan eene gedurige opzetting der zee, die het ankeren zeer gevaarlijk maakt, daar de schepen door het slingeren niet alleen hunne masten kunnen verliezen, maar ook aan de kust geworpen worden.

De stad *Para* ligt aan de rivier *Tocantins*, die moeilijk te bevaren is; ook onderneemt men zulks zelden, dan met kleine vaartuigen. De Oorlogsfloep *Confiance* zeilde die eens met groote moeite op, en ankerde bij de stad, eenige dagen vóór de onderneming tegen *Cayenne*. De stad mag omtrent tienduizend inwoners bevatten, die over 't algemeen, waarschijnlijk door gebrek aan handel, zeer arm zijn, want schoon de groote rivieren *Tocantins* en *Amazone* hunnen oorsprong hebben, de laatste

ste in *Peru*, en de eerste in het Kapiteinschap van *Goyaz*, hoewel dezelve in hunnen loop door onmetelijke landstreken bijna millioenen mindere rivieren opnemen, is er toch geen handel van belang op dezelve. De weinige uitvoer van *Para* bestaat in een weinig rijst en cacao, eenige droogerijen, enz. naar *Maranham*, waar die naar *Europa* worden ingescheept. Na de inneming van *Cayenne* werden eenige kleine brikken uit *Barbados* herwaarts gezonden; maar zullen er wel bezwaarlijk hunne rekening bij hebben gevonden, daar de inwoners doorgaans te arm zijn om *Engelsche* goederen te koopen, behalve die volstrekt noodzakelijk zijn. Ook kan het geen *Para* voortbrengt, geen voorwerp van belang worden, daar men altijd zeer bezwaarlijk eene lading kan bekomen.

Het klimaat is heet, zoo als men volgens de nabijheid der evennachtslijn wel kan opmaken. Doorgaans heeft men elken namiddag onweder met regen, hetwelk de lucht zeer bekoelt, en de hette minder onaangenaam maakt.

In mijnen omgang met geloofwaardige lieden, die vele jaren te *Para*, *Maranham*, en aan de kust hadden, heb ik hun toch nooit de

de wonderlijke sprookjes van ESTELLA wegens de *Indianen* hooren verhalen. Als een *Spanjaard* schijnt hij het Publiek met de daden zijner landslieden in *Chili* te willen vermaken, en hetzelfde, even als alle zijne landslieden, tegen de *Portugeezen* te willen voorinnemen.

Het Kapiteinschap *Goyaz* wordt hoofdzakelijk door *Minas Geraës* ten Oosten, *Matto Grosso* ten Westen, en *Parà* ten Noorden bepaald. Deszelfs grootste lengte is van den 6 tot den 21 Gr. Zuiderbreedte. *Villa Boa*, de hoofdstad, ligt op 16 Gr. Zuiderbreedte, omtrent 80 uren ten Westen van *Paracatu*, van waar een goede weg daarheen geleidt. Er is hier een kantoor, ter verwisfeling van al het goud des Kapiteinschaps. De Gouverneur wordt voor drie jaren benoemd, en gaat dan gewoonlijk naar *Bahia* of *Minas Geraës*. Er zijn in dit Kapiteinschap vele goudmijnen, waarvan sommigen een zeer fijn goud opleveren. Hier en daar heeft men ook diamanten gevonden, die echter van de diamanten van *Cerro do Frio* daarin verschillen, dat zij, bij meerder uiterlijken glans, min zuiver water hebben, schoon de grootte zeer voldoende is. Daar dit schoone land zoo verre van de kust is, bezit het zeer wei-

nig koophandel in deszelfs voortbrengfelen, uitgezonderd in de evengenoemde kostbaarheden, en 't geen men op de grenzen aankweekt, alsmede eenig katoen, en nu en dan eenige artikelen, die naar *Rio de Janeiro* gezonden worden. De muildieren zijn op den terugweg beladen met zout, ijzer, goedkoope gedrukte katoenen, wolle goederen (voornamelijk baaijen) hoeden, geweren, kruid, lood, en allerlei gereedschappen. Wanneer eenige inwoners iets bijzonder keurigs te verhandelen hebben, nemen zij het doorgaans naar *Rio de Janeiro*, en koopen voor het daaruit geloste geld voornamelijk Negers, (dit is altijd het hoofdartikel) ijzer, zout en andere goederen.

De bevolking is zeer gering in vergelijking der uitgebreidheid van de landstreek, maar er is kans op vermeerdering door nieuwe aankomelingen; schoon zelfs de behoeftigen in *Villa Rica*, *Tejuco*, en andere plaatsen in 't mijnland weinig zin hebben, om, al ware het voor het bezit van rijkdommen, zich uit de Maatschappij te verwijderen: daar zij inderdaad geene Negers voor 't werk hebben, en zelve te traag zijn om iets te doen, is elke toestand hun onverschillig. Deze zijn in 't geheel de gelukzoekers niet, die men hebben moet.

moet. De arme inwoners van *Goyaz*, die een weinig goud gewonnen hebben, doen soms eene reis naar *Paracatu* of *Villa Rica* om zich de noodige Zwarten aantefchaffen. — Dit Kapiteinschap is voorts zeer weinig onderzocht, en men weet naauwelijks iets van deszelfs voortbrengfelen behalve het bovenvermelde; ook worden geene nieuwe opgezocht, hoewel er ongetwijfeld vele artikelen uit alle Rijken der Natuur voorhanden zijn, die den grondslag tot een' aanzienlijken handel konden leggen: de grond bevat waarschijnlijk dezelfde verscheidenheid van metalen als *Minas Geraës*. Verscheidene personen van daar, met welke ik omgegaan heb, spreken met verrukking daarvan, als van een schoon land, met talrijke rivieren vol visch, bosschen wel voorzien van fraaije vogelen, die ook den jager aangename bezigheid kunnen verschaffen, en eene groote verscheidenheid van gedierte. Met *Matto Grosso*, *St. Paul*, en *Parà* heeft men hier gemeenschap door bevaarbare rivieren, die echter door watervallen worden belemmerd.

ACHTTTIENDE HOOFDSTUK.

Aardrijkskundige Beschrijving van het Kapiteinschap Matto Grosso.

Ten aanzien van dit uitgebreide gedeelte van *Brazilië* heb ik gelegenheid gehad vele berigten intewinnen door mijne gemeenzame kennis met den bevelvoerenden Officier der aldaar gelegerde troepen, Kolonel MARTINEZ, eenen Ingenieur van ongemeene verdiensten, die viermaal naar *Matto Grosso* geweest was, en er eenige jaren gestaan had. Hij had de goedheid, mij zijne reis van *St. Paul* tot de hoofdstad van dat gewest te beschrijven, en beloofde mij eene kaart van de bevaarbare rivieren en wegen van daar naar *Parà*, opgemaakt door Officiëren onder zijn bevel, tevens met de verklaring. Daar hij echter onverwacht tot een' bijzonderen dienst ontboden werd, kon hij zijne belofte niet vervullen, en ik kon alleen gebruik maken van zijne herhaalde mondelinge beschrijving, die ik, als uit den mond van zulk een' onwraakbaren getuige en kenner opgeteekend, aan het Pu-

Publiek dacht medetedeelen: maar bij mijne terugkeering in *Engeland* werd ik aangenaam verrast door het zien van een handschrift, grootelijks daarmede overeenkomende, en 't welk zich in handen van dien uitmuntenden Aardrijkskenner, den Heer ARROWSMITH, bevindt, die mij vriendelijk vergund heeft, daarvan gebruik te maken. Naar deze voortreffelijke kaart, opgemaakt volgens de jongste uit *Brazilië* medegedeelde kaarten in handschrift, verwijs ik den Lezer: hij zal de hier opgeteekende plaatselijke bijzonderheden daarin naauwkeurig vinden opgeteekend.

Dit groote Kapiteinschap wordt van de naburige aan *Spanje* behoorende landschappen afgezonderd door de stroomen *Paraguay*, *Madeira*, *Mamora* en *Guaporet*, die eene breede en natuurlijke gracht om dezelve vormen van 500 uren in 't rond, door welke, benevens meer dan dertig rivieren, welke zich daarin ontlasten, eene gemeenschap met het binnenste van *Brazilië* geopend wordt door vele van elkander verwijderde punten. Dit Kapiteinschap wordt, uit hoofde van deszelfs aardrijkskundige ligging, beschouwd als het groote buitenwerk van *Brazilië*, niet alleen om dat het de binnendeelen van dit gedeelte der

Nieuwe Wereld dekt, welke de wieg zijn van deszelfs grootste rivieren, die zich in ontelbare takken verdeelen, en verrijkt met groote, nog onaangeraakte schatten, maar ook omdat de *Portugeezen*, door dit zoo verspreide kanaal heen, tot de *Spaansche* neêrlatingen in *Peru* kunnen doordringen.

De Rivier Araguay of Rio Grande.

De oostergrens van het Kapiteinschap *Matto Grosso*, die het van *Goyaz* afscheidt, is de *Rio Grande*, twee honderd uren van *Villa Bella*. Deze rivier, in *Parà* enkel bij den naam van *Araguay* bekend, welken zij ontvangt van de talrijke Natien aan hare boorden, heeft haren versten oorsprong op den 19 Graad Z. B., loopt Noord en Zuid, wordt op verschillende punten door de middaglijn van 52 Gr. 30 Min. Westerlengte doorsneden, en vloeit op den 6 Graad Z. B. in de rivier *Tocantines*, waarin zij haren naam verliest, en beide, dus vereenigd in eenen breeden stroom, loopen 370 uren verre, en vallen in den Zuidelijken mond van de geweldige *Amazonen*-rivier op de Zuiderbreedte van 1 Gr. 40 Min. tuschen de twee beroemde baaijen van *Marapata* en *Limseiro*, tegen over het
groot-

groote eiland *Joannes*, of *Muxajo*, twintig uren ten Westen van de stad *Parà*.

De rivier *Das Mortes*, die verre ten Westen van den *Rio Grande* ontspringt, en deszelfs hoogste westelijke tak uitmaakt, loopende eerst lang naar het Oosten, en als dan naar het Noorden, in het geheel 150 uren verre, valt op de Z. B. van twaalf Graden in den *Araguay*; zijn loop is geheel binnen het Kapiteinschap van *Matto Grosso*.

De boorden der rivier *Araguaya* worden door vele krijgshaftige stammen van wilde inlanders bewoond: zij leveren alle voortbrengselen op, die wij reeds in *Parà* gezien hebben, en de stroom zelve is onafgebroken bevaarbaar van de stad *Parà* tot in het hart van *Braziliën* en van *Matto Grosso*, zoo wel langs den hoofdtak, als langs den *Rio das Mortes*, en andere lagere westelijke armen, die zonder twijfel nog niet onderzochte goudmijnen bevatten, want er is geene reden, waarom men goud zou vinden in de rivieren die ten Oosten in de *Araguay* vallen, (waar, behalve *Villa Boa*, nog vele tot *Goyaz* behorende dorpen liggen) en niet ook in de westelijke vloedèn. Bovendien weet men stellig, dat de *Rio das Mortes* goud met zich voert, en van dáár mag men vrij-

hijk besluiten, dat de kleinere rivieren dien weg uit nog veel goudrijker zijn, want hoe nader bij de bron van een' stroom, des te meer goud vindt men daarin. De mijnen van eenen der meer westelijke takken van den *Rio das Mortes* zijn verlaten geworden, niet uit gebrek of armoede aan goud, maar omdat de weinige volkplanters, die zich te midden van een moeras, en rondom in de Wilden bevonden, niet gereedelijk met wapenen, gereedschappen en andere benoodigdheden konden voorzien worden.

In eenige dezer mijnen heeft men goud boven de 23 karaat gevonden: doch het meeste is slechts van zeventien karaat, en, door de mengeling met een goed deel zilvers, groen van kleur.

De Rivier Chingu,

is de helderste, en een der waterrijkste takken van den *Amazonen*-stroom, in wiens hoofd-arm hij zich ten Zuiden stort, na een' loop van 300 uren, op de breedte van één Graad, 42 Minuten, (*) en 53 Gr. Lengte, zeventig uren ten Westen in eene regte lijn, maar honderd uren

(*) Namelijk *Zuiderbreedte*, zoo als overal in het volgende. De *lengte* is *Westerlengte* van *Greenwich*, *Fr. Vert.*

uren varens van de stad *Parà*, en loopt grootendeels door het Kapiteinschap *Matto Grosso*.

Deszelfs verwijderde bronnen besproeien niet alléén de landen, waar ook de takken en rivieren ontspringen, die ten O. en N. het bovengedeelte der rivier *Cuiaba* vormen, maar ook die groote ruimte ten Noorden van den *Rio das Mortes*, welke door den landweg van *Goyaz* doorsneden wordt, en zich tot aan de rivier *Porrudos* uitstrekt. Er is eene overlevering onder de gidsen der *Su-taos* (*) van *Pirà*, en de *Indianen* aan de boorden der *Chingu*, dat er boven de eerste groote watervallen dezer rivier veel goud in dezelve gevonden is, waarvan de *Jesuiten*, die groote ontdekkers, veel hebben weten te bekomen. Het is waarschijnlijk, dat de thans onbekende *Minas dos Martirios*, beroemd als de eerste ontdekking van BART. BUENO, en waarvan ik te *St. Paul* veel heb hooren spreken, aan eene of andere der vele takken van den *Chingu* gevonden worden. Immers deze ondernemende man, na de ontdek-

(*) Eene plaats, onbewoonbaar voor *Europeanen*, als zijnde de zetel van onbeschaafde *Indianen*, en met schier ondoordringbare bosschen bedekt.

dekking dier mijnen naar *St. Paul* reizende, om zich Nègers en gereedschappen tot bewerking dezer overvloedige schatten te halen, (die tot op dezen dag de navorschingen van anderen hebben teleurgesteld) keerde langs denzelfden weg terug; maar bij de mijnen van *Cuiaba* komende, die toen juist ontdekt waren, en welke men zeer rijk vond, werd hij door het meerendeel zijner volgers verlaten. Vreezende, ook de overigen te verliezen, keerde hij zich weder oostwaarts, en om toch vooral de noodlottige mijnen van *Cuiaba* te mijden, verwijderde hij zich tevens van die van *Dos Martirios*, en raakte eindelijk verdwaald in de onmetelijke wildernissen, waarin hij vele maanden lang rondzwierf, en ten laafsten bij toeval de mijnen van *Goyaz* ontdekte, reeds te voren door zijn Vader gezien. Deze waren, gelijk alle de overigen, in den beginne zeer voordeelig; door zulk eene nieuwe en rijke ontdekking werd de aandacht der gelukzoekers weldra van de vorige afgetrokken; en de weg naar *Minos dos Martinios* is, zoo wel als derzelyer stellige ligging, lang in eene losse overlevering van haar bestaan omzwachteld geweest. Daar de plaats zonder kompas, of
 eenig

eenig noodzakelijk hulpmiddel tot ontdekking der ligging onderzocht was, zoo moest wel veel twijfeling en onzekerheid daaromtrent heerschen. Nu bestaat er geene zulke ontdekking aan de rivier *Tocantines*, die door het geheele Kapiteinschap van *Goyaz* vloeit; het eerste berigt plaatst het bij eene rivier, die, gelijk de *Tocantines*, in den *Amazoenen-stroom* valt; men heeft die nabij de hooge takken ten Westen der rivier *Cuiaba* gezocht, en in deze strekking is alléén de *Chingu* te vinden. Andere onderzoekers plaatsten die ontdekking aan de *Araguay*, doch dit is onmogelijk, want deze stroom vloeit meer dan 200 uren ten N. O. van de plaats die men zoekt, blijkens de volgende daadzaak van nog nieuwe dagteekening. Een kleinzoon van BART. BUENO, die op het geleide van een oud dagboek der ontdekking den weg daarheen beschreef, zakte de rivier *Das Mortes* af, tot in eenige uitgebreide vlakten aan den westeroever, waar hij eenige dagreizen westwaarts trok, en toen aan eene vlakte kwam met witte *mangaba*-boomen, zoo als het dagboek die opgaf. Van dáár hadden zij een gezigt op eenige afzonderlijk staande hooge bergen tusschen het Noorden

en

en Westen, drie waarvan de opgegevene gedaante hadden, en de ligging der *Minos dos Martirios* aanduiden, doch een onverwachte aanval der *Indianen*, waarin het Opperhoofd en velen der fortuinzoekers sneuvelden, dreef den troep uiteen, en verijdelde het oogmerk, op het tijdstip zelve dat het bereikt scheen.

Deze rivier heeft velerlei voortbrengselen aan hare oevers: zoo als cacao, (in overvloed) specerijen, en een aantal inlandfche vruchten.

De Rivier Tapajos

is de derde, die in vele groote waterrijke takken in het Kapiteinschap *Matto Grosso* ontspringt. Zij loopt driehonderd uren verre noordwaarts tusfchen de *Madeira* en de *Chingu*, en valt op twee Graden 24 Minut. 50 Sec. breedte, en 55 Gr. Lengte in den *Amazonen*-stroom, alwaar de stad *Santarem*, aan den mond van den *Tapajos* ligt, 118 uren in eene regte lijn, en 162 langs den kortsten weg varens van *Parà*. De rivier *Tapajos* ontspringt in de vlakte van *Paraxis*, naar eene aldaar wonende natie van *Indianen* genoemd. Deze vlakten beflaan eene groote ruimte, die niet effen is, maar uit golvende hoopen zand, en ligte aarde beflaat,

staat, in de gedaante van ruime baren. De aanschouwer, die zich in het midden derzelven bevindt, ziet altijd in de verte een' grooten berg voor zich; hij nadert dien over eene zachte glooiende helling, steekt de vlakke over, en komt als dan met een' langzamen opgang naar boven, tot den top der geziene hoogten: als dan vertoont zich een nieuwe bogt, en dit gaat telkens zoo voort. De grond dezer golvende vlakten is zandig, en zoo ligt, dat lastdieren daarin zinken, en met moeite voort kunnen. De weide is schraal, bestaande uit eene grassoort met harde steele een' voet hoog, en kleine ruwe lancetvormige bladen: de dieren halen die al grazende met de zandige wortels er uit. De weg te lande is uit dien hoofde moeilijk en vervelend, doch wanneer men aan een' der rivieren komt, (die hier talrijk zijn) zoo vindt men goed gras en andere zachte kruiden, die redelijk voeder geven. De vlakten van *Parexis* maken den wijden en breeden top uit der dus genaamde hooge bergen, en liggen mede het hoogst van geheel *Brazilië*, want van daar vloeijen de twee grootste rivieren van *Zuidamerica*, (*) de *Paraguay*,

zoo

(*) En dus der bekende wereld, wanneer men mischten alléén den *Missouri* uitzondert. *Vert.*

zoo wel in zijne talrijke hoofdbronnen, als grootere en aanzienlijke zijtakken, de *Jauru*, de *Sypotuba*, en de *Cuiaba*; — en de *Madeira*, de grootste rivier die ten Zuiden in den *Amazonen*-stroom valt.

De *Tapajos* ontspringt ook op deze gebergten; zijn westelijkste tak is de rivier *Arimos*, die zijne bronnen met die der *Cuiaba* inéénstrengelt, niet verre van die des *Paraguay*-strooms; (*) de *Arimos* heeft namelijk een' westelijken arm, *Rio Negro* genoemd, van waar er, tot het eerste bevaarbare punt, een overtocht van acht uren over land naar de *Cuiaba* is, beneden hare hoogste en grootste watervallen; en van den hoofdmarm der *Arimos*-rivier naar hetzelfde punt der *Cuiaba* is de afstand twaalf mijlen.

De *Arimos* bevat bij zijne bronnen goud, en in 1747 werden de mijnen van *St. Isabelle* daarin ontdekt, maar terstond verlaten om-

(*) Van deze ineenstrengeling der rivieren zijn meer voorbeelden in *Zuid-America*. B. v. van den *Rio-Negro*, die in de *Amazone* valt, met een' anderen vloed, die zich met den *Orinoco* vereenigt. Door dit middel wordt in *Zuid-America* ook de gemeenschap te lande bevorderd; en daar de gebergten allen, van de Oost- tot de Westkust toe, goud schijnen te bevatten, zoo zou deze gemeenschap, eenmaal goed ingerigt, van het hoogste belang kunnen worden.

Ned. Vert.

omdat zij niet voldeden aan de verwachtingen, die men in de toenmalige rijke tijden door den overvloed van goud, te *Cuiaba* en *Matto Grosso* gevonden, had opgevat; ook werd het land door de gevaarlijke nabuurschap van krijgshaftige *Indianen* onveilig gemaakt. Ten Zuiden valt de *Sumidouro* in den *Arinos*, en daar deszelfs bron niet verre is van de *Sypotuba*, een' grooten westelijker tak van den *Paraguay*, zoo heeft er eene gemakkelijke gemeenschap van de eene rivier tot de andere plaats. De vermaarde ontdekker JOAO DE SOUZA ECHEVEDO heeft er in 1746 de proef van genomen; hij zakte de *Cuiaba* af, voer toen de *Sypotuba* op tot aan hare bronnen, en bragt zijne schuiten over land in de *Sumidouro*, wiens loop hij volgde, offchoon die vloed een' eind weegs onder den grond loopt, en van dáár zijnen naam ontleent. Vervolgens kwam hij in den *Arinos*, en eindelijk in de *Tapajos*, waar hij de watervallen, die nog moeilijker zijn dan die der *Madeira*, te boven kwam, en vele blijken van goud bespeurde in de rivier van *Tres Barras*, een' westelijken arm van den *Tapajos*, honderd uren beneden den oorsprong der *Arinos*-rivier. Ten Westen van den *Sumi-*

midouro, en in de vlakten van *Parexis*, ontspringt de rivier *Xacurutina*, ten Noorden der *Jauru*: zij is vermaard om een meir, aan een' van deszelfs takken gelegen, 't welk veel zout voortbrengt, een' gedurigen twist-appel onder de *Indianen*. Eenige schippers zien de *Xacurutina* aan voor een' arm van den *Arinos*, anderen van den *Sumidouro*. In de vlakten van *Parexis*, die zich ten Westen tot de hooge dus genoemde gebergten uitstrekken, welke 200 uren verre N. N. Westwaarts loopen, en vijftien of twintig uren verre den loop der *Guapore* volgen, ontspringt de rivier *Juruena*, tusschen de bronnen van den *Sarare* en *Guapore*, een uur ten Oosten van eerstgenoemden, en twee ten Westen van laatstgemelden. Deze rivier, de grootste en westelijkste tak van den *Tapajos*, verrijst op veertien Graden, 42 Minuten, twintig uren ten N. N. O. van *Villa Bella*, loopt 120 uren verre noordwaarts, als dan in den *Arinos*, en met dezen in den *Tapajos*.

De *Juruena* neemt aan weêrszijden vele kleine rivieren op; van die in het Westen zijn vele korte en bereisbare overtogten naar de *Guapore* en de daarin vallende rivieren. De hoogste van dezen, en het naast bij *Villa Bella*,

Ia, is de *Securiu*, die bijna tot zijne bron toe bevaarbaar is; een uur ten Noorden van de hoofdbron der rivier *Sarare*, die een vierde uurs van dien oorsprong reeds negen voet diep, en vijf breed is. Dus de *Ju-ruena* opvarende naar de *Securiu*, en van deszelfs bron een uur ver over land naar de *Sarare* overstekende, kan de reiziger, verder te water op de *Sarare*, *Villa Bella* in minder dan acht dagen bereiken, zonder eenige andere hinderpaal dan eenen waterval der *Sarare*, drie uren beneden deszelfs oorsprong, waar zich die van den westelijken afhang der *Parexis*-bergen terneêrstort; de zwarigheid kan men te boven komen, door in eens de vier uren te lande afteleggen, want de *Sarare* wordt onmiddellijk na haren val bevaarbaar tot de hoofdstad van *Matto Grosso*. Een uur ten Noorden van de bron der *Sarare* is die der *Galera*, die beneden *Villa Bella* in de *Guapore* valt: en een uur meer oostwaarts de *Ema*, een westertak van de *Securiu*, die eene even ligte gemeenschap oplevert. Ook heeft de *Galera* nog drie meer noordelijke bronwellen in de vlakten der *Parexis*, alle uitgebreide rivieren; de noordelijkste, met name *Sabaera*, is slechts

II. DEEL. Q een

een uur van den oorsprong der *Juina*, een grooten westertak der *Juruena*. Dus kon de *Juruena* en de *Guapore* ook hier door middel van een' overtocht van vijf of zes uren te lande, (wanneer men de watervallen der *Gakera* aan den westkant van 't gebergte omgaat) worden verbonden.

Eindelijk kan men de *Juruena* zelve, tot haren hooger en waterval, twee uren van haren oorsprong bevaren. Deze val bestaat uit twee kleine stroomingen; de rivier is zelfs daar negentig voet breed en zeer diep: nederwaarts vloeit zij met groote drift; nogtans zijn de watervallen niet grooter, en bevaarbaarder, dan die der *Arinos*. Op dezelfde wijze kan men langs korte overtochten te lande uit de *Juruena* in de rivieren *Guapore* en *Jauru* komen, die oostwaarts van daar vloeijen, na dat zij van de zuidkant der *Paraxis*-gebergten in talrijke groote watervallen zijn nedergeftort, en nu zuidwaarts in den *Paraguay*, en met denzelven voorbij *Buenos Ayros* en *Montevideo* in den *Atlantischen Oceaan* stroomen.

Uit deze strekking van de *Tapajos* en hare zijtakken, is het blijkbaar, dat deze rivier scheepvaart en handel van de stad *Pará* tot de

BINNENDEELEN VAN BRAZILIE. 243

de mijnen van *Motto Grosso* en *Cuiaba* bevordert, door middel van de *Juruena* en *Arinos*; mogten de korte overtochten te lande voor het slepen van kano's te moeilijk zijn, dan zou men de goederen onmiddelijk op muilezels kunnen laden. De scheepvaart naar *Motto Grosso* is ten minsten tweehonderd uren korter dan langs de *Madeira* en *Guapore*, en dus minder kostbaar en lastig, hoewel even voordeelig, om naar de mijnen van *Cuiaba* te komen, terwijl men langs dien weg ook nieuwe ontdekkingen kan doen in de groote, nog onbekende gedeelten der rivier *Tapajos*, tot waar zij de vlakten van *Parexis* binnentreedt, en derzelver voortbrengselen konden bij die van de ruime gewesten aan de *Amazonen* - rivier worden gevoegd. Bovendien weet men, dat de rivier in een groot gedeelte van haren loop goud kruit, en dat er naar den kant van den westerarm der *Juruena*, de *Camarara*, en den oorsprong der rivier *Jamary* of *Das Candeas*, die in breedte stroomen langs de oostzijde van de *Parexis* - bergen naar de *Madeira* vloeit, veelbeloovende mijnen zijn, die men eerst onlangs, na een vruchteloos onderzoek van twintig jaren, gevonden heeft.

Q 2

De

De Rivier Paraguay

heeft hare afgelegene bronnen ten Westen van die der *Arinos*, op de breedte van dertien Graden, en stort zich, na eenen zuidelijken loop van 600 uren, onder den naam van *Rio de la Plata* in den Oceaan. De gemelde bronnen zijn zeventig uren N. O. van *Villa-Bella*, en veertig ten N. van *Cuiaba*, in vele takken verdeeld, die reeds volkomene rivieren zijn; naar mate dezelve zuidwaarts loopen, vloeijen zij in elkander, en maken de terstond bevaarbare bedding dezes verbazenden strooms. Ten Westen, op een kleinen afstand van de hoofdbron der *Paraguay*, is die der *Sypotuba*, die zich na een loop van zestig uren, op vijftien Graden, vijftig Minuten Z. B. in de hoofdrivier ontlast. In het bovengedeelte derzelve, nabij haren westertak, de *Jurubaua* genaamd, was voormaals eene zeer voordeelige goudmijn: maar de nog grootere opbrengst van andere, die men achterevolgens in *Matto Grosso* en *Cuiaba* ontdekt heeft, hebben eerstgemelde doen verlaten, en men kent thans niet eens met zekerheid hare ligging. De kleine vloed *Cabral*, die ook goud kruit, stort zich almede op

op de westzijde in de *Paraguay*, drie uren beneden den mond der *Sypotuba*. Aan den oever der laatstgemelde woont een *Indiaansch* volk, met name *Barbados*, naar de hun alleen onder alle inboorlingen eigene gewoonte, van lange baarden te dragen.

De *Boriras Araviras* bewonen de oevers der *Cabara*. Zij zijn uit twee onderscheidene Natien zamengefsmolten, die in 1797 vier Opperhoofden van hinnen stam, met hunne moeder, naar *Villa Bella* zonden, om de vriendschap der *Portugeezen* te verzoeken. De Natie *Pararlone* woont ook in de nabijheid, dicht bij de *Sypotuba*. Een uur beneden den mond der *Carabal*, op den oosteroever der *Paraguay*, is de kleine en voordeelige stichting *Villa Maria*, in 1778 aangelegd, en zeven uren zuidelijker, aan de westzijde, werpt zich de *Jauru* in den hoofdstroom op 16 Gr. 24 Min. Deze rivier is merkwaardig om de grenspaal, die in 1754 aan haren mond gevestigd is: zij zelve loopt nog geheel, ook met haren zuideroever, die echter aan het *Spaansche* gebied grenst, door de *Portugeesche* bezittingen. Haar oorsprong is in de vlakten van *Parexis*, op 14 Gr. 42 Min. breedte, 58 Gr. 30 Min. lengte,

zij loopt zuidwaarts tot 15 Gr. 45 Min., waar het *Register* van denzelfden naam zich bevindt, en vloeit als dan 34 uren verre zuidoostwaarts, waar zij, na zestig uren loops van haren oorsprong af, ook hare wateren met de *Paraguay* vereenigt. Er zijn aldaar putten van zout water, die *Matto Grosso* van den beginne dier volkplanting af met zout voorzien hebben: dezelve liggen in de binnenlanden, zeven uren van het *Register*, en strekken zich uit tot eene plaats *Salina de Almeida* genaamd, naar den man die deze werken het eerst ten nutte gebruikte: Deze zoutputten strekken zich langs breede moeraslige strecken, waarin dezelfde visch gevangen wordt als in de *Paraguay*. De *Salina de Almeida* is niet verre van den oever der *Jauru*, en het vele zoute water, aldaar gevonden, breidt zich nog drie uren verder ten Zuiden uit, waar de vloed zich met eenen anderen uit het Westen komende, en, *Pitas* geheeten, vereenigt, ten Westen van welken hooge en drooge vlakten zijn, die zich kenscherfen door vele ronde palmboschen van de soort, *Carandas* genaamd. Deze vlakten eindigen negen uren ten Westen van de *Salina de Almeida*, in een' grooten

ten poel of moeras, met name *Paopique*, die ten Zuiden vloeit.

De samenloop der *Jauru* en *Paraguay* is een gewichtig punt, als bedekkende den grooten weg tusfchen *Villa Bella*, *Cuiaba*, en andere tusfchen beiden gelegene plaatsen, en tevens de vaart op beide rivieren, terwijl het den ingang in laatsigenoemde landschap beschermt. Van hier naar boven is de *Paraguay* bijna tot zijne bronnen (zeventig uren van daar) vrijelijk bevaarbaar, met slechts éénen grooten waterval. Men zegt, dat die bronnen diamanten bevatten.

De grenspaal aan den mond der *Jauru* is eene *pyramide* van fraai marmer, heel uit *Lisbon* naar dit afgelegene punt gebragt; en met inschriften voorzien, die het verdrag van grensfcheiding tusfchen beide landen vermelden.

De hooge bergketen, van den oorsprong der *Paraguay* af langs haren ooster-oever loopende, bepaalt de rivier tegen over den mond der *Jauru*, en eindigt zeven uren lager, op 16 Gr. 43 Min. breedte aan den *Morro Excalvado*. Verder oostwaarts is alles moeras, en aan die zijde vloeit, negen uren lager, eene diepe rivier in den hoofdstroom,

Q 4

Rio

Rio Novo genaamd, en in 1786 ontdekt, die eenmaal, wanneer de waterplanten, die thans haren loop belemmeren, uit den weg geruimd zijn, eene vaart tot bij *St. Pedro del Rey* kan opleveren. De meest afgelegene bronwellen dezer rivier zijn de beken van *St. Anna*, *Bento Gomez*, en anderen, die den grooten weg naar *Cuiaba*, ten Westen van *Cocaes* doorsnijden. Op 17 Gr. 33 Min. wordt de westeroever van den *Paraguay* bergachtig, aan het Noorderpunt van de *Serra* (het gebergte) *da Insua*, 't welk, drie uren meer zuidwaarts, eene breede sleuf heeft voor den mond van het *Gaiba*-meir, hetwelk zich westwaarts uitstrekt, en door een breed kanaal van vier uren lengte gemeenschap heeft met het meir *Uberava*, iets grooter dan dat van *Gaiba*, en vlak aan de Noordzijde van het *Insua*-gebergte gelegen. Zevende half uren nederwaarts van den mond der *Gaiba*, en tegenover de bergachtige zijde der *Paraguay*, is de mond der *St. Lourenço*, voormaals *Porrudos*-rivier. Zesentwintig uren meer naar boven vloeit de *Cuiaba* in dezelve ten Westen, op zeventien Graden twintig Minuten breedte, en zevenenvijftig Graden, vijf Minuten lengte. Deze twee rivieren zijn zeer uitgestrekt;

strekt; die van *St. Lourenço* ontspringt op de 15 Gr. 40 uren ten Oosten van de stad *Cuiaba*; in hare oostzijde vallen, (behalve de takken, die den weg van *Goyaz* doorsnijden) nog andere aanzienlijke stroomen, zoo als de *Paraiba* of *Piquiri*, die weder de *Jaquari* en *Itiquira* ontvangt; dit alles zijn middelmatige bevaarbare rivieren. De *Itiquira* is tot haren oorsprong toe te bevaaren, van waar de kano's over land werden gedragen tot de *Sucuriu*, die in de *Parana* valt, vier uren beneden den mond der rivier *Tiete* aan de overzijde. Men heeft bevonden, dat de *Itiquira* en *Sucuriu* minder en kleiner watervallen hadden dan de *Taquari*, en dat de landweg veel korter en gemakkelijker was dan die der *Camapuã*, zoo dat deze vaart boven de twee gemelde te verkiezen is, doch zij heeft twee ongemakken, — vele *Indianen*, en gebrek aan levensmiddelen.

De scheepvaart naar de stad *Cuiaba* opwaarts langs de rivier van dien naam is kort en gemakkelijk: nadat men in de eerste tien uren de eilandjes *Ariacuni* en *Tarumas* is voorbij gekomen, doet zich eene grooté plantaadje van banaanboomen op eene aartslibbing ten Oosten der rivier op. Aan de-

zelfde zijde, doch drie uren hooger, valt de *Guacho-uasú*, en, zeven uren verder, de *Guacho-mirim* in de *Cuiaba*, die nu in eene noordnoordoostelijke rigting allerlei bogten maakt, elf uren van het eiland *Pirahim*, en van dáár weder eene oostelijke kromte vormt, vele yloeden opneemt, en eene mijl ten Westen voorbij de stad *Cuiaba* stroomt. Deze stad, 96 uren ten Oosten van *Villa Bella*, en even zoo verre van den zamenloop der *Cuiaba* en *Paraguay*, is groot, en kan mer hare onderhoorigheden tegenwoordig op 30,000 zielen gerekend worden; zij is wel voorzien van visch, vleesch, vruchten, en allerlei groenten, alles veel goedkooper dan in de zeehavens. Het land is er wel geschikt voor bebouwing, en heeft rijke mijnen, maar op sommige plaatsen weinig water, om dezelve bij droog weder te bewerken. Deze mijnen werden in 1718 ontdekt, en de jaarlijksche opbrengst wordt op meer dan twintig *arrobas* allerzuiverst goud gerekend.

Twintig uren ten zuidwesten van de stad *Cuiaba* ligt *St. Pedro del Rey*, het grootste van alle naburige stichtingen, met 2000 inwoners. Zij ligt nabij de westzijde der beke *Bento Gomez*, die, anderhalf uur ten Zuiden van

BINNENDEELEN VAN BRAZILIE. 251

van daar , de groote baai *Rio de Janeiro* maakt. De rivier *Cuiaba* ontspringt veertig uren boven de stad van dien naam , en hare oevers zijn meerendeels bebouwd , tot veertien uren beneden de stad. Vier uren beneden den hoofdmond der rivier *Porrudos* , wordt de *Paraguay* door de gebergten gezoomd , die dezelve van *Gaiha* , aan de westzijde afscheiden , en op deze plaats *Serro das Pedras de Amolar* , of *stijpsteenbergen* heeten : immers die steenen bereidt men hier uit de rots. Dit is de eenige plek , die door de rivier niet overstroomd , en dus door schuiten veel bezocht wordt. Dit gebergte eindigt ten Zuiden in dat van *Dourados* ; onmiddelijk beneden hetzelfde is een kanaal aan de westzijde van den *Paraguay* , hetwelk tusschen twee hooge , afzonderlijk staande bergen , met name *Cheines* , naar het meir *Mendiuri* , zes uren lang , en het grootste aan den *Paraguay* geleidt.

Van de *Dourados* loopt de *Paraguay* zuidwaarts naar de *Serras d'Albuquerque* , wier noordelijke punt hij bespoelt , aan welke eene stad van dien naam ligt. Dit gebergte maakt een digt vierkant van tien uren uit , en bevat veel kalksteen : het land wordt voor het bes-

beste aan weërszijden van de *Paraguay* gehouden, alléén door den westeroever der meiren *Mandiuri* en *Gaiba* geëevenaard. Van *Albuquerque* keert de *Paraguay* zich oostwaarts; de gebergten van *Albuquerque* eindigen in die van *Serra do Rabicho*, tegen over welke, op de noordzijde der rivier, de zuidelijke mond van den *Paraguay-mirim*, een arm der hoofdrivier, een eiland maakt veertien uren lang van het Noorden naar 't Zuiden, zijnde het gewone kanaal voor kano's in tijden van overstroming. De rivier vloeit nu zuidelijk tot den uitloop van den *Taquari*, jaarlijks door vlootjes van kano's en andere vaartuigen bezocht, welke van *St. Paul* naar *Cuiaba*, en zelfs naar het Register van *Jauru* gaan, wanneer zij naar *Villa Bella* bestemd zijn.

Daar deze vaart van groot belang is, als vereeniging van twee distrikten, zal de volgende korte beschrijving van den weg niet overtollig zijn. Zij is getrokken uit het dagboek van een kundig man, die eenige jaren geleden de reis deed in de maand October, wanneer de *Paraguay* in zijne bedding begint terug te vloeijen. Deze beschrijving moge aan den *Taquari* beginnen, immers de
reis

BINNENDEELEN VAN BRAZILIE. 253

reis van daar naar *Cuiaba* en de *Jauru* is reeds beschreven. De grootste der veelvuldige monden van den *Taquari* is den *Paraguay*, op 19 Gr. 15 Min. breedte, en 54 lengte. In de eerste tien uren verliest zich de bedding der rivier in groote moerasfige vlakten, eenige voeten diep met water bedekt. Dit grenst aan *Taquari*, eene plaats waar de rivier zeer bepaald is. Twintig uren verder is de rustplaats *Allegre*, 18 Gr. 12 Min. en hier heeft men vele toegangen tot de paden, die bij hoog water naar vele afgelegene plaatsen aan de *Paraguay*, *Porrudos*, en *Cuiaba* geleiden. Nog dertig uren hooger op gevaren (naar het Oosten) bereikt men den waterval *Barra*, waar de rivier meer dan eene mijl verre belemmerd en niet bevaarbaar is, hoezeer een gedeelte van dien weg in halfgeladene, en een gedeelte in ledige kano's kan worden afgelegd. Aan het boveneinde van dien waterval stort zich de rivier *Cochim* in de *Taquari*, en men verlaat deze, om de eerstgenoemde optevaren.

De *Cochim* is aan haren mond twintig vadem breed, en ontvangt, een uur hooger op, aan de zuidzijde de *Taquari-mirim*, eene rivier bijna zoo breed als zij zelve. Iets
bo-

boven dezen samenloop is haar eerste waterval, genoemd *Da Nha*, die in ledige kano's kan worden overgestoken. Een uur verder is de waterval van *Giquitaya*, met halve ladingen te bevaren, en nog vijf kwartier uurs hooger op de snelle strooming *Choradeira*; voorts de waterval *Avanhandava-uasfu*, waar de ladingen eene halve mijl over land gebragt worden, en de kano's door een moeilijk vaarwater van drie vademen heen moeten, ten einde waarvan zij over de rotsen van den waterval heen moeten gestuwd worden. Een half uur daarboven is de waterval *Do Jauru*, dus naar eene rivier van dien naam geheeten, die ten Noorden in de *Cochim* valt. Nu ontmoet men zeven watervallen in de zesdehalf uur, te midden van welke ruimte de rivier in eenen berg als 't ware ingekast is, en in de smalle bedding van naauwelijks vijf vademen nogtans langzaam vloeit, nemende aan de zuidzijde de rivier *Paredao*, die men voor goudrijk houdt, tot zich. Een half uur boven den laatste der zeven genoemde watervallen zijn er drie achterevolgens, *Tres Irmaos* genoemd, en op een' gelijken afstand boven dezelve die van *Das Furnas*, welken men met ledige schuiten nog met moeite te
bo-

boven komt. Van hier gaat de scheepvaart over eene reeks van watervallen, tot de *Camapuao*, 24 voet breed aan zijn' uitloop, in de *Cochim* valt, dertig uren boven de vereeniging van deze met den *Taguari*.

De rivier *Camapuao*, langs welke nu de scheepvaart wordt voortgezet, wordt na het voorbijvaren van eenige beken naauwer, en houdt doorgaans niet meer dan twee voet water; de schuiten worden langs zijne zandige bedding meer gesleept dan zij varen. Na twee uren van dezen arbeid verlaat men de *Camapuao-uasfu*, laat dien aan de regterhand liggen, daar deze vloed met neêrgevallene boomen als opgestopt is, en vaart de *Camapuao-mirim* in; na een uur varens bereikt men de *Fazenda*, of het Landgoed van denzelfden naam. Dit is eene belangrijke *Portugeesche* plaats, te midden dier woeste streken tusschen de groote rivieren *Paraguay* en *Parana*, negentig uren Z. Z. W. in eene regte lijn van de stad *Cuiaba*. Deze plaats schijnt zeer geschikt voor een *Register*, om het goudsluiken op dezen weg voortekomen, en de Regten op de goederen, die naar *Cuiaba* en *Matto Grosso* gaan, te innen. Schuiten en ladingen worden van de *Fazenda de*
Ca-

Camapua te lande omtrent eene mijl verre naar de rivier *Sanguixuga*, de hoofdbron van den *Rio Pardo* gevoerd; op denzelven in drie uren over vier watervallen naar den rooden vloed (*Rio Vermelho*), die in den *Pardo* valt. Een half uur van de *Vermelho* heeft de *Pardo* den waterval van *Pedras de Amolar*, en een uur lager aan de zuidzijde de rivier *Claro*, van waar, na twee uren effen strooms, nog negen watervallen in twee uren volgen. Deze overtogten houden in 't naar boven reizen twaalf of veertien dagen op; de reis naar beneden kost er slechts één. Beneden de laatste derzelve, *Bangue* geheeten, valt de *Sucuriu* ten Zuiden in den *Pardo*; als dan heeft men den waterval van *Curare*, omtrent 24 voet hoog, waar de kano's, 300 voet verre, over land gesleept worden; als dan nog tien watervallen, die men in vijftien of twintig dagen op- en slechts in eenen nederwaarts voorbij kan. De *Rio Pardo* is hier niet meer dan 22 vademen breed. Voorbij een' diepen inham van 390 vademen, en eenen overtocht van 450 voet, liggen de kleinere watervallen van *Sirga Negra* en *Sirga Motto*, en de groote van *Salto da Cajura*, dertig voet hoog, de rivier van *Cajuru-mirim* en de waterval *Da Ilha*,
de

de drieëndertigste op deze rivier, ontvangt de *Rio Pardo* ten Noorden de rivier *Orelha de Anta*, (naar de menigte *tapirs* of *anta's* aan hare boorden genoemd, en vier uren lager de *Orelha da Onça*, (naar de vele oncen). Is men dan nog elf uren verder gevaren; zoo bereikt men de rivier *Anhandery-uasfu*, die zich aldaar met den *Pardo*, welken men op dit punt 45 uren in eene Z. O. rigting is afgevaren, vereenigd. De *Anhandery* en de *Pardo* loopen nu verder zestien uren westwaarts, en storten zich op de breedte van omtrent 21 Gr. in de *Parana* aan de westzijde. De stroom van den *Rio Pardo* is zeer onregelmatig; men kan hem in vijf of zes dagen afvaren, doch behoeft er twintig of dertig, om tegen den stroom optewerken, en wel met trekken, want de kracht des waters is op sommige plaatsen te groot, om de riemen te bezigen.

De rivier *Parana* is zeer breed en waterrijk, en wordt tot den mond der *Tieté* tegen den stroom opgevaren (*). De rivieren *Rio*
Ver-

(*) Daar de rivier *Tieté* de groote weg van gemeenschap is tusschen *Rio de Janeiro*, *Santos*, *St. Paul* en

Verde en *Aguapeky* vallen aan de west- en oostzijde in denzelven, als dan op de westzijde de groote rivier *Sucuriu*, ten minsten 150 voet breed, en vier uren verder aan dezelfde zijde, de groote en belangrijke rivier *Tieté*, die, volgens de bogten der *Parana*, vijfendertig uren van de *Pardo* verwijderd is, in eene N. N. Oostelijke rigting. In de eerste drie uren den *Tieté* op, vindt men den grooten waterval *Salto de Itapura*, om welken te mijden de kano's zestig vademmen verre over land getrokken worden. Verder is de moeilijke val van *Itapura-mirim*, de drie watervallen *Tres Irmaos*, en die van *Itupiru*, een half uur lang, elk een uur van den anderen: twee uren verder de val *U-aicuritiba-mirim*, waar het riviertje *Sucury* ten Noorden invalt. De nu volgende

andere plaatsen, met de belangrijke distrikten van *Cujaba*, *Matto Grosso*, geheel *Paraguay*, *Rio de la Plata*, *Potosí*, *Chiquisaca*, en een groot gedeelte van *Peru*, zoo heb ik de in bijzonderheden loopende opgave mijner berisgevers hier behouden, zoo wel wegens de talrijke watervallen, als moeilijkheden der scheepvaart, daar die rivier thans wel bekend is, en naar alle waarschijnlijkheid spoedig veel meer zal bevaaren worden.

de val van *Utupiba* is een vierde uurs lang; die van *Aracangua-uasfa* wordt met ongeladene kano's bevaren: vijf uren verder is de *Aracangua-mirim*; alsdan volgen, telkens op den afstand van een uur, de *Arasfaraba* en *U-aicuritaba*; als dan zeven watervallen in de negen uren; vierdehalf uur boven de laatste de *Escaramunca*, dus genaamd naar de scherpe draaijingen der rivier tusfchen duizende rotsen en klippen. Twee uren verder noodzaakt de groote waterval *Avanhandava* tot losfen der kano's, wier lading eene halve mijl over land moet vervoerd worden; de kano's moeten ook meest getrokken worden, om eenen lijnregten val van 48 voeten te mijden (*). Na de nu volgende watervallen van *Avanhandava-mirim* en *Campo* heeft men

veer-

(*) Het fleepen der kano's over land, ter vermijding der watervallen, zou veel kunnen bekort worden, daar hier zulk uitmuntend timmerhout is, waarmede de Regéring houten wegen kon laten aanleggen, op welken men geladene kano's gemakkelijk met wiel en kan voortrollen. Dit zou de gemeenfchap meer dan eenige andere maatregel bevorderen, en wij mogen de uitvoering diens maatregels fpoedig van den tegenwoordigen ondernemenden geest, en van de wijsheid der Staatsdienaars van den Prins Regent verwachten.

veertien uren lang een goed vaarwater tot de vallen van *Camboyu-voca*, als dan van *Tambaumirim* en *Uasfu*, beide binnen de twee uren; een uur verder is de val van *Tambitiririca*; na drie uren komt men aan dien van *U-amicanga*, en twee uren meer naar boven valt de rivier *Jacuripipira* met een' 45 voet breeden mond in de *Tieté*. Anderhalf uur hooger is de *Jacuripipira-mirim*, en zes uren van daar de val van *Congouha*, niet minder dan een uur lang; als dan weder zes watervallen in de acht uren, waarvan de laatste *Banharem* heet. Ten Noorden valt als dan de *Paraniaba*, 38 vademen breed aan de Noordzijde in de *Tieté*: die nu terstond slechts veertig vademen breed is. Nu heeft men na vier uren nog den kleinen waterval van *Ilha*, en dan eerst na veertien uren van eenen zeer bogtigen loop, die van *Itahu* met het volkrijke dorp *Jundahy*. Zes uren voorbij dezen waterval is die van *Pedrenegoa*, een kwartier uurs lang, en een half uur verder de rivier *Sorecaba*, die, van de stad van gelijken naam komende, op 23 Gr. 31 Min. Br. ten Zuiden in de *Tieté* valt. Nabij deze stad zijn vele bergen, *Guaracaba* genaamd, waarvan sommigen rijk ijzer-oxydum

dum bevatten, 't welk tot smelten zeer goed is bevonden; ook groeit er zeer goed timmer- en brandhout voor kolen. Van dezelve bergen vloeijen talrijke stroomen, die men tot groot voordeel zou kunnen doen strekken, en hunnen voet bespoelt de *Campantes*, nabij de *Capivara*, die beiden kort bij elkander in de *Tieté* vallen. Van de rivier *Sorecaba* tot *Porto Felix* zijn niet meer dan zes uren: hier scheept men alle goederen naar *Matto Grosso* in van *St. Paul*, 't welk omtrent 23 uren van daar ligt (*). Langs dezen weg wordt jaarlijks zout, ijzer, krijgsbehoefsten en kleederen voor de troepen gezonden. In de maand Februarij komen dikwijls handelgezelschappen van *Cujaba* te *St. Paul* aan, en keeren in April of Mei terug.

Keeren wij thans naar den *Paraguay*-stroom terug. Vijf uren beneden den mond van den *Taquari*, en op dezelfde zijde, vloeit de *Embotetieu*, thans *Mondego* genoemd, in de hoofdrivier, en werd voorheen bevaren door de kooplieden van *St. Paul*, die de *Anhan-*

(*) Zie over *St. Paul* het I. Deel bladz. 136 en verv.

bandery-uasfu, den zuidertak van den *Pardo*, waren opgereisd. Aan de Noordzijde van den *Mondego*, twintig uren boven deszelfs mond, bouwden de *Spanjaarden* de stad *Xerez (Cheres)* die de *Paulistas* verwoest hebben. Tien mijlen boven deze plaats, in de gebergten van het bovendee! der *Embozatiem*, zijn volgens de overlevering voor vijftig jaren rijke goudmijnen ontdekt. Een uur beneden den mond der *Mondego* zijn twee hooge alleenstaande bergen tegen over elkander aan den *Paraguay*; aan den zuidelijken voet van den westelijken berg, nabij de oevers der rivier, is de bezetting van *Nieuw Coimbra*, in 1775 gebouwd, zijnde het laatste, zuidelijkste punt, door de *Portugeezen* aan den grooten *Paraguay* bezet gehouden. Elf uren zuidelijker, aan de westzijde, is de mond van de groote water-vlakte *Bahia-Negra*, zes uren wijd, en vijf uren lang van het Noorden naar 't Zuiden, in welke de overstroomde landen ten Z. en W. der bergen van *Albuquerque* hunne wateren lozen. Aan deze baai eindigen de *Portugeesche* bezittingen aan weerszijden van den *Paraguay*, en lager, onder den 21. Gr., is op eenen heuvel aan de westzijde, bij de

de *Portugeezen* bekend onder den naam van *Miguel José*, het eerste *Spaansche* Fort met vier stukken geschut, en *Bourbon* geheeten. Drie uren hooger valt het riviertje *Guirino* ten Oosten in den *Paraguay*. Negen uren ten Zuiden van gemelde sterkte, op 21 Gr. 32 Min. Br. wordt die rivier aan weërsziden door andere bergen bestreken, ten Oosten door eene hooge keten, die zich naar de binnenlanden uitstrekt, nabij welke de *Suikerbroodsberg* zich bevindt; ten Westen door een lager en minder uitgebreid bergland; en eindelijk verrijsst er te midden des strooms een hoog rotfig eiland, hetwelk met de bergachtige oevers aan weërsziden twee kanalen van elk omtrent een snaphaanschoot breedte uitmaakt. Dit punt zou, ingevalle van een' oorlog tuschen de beide Natiën, een post van het hoogste belang worden, als makende eene natuurlijke grenscheiding, die met weinig versterking een krachtige hinderpaal tegen eenen inval zou kunnen opleveren. — Hier ook eindigen de groote overstromingen, der beide oevers van den *Paraguay*; zij beginnen aan de mond van den *Jauru*, en bedekken tot dit punt eene ruimte van honderd uren lengte in de strekking

R 4

Noord

Noord en Zuid, en veertig uren breedte bij den hoogsten vloed, vertoonende dus eene bare zee of een meir, 't welk de vroegere Aardrijksbeschrijvers, zoo wel als eenige nieuwere, *Xarayes* genoemd hebben. Deze overstroming doet de bedding van den grooten *Paraguay* met die zijner schattingbetalende rivieren inéénloopen, zoo dat men bij droogen vloed tot twintig, ja dertig uren boven derzelver mond in diep vaarwater, van de eene naar de andere kan varen, zonder de oevers van den *Paraguay* heinde of verre te zien. Gedurende deze wonderbare overstroming vertoonen zich de bergen en hoogelanden, welke zij omgeeft, even als prachtige eilanden, en de lagere gronden maken eenen doolhof van meiren, baaijen, en poelen, waarvan velen zelfs na het vallen der wateren nog overblijven. Door de oneffenheid dezer overstroomde velden wordt de scheepvaart ondoenlijk voor elk, die geene ondervinding met behendigheid paart. Van het fraksgenoemde punt (het eenige, waar de hoofdstroom belemmerd is in zijn' loop) zijn de oevers nederwaarts over 't algemeen hoog en vast, voornamelijk aan de oostelijke, of *Portugeefche* zijde. Op de breedte van

van 22 Gr. 5 Min. stort zich eene aanzienlijke rivier in den *Paraguay*, die de *Spanjaarden*, bij de grensbepaling van 1750, beweerden dat de *Corrientes* was, terwijl de bronnen dezer rivier twintig uren noordwaarts van de wezenlijke *Corrientes* vloeijen, die in het verdrag is bepaald.

Tusfchen den *Paraguay* en de *Parana* loopt er Noord- en Zuidwaarts eene groote bergketen, *Amanbay* genoemd, die ten Zuiden der rivier *Igoatimy* eindigt; eene andere keten heeft de ftrekking Oost en West, en wordt *Maracayer* genoemd. Op deze bergen ontfpringen alle de rivieren, die ten Zuiden van den *Taquari* in den *Paraguay*, en aan de andere zijde (ten Oosten) in den *Parana* vloeijen, waarvan de Zuidelijkfte, de *Igoatimy*, uitloopt op 23 Gr. 47 Min., een weinig boven den zevenvoudigen verbazenden waterval der *Parana*. Dit is een zeer verheven fchouwfpel, hetwelk voor 't oog van den aanfchouwer beneden de gedaante van zes regenbogen oplevert, en waaruit eene gedurige nevelwolk verrijft, die de lucht op een grooten afftand met dampen vervult. Ten Noorden van de *Igoatimy*, twintig uren van dezelfs mond, bezaten de *Portugeezen* voor-

heen de vesting *Bauris*, die in 1777 verlaten werd. De *Igoatimy* heeft zijne bronnen tien uren boven deze plaats, tusfchen hooge en fteile gebergten. De rivier *Xexuy* valt aan de Ooftzijde op de breedte van 24 Gr. 11 Min. 20 uren beneden de *Ipane* in de *Paraguay*; tusfchen beide is een ander rivierrtje, met name *Ipane-mirim*.

Ziedaar eene beknopte befchrijving van het *Portugeefche Paraguay* tot aan het punt, waar het eerst (volgens dezen Schrijver) behoorde te eindigen. Het is merkwaardig, dat de bovengemelde rivieren, die uit de binnendeelen van *Brazilië*, als uit een middelpunt, voortftroomen, allen aan de Ooftzijde in dien hoofdstroom vallen: niet één aan de Weftzijde, van de *Jauru* tot aan de breedte der *Ipane*.

Eene rivier, zoo uitgebreid als de *Paraguay*, in een gematigde en gezonde luchtftreek, rijk aan visch, gezoomd door groote vlakten en hooge bergen, welke door zoo vele rivieren, baaijen, meiren, en bofchen doorfleden zijn, moest natuurlijk vele *Indiaanfche* Natiën naar hare boorden lokken; maar terftond na de ontdekking der Nieuwe Wereld fchijnen de invallen der *Paulista's* en *Spanjaar-*

jaarden de talrijke stammen te hebben ver-
 strooid en vernietigd; de *Jesuiten* verplaat-
 sten er vele duizenden naar hunne volkplan-
 tingen aan de *Uruguay* en *Parana*. Andere
 Natiën ontvloden de hebzucht der nieuwe in-
 dringers naar minder vruchtbare gewesten,
 maar veiliger door verren afstand en moei-
 jelijken toegang. De verhuizing van het
 ééne volk naar gewesten, door anderen be-
 zet, werd ook eene vruchtbare bron
 van ingekankerde vijandschappen en bloedig-
 ge oorlogen, die het getal der *Indianen*
 verminderden; steeds nogtans zijn er eenige
 inboorlingen aan de oevers van den *Para-*
guay, onder welken de *Guaycurus*, of *Rui-*
ter-Indianen, zich door dapperheid onder-
 scheiden; zij bezetten de landen van de *Ta-*
quari zuidwaarts, langs alle de uir het Oos-
 ten instroomende rivieren tot aan de *Ipane*,
 en even zeer het land aan de westzijde van
 de *Albuquerque* - bergen nederwaarts. Zij
 hebben herhaalde malen de *Spanjaarden* en
Portugeezen beoorloogd, zonder immer be-
 dwongen te worden. Hunne wapenen zijn
 lanssen van buitengemeene lengte, boogen,
 pijlen, enz. Zij doen verre strooptogten te
 paard in de naburige landstreeken; en voor
 ster-

sterke katoenen mantels, met name *Ponchos*, door hen vervaardigd, ruilen zij paarden in. Er zijn nog andere *Indiaansche* Volken, die deze ruime gewesten bewonen, waarvan sommigen zich beide met de *Portugeezen* en *Spanjaarden* hebben vermengd, want er zijn weinig van de laatste op de grensdistricten zonder *Indiaansche* gelaatstrekken.

Van de rivier *Xexuy* loopt de *Paraguay* tweeëndertig uren ten Zuiden tot aan de stad *Asumpcion*, de hoofdstad van *Paraguay*, en de zetel van deszelfs Gouverneur. Deze stad ligt op een' strompen hoek aan den Oosteroever des strooms: de bevolking is geenszins gering, en onder de inwoners zijn ook eenige *Portugeezen*: dit *Gouvernement* of landschap strekt zich verre uit, en bevat, naar men zegt, 120,000 zielen. Het land is vruchtbaar, en er zijn vele rijke boerderijen; het hoofdvoortbrengsel is de *matté*, of *Paraguay*-thee, die naar *Tucuman* en *Buenos-Ayres*, en van daar naar verscheidene strecken der *Spaansche* bezittingen langs de kust van *Chili* en *Peru* verzonden wordt, zijnde algemeen van gebruik onder allerlei klassen van lieden. De andere voortbrengselen zijn huiden, tabak, en suiker. Van *Buenos-*

nos - Ayres komen' groote schuiten naar de stad *Asumpcion*, waarheen zij twee of drie maanden onder weg zijn: de eenige moeilijkheid dezer opvaart is de groote snelheid en *masa* der wateren van den *Paraguay*, maar dit nadeel wordt vergoed door gunstige winden, die het meerendeel des jaars uit den Zuiden waaijen.

Zes uren beneden de stad *Asumpcion* valt de rivier *Pilcomayo* met zijn' eersten mond in den westeroever van den *Paraguay*: de tweede is veertien of zestien uren lager. Tusschen deze beide vallen eenige andere kleinere rivieren in den Oosteroever, onder anderen de *Tibiquari*, op eenen arm waarvan, twintig uren ten Z. O. van *Asumpcion*, de groote Spaansche stad *Villa Rica* ligt, met veel eigendom in vee op hare ruime vlakten. Op 26 Gr. 50 Min. voegt zich de rivier *Vermelho* aan de Westzijde bij den *Paraguay*; aan eenen verwijderden boventak van dezelve ligt de stad *Salto*, nabij een' genaakbaren waterval; dit is een gewigtig punt voor de *Spanjaarden*, die hunne goederen van *Buenos - Ayres*, *Tucuman*, enz. naar *Opper - Peru* vervoeren.

De

De Rivier Parana,

of *Groote Rivier*, welke de eerste ontdekkers wegens den overvloed harer wateren voor den hoofdstroom hielden, vereenigt zich op 27 Gr. 25 Min. breedte met den *Paraguay*, en deze dus vereenigde stroom ontvangt den naam van *Rio de la Plata*, of *Zilver-rivier*, uit hoofde der volgende omstandigheid: MARTIN DE SOUSA, die allereerst met het Kapiteinschap *St. Vicente* was begiftigd geworden, voorzag ALEXO GARCIA met een genoegzaam geleide, om de tot hiertoe nog onbetredene wildernissen ten Westen van de ruime *Brazilische* kust te onderzoeken. Deze onvertzagde *Portugees* bereikte langs den (boven beschrevenen) weg van den *Tiër* den *Paraguay*, stak dien over, en drong verre in de binnenlanden door, van waar hij, zoo men verhaalt, beladen met zilver en eenig goud terugkeerde; aan den oever hield hij stil, en wachtte naar zijn' Zoon, een' teeder' jongeling, met eenigen van zijn volk, terwijl hij een berigt der ontdekking vooruit zond. Intusschen werd hij door eenen troep *Indianen* overvallen, die hem doodden, zijn' Zoon gevangen namen,

en

en alle zijne schatten met zich voerden; het volgende jaar ondergingen zestig *Portugeezen*, uitgezonden om GARCIA te zoeken, hetzelfde lot. Naderhand vestigden zich de *Spanjaarden* aan deze rivier, en zoo veel zilver, den buit van GARCIA, onder de *Indianen* ziende, meenden zij dat het een voortbrengsel des lands was, en noemden de rivier *La Plata*.

De *Parana* ontleent hare voornaamste bronnen van de Westzijde der gebergten van *Mantiqueira*, vijftientwintig uren ten Westen van de stad *Paraty*.

+

NE-

 NEGENTIENDE HOOFDSTUK.

*Verflag van het Kapiteinschap van
Rio Grande.*

Het Kapiteinschap *Rio Grande* is een der belangrijkste in *Brazilië*. Het is van groote uitgebreidheid, en grenst ten Noorden aan dat van *St. Paul*, ten Westen aan *Matto Grosso*, en ten Zuiden aan de *Spaansche* bezittingen, die het van den *Rio de la Platta* affcheiden.

De haven van hetzelfde ligt omtrent op 32 Gr. ten Zuiden; dezelve is gevaarlijk, eensdeels door het ondiepe water, en andersdeels uit hoofde der geweldige branding, en de verandering der zandbanken. Met dat alles wordt er van deze plaats een groote handel naar alle havens van *Brazilië* gedreven, in brikken en kleine vaartuigen, die niet dieper gaan dan tien voet. Na de lange baar (of ondiepen ingang) over te zijn, komt men aan een binnenmeir (*laguna*) van diep water, en vaart eerst Noord- dan Westwaarts, waar de voornaamste rivier in dit meir

meir valt. Ten Zuiden is het meir *Meni*, en een onzijdig gebied, vanwaar de *Spaansche* vesting *Santa Teresa* (onlangs hersteld) een weinig zuidwaarts ligt.

De hoofdstad wordt door vele schansen verdedigd, die ten deele op eilanden liggen. Sedert dezelve eens door de *Spanjaarden*, onder den Generaal *coïmbra*, was ingenomen, hebben de *Portugeezen* die veel versterkt, en thans ligt er eene aanzienlijke magt van voeten paardvolk en rijdende Artillerie, zoo dat men in korten tijd, met de landmilitie, van vijf tot zeventuizend man kan bijeenbrengen.

Het klimaat wordt voor zeer fraai, en de grond voor zoo vruchtbaar gehouden, dat dit distrikt de korenschuur van *Brazilië* mag heeten: de hier groeiende tarwe wordt naar alle de havens aan de kust, waar men brood gebruikt, afgescheept. En toch wordt de landbouw zoo achteloos behandeld, dat het graan altijd ruw, slecht van de schil gezuiverd, en verbazend onzuiver is. Men pakt het in ruwe huiden, die toegenaid worden als zakken of balen: het begint op de overvaart naar de meer noordelijke havens dikwijls uitteclijen en te gisten: en meermalen laat men het, na

II. DEEL.

S

de

de komst te *Rio de Janeiro*, geheele dagen achtereen op de kaai in de regen staan.

De nabuurschap van *Rio Grande* is ongemeen bevolkt: in eenen omtrek van twintig uren worden de inwoners, met insluiting der troepen, op 100,000 begroot. De hoofdbezigheden zijn: veeteelt, waarvoor de uitgebreide weilanden zoo wel berekend zijn; droogen en bereiden van huiden, en het maken van *charque*, of 't geen men aan de *Plata-Rivier* gedroogd rundvleesch noemt. Dit wordt dus gereed gemaakt: Nadat den os het vel is afgestroopt, wordt het vleesch in zoo veel mogelijk groote schijven, die wel iets naar zijden spek gelijken, van de beenen afgehaald, en in heete pekels gelegd, waarin het, naar mate der dikte, van twaalf tot veertig uren moet blijven. Alsdan wordt het er uitgenomen, in de zon gedroogd, en in balen gepakt, die wel 150 pond wegen, en vandaar naar alle havens van *Brazilië* uitgevoerd, daar het een algemeen voedsel van de lagere klasse, matrozen en Negers is, en niet zelden ook op fatsoenlijke tafels verschijnt, als smakende wel iets naar rookvleesch. Ook in de *West-indiën* is deze *charque* algemeen in trek, en is gedurende den Oorlog dikwijls tegen negen stu-

Ruivers of een' *Engelschen* schelling het pond verkocht. Die van *Rio Grande* is veel beter dan die van de *Plata*-Rivier. Terwijl de *Engelschen* te *Monte Video* waren, lieten zij, voor de wegdrijving van het vee vreezende, hetwelk hen aan levensmiddelen gebrek zou hebben doen krijgen, te *St. Pedro* eene menigte opkopen, die ook te *Monte Video* aankwamen, doch niet gebruikt werden: men zond ze naderhand naar de *Westindische* markt.

De menigte huiden, uit *Rio Grande* verzonden, is bijna ongeloofelijk: zij maken vele scheepsladingen uit, die naar de noordelijke havens, en van daar naar *Europa* gaan. Door elkander kan men ze jaarlijks op driemaal-honderdduizend stuks begrooten.

Talk maakt een ander gewichtig handelsartikel uit, wordende meestal ruw ingepakt, en niet gezuiverd als aan *Rio de la Plata*. Het meerendeel wordt in *Brazilië* zelve gebruikt, en de kooplieden vinden het voordeeliger, die op de plaats zelve te zuiveren, om er kaarsen van te maken. Zij pakken die in ruwe huiden (*). — Een' minderen handeltak maken

(*) Eenige *Engelschen*, die met hunne Plans aan de *Plata*-Rivier waren teleurgesteld, gingen naar *Rio Grande*,

ken hoornen en paardhair uit, die in groote menigte van hier worden afgezonden.

Ziedaar de hoofdvoortbrengfelen van *Rio Grande*, welke misfchien honderd kustvaarders aan den gang houden, waarvan sommigen twee of drie reizen in 't jaar doen, en rum, fuiker, tabak, katoen, rijst, maniok, fuiker-goed enz. (*) en van *Europifche* goederen wijn, olij, olijven, glas, veel *Engelfche* waren, vooral ijzer, (hoewel zij aan het *Zweedsche* verre de voorkeur geven) baaijen, *coatings*, zware wollen goederen, *Manchester* of katoenfluweel van allerlei foort en kleuren, gedrukte katoenen, *calico's*, neteldoeken, katoenen kousen, hoeden, flanel, zeildoek, touwwerk, ankers, teer, verw, vogelroeren, kriegsbehoeften en ijzerwerk van allerlei foort, vooral flagtmessen, *plated* en galanteriewaren derwaarts overbrengen. Een groot gedeelte dier goe-

de, om aldaar rundvleesch, huiden, talk enz. voor de verzending gereed te maken: doch zij vonden er humme rekening niet bij, en braken fpoedig op.

(*) Bijna ieder fchip brengt meer of minder Negers mede, daar het in *Rio de Jansiro* de gewoonte is, om alle kwalijkgezinde en onrustige menfchen van dat flach naar *Rio Grande* aftefchepen, vanwaar zij, nog al blijvende woelen, veelal in de naburige (*Spaansche*) volkplantingen worden verkocht.

deren wordt op paarden naar de binnenlanden gebragt, en daar van huis tot huis rondgevent.

Gedurende het oude stelsel, nog niet meer dan vier jaren geleden, werd hier een allervoordeeligste handel met de *Spanjaarden* gedreven, die in grooten getale hier den tabak, en zulke *Engelsche* goederen, die te paard konden vervoerd worden, kwamen opkooopen. Dus werden *Rio Grande* en de nabuurschap zeer benijdenswaardige plaatsen, waar men in korten tijd zijn fortuin kon maken, daar de goederen, hoewel *contrabande*, zeer in trek waren, en voor contant geld afgingen. Deze handel, zoo voordeelig voor beide partijen, is nu geheel te niet door de drift onzer *speculateurs*, die de markt overvoerd hebben, en voor twee verkocht, hetgeen men gaarne voor zes zou hebben genomen (*).

De nabijheid der hoofdstad is niet aangenaam, zijnde omringd met zand en vrij groote zandheuvelen, door den wind opgehoopt, en die half verhard worden, en in lagen schijnen te liggen. De verbazend sterke winden, die hier veelal heerschen, zijn zeer lastig, en vervullen de huizen geheel met zand.

Het

(*) *Arrigite aures!*

Ned. Vert.

Het vee in dit Kapiteinschap is zeer talrijk; van de *Spaansche* grenzen worden groote kudden herwaarts gevoerd.

De groote rivier *Uruguay* ontspringt in dit Kapiteinschap, en stort zich, een weinig boven *Buenos - Ayres*, in de *Plata*-Rivier: er zijn nog vele andere van minder belang, wier oevers wel met hout voorzien zijn. Eenige mijnwerkers uit *Villa Rica* hebben goudwashingtonen trachten te bewerken. In de nabijheid der Hoofdstad zijn steenkolen, waarvan ik monsters gezien heb. Uit dat zelfde district toonde mij een Heer eene stof, die hem onbekend was: op het zien derzelve vroeg ik, of hij wel zeker was, dat dezelve van daar kwam? Hij verzekerde mij van ja. Ik zeide toen, dat het *wolfram* was, en dat dit metaal een sterk blijk was van tin, waarmede het in *Europa* doorgaans gepaard gaat, (hoewel misschien niet in *America* of *Azië*). Het was zonder bepaalde gedaante, niet door wrijving gerond, en woog ten minste een pond. Voorts is de aardkunde van dit Kapiteinschap nog naauwelijks in de kindsheid.

Op verscheidene plaatsen zijn *jaguars* en andere roofdieren zeer gemeen. Onder de gras-etende dieren zijn vele groote *capiavars*, zeer
ve-

vele herten en *armadillos*, die gebraden een heerlijk eten opleveren. Van vogels zijn er donkere struisvogels, die in groote scharen rondzwerven, ook adelaars, havikken, en andere roofvogels, vooral eene soort van gier, naar eene kraai gelijkende, kraanvogels, ooijevaar, wilde kalkoenen, eenden, patrijzen, gehorende plevieren en uilen, geitzuigers, parkieten, kardinaalvogels, kolibri's, enz.

De inwoners zijn over 't algemeen van eene groote gestalte, sterk, en zoodanig op het rijden gesteld, dat zij niet den minsten weg te voet afleggen. Men houdt hen ook voor uitnemende ruiters; zij overtreffen hunne naburen in behendigheid en vlugheid, vooral in het vangen van vee met ballen of strikken. Doch men bedenke, dat de *Spanjaarden* zogenaaemde *Peons* op hunne boerderijen hebben, die den *Indianen* nader bestaan dan hunzelve, terwijl de *Portugeezen Kreolen* of *Europische Americanen* in dienst hebben, of welbedrevene Negers, die in deze soort van werk voor niemand onderdoen.

Het moet een' *Europeër* vreemd voorkomen, dat deze gematigde luchtstreek, waar de *thermometer* dikwijls beneden de 40 Gr. van FAHRENHEIT zakt, waar men zulke fraaije

koeijen heeft als ergens, en alle gemakken tot melkbereiding, er toch geene boter noch kaas wordt gemaakt, behalve bij bijzondere gelegenheden: men kan niet eens altijd melk voor koffij bekomen. Waarschijnlijk kan men aanvoeren, dat de landlieden er hunne rekening niet bij zouden vinden; maar men zou dien toch zoodanig kunnen bereiden, en ik durf beweren, dat honderd melkkoeijen hier aan elk, die er goed mede wist omtegaan, meer voordeels zouden geven, dan elke andere tak van landhuishoudkunde. Deze volkplanting zou gemakkelijk de naburige distrikten, en zelfs geheel *Brazilië*, met die artikels kunnen voorzien.

Eenige jaren geleden werd hier op last der Regéring hennip gebouwd: dezelve was voortreffelijk, doch men gaf de kweeking op, eensdeels om de moeilijkheid der bereiding, anderdeels om dat de voordeelen aan de verwachting niet beantwoordden. Op sommige plaatfen zijn de druiven zeer goed, en waarschijnlijk zal men er wel spoedig wijn van maken, daar het verbod, tot hiertoe door het Moederland aan deszelfs volkplantingen opgelegd, thans is opgeheven.

In de laatste twee of drie jaren zijn onophou-

BINNENDEELEN VAN BRAZILIE. 281

houdelijk troepen naar *Rio Grande* gezonden, waar zij spoedig de krijgstucht leeren, en gereed zijn voor elken krijgstogt, wanneer er vijandelijkheden met hunne naburen mogten beginnen. Nergens misschien kan een leger zoo goed onderhouden worden; hunne Ruitery heeft den besten naam, en hunne rijdende Artillerie staat, naar men zegt, met de beste in *Europa* gelijk, en dit is ook niet onwaarschijnlijk, wanneer wij de voortreffelijkheid hunner paarden en de krijgstucht, waaraan de troepen, sedert zij *St. Paul* verlieten, steeds onderworpen waren, in 't oog houden.

*

TWINTIGSTE HOOFDSTUK.

*Algemeene opmerkingen nopens den handel
van Engeland naar Brazilië.*

Na in een voorgaand Hoofdstuk het gewigt van *Rio de Janeiro* te hebben opgegeven, als van eene Haven, die door hare plaatselijke ligging tot hoofdplaats van een groot Rijk, en middelpunt van een' uitgebreiden handel bestemd schijnt, zal het niet ongeschikt zijn, in dit hoofdstuk wat omstandiger over dit belangrijk onderwerp te handelen.

De schepen, best berekend voor den handel met *Engeland*, moeten goede zeilders zijn van omtrent 400 tonnen: de eerstgemelde hoedanigheid is vooral noodzakelijk; anders worden zij door den N. O. Pasfaatwind te verre, om de west gedreven, en hebben dus eene verdrietige reis. Eene pakketboot, of snelzeilend schip kan de reis van de *Brazilische* kust naar *Engeland* in vijf of zes weken doen: een langzame zeiler heeft eens zoo lang werk. Het beste jaargetij voor de reis uit *Engeland* naar *Brazilië*, en dat de meeste kans biedt voor een' spoedigen overtocht, is de maand Februarij

rij of Maart, omdat alsdan de Noordwestwinden heerschen. Ik zou raden, de evennachtslijn tusſchen den 22. en 25. Gr. Westerlengte overteſteken, indien het ſchip naar de *Plata*-Rivier of *Rio de Janeiro* beſtemd is; daar ik tweemaal ſterke windſtilten heb onder- vonden, toen ik tusſchen den 19. en 20. Gr. door den evenaar ging. Schepen naar *Bahia*, *Pernambuco*, en noordelijker havens beſtemd, zullen natuurlijk de linie meer weſtelijk door- ſnijden, daar zij niets te vreezen hebben: maar de zuidoost-Paſſaatwind zou de ſche- pen, die verder zuidwaarts gingen, te ſpoe- dig het land doen naderen. Mogt dit het ge- val zijn, zoo zou ik hen raden, wanneer zij ten Noorden der *Alboroxos*, klippen min gevaar- lijk dan men voorheen dacht, omtrent het land kwamen, zich nabij de kust te houden, daar de landwind dikwerf tot den middag langs het ſtrand waait. De havens aan deze kust zijn doorgaans goed en veilig: nogtans is het zeer wenſchelijk, met goede ankers en kabeltou- wen voorzien te zijn, vooral in den *Rio de la Plata*. In het *Portugeeſche* gebied zijn de havenlaſten niet meer zoo zwaar als voor- heen: voor ankergeld (de voornaamſte belas- ring) betaalt men een' *dollar* daags. Ik zou

voor-

vooral aanraden, dat alle t'huiskeerende schepen zich genoegzaam van noodigen voorraad, in 't bijzonder van water, voorzien, om in eens naar *Europa* te kunnen oversteken, zonder de *Azorische* eilanden te moeten aandoen, alwaar de haven- en andere gelden ongemeen hoog zijn, al heeft men niets meer noodig, dan eenige vaten water, en een of twee honderd pond brood.

Om schepen te laden, heeft men in deze havens geenszins gebrek aan bijzondere schuitten, even als in de *Westindiën*: maar goede sloepen worden toch stellig vereischt. Men gebruikt te *Rio de Janeiro* en in de *Plata* ook ligters, die echter zeer kostbaar en moeilijk te bekomen zijn, wanneer men vele schepen te gelijk laadt.

Zoodra een schip in eene der havens binnenloopt, komt de gezondheidsboot en het vaartuig ter *recherche* dadelijk aan boord, eer het voor anker gaat liggen, en doet verslag: waarop behoorlijke ambtenaren, *wachters* genoemd, aan boord gezonden worden: lieden die niet te best betaald worden, zeer wellevend en inschikkelijk zijn, en die men beleefd moet behandelen. Sedert het sluiten des traktaats van koophandel tusfchen *Engeland* en

en *Brazilië*, is de sluikhandel bijna te niet: want de in- en uitgaande Regten zijn veel verminderd, en de Regter en mindere tolbedienden zijn zoo rekkelijk, dat die ongeoorloofde handel onnoodig is geworden.

Het zal hier niet onnut zijn, de gevolgen te beschrijven, die de overdrevene handel-*speculatiën* onzer kooplieden terstond na de uitwijking van het Hof van *Portugal* hadden, en die alleen geëvenaard zijn door de onmatige verzendingen naar de *Plata-Rivier*.

De ongeloofelijke wedijver onzer kooplieden, om de meeste schepen en ladingen te zenden, naar een land, welks beschaaide bevolking (behalve de slaven) niet meer dan 800,000 zielen bedraagt, en waarvan nog één derde niets gebruikt, dan wat hun land voortbrengt, deed natuurlijk denken, dat de markt terstond overvoerd moest zijn. Dit was ook het geval. De toevloed van *Engelsche* goederen te *Rio* was eenige dagen na 'sPrinses aankomst zoo groot, dat de huishuur (voor pakhuizen) geweldig opsloeg. De baai was met schepen bedekt, en het tolhuis met goederen overstroomd: zelfs zout, vaten met ijzerwaren en spijkers, zoutevisch, okshoofden met kaas, hoeden, aardewerk, touw, *porter*
in

in fleschen en tonnen, verfwaren, gom, harts, teer, enz. stonden niet alleen aan zon en regen, maar ook aan volkomen bederf bloot. De inwoners van *Rio de Janeiro*, en vooral eenige *Kreolen* en vreemdelingen uit de binnenlanden, waanden dat deze goederen aldaar ten hunnen behoefte bloedlagen, en prezen hemelhoog de goedheid en edelmoedigheid der *Engelschen*, die het strand nu wijd en zijd met goederen bestrooiden, waarvoor derzelver landslieden hun te voren zulke hoge prijzen hadden afgenomen. De commissie-handelaars, aan welke deze kostbare ladingen gerigt waren, verzochten wel om schildwachten, en verkregen die ook dadelijk, maar men begrijpt, wat het gevolg was met zulke lieden; zij zorgden rijkelijk voor zich zelve. Binnen eenige weken was het strand op verre na zoo vol niet meer: eenige goederen werden naar het huis der eigenaars gebragt, anderen naar elders vervoerd, maar waarheen? of door wien? dat wist niemand; zeer veel werd ook aan het tolhuis verkocht *ten behoeve der asfuradeurs*. Deze streek, zoo dikwerf gebruikt, en toch zoo strafbaar, deed naderhand zeer veel kwaad aan den geregelden verkoop der artikelen: want daar de markt

zoo

zoo overkropt was, wilde bijna niemand geld bieden dan op de verkooping en aan het tolhuis. Daar de prijzen al vast vallende bleven, zoo werden ontelbare partijen aldaar opgeveild, ten deele wezenlijk, ten deele slechts voorgewend beschadigd. Er behoorde slechts een kneep van een touw aan een artikel, of een hoekje in de grootste baal een weinig verschoten te zijn, zoo werd het geheel als „beschadigd” aangegeven. Hierop kreeg men ligtelijk vergunning tot den verkoop, en door eene zoo flinkfche handelwijze wonnen de eigenaars de asfurantiegelden uit, en lieten zich nog door de *asfuradeurs* het meerdere betalen, 't welk hunne aangifte boven de gemaakte prijzen bedroeg, met de kosten; zoo dat vele *asfuradeurs* nog lang de verkooping en te *Rio de Janeiro* en in andere *Zuid-Americaansche* havens, ten hunnen behoefte gedaan, zullen heugen.

Bij deze aanmerkelijke verliezen van een overvoerden markt, en het wegwerpen der goederen tot elken prijs, kwam nog de deerlijke onkunde van sommigen, die voor zware sommen aan artikelen derwaarts zonden, die voor het land geheel niet pasten: zoo zonden wonderbaarlijk schrandere *speculateurs* keurs-

keurslijven, schaatsen, en fraaije doorkisten naar een land, waar de vrouwen hare lichamen nooit in een harnas tezamendrukken, waar men niet weet wat ijs is, en waar men nooit in kisten begraaft. Bij deze ongerijmde verzendingen kan men er nog andere voegen, vooral in artikelen van smaak: keurige serviezen van gefneden glas konden weinig aftrek hebben bij menschen, gewoon om uit een hoorn of eene kokosnootschaal te drinken; noch prachtige kroonkandelaars, in een land, waar men slechts het licht van duistere lampen geniet. Hairfijne lakenen waren leven ongeschikt: niemand dacht dat ze sterk genoeg waren. Een verbazend aantal dure zadels, en duizende zweepen zouden dienen voor een volk, hetwelk dezelve niet kent en niet gebruikt. Zij stonden versteld, de *Engelschen* op zulke zadels te zien rijden, en begrepen niet, hoe men er veilig op kon zitten. Van de toomen kon men ook geen gebruik maken: het gebit was niet geschikt, om het paard of den muilezel te leiden: dit alles ging dus voor een' spotprijs af. Ook vele spijkers en ijzerwerk, die voor de behoeften des volks niet genoeg berekend waren, konden geen nut doen. Men zond
in

in eenige maanden meer *Manchester*-goederen, dan te voren in twintig jaren gebruikt was. Ook werd er in het fortéren geen onderscheid in de fijnheid noch hoedanigheid gemaakt, zoo dat gewone gedrukte katoenen voor minder dan een' schelling (11 ft. *Holl.*) de *yard* ($1\frac{5}{8}$ ellen), en dikwerf in ruiling werden weggegeven. Met gezouten visch uit *Newfoundland* was het even zoo: ook met *porter*, waarvan eene groote menigte vaten aankwam bij een volk, onder hetwelk slechts weinigen dat bier als een artikel van weelde hadden geproefd. Hoe de schippers te *Londen*, en van andere *Engelsche* havens denken konden, dat de *porter* een algemeene drank zou worden, is onbegrijpelijk, vooral wanneer die in vaten verzonden wierd. Deze dus onverkoopbare ladingen werden dan in pakhuizen opgeslagen, en bedierven. Zoutevisch, doorgaans van 12 tot 20 *dollars* de 100 pond waardig, was nu onverkoopbaar voor 4 *dollars*, en bragt menigmaal de pakhuishuur niet op. Aardewerk ging mischien iets beter af dan de voorheen genoemde artikelen: want borden enz. kwamen spoedig in algemeen gebruik. Vele liefhebberijgoederen gingen af met 60 tot 70 per cent verlies (alle de kos-

II. DEEL.

T

ten

ten medegerekend) en anderen waren geheel weg. Verdere bijzonderheden te vermelden zal onnoodig zijn; het is te hopen, dat de handel met den tijd zijnen geregelten loop zal nemen, en de gelukzoekers daarin eenige schâvergoeding vinden voor hunne vroegere verliezen, hoewel geene mogelijke verandering in staat was, den volstrekten ondergang van velen te verhelpen. De ondervinding zal nu wel de valschheid dier gulden hoop hebben bewezen, waarmede vele personen, door den geroemden rijkdom van *Zuid-America* waren bezielde, en wij zullen niet langer van die ongerijmdheden hooren, welke de eerste handelsondernemingen naar de *Plata* kenschetsten.

Hoe groot moet de onkunde dier handelaars niet geweest zijn, welke werktuigen zonden, waarvan de eene zijde een' bijl en de andere een' hamer vertoonde, om de rotsen te breken, en er de edele metalen uit te hakken, even als of zij dachten, dat men slechts in de bergen te gaan en er zoo veel goud uit te kappen had, als noodig was, voor de artikelen die men hebben moest!

Uit deze kwalijk berekende en overdrevene *speculatiën* naar *Zuid-America* rezen nog andere

BINNENDEELEN VAN BRAZILIE. 291

dere nadeelen, die men gemakkelijk had kunnen vooruitzien. Vooreerst werden 'slands voortbrengtellen zoo gretig opgekocht, dat vele artikelen spoedig den dubbelden prijs liepen, en steeds omhoog gingen naar mate onze fabriekgoederen vielen. Maar dit was het niet al: de koopers leden even veel schade door hunne onkunde der hoedanigheid, als door hunne gretigheid in het verkrijgen eener bovenmatige hoeveelheid. B. v. men schafte zich allerlei vette zeephoudende stoffen aan, in plaats van talk; en ontelbare huiden, in het droogen bedorven, en door kevers aange tast, vonden eene gereede markt, zonder dat men den toestand derzelven in 't oog hield; zoodat menigmaal de verkoop van zulke ladingen, in plaats van den ondernemer ten minste schadeloos te stellen, naauwelijks de vracht en de kosten opbragt. Dit was ook het geval met koffij en andere *courante* goederen. Menige Heeren, die zich voor uitstekend knap hielden, zonden partijen zeldzaam hout naar huis, en scheepten zelfs ter sluik verfhout in, hetwelk doorgaans zeer onvoordeelig uitviel: want het hout van die soort, in de nabijheid van *Rio de Janeiro* groeiende, is veel minder in hoedanigheid dan het

T 2

Per-

Pernambucco-hout, van waar die handel volgens overeenkomst vrij is. Edelgesteenten achtte men de rijkste bron van schatten te zijn: de algemeene berekening zou worden gemaakt volgens den *Londenschen* markt; maar ieder handelaar kocht ze, meer of minder, naar den prijs waarvoor men die aanbood; voor sommigen werden geheele lijsten van goederen afgestaan, terwijl men ze bij ons naar evenredigheid voor eene kleinigheid zou hebben kunnen koopen, want men nam ze zonder op de innerlijke waarde te letten: dus werden *tormalijnen* voor smaragden, kristallen voor topazen verkocht, ja men heeft gemeene keijen en stukjes glas voor diamanten genomen: want men wist, dat *Brazilië* goud en diamanten voortbragt, eene genoegzame verzoeking voor driftige fortuinzoekers, die, naar het verbodene trachtende, het een zoo min als het ander in den oorspronkelijken staat hadden gezien. Met de uiterste naauwkeurigheid werden valsche diamanten gewogen, en met gretigheid gekocht, om ze volgens de regels van JEFFEREIS weder te verkoopen. Stofgoud (zoo als men het noemde) werd even naauwgezet behandeld, doch wat was het? Koper van de *Engelsche* pannen, die men

BINNENDEELEN VAN BRAZILIE. 293

men pas gekocht had, netjes afgevijld, en naar evenredigheid van 5 of 10 ten honderd met het goud gemengd (al naar de verkooper zijnen man voor schrande hield of niet). Zoo kocht menig *Engelschman* hetzelfde artikel, dat hij voorheen tegen 2 schellingen 6 denier (28 stuivers) het pond verkocht had, voor drie of vier guineas (36 of 48 gulden) het once weder in.

En nu hebben wij nog niet eens gesproken van de zware lasten na den inkoop, als pakloon, overschepings-, konvooigelden, vracht-, asfurantie-, commissieloon, pakhuishuur, en bij de aankomst in *Engeland*, inkomende regten, havengelden, weder pakhuishuur, en zoo menige *items*, die aan de belanghebbenden niet weinig voordeel opbrengen. Men kan zich nauwelijks de teleurstelling der kooplieden, kort na hunne komst in *Zuid-America*, verbeelden, vooral bij hen, die in last hadden, de hun toevertrouwde goederen niet onder de bepaalde prijzen te verkoopen. De vurige hoop van onberekenbare goudstaven was spoedig verdwenen: er kwamen vele kijkers, doch weinig koopers: en — hoe ongehoofelijk het schijnt — wanneer men hun waren voor de helft van den inkoopsprijs aan-

T 3

bood,

bood, riepen zij uit: „Dat's zeer duur!” Ik zelf ben daarvan meer dan eens getuige geweest, en kon naauwelijks mijne gramschap weêrhouden, wanneer ik goederen die men voor eenige maanden nog zoo driftig gezocht had, thans zóó diep zag verachten. De *Com-missionairs* wisten volstrekt niet hoe te doen: de lasten waren zwaar, en *moesten* betaald worden: het eenige dat hen overbleef, was een' winkel te openen, om de waren in het klein aan den man te brengen.

Deze Heeren hadden er op gerekend, even als onze eerste huizen, hunne zaken in het groot te kunnen doen. Zij hadden reeds hunne uren voor toertjes te paard, en voor het gaan naar hunne buitenplaatsen bepaald. Bitter viel het hun nu tegen, dat de nederige taak van winkelier alle hunne groote verwachtingen in rook deed verdwijnen, en velen hunner, liever dan die vernedering te dulden, zonden hunne goederen naar openbare verkoo-pingen. Anderen schikten zich wijsfelijk naar de omstandigheden en schaamden zich niet, wanneer men hen voor de toonbank om een paar laarzen of een' hoed vroeg. Juist deze ijverige menschen trokken al het voordeel van den handel. Zij wachtten hunn' tijd af, tot
er

er vraag naar hunne voorraad was, en waren, zoo als van zelve spreekt, altijd zeer gereed om bij gepaste gelegenheid in het groot te verkoopen. 'T is waar, vele dier lieden zijn door de afzenders strengelijk berispt, zoowel om de manier waarop zij het gezondene verkocht, als om de goederen die zij daarvoor weder ingekocht hebben; mischien waren die klagten niet van allen grond ontbloomt: doch men kan veel tot hunne verontschuldiging voor het eerste punt bijbrengen. Zij waren onbedreven, niet alleen in dezen, maar in allen handel in 't groot: een klerk van *Lloyds*, voor 't overige mischien een zeer braaf mensch, en dóór en dóór knap in 't kopiëren van *facturen*, of zelfs, 't geen meer zegt, om eene bladzijde in een *Koopmans-journaal* te stellen, maakte toch een armhartig figuur als Koopman, daar hij de waarde der fabriekgoederen niet kende, en nog blinder was omtrent de voornaamste voortbrengselen des lands, waar hij zich bevond; daardoor kochten de *Brazilianen* dikwijls beneden, en verkochten boven den marktprijs.

Uit hoofde van dit alles moest de handel hoe langs zoo meer achteruitgaan; want de afzenders, vol drift naar het zoo lang be-

geerde goud, drongen al meer en meer op *remisen*. Deze kwamen niet; dan beklagden men zich; men zond bij scheepsladingen volmagten naar *Brazilië*; de waren gingen van den een' naar den anderen *Commissionair* over, met groote kosten, doch vruchteloos. T'huis heerschte de grootste verwarring door gebrek aan geld, tot op dien treurigen en jammerlijken tijd, toen de lange kolommen der Hofcourant vol waren met de namen dierzelfde achtingswaardige, thans gesprongene Kooplieden, die voor deze noodlottige ondernemingen zoo welvarend waren.

Tusfchen de *Engelfchen* en *Portugeezen* had dikwerf misverftand plaats, hetzij in 't maken van contracten, of het niet nakomen derzelve: altijd vervolgden zij elkander om ware of voorgewende beleedigingen. Dit zou ernstige, ten minfte kostbare gevolgen hebben kunnen voortbrengen, zonder de wijze maatregelen van den Regter-*Confervateur*, door Z. Exc. Lord STRANGFORD goedgekeurd, die de heillooze Regtsgedingen voorkwam. De beroepingen der *Engelfchen* werden altijd gehoord; Z. K. Hoogheid befchermden hen; in den Grave DE LINHARES vonden zij een' vasten, magtigen Vriend, en in den *Britfchen* Ge-

Gezant een' wijzen en voorzigtigen voorstander hunner belangen. Men liet hun bijzondere voorregten genieten, even als die der Edelen in *Portugal*; zij konden het bezit van huizen, door nietsdoende personen bewoond, in aanspraak nemen; de renten, die men hun opleide, konden niet verhoogd worden; en bij verlegenheid in hunne zaken verschaft een beroep op den Prins Regent hun tien jaar uitstel van betaling. Natuurlijk wekten deze en vele andere gunstbewijzen omtrent de *Eugelschen* den naijver der *Brazilische Portugeezen* op, die menigwerf uitriepen, dat men, om in *Brazilië* te kunnen bestaan, een *Engelschman* moest wezen (*).

Zoo het mogelijk geweest ware, den geheelen *Brazilischen* handel onder één belang te brengen, zou men vele dier noodlottige gevol-

(*) Gewis natuurlijk! Waar heeft ooit eene eigene Regéring den Vreemdeling (die in allen gevalle zijne schale aan eigene dwaasheid te wijten had) zoo partijdiglijk tegen *eigene* Onderdanen in bescherming genomen? Waar heeft zij ooit den eigen' vreedzamen burger *onschuldig* ten gevalle van vreemde fortuinzoekers uit zijn huis verjaagd? Zóó dankbaar *mag* een Hof voor zijn geleide over Zee niet zijn, of het begaat eene misdaad tegen de Natie, die het vertegenwoordigen, niet verdrukken moet.

Ned. Vert.

volgen hebben kunnen voorkomen. Dezelve moest dan gestaan hebben onder het beheer van Kooplieden van ondervinding, die artikelen, welke men wist benoodigd te zijn, zouden hebben uitgezonden, en wier zaakbezorgers ijverig werkzaam zouden geweest zijn om berigten intewinnen nopens de bevolking, de voortbrengfelen, en de vertéring des lands, vooral in *Engelsche* fabriekgoederen. Hun belang zou hen natuurlijk gedreven hebben, om alles wat het land vereischt, te bestellen, en de meest gewilde artikelen naar herwaarts over te voeren. Wanneer dus de handel met beleid gevoerd was, zouden wij voor één vijfde van het thans besteede dezelfde goederen bekomen hebben, en nog zouden de koopers meer voldaan zijn geweest: want goederen voor een' redelijken prijs te verkoopen is het zekere middel om altijd vraag te behouden: maar die den kooper op te dringen, of hij ze noodig heeft of niet, maakt hetgeen te voren uitgezochte weelde was, thans verachtelijk.

In de *Plata*-Rivier kochten rijke lieden van de eerstkomende ladingen zeer veel, en verloren naderhand geducht, toen menschen van minder kapitaal voor 10,000 *dollars* kochten, wat te voren 15 of 20,000 gedaan had.

In

In *Rio de Janeiro* was het geval eenigszins anders; de lieden van kapitaal hielden de *Engelsche* fabrieken voor onuitputtelijk, en dus hun goud t'huis, en lieten den handel voornamelijk over aan menschen van eene tweede klasse, die met veel voorzigtigheid kochten, en zeer spoedig weder verkochten, uit vrees dat de prijzen nog meer mogten zakken.

Na dus de heillooze gevolgen der overstrooming met onverkoopbare goederen te hebben doen zien, zal het nuttig zijn, de in *Braziliën* algemeen gewilde artikelen opte-noemen, schoon ook dezen met groot verlies kunnen verkocht worden, indien de markt overvoerd wordt; want de handel moet afhangen van de behoeften der koopers. Indien iemand zeven of acht hoeden, even zoo vele rokken enz. heeft, zal hij immers niet meer nemen dan tegen zeer lage prijzen, en ook dit zal eindelijk ophouden zoo de andere partij bestendig verliest. Ziedaar ons geval in *Zuid-America*.

Naar ijzer en staal is algemeen en gedurig vraag. De smeden geven de voorkeur aan *Zweedsch* ijzer, waaraan zij altijd gewoon zijn geweest, en weten het *Engelsche* niet
te

te gloeijen noch te bewerken. Daarop volgt zout, waarin de *Brazilianen* geenszins keurig zijn. Het wordt op eene of twee plaatfen der kust gemaakt, doch het meest geachte komt van de *Kaapverdifche* eilanden: het zout van *Liverpool* is algemeen op de kust in gebruik. Gemeene wollen goederen, baaijen, en eenige fterke en fijne lakenen, vooral blaauw en zwart, worden algemeen gedragen: alsmede *kafimir*: katoene goederen van alle foorten, vooral indien ze laag in prijs zijn, gaan goed af. Hoeden van alle foorten (vooral driekante), *Engelfche* fchoenen en laarzen zijn voor eenigen tijd fterk verkocht; want ons leër verdient verre de voorkeur boven het *Brazilifche*. Voorts hebben goeden aftrek: gemeen en fijnder aardewerk, glas, fijn en grof ijzerwerk, eenige foorten van *plated*, zoo als kandelaars, (de laafte in plaats van lampen:) *Porter* in flesfchen, *Chester*-kaas, boter, goedkoop huisraad, tinnen fchotels en borden, koperwerk, lood in allerlei gedaanten, kogels, hagel en buskruid, droogerijen, natuurkundige werktuigen, boeken, goedkoop papier, horologien, verrekijkers, hammen, pekelfpek, osfentongen, goedkoope zadels, en bovenal *Oostindifche* en

an-

andere goederen, geschikt voor de *Africaan-*
sche kust: voorts marmeren mortieren, spie-
gels en galanteriewaren; zijden en katoene
modes, en dameskleederen naar den smaak,
vooral fraaije kousen en schoenen. Ook
scheepsgereedschappen, matrozen-kleederen,
wapenen enz. worden altijd gevraagd.

Men moet in 't oog houden, dat *Portugal*,
het moederland, nog steeds olij, wijn, brande-
wijn, linnen, katoenen, eenige zijde waren,
en een aantal artikelen van minder belang
aan *Brazilië* toezendt. Van de *Malabaarsche*
kust komen *Oostindische* goederen; en *Chinee-*
sche waren zijn zeer overvloedig. Van *Noord-*
America worden ingevoerd: bloemmeel, pe-
kelvleesch en zultgoed, terpentijn, teer, dui-
gen, huisraad, enz.

De meest gewilde artikelen van uitvoer uit
Brazilië en de *Plata-Rivier* naar ons land,
(mits altijd in 't oog houdende, dat *te veel*
schadelijk is) zijn: katoen, koffij, huiden,
goede talk, hoornen, hair, pelterijen en veê-
ren. Suiker kan hieronder niet begrepen wor-
den, omdat onze *coloniale* inrigtingen daarvan
het algemeene gebruik beletten: maar anders
is *Brazilië* zeer geschikt tot de suikerteelt,
waarvoor het de beste ligging, en alle de
ru.

ruwe stoffen voor gereedschappen heeft. Hierbij komen nog fraaije houtsoorten: doch het uitnemende rozenhout of *jacaranda* moet bij ons zulk een hoog inkomend Regt betalen, dat het niet voor kabinetwerkersgebruik kan dienen. Van indigo spreek ik niet; die is over 't algemeen van eene mindere soort. Heerlijke rijst wordt zeer veel aangekweekt. Het is te hopen, dat de tabak beter zal bewerkt worden, om voor de *Engelsche* markt te kunnen dienen: want nergens kan land- en luchtstreek gunstiger zijn voor die plant, dan in *Brazilië*.

Sedert het vertrek van het Hof uit *Lisbon* mag *Rio de Janeiro* wel de markt van *Zuid-America* genoemd worden, en zal waarschijnlijk eene algemeene stapelplaats der vier werelddeelen worden: nogtans is de handel met *Africa*, *Oostindië*, de *Portugeesche* eilanden in de *Indische Zeeën*, en *China*, nog naauwelijks ontgonnen. Zoo menige teleurstelling, door de staatsgebeurtenissen in het Moederland veroorzaakt, en zulk een onverwachte toevloed van goederen uit *Engeland*, veroorzaakten zulk eene belemmering in den handel, dat rijke Kooplieden besloten niet te *speculëren*, en andere Kapitalisten, uit hoofde van

van de zware verliezen, die zij moesten doorstaan, het niet konden doen. Dus hield de alleenhandel op, die tot hiertoe door eerstgemelde Kooplieden gedreven was; de *Engelschen* namen hunne plaats in, en verkochten zoo goed als zij konden. Men leide eene menigte verkoopingën aan, en zond goederen van alle soort naar *Brazilië*, om er zich maar af te maken, in 't groot of in 't klein, voor geld of in ruiling. De verkoopingën werden door stedelingen en landbewoners in grooten getale bijgewoond: ieder wilde de waren *goedkoop* hebben, *goed* kwam er niet op aan. Uit deze bron ontsproten talrijke kleinere beken: vele opkoozers in 't groot smaldeelden het gekochte terstond in kleine partijen, en zoo liepen eene menigte marskramers de deuren af, door Negers gevolgd, die allerlei goed op hun hoofd mededroegen. Dus kon men neteldoeken, zakdoeken, gedrukte katoenen, *casimiers*, ijzerwerk, enz. goedkoopër bekomen dan in *Engeland* zelve.

Wanneer de handel zijn' geregelden loop zal hebben hernomen, moet *Rio de Janeiro* zonder twijfel een groote en algemeene markt voor de voortbrengselen van *Portugal* en deszelfs bezittingen, en eene aanlegplaats ten hal-

halven wege tusſchen *Europa* en *Indië* worden, in wier pakhuizen men ook alle *Aziatische* voortbrengſelen zal kunnen vinden. *Brazilië*, van kolonialen dwang ontheven, zal zijne bevolking zien verdubbelen. Zijn goud, in plaats van, gelijk tot hiertoe, naar vreemde landen te worden vervoerd, zal onder de inwoners in omloop blijven; en men mag met grond hopen, dat dit groote land in twintig jaren tot een' grooteren trap van welvaart zal riſen, dan eenig ander in hetzelfde tijdsbeſtek.

AAN-

A A N H A N G S E L

A. VERSLAG DER OMWENTELING IN BUENOS- AYRES.

Behoorende bij het I. Deel bl. 90.

De omwenteling der gewesten van *Rio de la Plata* moet niet beschouwd worden als eene oogenblikkelijke beweging van eene partij of eene kortstondige gisting. Het is eene *eenparige* verrigting van het *geheele Volk*, lang voorbereid, en waarvan slechts de uitvoering is verhaast door de omstandigheden: de ontbinding der *Spaansche* Monarchie, die het dus noodzakelijk maakte, dat *America* voor zijn eigen bestaan moest zorgen, door zich ten minste zulk een' vorm van bestuur te geven, die hetzelfde voor den dreigenden ondergang van het Geheel kan waarborgen. Om zulks in dit licht te beschouwen, behoeven wij slechts de gelijktijdige bewegingen in andere streken van *Spaansch-America* te beschouwen, die zonder eenige afspraak dezelfde algemeene uitwerkselen hadden als

II. DEEL.

V

hier,

hier, en die, niettegenstaande alle zwaarigheden, twee jaren (*) geduurd hebben: niet slechts zonder vermindering, maar zelfs juist door de tegenwerking vermeerderd.

Beschouwd als eene staatkundige gebeurtenis, die het gelaat van het vaste land der Nieuwe Wereld moet veranderen, verdient de omwenteling van *Buenos-Ayres* wel eene aandachtige beschouwing harer oorzaken, voortgangen, en uitwerkselen; ook moeten wij zooligtzinnig niet te werk gaan omtrent een geheel Volk, om deszelfs gedrag te berispen, zonder de gronden te kennen waardoor het gedreven werd. Daar de partijgeest een der uitwerkselen is van elke omwenteling, en daar de nieuwigheden in *America* zoo veel vijanden moeten hebben, als er blinde voorstanders zijn van den ouden Regéringvorm, of lieden die zich het meesten van de verfoeilijke *monopolie*, waardoor *America* nu drie eeuwen lang verdrukt is geweest, zoo moet het ons niet bevreemden, dat eigenbelangzoekers en bekrompene zielen de daden der inwoners en de vlugt, die zij genomen hebben, in een verkeerd licht geplaatst, en mannen, die
zij

(*) In 1812, toen dit geschreven werd: thans acht jaren.
Ned. Vert.

Zij niet konden overwinnen, met lasteringen
 overladen hebben. Of de omwenteling aan
 de *Plata*-Rivier regtvaardig of onregtvaardig,
 wel of kwalijk beraden is, en in het einde
 zal zegepralen — dit zijn vraagstukken die ik
 noch wil, noch kan beslissen. Ik zal mij al-
 leén tot de taak van Geschiedschrijver bepa-
 len, en den lezer een denkbeeld trachten te
 geven van den toestand waarin deze landen
 thans verkeerden, en van de manier waarop
 zij de thans plaats hebbende veranderingen
 hebben bewerkt.

Wij moeten dus het oog achterwaarts slaan
 op de gebeurtenissen, die vóór den inval der
Engelschen hebben plaats gehad. De moed
 des Volks, bij die gelegenheid gebleken,
 wekte den geest der inwoners van het Onder-
 koningschap op, en porde hen aan tot eene
 veérkracht, nimmer te voren in hen ge-
 zien. Het Koninklijk gezag, uitgeoefend door
 den Onderkoning, onder wien de volkplan-
 ting ten tijde der onderneming van den Ge-
 neraal Majoor BERESFORD was verloren ge-
 gaan, moest wel dalen in de oogen van een
 volk, herwelk zijn land zelf heroverd, en
 naderhand nog zijnen moed tegen de *Engel-
 sche* wapenen gelukkig had ten toon gespreid.
 Een onbekwaam, zoo al niet lafhartig Onder-

koning, die het verlies van twee gewichtige bezittingen der *Spaansche* Kroon in deze kwartieren lijdelijk had aangezien, en door zijne zwakke maatregelen nog andere onheilen stond te veroorzaken, toen Sir SAMUEL ACHMUTY reeds meester was van *Monte-Video*: — Zulk een man werd door eene buitengewone *Junta* (of Vergadering) des Volks, dat in de *Cabildo* bijeenkwam, om in den algemeenen nood te voorzien, van zijn ambt afgezet. Ik zal geene aanmerkingen maken op deze schitterende daad van het Volk van *Buenos-Ayres*, die zekerlijk aan het moederland niet veel goeds voorspelde, en ik wil niet beslissen, of de volkplanters de beslissing van het Kabinet van *Madrid* op zulk een teeder punt moesten hebben afgewacht, schoon de omstandigheden in waarheid dringend waren: maar dit is zeker, dat wanneer het Volk bij deze gelegenheid zich de voorregten van den *Souverein* niet had aangematigd, de bepalingen van dien Souverein nog minder klem zouden gehad, en de Stad in vijands handen gevonden hebben. Deze afzetting gaf, door een natuurlijk gevolg, de waardigheid van den Onderkoning SOBREMONTÉ aan den Zeekapitein Don SANTIAGO LINIERS, een' *Franschen* Uitgewenen, die aan het hoofd gestaan van de onderne-

neming, welke de plaats op 12 Augustus 1806 voor de *Spanjaarden* had teruggewonnen, en denzelfden rang bekleedde bij den aanval des Generaals WHITELOCKE in 1807. Men kan in waarheid zeggen, dat de verheffing van dezen man alleen het gevolg der omstandigheden was: zonder zedelijkheid, overgegeven aan spel en verkwisting, was hij tot eene verderende laagte vervallen, waaruit hij zich weder verhief tot dien van Opperhoofd der gewesten, die hij verdedigd had, niet door krijgshaftige bekwaamheden, maar door blind geluk. IJdel op eenen even onverwachten als roemrijken voorspoed, gaf hij zich geheel aan de eergierigste ontwerpen over, en hechte zich ten laafsten aan de *Spaansche* omwenteling, die, de Monarchie zonder hoofd latende, en dat groote gebouw uiteenrukkende, hem de schoonste kans bood voor de volvoering der veelvuldige ontwerpen, die hij steeds in 't hoofd had. Nu eens scheen het zijn plan, om alle de deelen des Onderkoningrijks werkeloos te laten, tot aan de beslissing van het lot des Moederlands, wanneer hij zich bij de zegevierende partij zou voegen, gelijk ook door zijne voorgangers in den Oorlog om de *Spaansche* opvolging (1701—1713) gedaan was: op een' anderen tijd begunstigde

hij openlijk de *Fransche* zaak, en scheen, als of hij den uitflag wantrouwde, begeerig om deze landen in de magt des Verweldigers te plaatsen. Hij waagde het zelfs, in arglistige *Proclamatiën* tot omzigtigheid aantema-
nen, waarin hij den naam van *zijne Keizerlijke-Koninklijke Majesteit* aanriep, een titel hier te lande nog nooit erkend, en zond zelfs geheime Zendelingen met brieven aan NAPOLEON, even als reeds vroeger onder Koning KAREL IV. toen hij een verflag van de nederlaag der *Engelschen* in de *Plata*-Rivier naar *Parijs* zond, om daarmede om de gunst van den *lotbeschikker* van *Europa* — gelijk hij hem noemde — te bedelen. Eindelijk was hij gezind, de aanspraken der Infante CHARLOTTE (CARLOTA) (*) op het bestuur dezer landen, als beschikking bij voorraad, gedurende den onzekeren toestand des *Spaanschen* Rijks, te begunstigen. Van alle deze Plans, waarvan ik waarlijk zijn lievelingsontwerp niet zou kunnen melden, was de grondslag altijd de voorwaarde, dat *hij* het bestendige bevel in deze gewesten behouden moest: (trouwens dit is altijd de drijfveer en het doeleinde van al-

(*) Echtgenoot van den tegenwoordigen Koning van Portugal.

Fr. Vert.

alle 's lands ambtenaren in *Spaansch-America*): en daar de verwarde toestand van *Spanje* wel een' opstand in de Koloniën kon veroorzaken, die altijd door de Magthebbers gevreesd werd, zoo besloot de Onderkoning LINIERS, den wezenlijken staat van zaken ten minsten zoolang geheim te houden, tot hij met meer zekerheid zijne oogmerken omtrent zeker punt kon bepalen. Volgens deze voorzigtige staatkunde sprak hij alle verspreide geruchten wegens de onheilen van het huis van *Bourbon* in *Europa* tegen, en noemde alle deswege overgewaaidе berigten *leugenachtig*, zoo dat elk wie de opregtheid der *Franschen* ten aanzien van *Spanje* in twijfel dorst trekken, van verraad en Godslastering beschuldigd werd. De *Oidores* (Overheidspersonen) zouden in het ontwerp getreden zijn, al ware 't alleen om hunne posten te behouden, en de *Cabildo*, toen uit *Europische Spanjaarden* zamengesteld, begunstigde ook deze kunstgrepen, zonder te zien, wat die bedoelden: immers wij kennen de diepe onkunde van *alle* deze lieden, genoegzaam om hen veilig van gebrek aan oordeel te mogen beschuldigen: terwijl aan den anderen kant hun gevoel van eer ons doet vertrouwen, dat zij niet uit verraad, maar door de

razende zucht om kwaad nieuws te smoren, dus handelden. Uit deze onderscheidene bestanddeelen stelde LINIERS eene buitengewone *Junta* te zamen, door hem bijeengeroepen en voorgezeten, om op alle voorkomende gevallen te beslissen: dan deze schikking was geheel toevallig, en deed geene andere werking, dan aan den wil van haar Opperhoofd meer gezag bijtezetten.

De aankomst eener *Fransche* oorlogsfloep te *Maldonado* in de maand Julij 1808, met eenen Zendeling van NAPOLEON, veranderde het tooneel, en ontwikkelde het geheim. Daar nogtans het schip op zestig uren afstands van de Hoofdstad was ten anker gekomen, werd de zaak nog al verkeerd aan het Volk voorgesteld, even als of NAPOLEON, ten bewijze van de goede trouw met welke hij *Spanje* was binnengetrokken, dit schip, met gewéren en ander wapentuig geladen, herwaarts zond, opdat de ingezetenen zich tegen de *Engelschen* zouden kunnen verdedigen. De oude *Spanjaarden*, te *Buenos-Ayres* wonende, waren het meest de speelbal van dit ellendig bedrog, en trokken twee nachten achteréén in den belagchelijksten optogt met muziek en flambouwen, onder het geschreeuw van *Viva NAPOLEON!* door de straten: ja hun-

ne

ne ernstige tentoonspreading der domste ligtgeloovigheid moet zelfs het medelijden der raddraaijers hebben gaande gemaakt. Nu kwam de afgezondene aan de Hoofdstad: de genoemde *Junta* kwam bijeen, en de overgebragte papieren werden gelezen, bestaande uit berigten van de nieuwe Ministers O'FARREL en AZANZA, wegens de gebeurtenissen te *Aranjuez* en *Bayonne*, en de daarop gevolgde neêrlegging der *Spaansche* Kroon door KAREL en FERDINAND ten behoeve van JOSEPH BUONAPARTE. In deze papieren drong men aan op de noodzakelijkheid, om tot deze maatregelen toetetreden, al ware het alleen om eenen heilloozen krijg voortekomen, waaruit volstrekt geen voordeel, maar wel de ondergang der Natie kon ontstaan, die onvoorwaardelijk als dan de wet des veroveraars zou ontvangen, terwijl er zich nu eene gelegenheid aanbood, om op eene vreedzame wijze eenen verstandigen Koning aan haar hoofd te plaatsen, ondersteund door den onmetelijken invloed en het onweêrstaanbaar gezag zijns alvermogenden broeders. Hierbij voegde men een lang en deerlijk verhaal van de rampen, die het Huis van *Bourbon* over *Spanje* gebragt had, vooral deszelfs jongere tak, wiens wangedrag, hoewel in overdrevene uitdruk-

kingen, en met kwaadaardige bedoelingen geschetst, niet geheel ten onrechte werd voorgesteld; het geheel werd besloten met eene vermaning aan de *Americanen*, zeggende, dat de welgezinde *Spanjaarden* van het Moederland verwachtten, dat zij zich in dit netelig tijdstip althans even voorzigtig zouden gedragen als hunne Vaders in den oorlog der *Spaansche* erfopvolging. Bovendien kwamen er bevelen van den Raad van *Castilië*, met oproeping om den eed aan den nieuwen Koning JOSEPH, en een' ander' aan Keizer NAPOLEON afteleggen; bij die gelegenheid werd nog eene menigte gedrukte papieren verspreid. Daar deze papieren de hoofden van het Onderkoningchap voor elke ongehoorzaamheid of tegenstand verantwoordelijk stelden, en de zaak van zulk een groot belang was, meende de Regèring zich van die verantwoordelijkheid te kunnen vrijwaren, door een beroep op het Volk, 't welk dan uit eigene beweging een besluit kon nemen, waartoe het *haar* aan moed ontbrak, een besluit, hetwelk de Magthebbers onder het schild van den algemeenen wil zou in veiligheid stellen. De *Cabildo* was daarop van gevoelen, om den toestand der Monarchie bekend te maken, en de papieren van de afgevaardigden te verbranden

(het-

BINNENDEELEN VAN BRAZILIE. 315

(hetgeen ook omtrent de gedrukte stukken, maar niet omtrent de *ministeriële* bevelen enz. gedaan werd) om eenig denkbeeld van de strekking van deszelfs last aan het Volk te geven, deszelfs gezindheid dus als 't ware te polsen, terwijl men aan dat Volk de hoop zou trachten inteboezemen, dat de toenmalige rampen weldra zouden ophouden. LINIERS voerde dit alles op de behendigste wijze uit, terwijl hij voor de invoering van zijn eigen ontwerp nog eene achterdeur open hield, en zijne genegenheid voor *Frankrijk* geen oogenblik ter zijde stelde. De *Proclamatie* die hij daarop uitgaf, met opgave van de gesteldheid van *Spanje*, en het verdwijnen van het regerende Stamhuis, zal een eeuwig gedenkteeken zijner slinksche bedoelingen zijn, en eene schande voor het Volk, hetwelk toeliet dat hij NAPOLEON als regelmaat en leidsman van deszelfs gedrag opvijzelde.

Het is natuurlijk, dat LINIERS steeds op den besten voet stond met den *Franschen* Officier, wien hij afzonderlijk met de grootste beleefdheid behandelde, en, om hem te waarborgen voor de beleedigingen van het Gemeen, dat over zulke, voor hen onverstaa-bare handelingen begon te morren, als mede om den wezenlijken aard zijner bedoelingen niet

niet te doen uitlekken, overhaalde om naar *Monte-Video* te gaan, waar hij de eerste gelegenheid kon afwachten om naar *Frankrijk* terugtekeeren: want de brik, die hem overgebragt had, was op strand geloopt, om een *Engelsch* Fregat, dat haar jaagde, te mijden. In een regtsgeding, naderhand wegens de voorgenomene vlugt van dien perfoon gevoerd, is een *officiële* brief van LINIERS aan den bevelhebber van *Monte-Video* te voorschijn gebragt, waarin dezen op het hart gedrukt wordt, toch de grootste achting te hebben voor den perfoon des Zendelings, als zijnde met zaken van het grootste belang voor de Natie gelast, en hem alle gemak tot een spoedigen overtocht naar *Europa* te bezorgen. Deze toenmalige bevelhebber van *Monte-Video* was *Don* XAVIER ELIO, dezelfde man, die er tot voor eenigen tijd geweest is, onder den titel van Onderkoning, hem door de *Junta* van *Cadix* opgedragen. Hij had zeer krachtige beweegredenen om het gedrag des Onderkonings LINIERS, die zich nu allengs in zijne ware gedaante liet zien, aftekeuren. Er was geen woord gesproken van den eed van trouw aan FERDINAND VII. en de stappen, door de Regering gedaan, waren zoo dubbelzinnig, dat men zeer weinig doorzigt behoefde, om hun-

RE

ne goede trouw te verdenken. *Don XAVIER* viel dus stellig af van het gezag des Onderkonings, vormde eene *Junta* te *Monte-Video*, in navolging van verscheidene gewestelijke *Junta's*, die men reeds wist dat in *Spanje* waren opgericht; en verklaarde, dat hij geene bevelen meer uit de Hoofdstad *Buenos-Ayres* zou gehoorzamen, als welke hij beschouwde onder den druk van een verraderlijk Opperhoofd te staan. Dus werd een gevaarlijk voorbeeld gegeven, waarvan het Volk spoedig gebruik maakte, en wat men ook zeggen moge ter vergoelijking van deze daad eens ondergeschikten bevelhebbers tegen zijn Opperhoofd, het staat toch vast, dat hij 'slands zaak door meer voorzigtigheid en gematigdheid niet zou hebben in de waagfchaal gesteld, en dat hij het voorbeeld gaf der ongehoorzaamheid aan zijne meerderen (*). De Onderkoning zond een gedeelte zijner troepen tegen *Monte-Video*, en dus brak, voor het eerst sedert *PIZARRO's* tijden, een burgeroorlog in *Spaansch-America* uit.

Intusschen breidde *LINIERS* het wit zijner eer-

(*) Hij koesterde tegen *LINIERS* persoonlijke vijandschap. Zie *Outline of the Revolution in Spanish America* p. 35. *Ned. Vert.*

eerzuchtige bedoelingen hoe langs zoo meer uit, en bevestigde, naar mate de klagten tegen hem vermeerderden, de noodzakelijkheid, om meer openlijk te werk te gaan. Zijn eerste oogmerk was, eene geduchte partij in het land zelve te winnen, die zijne maatregelen kon stijven; hij verhief tot dat einde de slechtste voorwerpen tot Officieren, met anderen die hij voor eerloos genoeg kende, om elke rol te spelen, die hij hun maar zou voorschrijven. De inval der *Engelschen* had eene vermeerdering van troepen, boven de middelen van de *colomiale* schatkist, noodig gemaakt, doch wel verre van dit meerdere afte danken, zoo dra de drang der omstandigheden zulks niet meer vereischte, wierf hij nog dagelijks nieuwe manschap aan, en rigtte nieuwe Regimenten op, een van welken hij onder den naam van *Grenadiers van LINIERS* tot zijne lijfwacht bestemde. De Regterlijke magt, waarmede, volgens eene ongerijmde beschikking in de Staatsregeling dezer gewesten, de Onderkoning bekleed is, werd geheel aan zijn lievelingsontwerp dienstbaar gemaakt; en hoe willekeurig ook alle Opperhoofden, door het Hof van *Spanje* naar deze gewesten gezonden, zijn te werk gegaan, LINIERS ging hen allen te boven door schandelijke praktijken in het

het zoeken van aanhangers. Deze wanorden, en de menigvuldige grieven van het Publiek deden op het laatst een groot aantal misnoegden, zelfs in *Buenos-Ayres* ontstaan, waar het gezag van den Onderkoning nu zoowel als te *Monte-Video* betwist werd.

Intusfchen kwam uit *Spanje* Don JOSEPH MANUEL DE GOYENECHÉ aan, die vóór de oprigting der *Centrale Spaansche Junta*, door de *Provisiónéle Junta* van *Sevilië* tot Brigadier was benoemd, en als Commisfaris overkwam, om tusfchen de Volkplantingen en het Moederland eendragt en overeenstemming te bevorderen. Deze man, wien *America* altijd zal blozen, onder hare zonen te moeten rekenen — deze man is te *Arequipa* geboren, en behoort tot een rijk handeldrijvend geslacht, voor welks belangen hij, eenige jaren te voren, naar *Spanje* gegaan was, aldaar het geld, hem door zijn' Vader toevertrouwd, had doorgebracht, daarop de montéring van eenen Kapitein der landmilitie aanschoot, en zich onder de talrijke ledigloopers van *Madrid* rangschikte. Bij de komst der *Franschen* in die stad kreeg hij van MURAT den last om naar *America* te gaan, ter ondersteuning van de *Fransche* zaak: maar op zijne reis in *Andalusie* veranderde hij van partij, en werd door

door de Regéring van dat gewest als Koninklijk Commisfaris naar *Zuid-America* gezonden. Bij zijne komst aldaar dacht hij aan niets dan aan het maken van zijn fortuin; hij beval wel, overeenkomstig de belangen zijner Zenders, ten sterkste de vereeniging der Volkplantingen aan met *Spanje*, hetwelk toen juist zijne stem tegen *Frankrijk* begon te verheffen; maar voorts veranderde hij gedurig van taal; te *Monte-Video* gaf hij zijne goedkeuring aan de inzigten der toen juist opgerigte *Provinciale Junta*, en beweerde, dat hij in last had, om dergelijke *Junta's* in alle steden van het vaste land opterigten: te *Buenos-Ayres* daarentegen had hij naauwelijks met **LINIERS** en de Overheden gesproken, of hij verklaarde, dat die van *Monte-Video* weérbarstigen waren, omdat zij zich op eene in *America* geheel onwettige en ongeschikte wijze hadden opgeworpen. Het was door deze dubbelhartigheid dat hij de Hoofdstad tot een' plegtigen eed aan **FERDINAND VII.** overhaalde, (welke tot zoo lang verschoven was) als mede tot de erkenenis van de *Sevilische Junta*, die wettiglijk de magt der Hoogste Overheid vertegenwoordigde.

Maar hierbij bleef het niet. De Commisfaris speelde zoo vele rollen, als in het stuk

te

BINNENDEELEN VAN BRAZILIË. 321

te pas kwamen. Ziende dat de tegenpartij van het Bestuur mannen onder zich telde, door rijkdom en achting aanzienlijk, moest hij ook dezen trachten te winnen, en gaf dus onder de hand te kennen, dat men wel het voorbeeld van *Monte-Video* zou kunnen volgen. De *Cabildo*, het brandpunt van den tegenstand tegen LINIERS, gaf op den 6. Januarij 1809 het sein tot den opstand, door eene volksbeweging ter oprigting eener *Junta* te bewerken, maar dit oproer mislukte, en had slechts de ballingschap der hoofden ten gevolge, welke door de troepen des Onderkonnings, en het gezag der Overheden, die hunne posten niet gaarne verloren, werden t'ondergebracht.

Het is opmerkenswaardig, dat deze zamenzweering enkel en alléén het werk der *Europische Spanjaarden* was, terwijl de *Kreolen* het met de Regéring hielden; en dat de geest der laafsten zoo afkeerig was van iets, dat in het minst de naauwgezetste trouw omtrent het Moederland zou hebben kunnen krenken, dat zij alle de inblazingen der *Europeërs* weerstonden, om hen tot deze muiterij te bewegen, die bij gebrek aan *hunne* ondersteuning mislukte. Deze mislukking bragt daardoor juist eene waarheid aan 't licht, die de oude

II. DEEL.

X

Span

Spanjaarden naderhand tot hunne groote schade hebben ondervonden, namelijk, dat 's lands waarachtige sterkte in de inboorlingen bestaat. Tevens rees tusschen deze beide klassen van menschen een geweldige haat en vijandschap, die spoedig onverzoenlijk werd. De Onderkoning, die zijne veiligheid aan de bajonetten der inlandsche troepen te danken had, streefde nu hunne vaderlandsliefde, door hen te vleijen met de „erkende meerderheid „boven hunne vijanden” en dus voegde de onvoorzigtige man, door 't volgen van de grondregel der tirannen: *Verdeel om te regeren*, brandstof bij een vuur dat reeds onuitbluschbaar was geworden.

Terwijl intusschen de *Europeanen* der volkplanting, door hunne onvoorzigtige maatregelen aan de inboorlingen dagelijks nieuwe redenen tot misnoegen gaven, en hen als 't ware uittartten tot eene eeuwige scheiding van *Spanje*, was het moederland even onvoorzigtig in het behandelen van de ingewikkelde belangen der volkplantingen, en in het voorkomen dier veelvuldige botsingen, die voor *Spanje's* belang zoo doodelijk waren. De *Centrale Junta* werd te *Buenos-Ayres* erkend, en met algemeene geestdrift deed men den eed aan dezelve. Haré eerste verrigting
als

BINNENDEELEN VAN BRAZILIE. 323

als *Souverein* ligchaam was, eenen nieuwen Onderkoning te zenden in plaats van LINIERS, die gevangen naar *Spanje* moest worden opgezonden. Het geschil tusschen de *Kreolen* en *Europeërs* werd geheel en al ten voordeele der laatsten bevestigd: de kerkers, waarin de opstandelingen zeven maanden hadden doorgebracht, werden geopend: en opdat er niet de minste twijfel nopens de bedoelingen van het moederland zou overblijven, werd ELIO tot eenen post verheven, die hem volkomen gezag over de troepen gaf. Evenwel toonden de inlanders op nieuws hunne gereede onderwerping aan den wil hunner overzeesche gebieders, door, zonder morren, den Onderkoning CISNEROS te ontvangen, die in het begin der maand Augustus 1809 tot hen overkwam, maar zij weigerden de verheffing van ELIO tot *Inspecteur-Generaal* van het krijgsvolk te erkennen; en de bevelhebbers der onderscheidene legerbenden deden hun best om de bevelen wegens het overbrengen van LINIERS te verzachten; dit gelukte, en men vergunde hem te *Cordova* te gaan wonen, waar hij op zijn gemak de verrassing kon bejammeren, die hij ondergaan had: want het is onmogelijk de gereedheid van dezen man, om zijn gezag aan zijn' Opvolger interuimen, aan

iets anders dan overrompeling toeteschrijven. Wij zullen naderhand zien, dat hij dit geruste verblijf, aan de liefde der *Kreolen* verschuldigd, enkel verliet om hen te bevechten.

De staat van zaken, toen *Don BALTASAR HIDALGO DE CISNEROS* het hooge bewind op zich nam, was geenszins voldoende: integendeel hadden zich, sedert de *Spaansche* verovering, nog nimmer zoo vele zwaarigheden opeengepakt. De inboorlingen begonnen hunnen aanbid- ding grenzenden eerbied voor eene steeds af- wisselende Regéring te verliezen: hunne vo- rige opofferingen, hunne stoutte verdediging, waren onbeloond gebleven: men overlaadde hen met allerlei nieuwe beleedigingen, en — zij waren in staat zich te wreken. De komst des nieuwen Onderkonings deed, wel is waar, voor een' korten tijd, de woede der partijen bedaren; dan dit was slechts eene bedriege- lijke kalmte voor eenen storm, waarvan de ongeschikte *CISNEROS*, even als een onkundig stuurman, geen partij wist te trekken. Het algemeen misnoegen werd door den uitgeput- ten staat der geldmiddelen, die bezuinigingen in het krijgswezen vereischten, nog vermeer- derd: want dit kon niet geschieden, zonder eenige personen voor het hoofd te stooten. De Onderkoning, dus van alle kanten belem- merd,

BINNENDEELEN VAN BRAZILIE. 325

merd, nam den raad van deskundigen in; een van dezen, die door zijne talenten, werkzaamheid en vaderlandsliefde eene uitstekende plaats in de Geschiedenis van *America* zal bekleeden, deed de welsprekendste en krachtigste verzoogen ten behoeve van den vrijen handel met *Engeland*, als den veiligsten weg om 'slands voorspoed en geldmiddelen te herstellen (*).

Dan de ernstige klagten der *Europische Spanjaarden*, die de Volkplanting hadden voorgesteld als op het punt eener algemeene beroerte, hadden bij het algemeen Bestuur noodlooze ongerustheid doen ontstaan, en zoo veel vooroordeel tegen de inboorlingen verwekt, dat men den Onderkoning, gezonden ter herstelling der orde, de gestrengste, buitensporigste voorschriften gaf. Het is onmogelijk, met meer hardheid, meer willekeur, meer onregtvaardigheid te werk te gaan, dan hier onder het beheer eener Natie, die beweerde een *volksgezind* stelsel te koesteren (†). De Onder-

(*) Dr. MARIANO MORENO, wiens overlijden in den bloei zijner jaren, terwijl hij als afgevaardigde der *Junta* van *Buenos-Ayres*, naar *Engeland* op weg was, zijn land van een zijner grootste sieraden beroofde. Zijne bekwaamheden als Redenaar en Staatsman verwierven hem met regt den naam van BURKE van *Zuid-America*.

(†) Dat der *Cortes*. *Ned. Vert.*

derkoning begon, volgens den hem gegebenen last, allen die men voor *verdacht* hield, in hechtenis te nemen, en dezen werden, zonder form van Regtsgeding, of zelfs zonder eenige regterlijke beschuldiging, naar *Spanje* gezonden, en daar, of in kerkers geworpen, of onder de troepen gestoken. Vreemdelingen werden niet minder vervolgd, schoon velen op grond van voormaals bewezene diensten, of om dat zij lang te voren in het land getrouwd en gezeten waren, bescherming verlangden.

Het natuurlijk gevolg van dit alles was, dat het gezag des Onderkonings bij den eersten schok moest vallen. De 19. Mei 1810 was de dag, welke dat oude, zoo hatelijk geworden stelsel op de proef stelde. Men had onaangename berigten ontvangen uit het Moederland, vooral uit *Andalusie*, hetwelk op *America* den meesten invloed had: er liepen geruchten van de overgave van *Cadix*, en dat de *Centrale Junta* niet slechts met schande, maar zelfs met verdenking van verraad was uiteengedreven. Toen wist de Onderkoning niet meer wat te doen: en gaf zijne verlegenheid zelfs in eene *Proclamatie* den Volke te kennen, waarin hij zijne zorgen noemens den onzekeren staat van het Schiereiland bloot-

blootleide, en, wel verre van de vrees te doen bedaren, de duidelijkste blijken gaf van onzekerheid, weifeling en neêrslagtigheid. De *Cabildo* zag de noodzakelijkheid in, om terstond bijeen te komen, ten einde het volk te beletten, om eene partij te maken ter bemagtiging van het Bestuur, hetwelk eigenlijk, en op wettige gronden, thans zoo min aan CISNEROS, als aan den minsten Burger van *Buenos-Ayres* toekwam, daar de *Centrale Junta*, de bron van alle gezag, had opgehouden te bestaan. Deze gisting was nog zoo verre van uit zucht tot onafhankelijkheid te ontstaan, dat er niets gedaan werd zonder goedkeuring en medewerking van het Opperhoofd, met wien alle de leden der *Cabildo* (meest *Europische Spanjaarden*) raadpleegden, en besloten, den 22. Mei een *Congres* bijeen te roepen, waarin de voornaamste inwoners, daartoe opgeroepen, verschenen.

Het is aan dien dag, dat de thans (1812) regerende *Provisioneerende Junta* van Bestuur haar aanzijn te danken heeft. Zij werd wettiglijk, en onder de beste vooruitzichten aangesteld, om het volk tot rust te brengen, en van dien gevaarlijken staat te bevrijden, waarin het bij iederen stap, door de veranderingen in het Moederland, kon worden gedompeld. Geen

enkel voorbeeld van geweld kan men in deze geheele belangrijke *crisis* aanvoeren; en de gewezen Overheidspersonen hadden zich over niets te beklagen, dan over het verlies van hun gezag. Kort daarna openbaarde zich eene geduchte zamenzweering, die een werk dreigde te vernielen, dat de werktuigen van willekeur en een bedorven bestuur onmogelijk konden goedkeuren. De driften der *Spaansche* beambten kwamen in werking: zij konden hunne voormalige slaven niet als vrije menschen beschouwen. *Monte - Video* was de eerste stad die zich aan de gemaakte verandering niet wilde onderwerpen, en schoon men dáár in 't eerst aan eene onderhandeling met de Hoofdstad het oor leende, was nogtans het berigt uit *Spanje* wegens de aanstelling van eenen *Raad van Regentschap* genoegzaam om hun het geheele ontwerp van *Buenos - Ayres* te doen van de hand wijzen, met bijvoeging zelfs, dat alleen de herstelling des Onderkonings eene vredebreuk kon voorkomen.

De Regéring van *Buenos - Ayres*, die niet dan bij geruchte van dit Regentschap gehoord, en geene wettige kennis daarvan bekomen had, weigerde, onder voorwendfel die gebreken in den vorm, het genoemde staats-

lig-

BINNENDEELEN VAN BRAZILIE. 329

ligchaam te erkennen, of stelde die erkentenis althans uit, tot dat zij behoorlijk de aanspraken kon onderzoeken, uit kracht waarvan de *Raad van Regentschap der Centrale Junta* den voet geligt, en zich aan het hoofd der Natie geplaatst had. Wanneer wij ook de zaak behoorlijk onderzoeken, is deze behoedzaamheid van het nieuwe Bestuur geenszins te berispen, en het is niet vreemd, dat men, na in twee jaren twee Regeringen te hebben erkend, aarzelde eene derde aan te nemen, want anders liep men gevaar, om, blindelings van den een' naar den ander' geslingerd, eindelijk aan JOSEPH BUONAPARTE in handen te vallen.

Aan den kant van *Peru* (*) ging het hen,
die

(*) Het Onderkoningschap *Rio de la Plata*, waarvan *Buenos-Ayres* de hoofdstad is, grenst aan *Brazilië*, *Peru*, *Chili*, en het woeste land der *Patagoniërs*, en is verdeeld in twintig Provinciën, waarvan sommigen op de *Andes*-bergen liggen, en dus *hooge gewesten* genoemd worden, gelijk de andere *lage*. De eersten zijn *Moxos* en *Chiquitos*, *Apalobamba*, *Santa Cruz de la Sierra*, *la Paz*, *Cochabamba*, *Carangas*, *Misque*, *Paria*, *Charcas*, *Potosi* en *Atacama*: de tweeden *Tarija*, *Salta*, *Paraguay*, *Tucuman*, *Cordova*, *Cuyo*, *Entrerios*, *Monte-Video* of *Oostersreek*, en *Buenos-Ayres*. De geheele bevolking van dit land bedraagt één Millioen driemaal honderdduizend personen. *Outline p. 236. 237.* Zie over *Buenos-Ayres* het eerste Deel dezer reis bl. 79. *Ned. Verh.*

die tegen den stroom zochten opteroeijen, niet beter. LINIERS stelde zich aan het hoofd der tegenpartij: maar de geheele magt, die zij in de binnenlanden kon bijeenbrengen, bestond slechts in kleine legers, het eene onder LINIERS, en het andere onder den Marschalk NIETO in *Potosi*. Beide werden geheel en al verlagen, door eene krijgsmagt, welke de *Junta van Buenos-Ayres* tegen hen afzond, en de hoofden dezer voorbarige onderneming boetten die met hun hoofd. LINIERS; CONCHA, ALLENDE, RODRIGUEZ en MORENO, werden in de nabijheid van *Cordova* als zamenzweerders terechtgesteld, en NIETO, SANZ, en JOSEF DE CORDOVA werden plegtig en openlijk in het hoofdplein van *Potosi* ter dood gebragt.

Ten Noorden was de Provincie *Paraguay* het voorbeeld van *Monte-Video* gevolgd, door zich, ten gevolge van den raad des Gouverneurs VELASCO, met de tegenpartij te vereenigen. Eene magt van 500 man werd in October 1810 onder den Generaal BELGRANO derwaarts gezonden, maar deed weinig vrucht, en de inwoners bleven volharden in de verwerping van het nieuwe stelsel, tot dat de kuiperijen en onvoorzigtige maatregelen hunner eigene Opperhoofden, hen noodzaakten van
ge-

gevoelen te veranderen. Het volk van *Paraguay* maakte zich meester van VELASCO, en zond hem, ter herwinning der afgebrokene vriendschap, aan *Buenos - Ayres* ten geschenke.

Het slot van dit stuk, in 1812 geschreven, door latere gebeurtenissen geheel vervallen zijnde, hebben wij beter gekeurd, hier uit geloofwaardige bronnen een kort verslag intevlechten van de jongste gebeurtenissen in Buenos - Ayres, tot in den voorleden' jare (1817).

Ned. Vert.

Onder de onmetelijke gewesten, aan *Spanje's* scepter in *America* onderworpen, is de zuideroever der *Plata*-Rivier de eenige, welke niet slechts hare vrijheid genoegzaam volkomen schijnt herwonnen te hebben, maar die ook rustig en vreedzaam bezit, zich onlangs zelfs ten koste van haren voormaligen Gebieder ter helfte (met *Chili*) vergroot heeft, dus aan twee Wereldzeeën reikt, en van die ligging ook reeds zoo wel gebruik weet te maken, dat naauwelijks één schip meer veilig in de zuidwestelijke *Spaansche* havens kan binnenloopen. Van alle partijen des grooten tafereels, hetwelk zich thans in de Nieuwe Wereld voor onze oogen ontrolt, is dus de

Ge-

Geschiedenis der omwenteling en bevrijding van het tegenwoordige Gemeenebest *Buenos-Ayres* een der belangrijkste, te meer, daar het ons reeds de ontwikkeling, zoo wel ten goede als ten kwade, vertoont, die de menschelijke geest door de vrijheid bekomt. *Buenos-Ayres* is nog geene acht jaren eene Republiek, en heeft reeds hare CORIOLANUSSEN en CESARS, hare Redenaars, Parrijen en Watergeuzen gehad. Wij zullen het verhaal dáár opvatten, waar de berigten, aan den Heer MAWE medegedeeld, eindigen.

In den beginne des jaars 1811 erkende het geheele Onderkoningchap van *Rio de la Plata*, met uitzondering van *Monte-Video*, het gezag der *Junta* van *Buenos-Ayres*, die dus ook meester was van die hooge gewesten der *Andes*, doorgaans *Opper-Peru* genaamd, waar de weleer zoo rijke zilvermijnen van *Potosí*, en nog andere gewigtige mijnwerken worden gevonden. De Heer CASTELLI, *Gedeputeerde te Velde* bij het aldaar staande leger van 5000 man onder den Brigadier BALCARCE, ontving toen eene uitnoodiging van een' wapenstilstand door de Regéring van *Lima*, die ook tot stand kwam. Met *Chili*, 't welk reeds in Julij 1810 was omgewenteld, werd een verbond

bond gesloten, en 300 man van dáár kwamen ter hulpe van *Buenos - Ayres*.

Doch nog steeds bleef *Monte - Video* voor *Buenos - Ayres* een gevaarlijke vijand. Die zelfde ELIO, welke in 1808 het eerst van LINIERS was afgevallen, en eene *Junta* had opgerigt, verzette zich nu hardnekkig tegen alle vereeniging met de overige inwoners van *Rio de la Plata*; men moest hem dus met geweld van wapenen dwingen. Groote diensten betoonde in dezen Don J. ARTIGAS, te *Monte - Video* geboren, die echter weldra de zaak van *Spanje* verliet, en zich bij die van *Buenos - Ayres* voegde. Hij voerde het bevel over die ligt gewapende benden, *guerillas* genoemd, welke, ongeschikt voor geregelde veldslagen, onwaardeerbaar zijn in den kleinen oorlog, door het belemmeren en affnijden van 's vijands toevoer, het opligten van kleine troepen, enz. (Hunne nuttigheid bleek omtrent dienzelfden tijd in den oorlog op het Schiereiland tegen *Frankrijk*.) De geregelde troepen stonden onder RONDEAU, ook een' *Zuid-americaan*, die den Oorlog mede op dat groote tooneel in *Spanje* bij ondervinding geleerd had.

Doch nu begon de erffmet van elken vrijen Staat, *partijfchap*, ook in dit nieuwe Gemeenebest te verschijnen. Aan het hoofd der
Ari-

Aristokratische partij stond de President der *Junta*, SAAVEDRA, aan die van het Volk Dr. MORENO, dien ons de berigtgever van onzen Reiziger met zoo veel lof heeft doen kennen. Om zijne aanhang te vergrooten, stelde SAAVEDRA, gelijk weleer DRUSUS te *Rome*, voor, om ook de Vertegenwoordigers der *Gewesten* in de *Junta* der Hoofdstad eene plaats te geven, hetwelk op zich zelve volkomen billijk was, doch het getal van de leden dier *Junta* boven mate vergrooten moest. Dit gelukte, en MORENO leide zijn' post neder. Van de hoofdstad sloeg de verdeeldheid tot het leger over, en had aldaar de heillooste gevolgen. De eene Bevelhebber verklaarde zich voor SAAVEDRA, twee anderen (waaronder het Opperhoofd BALCARCE) voor MORENO. Hiervan maakten de *Spanjaarden* gebruik. GOYENECHÉ, dien wij reeds kennen als den onopregtsten der menschen (*), was thans hun aanvoerder in *Peru*: hij, wien nooit iets heilig was, wanneer zijn voordeel in 't spel kwam, ontziet geen' wapenstilstand; valt (20 Julij 1811) op DIAS-VELEZ, een' der drie Republikeinsche Bevelhebbers, aan, verslaat hem, wien de beide anderen uit nijd niet te hulp

(*) Zie boven bl. 319.

hulp kwamen, geheel en al, en noodzaakt
 daarop ook BALCARCE en VIAMONT tot den
 aftogt. De barbaar GOYENECHÉ liet nu alle
 Gevangenen, ja elken voorstander der omwen-
 teling, die in zijne handen viel, doodschieten
 (dit is thans de algemeene handelwijze der
Spanjaarden in de Nieuwe Wereld.) SAAVEDRA
 zelf nam daarop het bevel over het le-
 ger op zich; doch juist op dit oogenblik
 hadden zijne vijanden afgewacht, om hem te
 doen vallen. In zijne afwezigheid beschul-
 digt men hem niet alleen van misbruik van
 magt, maar vernietigt ook zijn geheele werk;
 „de talrijke *Junta*, wier groot aantal leden,
 „en daaruit natuurlijk ontstaande langzaamheid
 „van beraadslaging het land onmogelijk in
 „deze gevaarlijke omstandigheden konden red-
 „den. Men stelt dus een Uitvoerend Bewind
 aan, uit drie Leden met twee Staats-Secre-
 tarissen bestaande; alle zes maanden zou eene
 Wetgevende Vergadering bijeenkomen, in wier
 schoot een lid van het Uitvoerend Bewind
 zijn gezag zou nederleggen, en door de Wet-
 gevende Vergadering een' opvolger bekomen.
 Men stelde vervolgens nog de *vrijheid der*
drukkers vast; een in *Zuid-America* nooit
 gezien verschijnsel!

Doch met *besluiten* en maken van *nieuwe*
staats-

staatsregelingen was de vast naderende vijand niet te keeren. De Generaal TRISTAN, die de voorhoede van GOYENCHE aanvoerde, dreef de troepen van *Buenos-Ayres*, na hunne tweede nederlaag bij *Rio Nazareno*, voor zich heen tot *Salta*, ja tot *Tucuman*. *Opp Peru* was dus niet alleen verloren, maar men had zelfs voor de *Plata-Rivier* tevrcezen, alwaar gelijktijdig een geduchte vijand verscheen. ELIO, sterk benaauwd in *Monte-Video*, en in Mei 1811 te *Las-Piëdras* volkomen geslagen, zag geenē redding dan bij zijne *Portugeesche* naburen in *Brazilië*. De bloedverwantschap met *Spanje*, door middel der Prinsesse CHARLOTTE, Zuster van FERDINAND VII en Echtgenoot van den Prins-Regent, kon het Hof van *Rio de Janeiro* niet dan gunstig stemmen voor *Spanje*, te meer, daar de beginselen van vrijheid, zoo in de nabijheid voortgeplant, wel eens de *Braziliërs* zelve over hunnen toestand konden doen nadenken. De Prinsesse was zoo ijverig in het belang van haren Broeder en Vaderland, dat zij niet alleen den Minister souza tot den Oorlog wist overtehalen, maar hem daartoe ook geld, ja zelfs hare juweelen ter hand stelde. Vierduizend *Portugeezen* kwamen nu het belegerde *Monte-Video* ter hulpe. ELIO, van de nadering dier Bondge-

nooten verwittigd, — waaraan hij zich echter niet zocht te onderwerpen, — haastte zich, van dien indruk gebruik te maken, en sloot eene Vrede met *Buenos-Ayres*, volgens welken, beide, Republikeinen en *Portugeezen*, het grondgebied van *Monte-Video* moesten ontruimen. — Vreemd moet die mare den aankomenden troepen uit *Brazilië* hebben in de ooren geklonken! Zij waren echter niet zoo gereed om dadelijk heen te trekken, maar pleegden vijandelijkheden in *Rio de la Plata*; doch de aankomst van 4000 man van *Buenos-Ayres*, en de dood van den Minister *souza*, boezemden aan *Portugal* vreedzamer gedachten in. De Luitenant Kolonel REDEMAKER, deswege naar *Buenos-Ayres* gezonden, sloot in Junij 1812 een' wapenstilstand voor een' onbepaalden tijd met den nieuwen Staat; de *Portugeezen* ontruimden deszelfs grondgebied, en REDEMAKER maakte zelfs de Regéring oplettend op eene zamenzwering der oude *Spanjaarden*, die niets minder bedoelden dan den moord van alle leden van het Bestuur, en werkzame voorstanders der Omwenteling, en waarin men den *Portugeeschen* Afgevaardigden had willen doen deelen. Na de ontdekking werden 21 oude *Spanjaarden* als verraders ter dood gebragt.

Aan den kant van *Peru* helderde de ge-

II. DEEL.

X

rigt-

zigteinder merkelyk op. In *Tucuman* verzeeden zich de inwoners met geweld tegen eenen verderen terugtocht van den Generaal BELORIANO: TRISTAN, die hem den 24. September 1812 aanviel, werd met verlies van 1100 man aan dooden, gekwersten en gevangen (eene zware nederlaag in deze schraaf bewoonde streken) teruggedreven. De Republikeinen hebben sedert deze plaats onder den naam van het *veld van eer* (*Campo del Honor*) verheerlijkt. Kort daarop werd ook de Vrede met *Monte-Video* gebroken. Wie van deze schending des verdrags de schuld heeft, is op den verre afstand moeilijk te beslissen. Er kwam intusschen versterking uit *Spanje*. ELIO werd door Don G. VIGODER vervangen, en de Oorlog met afwisselende kans gevoerd, doch het einde van 1812 en het begin van 1813, zoo beslissend voor de zaak der vrijheid en onafhankelijkheid in *Europa*, was het ook in *America*. Op den 31. December werd VIGODER te lande geslagen; met eene vloot, op den 13. Februarij 1813 op de kusten van *Buenos-Ayres* geland, om levensmiddelen optedoen, had hij eene nog beslissender nederlaag aan de Rivier *Paraná*, waaria de dappere Kolonel SAN-MARTIN zijn proeffstuk deed, en, als of er niets aan den voorspoed

des

des nieuwen Staats zou ontbreken, op den 20. Februarij werd TRISTAN met zijn geheele leger te *Salta* gevangen genomen. Hij was de boezemvriend van zijn vijand BELGRANO geweest: deze was dit niet vergeten, en schonk, uit kwalijk geplaatsten vriendschapspligt, aan TRISTAN met zijn geheele leger vrijen aftogt, onder eede van niet meer tegen *Buenos-Ayres* de wapenen te dragen. Doch hij kende weinig de *Spaansche vrouw*. Toen de Regéring van *Buenos-Ayres* het verdrag afkeurde, had zich TRISTAN reeds met zijn leger bij GOYENECHE gevoegd, en stond in slagorde tegen over zijn onvoorzigtigen Vriend. Met dit alles werd *Op-per-Peru* door dezen veldslag herwonnen.

Niet lang, echter, was deze voorspoed van duur. GOYENECHE, die enkel door valscheit en wreedheid kon zegevieren, en buitendien slechts nederlagen onderging, werd door den bekwamen Brigadier PEZUELA vervangen, die BELGRANO tweemaal de nederlaag gaf, vooral in den tweeden slag (November 1813.) *Op-per-Peru* ging andermaal verloren.

De ondervinding heeft geleerd, dat tegenspoed van eenen vrijen Staat of heilzame gevolgen heeft tot vereeniging der Burgers, of het smeulend vuur van binnenlandschen tweespalt in lichtelooze vlam doet ontbranden.

terwijl doorgaans de schuld dier ongelukken aan het Bestuur geweten wordt, en eene verandering van Regéringsform niet zelden het gevolg is. Dit laatste was het geval in *Buenos-Ayres* bij het tweede verlies van *Peru* in 1813, gelijk bij het eerste in 1811. Men riep weder „dat de Regéring van drie personen nog niet sterk genoeg was; dat het „bewind meer éénheid moest hebben.” Dit geschiedde dan ook zonder merkelijke ongeregelheden; op den 31 December 1813 werd het Bewind van drieën vernietigd, en de uitvoerende magt opgedragen aan *Don G. POZADAS*, onder den naam van *Hoofdbestuurder* (*supremo director*) die eenen Raad van zeven personen, en drie Secretarissen van Staat onder zich hebben moest. Het vernietigde bestuur had echter vele goede inrigtingen gemaakt; onder anderen had het de vrijheid van ieder kind van een' slaaf in *Buenos-Ayres*, en die van alle vreemde slaven; welke de volkplanting mogten betreden, vastgesteld: het had wijders een' zeer wijzen maatregel bevestigd, volgens welken ieder eigenaar van slaven verplicht zou zijn, een' derzelven aan den Staat aftestaan, welke daarvoor aan den eigenaar eene schuldbekentenis zou afgeven; deze Negers werden tot den krijgsdienst op-

ge-

geleid, en door de Regéring gevoed en gekleed. De Officiéren en Onderofficiéren moesten Blanken zijn. Op deze wijze werd de grond gelegd tot eene *trapsgewijze* afschaffing der slavernij, de eenige maatregel, dien voorzigtigheid en menschelijkheid toelaten.

Het gevolg der Omwenteling was de afzetting van BELGRANO, dien men om zijne nederlaag terecht deed staan, en de aanstelling van SAN-MARTIN, den overwinnaar bij de *Parand*, tot Legerhoofd in *Peru*. Terstond nam de zaak eene andere keer. Een nieuw leger van 3500 man werd bijeengebragt. SAN-MARTIN waagde, met deze ongeoefende manfchap, geen beflissend gevecht, maar werkte door de *guerillas*; zoodat PEZUELA, aan alle kanten belemmerd, een gedeelte zijner veroveringen moest laten varen. SAN-MARTIN, kort daarna ongesteld geworden, werd door RONDEAU, en deze voor *Monte-Video* door den Kolonel ALVEAR opgevolgd, wien het, na een bijna anderhalfjarig beleg, in Junij 1814 gelukte, de stad tot overgave te dwingen. Vijfduizend vijfhonderd man, de bezetting uitmakende, mogten volgens het verdrag naar *Spanje* terugkeeren: doch de Regéring van *Buenos-Ayres*, welke de trouwbreuk van TRISTAN en GOYENECHÉ nog niet kon vergeten, liet den

Bevelhebber VIGODER vrij naar *Spanje* vertrekken, doch behield de overige manschappen tot wedervergelding voor genoemde trouweloosheid in 't land. Vroeger waren er twee Brikken, drie Korvetten, en één Schooner onder den te *Buenos-Ayres* wonenden *Engelschen* Koopman BROWN uitgerust, om den *Spanjaarden* van *Monte-Video* ook ter zee het hoofd te bieden. Deze was zeer gelukkig geweest, had het beleg merkkelijk ondersteund, en werd de kiem eener scheepsmagt, waarmede die van *Buenos-Ayres* aan het Moederland weldra de gevoeligste slagen toebragt.

Dan de overgave van *Monte-Video* strooide het zaad van verdeeldheid tusschen de veroveraars, en het scheen, als wilde de Voorzienigheid het nieuwe Gemeenebest voor deszelfs trouwbreuk (die nooit, zelfs ten gevolge eener andere trouweloosheid, mag plaats hebben) straffen. ARTIGAS, een trotsche krijgsman, die meende verwaarloosd te worden, had zich reeds gedurende het beleg van zijne landslieden afgezonderd, en eischte na de overgave, dat de stad aan *hem* zou worden ter hand gesteld, als behoorende onder zijn bevelhebberschap. Dit werd hem geweigerd, en van nu af werd ARTIGAS, die de
hem

hem soevertrouwde magt als de zijne aanmerkte, een onafhankelijk Gebieder, en vijand van den Staat van *Buenos-Ayres*.

De haat des Volks tegen eenen Veldheer of Regent is niet altijd een bewijs van deszelfs wanverdienste. Getuige onze DE WITTEN! Nogtans was de afkeer, dien ALVEAR, zelfs na de verovering van *Monte-Video* allerwege ontmoette, zoo sterk, dat zulks een magtig vooroordeel tegen zijne degelijkheid en bekwaamheid opwekt. Prat op zijn' voorspoed, had hij zich tot Opperveldheer in *Peru* doen benoemen, en was daarheen reeds met vele versterkingen op weg, toen hij vernam, dat het leger hem niet wilde erkennen. Hij keert terug; bewerkt zijne aanstelling tot Hoofdbestuurder in plaats van ROSADAS, die zijnen post nederlegt, doch ook als zoodanig wil het leger in *Peru* hem geene hulde bewijzen, en voegt zich bij RONDEAU. Te midden dezer woelingen wint ARTIGAS veld, neemt *Monte-Video*, het doel zoo veler pogingen, en *Santa-Ré* in; ALVEAR zendt 2000 man onder VIANA en ALVAREZ tegen den oproerigen Veldheer, doch ALVAREZ verklaart zich ook tegen ALVEAR: deze, om den storm te ontwijken, verlaat *Buenos-Ayres*, alwaar terstond (15 April 1815) eene geweldige beweging tegen

den gevlugten *Directeur* ontstaat. Doch deze staat nog altijd aan het hoofd eens geduchten legers, in de nabijheid der Hoofdstad: men verzekert zich van zijne Vrouw als gijzelaar, en schikt zich ter verdediging. ALVAREZ, eindelijk dezen algemeenen haat bespeurende, erkent zich buiten staat, tegen den stroom opteroeijen, en gaat, volgens verdrag, aan boord van een *Engelsch* Fregat. Doch zijne rol was nog niet ten einde gespeeld.

Van nu af vertoonde *Buenos - Ayres* het afzigtige beeld der Regéringloosheid. Met ALVAREZ's vertrek was de Staat zonder hoofd: het geheele bestuur is verdacht. RONDEAU wordt aangesteld, doch moet naar het leger, en ALVAREZ, de ziel der omwenteling, vervangt hem in zijn^e post: meer dan twintig *verdachte* personen worden gevangen gezet, en Kolonel PAILLARDEL ter dood gebragt; doch daar deze voorsmaak van wreedheid het Volk mishaagde, zoo werden de overigen slechts gebannen. ALVAREZ en BALCARCE beiden worden, kort na hunne aanstelling, door volksbewegingen afgezet, en nu het bestuur in handen van een *Comité* gesteld, tot dat, na zoo vele stormen, eindelijk de bekwame en gematigde *Don J. M. PUYRREDON* tot Hoofdbestuurder benoemd werd.

Men

Men begrijpt gereedelijk, dat te midden dezer woelingen 'slands zaken deerlijk moesten verachten. VIAMONT, afgezonden om ARTIGAS uit *Santa Fé* te verdrijven, wordt door dezen even bekwamen als staatzuchtigen Veldheer verslagen en gevangen genomen: PEZUELA, die uit *Spanje* versterkingen ontvangen had, behaalt eene overwinning te *Sipe-Sipe* (in November 1815) en maakt zich ten derdenmale meester van *Opper-Peru*. En toch was eene der eerste verrigtingen van het nieuwe, te *Tucuman* vergaderde Congres, hetwelk PUYRREDON had aangesteld, *de verklaring der onafhankelijkheid van den Staat* (9 Julij 1816.) Tot nu toe namelijk had men den schijn van onderwerping, zoo niet aan de *Spaansche Regéring*, toch aan den *Spaanschen Koning* behouden: en twee Vergaderingen, in 1812 gehouden, die verklaren wilden, dat de *Souverainiteit* bij het volk van *Rio de la Plata* berustte, werden, als hunne magt te buiten gaande, door de Regéring ontbonden. Nog in 1814 wilde de Vergadering eene bezending naar *Spanje* afvaardigen, om over 'slands belangen te handelen. Doch nu was de verwijdering te groot geworden: het Bestuur van Koning FERDINAND VII. scheen aan die gewesten de vrijheden, die zij verwacht-

ten, niet te zullen verzekeren, en dus verklaarden zij op gemelden dag zich stellig toe eene *vrije en onafhankelijke Natie*.

Doch nu was een tweede vijand andermaal op het tooneel verschenen — *Portugal*. ALVEAR en andere ballingen, naar *Brazilië* gevlugt, porden de Regèring gedurig aan om in troebel water te vischen: men ontbood troepen uit *Lisbon*, en de *Portugeezen*, onder den Generaal LECOR, rukten met 10,000 man de *Plata*-gewesten binnen, veroverden *Maldonado*, en eerlang *Monte-Video*, (20 Januarij 1817). ARTIGAS, die reeds vroeger alle aanzoeken van de *Spaansche* zijde had afgewezen, was ook niet gezind, zich aan de *Portugeezen* te onderwerpen, en voert nog bestendig den kleinen Oorlog met hun. Nogtans zijn zij meester van *Monte-Video*, hetwelk hun zoowel door *Spanje*, als door ARTIGAS betwist wordt. Doch met *Buenos-Ayres* schijnen zij thans in goede verstandhouding te leven.

Ondertuschen is, onder PUYRREDON's bestuur, het verlies van *Monte-Video* dubbeld geboet door de aanwinst van *Chili*, dit schoone gewest aan de overzijde der *Andes*, met 800,000 inwoners bevolkt. Den 12 Februarij 1817 versloeg de bekwame SAN-MARTIN zonder geschat de *Spanjaarden*, die 1500 man Voet-

Voetvolk en eene talrijke Ruiterij hadden, verdreef hen uit de vaste stelling te *Chacabuco*, doodde 600 man, maakte even zoo vele gevangenen; zelfs werd de *Spaansche* Generaal MARCO gevangen genomen. De verovering van geheel *Chili* was het gevolg; en het dankbare Volk wilde zijn' bevrijder de waardigheid van Opperbestuurder opdragen, doch de edele SAN-MARTIN weigerde zulks, en de Brigadier O'HIGGINS, (waarschijnlijk een *Ier* van afkomst) regeert thans dit uitgetrekte gewest.

Intusschen heeft ook de Zeemagt van *Buenos-Ayres* zich onder den ondernemenden BROWN tot in de Zuidzee vertoond, alwaar, door eene zeldzame speling van het krijgsgeluk, BROWN zoowel als de Gouverneur van *Guayaquil* gevangen en tegen elkander uitgewisfeld werden. Later is deze *Engelschman* door een schip zijner eigene Natie opgebragt; echter weet men, dat de Kaapvaart van *Buenos-Ayres* hiermede geenzins te niet gegaan is.

Wanneer men nu de waarschijnlijkheid der duurzaamheid van dezen nieuwen Staat overweegt, zoo baart ongetwijfeld de tegenwoordige toerusting te *Cadix* op *Russische* schepen niet weinig vrees voor dezelve: doch indien men bedenkt, dat *Rio de la Plata* en des-

deszelfs onderhoorigheden met *Chili* ruim twee Millioenen inwoners tellen, een getal niet geringer dan dat onzer Voorvaderen ten tijde van *hunnen* opstand tegen *Spanje*; dat de toenmalige *Spanjaarden* de beste Soldaten van *Europa* waren, hetwelk men van de tegenwoordige niet zeggen kan, en onder Veldheeren stonden zoo als ALVA en PARMA, waarbij hunne Hoofden in dezen Oorlog wel niet halen zullen: eindelijk, dat het vervoeren van troepen uit *Spanje* naar *Nederland* oneindig gemakkelijker was dan uit *Spanje* naar *Buenos-Ayres*: zoo zal men de zegepraal der opstandelingen op dit punt geheel niet onmogelijk keuren, onder ééne voorwaarde nogtans, dat zij, met verfmading van den loktoon des vogelvangers, niet minder voor 't Vaderland en de Vrijheid zullen opofferen, dan de *Nederlanders* der zestiende Eeuw, wier nakomelingen ongetwijfeld, wanneer het hart hun op de regte plaats zit, niet kunnen nalaten, deel te nemen in de pogingen van menschen, die, zoo men den Godsdienst uitzondert, niet minder sterke grieven tegen *Spanje* hebben, dan onze Vaderen.

B. OVER

B. OVER DEN LANDBOUW IN SANTA-CRUZ.

I. Deel. bl. 214 en verv.

Vóór mijn vertrek uit *Brazilië* verlangde ik om aan Z. K. H. den Prins-Regent eenige opmerkingen mede te deelen, wegens zijn landgoed *Santa-Cruz*, ten gevolge van het ontwerp dat ik achttien maanden te voren de eer had gehad aan Z. Exc. den Graaf van LINHARES aan te bieden, tot beter beheer van dat schoone stuk lands. Deze opmerkingen, waarvan ik den Lezer hier een uittreksel mededeel, hadden twee bedoelingen op het oog, vooreerst, om de landhoeve tot een voorbeeld van beteren landbouw voor de *Brazilische* planters te doen strekken, en ten anderen, om door die verbeteringen op de hoeve zelve *Rio de Janeiro* onder anderen met pitmuntend vee te voorzien. Eer ik echter deze aanmerkingen schreef, zag ik haar lot vooruit, want beoefening is zeer verre van bespiegeling, vooral ten aanzien van diegenen, welke nooit aan zulke onderwerpen denken, en zelfs buiten staat zijn om ze te begrijpen. Het zou eene nuttelooze taak zijn, om den heden-dagfchen landbouw te willen leeren aan men-schen,

fchen, die enkel aan opschik en vertooning denken: want hoofden, die geheel onkundig zijn van 't geen zij besturen moeten, zullen noch vermogen, noch lust hebben, om hetzelfde in goeden stand te houden, laat staan te verbeteren.

Dus is het met *Santa-Cruz*, waarvan de gronden veel beter zijn dan eenige die ik ooit in *Brazilië* gezien heb, en zeer vatbaar voor algemeenen en proefondervindelijken landbouw, daar men er vlakten, heuvelen, rivieren, beken, en allerlei grond en klimaat heeft. Vooreerst moest men denken aan omtuiningen voor het vee. Vervolgens behoorden niet minder dan 800 of 1000 morgen (*acres*) land, waartoe het water gemakkelijk toegang heeft, met kunstgras te worden bezaaid: werd dit land wel bestuurd, zoo kon de opbrengst ten minsten viermalen in 't jaar worden ingezameld. Er wordt volstrekt eene andere wijze van bouwen vereischt: in plaats van het houeheel moest men den ploeg gebruiken, en ook andere verstandige verbeteringen maken. Dit is eene zaak van het eerste belang, en zou de werkzaamheden rijkelijk beloonen. *Santa-Cruz* bezit onuitputtelijke lagen van schelpkalk, en een' overvloed van mest.

Men zou zich vervolgens, om te beginnen,

50 of 60 jonge melkkoeijen moeten aanschaf-
 fen; daar in het drooge jaargetij de weilan-
 den dezelve niet kunnen voeden, zou men de
corrals, of plaatsen waar de koeijen gemelkt
 worden, wel van gras moeten voorzien; als
 dan zouden zij spoedig daaraan gewend wor-
 den. Tegenwoordig laat men de koeijen veer-
 tien uren achtereen zonder voedsel op de
 melkplaats wachten. Men kan niet bepalen,
 hoeveel boter en kaas dit opleveren zou; in ver-
 schillende streken van *Brazilië* heb ik de koei-
 jen, zelfs bij de ellendige behandeling daar te
 lande, vier of zes pinten zien geven, en dit
 is in het goede jaargetijde niet ongewoon.
 In *Engeland* geeft eene koe in de nabijheid van
Londen 'sjaars omtrent 10 P. St. voordeel, el-
 ders in het land van 7 tot 10 P. St. En schoon
 land en vee hier zoo duur zijn, is toch de
 zuivel goedkooper, dan ergens in *Brazilië*.
 Te *Rio de Janeiro* kost goede boter onder
 pekels van 3 schellingen 6 den. tot 4 schellin-
 gen (ruim twee gulden) het pond, en ik heb
 die zelfs wel eens bijna dubbeld zoo duur
 zien verkoopen: men kan dus wel denken,
 dat goede versche boter ten minste even duur
 moet wezen. Land en vee zijn dus in *Bra-
 zilië* weinig waard, en toch het zuivel bo-
 venmatig duur. Is dan de melk niet zoo goed

als in *Europa*? Even goed. Geeft zij misfchien minder room? Zoo goed en zoo overvloedig als ik ergens gezien heb. Is de hette van het klimaat nadeelig? Gewis niet, wanneer men behoorlijk te werk ging. De winter is bij ons veel nadeeliger voor de melkerij, dan de hette te *Santa-Cruz*. Maar de koeijen geven misfchien minder melk? Bij eene behandeling, zoo als zij hier ondergaan, *kunnen* zij ook niet meer geven. Doch men moet eene geheele verandering in dat werk maken. Het melken en wat daartoe behoort, moet men door vrouwen laten verrigten; thans zet men de bruikbaarste manspersonen daaraan. Voorts dient er een behoorlijk melkhuis gebouwd te worden, doch het bestuur daarvan moet vooral niet aan een' hoveling worden toevertrouwd, die er niets van weet.

Men zegge niet, dat deze behandeling, het maken van kaas (hetwelk ik, om redenen mij best bekend, te *Santa-Cruz* niet heb ingevoerd) en dergelijke voorwerpen van weinig aanbelang zijn. Hoe waardig zou het der grootheid van den Vorst wezen, om zijn landgoed tot de school te maken, waaruit zijne onderdanen eene nieuwe wijze van landbouwkonden aanleeren, waarheen kundige vreemdelin-

lingen uit alle landen zouden worden gelókt, om nuttige berigten medetedeelen; waar men gemeenschap kan openen met de *Kaap*, *Ceylon*, *Indiën*; en andere strecken der wereld, uit welke de grootste voordeelen zouden ontstaan zoowel voor de Onderdanen als voor den Staat.

Voorts moest men vee mesten voor *Rio de Janeiro*, waar genoegzaam geen goed vleesch te bekomen is. De osfen, daartoe gebruikt, mogen niet losloopen; zij zouden alsdan in de moerasfen verdwalen en wegraken. Vooreerst zou men dus voor 2 à 300 derzelve stallen moeten bouwen: dit vee, naar *Santa-Cruz* gebragt, zou 4 à 5 *milreis* (4 à 5000 *reis*) het stuk kosten, en, in drie of vier maanden vetgemest, wel 11 of 12,000 *reis* loopen. De stallingen en schuren te *Santa-Cruz* zijn tegenwoordig in den allerjammerlijksten toestand, of liever zij bestaan niet. De woningen voor de menschen zijn veeleer armzalige schuren, daar deze menschen door de pachters op alle mogelijke wijze gedrukt en gekweld worden, zoodat er dagelijks in wanhoop het landgoed verlaten; overtuigd dat er toch niets etgers voor hen opzit: en eerlang zal Z. K. H., in plaats van een domein, een woestijn vinden. Alsdan zal

II. DEEL.

Z

meri

men het willen verkoopen, en dit is juist de flinkſche bedoeling van het tegenwoordige be-
heer: op zulk eene wijze heeft men voor-
heen den Onderkoning de twee eenige ſuiker-
molens op het landgoed uit de handen ge-
wongen. Doch deze waarschuwing komt
waarfchijnlijk te laat: want ik denk, dat het
lot van *Santa-Cruz* reeds beſliſt was, eer
ik het land verliet.

Onder de voornaamſte nieuwe voorwerpen
van proefneming behoort de hennip, die in
heete landen t'huis behoort, en in koude
ſlechts in het warme jaargetij kan worden in-
gezameld: eenige hennip, in mijn' tuin ge-
zaaid, was zes weken daarna reeds 18 duim
hoog; doch bij mijn vertrek werd dezelve
baldadig weggehakt. Men zou ook in plaats
van deze plant de *aloë* kunnen gebruiken, die
zeer welig groeit, en goede dorenheggen
maakt: hare vezelen kunnen zeer goed tot
grof linnen bewerkt worden.

Veel van het lage land is het grootſte ge-
deelte des jaars geheel drabbig, en het zwak-
ke vee ſtikt in hetzelve: behoorlijk beſtuurd,
kon het overvloed van fraai gras opleveren.
De groote vlakten, zoo geſchikt voor den
rijſtbouw, liggen braak. Op de heuvelen en
hoogten zijn vele ſtreken geſchikt voor den
kof-

koffij- katoen- en maniokteelt, en voor andere voortbrengfelen. Van fuiker spreek ik niet, want, zoo als gezegd is, *Santa-Cruz* heeft geene molens meer, en met dezelve werden de beste landen verkocht. Een dezer fuikermolens nogtans, aan de rivier *Taguai*, is, zoo niet de allerbeste, ten minsten een der besten in geheel *America*. Dit goed met de daartoe behoorende landen zou bij eene behoorlijke bewerking meer dan duizend vaten fuiker in 't jaar kunnen opleveren. De *indigo* hier te lande is niet goed; waarschijnlijk zou men, door zaad uit *Indië* te ontbieden, eene betere soort kunnen bekomen; en tot deze proefneming ware dit koninklijk landgoed weder allergefchiktst. Ook zou men *cochenille*, opium, tabak enz. zonder kosten en met voordeel kunnen télen. — De uitmuntende lagen schelpkalk zouden niet alleen voor den landbouw, maar ook tot bouwen kunnen dienen, en veel daarvan naar *Rio de Janeiro* worden verzonden. Steenbakkerijen en looijerijen zouden ook met voordeel worden aangelegd. Thans gaat alles zoo ellendig, dat men veel beter zou doen, het beheer aan de Negers zelve overtelaten. Wanneer de Prins de hoeve bezoekt, zet men 2 of 300 Negers

aan 't werk, om voor zijne 20 of 30 muilezels gras te snijden. Over 't algemeen is het vrij onbegrijpelijk, hoe juist de bijzondere belangen van den Prins-Regent zoo onverantwoordelijk verwaarloosd worden, dat men ze met de uiterste karigheid, en toch zonder voordeel behandelt. 's Prinzen uitmuntend karakter en zucht tot het welzijn zijner Onderdanen zijn genoegzaam bekend: maar de bestuurders zijner Domeinen paren werkeloosheid met drukkende bekrompenheid: voor het landgoed *Santa-Cruz* bestaat er een sleep van tallooze Intendanten, Majoors, *Administrateurs*, Almoezeniers, Secretarissen, Klerken, Sergeanten, Korporaals, Soldaten en Bodendiens, zoodat het eer naar een der voormalige *Duitsche* Vorstendommen, dan naar een Domein gelijkt. Met dat al is er geene schijn of schaduw van mildheid te vinden: de arme pachter, die van verre komt om zijne landhuur te betalen, wordt, al is hij doornat en vermoeid, nooit op de minste verkwikking getoefd: voor den afgematten reiziger staat geene deur open; voor geld noch goede woorden kan hij eene schuilplaats bekomen, en moet een of ander hutje opzoeken, waar men aan zijne dringende behoefte wil voldoen.

Ook

Ook is de ellende van *Santa Cruz* tot een spreekwoord geworden, en het wordt, door alle die het kennen, even als een spookhuis verfoeid en geschuwd.

C. GEMENGDE AANMERKINGEN.

1. *Over de regelingen, betrekkelijk de diamanten.*

Op bl. 161. beloofde ik eenige aanmerkingen over de tegenwoordig bestaande maatregelen, ten opzichte der diamanten. Deze schoone edelgesteenten zijn in *Brazilië* zoo overvloedig te vinden, dat men niet slechts *Europa*, maar zelfs *Azië* daarmede voorziet: daar de *Oostindische* steenen zeldzaam waren, en dikwijls buiten den handel bleven, zond men er, onder denzelfden naam, *Brazilische* heen. De vraag, die wij thans wilden onderzoeken, is: of het al of niet met het belang der *Portugeesche* Regéring overeenkomt, om het zoeken naar diamanten, op dezelfde wijze als naar goud, onder bijzondere wetten vrij te laten. Het *monopolie* is toch vruchteloos; want de diamanten worden op zoo vele, ver uit een verspreide plaatsen gevonden, dat het onmogelijk is, de geheime nazoecking derzelve

te beletten. De poging om de gronden, die men weet dat diamanten bevatten, door het maken van een *distacamento* of *onvrij territoir*, aftefchutten, heeft nooit de minste goede werking gedaan: en het is geenzins onwaarschijnlijk, dat de beste dezer (zoo men denkt) welbewaarde landen reeds bewerkt zijn, en dus de soldaten de kist bewaren, nadat er de schat uit is. Hoe vele plaatsen kan men opnoemen buiten *Cerro do Frio*, waar geheele troepen van Negers dadelijk werken! Men beweert, dat de Regéring waarschiijnlijk niet veel meer dan de helft der edelgesteenten bekomt, die ten haren koste gevonden worden: is dit waar, dan moet men of zoo onvoordeelig een' handel opgeven, of geheel van stelsel veranderen. Is het *Brazilië's* belang, deszelfs zonen in gedurige angst en vrees te houden voor die kostbare giften, welke de milde hand der Voorzienigheid in hun midden geplaatst heeft? Maar de monopolie zal eerlang zich zelve vernietigen, en *moet* op niets uitkomen, want er zijn op dit oogenblik geene koopers voor de diamanten der kroon: zij kunnen dus jaar op jaar liggen blijven, tot de interessen het kapitaal te boven gaan. — Hoe komt het, daarentegen, dat diamanten, in de handen van Pari-

ticulieren, gereeden aftrek vinden? *Voor eerst*, omdat de steenen beter zijn, en in hoeveelheden worden aangeboden, die de koopers meer gelijken. *Ten tweeden*, omdat de prijs veel tijds minder is dan die, welke de Regéring voor hare eigene betaalt. Liet men ze vrij, onder betaling van een vijfde, dan zou de Regéring magt genoeg hebben, om den prijs op te houden: en wanneer die in *Europa* zakte, zou juist de vraag meerder worden, en dus de waarde in *Brazilië* niet dalen: — doch al ware dit zoo, is het dan niet de verkeerdste Staatkunde van het Hof, zulk een juk om den hals harer voortreffelijke onderdanen te leggen, die hun leven doorbrengen in het zoeken naar mijnen door woestenijen, waar zij zich zelve het spoor moeten banen, en zich blootstellen aan alle gevaren? Zou het voor *Portugal* wel mogelijk geweest zijn, *Brazilië* tot eene volkplanting te maken, zoo geene goudmijnen de fortuinzoekers hadden uitgelokt? (*) Aan menschen de schatten te wei-

(*) Deze vraag moet met *ja* beantwoord worden. Reeds in het midden der zestiende Eeuw was *Portugal* eene volkplanting, in het begin der zeventiende een twistappel met de *Hollanders*, en eerst in 1699 werden de goudlanden ontdekt. Zie de *Inleiding, over Brazilië in 't Algemeen.* *Ned. Vert.*

weigeren, waarmede de Natuur hun land heeft begiftigd, is een groote hinderpaal voor de bevolking; want het voorbeeld van éénen gelukzoeker, die zich verrijkt, zal er wel honderd tot navolging aansporen. Onder het tegenwoordige stelsel is er zoo groot een strijd tusſchen de verzoeking om spoedig rijk, en de vrees om door ontdekking geheel bedorven te worden, dat wanneer iemand bij toeval een' diamant vindt, hij niet weet, of hij zich dien zal toeëigenen, of aan de Regéring overgeven; zelfs in het laatste geval heeft hij weinig kans op belooning, en loopt gevaar van als smokkelaar beschuldigd te worden. Men heeft voorbeelden gezien van menschen, die de diamanten, toevallig door hen gevonden, weggeworpen hebben (*), liever dan zich in moeilijkheden te steken, hetzij door het houden, hetzij door het aangeven.

Wij hebben te voren (†) aangetoond, dat de Regéring bij de in 't geheim verkochte steenen het meest van allen wint: en wanneer dus de handel aan bijzondere personen werd toe-

(*) Wanneer voorheen eenige diamanten in eene goudwasſching gevonden werden, moest de eigenaar die verlaten, en de Regéring eigende zich den grond toe. Deze wet bestaat niet meer.

(†) H. D. bl. 154.

toegestaan, hoe veel voordeel zou niet de Staat daarbij hebben? Immers buiten twijfel zou de *Braziliſche* landman of mijnwerker aan noodwendigheden, zoo als ijzeren gereedschappen, kleedingſtukken enz. die tot de gemakken en aangenaamheden des levens behooren, de voorkeur geven boven artikelen van denkbeeldige waarde, die waarfchijnlijk zonder moeite of kosten verkregen zijn. Dus zou de landman zich zelve, en ook den Staat verrijken.

Wanneer de diamanten voor een vijfde, hetzij *in natura*, of de waarde daarvan, vrij waren, zou waarfchijnlijk het fluiken minder worden, en dit zou men nog meer kunnen beteugelen door de volgende inrigting:

Elk die diamanten vond, zou dezelve moeten laten *registreren*, en een getuigſchrift nemen, om daarover naar welgevallen te beſchikken. Het zou zekerlijk van belang zijn, de diamanten bij koop en verkoop aan een klein Regt te onderwerpen, waardoor zij dadelijk in omloop zouden komen, en wezenlijk eigendom vertegenwoordigen; na dus aan iederen achtereenvolgenden eigenaar voordeel te hebben opgebracht, zou men ze eindelijk uitvoeren; en dan zou *Brazilië*, zoo lang de diamanten een artikel van ſieraad en onderscheiding blij-

ven, elk land in de beschaafde wereld onder schatting leggen.

De *Hollanders* waren behendig genoeg, de *Portugeesche* Ministers ongunstig voorintene- men tegen het voorstel van den vrijen dia- manthandel, en woonden zelfs de vervolgin- gen der ongelukkige slagtoffers bij; maar ze- kerlijk bestaat thans deze bekrompene, zelf- zoekende staatkunde niet meer, en de nako- melingschap zal niet kunnen gelooven, wan- neer zij de hedendaagsche Geschiedenis leest, dat de Regéring van *Brazilië*, om eens ge- ringen voordeels wille, door hare eigene bank en eenige weinige belangzoekende Vreemden is om den ruin geleid.

2. Takken van inkomsten.

Zie hier eene lijst der onderscheidene tak- ken van inkomsten in *Brazilië*, die mischien door geen ander land van dezelfde bevolking worden geëvenaard.

1.) Een vijfde van al het goud, in geheel *Brazilië* gewonnen.

2.) Eene belasting van 15 pCt. op al- le inkomende goederen; die op *Portugeesche* Schepen worden ingevoerd, betalen iets minder.

3.) Eene kleine belasting op den uitvoer.

4.) Tien-

4.) Tienden, of 10 pCt. op de opbrengst der landerijen. Deze tak van inkomen is zeer gewigtig voor den Staat, aan wien dezelve heeft toebehoord sedert de eerste oprigting der Kolonie, toen de regérende Vorst, bij overeenkomst met den Paus, de bezolding der Geestelijken op zich nam, om hen tot de reis naar dit afgelegene, toen onbeschaafde land te bewegen. Ook wordt deze tiende door den Staat geheven uit kracht der orde van CHRISTUS, waarvan de *Portugeesche* Monarchen Grootmeesters zijn. Deze schatting wordt verdeeld in afzonderlijke gedeelten, die of verpacht, of openlijk aan den meestbiedenden verkocht worden. De pachters nemen dan het aantal van Negers in elke plantaadje, of bij iederen huiseigenaar, op, en vragen daarvoor eene zekere som per hoofd, in plaats van den tienden Neger *in natura*. De som, waarvoor deze onderscheidene tienden verkocht worden, is niet gemakkelijk te berekenen, maar moet al zeer aanzienlijk zijn. Ik ben schier verzekerd, dat de tienden van *Rio Grande* alleen voor drie jaren achtereen tegen 10,000 P. St. in 't jaar verkocht zijn. Deze tienden zijn van huiden. In *Bahia*, en elders, waar suiker en katoen de tienden uitmaken, moet de opbrengst verbazend groot zijn.

zijn. De pachters trekken daarenboven veel voordeel uit deze belastingen; in een der kleinste distrikten, *Canto Gallo*, waarvan de bevolking naar evenredigheid zelfs minder is dan elders, naar mate der uitgebreidheid, worden de voordeelen op meer dan 600 P. St. in 't jaar berekend.

5.) Aflaten (zondenvergiftenis), die even als de tienden verkocht worden; de pachter van ieder distrikt stelt beambten in ieder kerspel aan, om ze voor eigene rekening te verkoopen (*).

6.) Eene belasting op alles, dat het mijn-distrikt binnenkomt, hetwelk men betaalt aan 't register van MATTHIAS BARBOSA, of bij 't oversteken der *Paraibuna*. Deze tax is omtrent zes *Eng.* schellingen (3½ gulden) de *arroba*, of iets meer dan twee stuivers het pond, voor alle goederen zonder onderscheid. Nieuw ingevoerde Negers betalen 10,000 *reis* het stuk; ossen, naar *Rio de Janeiro* 2000 *reis*. Eene aanzienlijke som komt van de toelen bij 't oversteken der verschillende rivieren; 2000 *reis* voor elken ongeladenen muilezel. Op alle vleesch, door slagers verkocht, is

(*) In de negentiende Eeuw? Heilige schim van LUTHER!
Ned. Vert.

is in de voornaamste steden de belasting van 5 *reis* het pond gelegd. Gedistilleerde wateren, naar *Rio de Janeiro* vervoerd, betalen 10 *dollars* (25 gulden) de *pijp*. Op de huishuur is eene nieuwe belasting gelegd, die zeer gemakkelijk geheven wordt.

Het stofgoud, dat men in de mijnen vrijelijk in omloop liet, is ingetrokken, en daarvoor papierengeld, ten bedrage van 100,000 P. St. uitgegeven.

Eene aanzienlijke som is van het stempen der *dollars* gekomen, die men tegen 750 *reis* ontving, en tegen 900 weder uitgaf.

3. *Beschouwing van den staat der Maatschappij bij de middelbare klassen, van den mijnwerker en den boerenstand.*

Men zou natuurlijk denken, dat in een land vol goud- en diamantmijnen de inwoners schatrijk, en hun stand benijdenswaardig moest zijn: de *Portugeezen* zelve, die in het mijnland waren, begunstigen dit denkbeeld, en gaan nooit naar *Rio de Janeiro*, zonder de meestmogelijke vertooning en zwier te maken. Maar beschouwen wij hen eens in het brandpunt van hunnen rijkdom, en laten wij, als maatstaf voor den middelstand, eenen man aannemen, die 50 of 60 *Negers*, goudmijnen,
en

en de noodige middelen tot bewerking bezit. De Negers alleen zijn, tegen de lage schatting van 100,000 *reis* het stuk, 1200 of 1500 P. St. waardig: alsdan rekenen wij niet eens het goudërts en de werktuigen, die toch ook hunne waarde hebben. Wij onderstellen, dat deze man getrouwd, en Vader des huisgezins is. Wel nu, hoe denkt men dat zijne levenswijs is? Ik zal dezelve beschrijven in de eenvoudige taal der waarheid, zonder vergrooiting of verkleining. De woning mag naauwelijks een *huis* genaamd worden: het is de ellendigste hut die men zich verbeelden kan, bestaande uit eenige weinige vertrekken, ongeregeld op elkander gebouwd: de muren van teenen, met modder aanéengehecht: eene *opening* voor een raam dient als venster: (anders wordt eene ellendige deur daartoe gebezigd). De scheuren in de bagger worden zelden toegemaakt: slechts zelden heb ik een huis zien verbeteren. De vloeren zijn van klei, reeds vochtig op zich zelve, en nog onaangenamer door de onzindelijkheid der inwoners, aan welke de varkens niet zelden het bezit daarvan betwisten. Eenige *ranchos* zijn, wel is waar, op palen gebouwd, en van onder de stallen enz.; deze woningen zijn zekerlijk iets beter dan de eerste

ge-

genoemde foort. Zij worden, uit hoofde van den oneffenen of moerasfigen grond, uit noodzakelijkheid dus gebouwd: en men kan wel begrijpen, dat de onaangename gevolgen der onzindelijkheid alsdan door de geur der dieren beneden, dien ik dikwijls ondragelijk gevonden heb, moet vermeerderd worden.

Het huisraad is gelijk men van zulk een huis kan verwachten. De bedden zijn zeer grove katoenen zakken, met droog gras, of bladen van *Indiaansch* koren daarin. Zelden zijn er meer dan twee in een huis: want de bedienden slapen doorgaans op matten of gedroogde huiden, op de vloer uitgespreid. De meubelen zijn: een of twee armstoelen, eenige stoelen en banken, eene of twee tafels, eenige koffijkoppen en eene zilveren koffijkan, een' zilveren beker, en somtijds eene zilveren waschkom, die, wanneer er vreemdelingen zijn, met veel ophef wordt rondgegeven, en met de overige gereedschappen een treffend contrast maakt.

Het voedsel der ingezetenen bestaat uit dezelfde artikelen, die wij reeds te *St. Paul* beschreven hebben. De eenige drank is water, en niets kan matiger zijn dan de tafel. De eigenaar is er zoodanig op gesteld, om
zijne

zijne slaven alleen tot *winstgevende* bezigheden te gebruiken, dat de tuin, waarop bijna het geheele onderhoud des huisgezins berust, zich in den ellendigsten staat van wanorde bevindt.

In kleeding zijn de menschen niet weelderiger dan in voedsel. De kinderen gaan doorgaans naakt: de jongens zonder schoenen, in een oud jak, en met eene katoenen lange broek; de mans in een' ouden overrok, dien zij omslaan, en klompen, behalven wanneer zij uitgaan, en bij zulke gelegenheden vertoonen zij zich in al hunnen luister, die even zeer afsteekt bij hunne huiskleeding, als de vliegende kapel bij de nederige pop.

Men zou denken, dat hoe armzalig ook het huisgezin zich doorgaans behelpt, men ten minsten omtrent de kleeding der Vrouwen eenige uitzondering zou maken: want de aching voor het schoone geslacht, waarvan het huisfelijk geluk afhangt, wordt alom voor den roetssteen der beschaving gehouden. Nogtans is de algemeene armoede en behoeftige kleeding zoodanig, dat zij ongaarne voor iemand buiten de hunnen verschijnen. En men denke niet, dat deze bekrompene levenswijze, die zich tot het *geheele* huisfelijke leven uitrekt, het gevolg van gierigheid of schraapzucht zou we-

wezen. O neen! de noodzakelijkheid dwingt hen er toe; zij maken meestal schuld voor het weinige dat zij zich aanschaffen, en kunnen somtijds hunne Negers niet onderhouden. Wanneer zij een' muilezel koopen, is het op een of twee jaren krediet, en dus natuurlijk tot den dubbelden prijs.

In een huisgezin zoo als het boven beschrevene, worden de Zonen, gelijk men ligt denken kan, tot ledigheid opgebracht, en leeren niet dan lezen en schrijven: zelden bemoeijen zij zich met het mijnwerk; zij leeren geen beroep, geene nuttige bezigheid: want een mijnwerker, die mischien een Vaandrig of Luitenant bij de Landmilitie (Schutterij) is, zou het zich tot schande rekenen, zijnen Zoon bij eenen handwerksbaas te besteden. Sterft nu de Vader, wanneer de Zoons mischien even manbaar zijn geworden, zoo moeten dezen op hun eigen onderhoud denken. Opgevoed in armoedige trotschheid, hebben zij alle bezigheden als *slaafsch* leeren verachten, en hun eigen beroep is doorgaans zoo schraal, dat zij het niet mogen lijden. Wanneer zij de Negers niet deelen, komt zij doorgaans in schulden, en blijven arm: verdeelen zij die, zoo moet elk op zich zelf zijn geluk beproeven; in korten tijd verkoo-

II. DEEL.

Aa

pen

pen zij alsdan uit nood hunne slaven, en verkwiijnen ook in behoefte. Elke nuttige onderneming, alle gemakken des levens offert men op, om verborgene schatten te zoeken, die zeer zelden gevonden worden, en die, wanneer men ze vindt, zelden tot voordeel gedijen, maar veeleer dienen, om de luiheid der bezitters te voeden.

Weinigen, zeer weinigen der talrijke klasfe van mijnwerkers, die men hier bedoelt, zijn rijk, weinigen zelfs welgesteld. Hoe jammerlijk moet dan de ftaat zijn van hen, die flechts acht of tien Negers bezitten, of wier eigendom niet meer dan 3 of 400 P. St. bedraagt?

Aldus verkwiijnen de *Brazilianen*, zoo niet in gebrek, toch in armoede, hoewel eene der fchoonfte luchtstreeken des aardbodems, en een land bewonende, vol van het beste timmerhout, rijk in watervallen en beken, die zich naar elke rigting verfpreden, rijk daarenboven in kostbare metalen, ijzererts, en bijna alle andere nuttige voortbrengfelen. Het is waar, de mijnwerker verkrijgt zijn goud met groote moeite, maar dit moest hem toch niet beletten om zijn' huisfelijken toestand te verbeteren. Wierd zijne hut in een huis veranderd, waren zijne slaven beter gevoed en gehuisvest,

vest, en zijn huisgezin beter verzorgd, dan zouden alle zijne zaken als 't ware nieuwe veêrkracht bekomen, en zijn eigendom zou hem eens zoo veel opbrengen.

Negers als boden gebruikt.

Eene soort van lieden, waarvan ik verzuimd heb in den tekst te spreken, zijn de Negers, in het Kapiteinschap van *Minas Geraes* door de onderscheidene hoofden als boden gebruikt. De menschen, tot deze taak gebezigd, zijn de getrouwsten en vlugsten van hunne soort, die men bekomen kan. Hunne brieven worden in een lederen zak gesloten, dien zij rondom hun lijf toegespen, en nooit afnemen, dan wanneer zij den inhoud overgeven. Zij hebben geweer, kruid en lood bij zich, om zich te verdedigen en hun voedsel te zoeken. Overal waar zij stilhouden, zijn zij van een vriendelijk, ja liefderijk onthaal verzekerd, want niets evenaart de onderlinge hartelijkheid der Negers. Aan deze menschen vertrouwt men al zeer gewigtige boodschappen, en zendt hen naar elk gedeelte des Kapiteinschaps. Bij dringende gelegenheden hebben sommigen hunne reizen met verbazenden spoed afgelegd. Ik heb van goederhand, dat een derzelven ~~zevenhonderd~~ mijlen (200 uren)

op een' bergachtigen weg in *zestien dagen* heeft afgelegd, hoewel men tot dien weg gewoonlijk in twintig of eenentwintig dagen gebruikt. De mannen zijn doorgaans lang en mager, gewoon aan ligt voedsel, en lange onthouding.

4. *Landziekten.*

Van aanstekende ziekten heb ik hier niets vernomen, behalve de *psora* (schurft) die somtijds onder de lagere klassen heerscht, welke zelden eenig middel daartegen gebruiken, en van geen' zwavel hooren willen, die zij denken dat nadeelig is. Verkoudheid met koorts is de algemeenste kwaal, maar van *tering* hoort men zelden. Onder de mijnwerkers zag ik geene blijken van *elephantiasis* (melaatschheid) hoewel die kwaal in vele andere strecken van *Brazilië*, vooral op de kust, zoo gemeen is. Pijn in de heupen (*sciatica*) die de reizigers na lange reizen op muilezels plaagt, wordt door het landvolk aan de ligchaamshette dezer dieren toegeschreven, welke veel grooter is dan die der paarden, en zich aan de lendenen des rijders mededeelt, waardoor eene bijna onophoudelijke, ondragelijke pijn ontstaat, die menigmaal op gezette tijden terugkomt, en somtijds onheilbaar is. Bij mijne terugkomst uit het land
der

der diamanten zeer met deze kwaal behebd zijnde, deed ik natuurlijk onderzoek naar de oorzaak, en vernam, dat iemand in het huis waar ik woonde, in denzelfden toestand van eene lange reis was teruggekomen, en nu de heelwijze, doorgaans daar te lande in gebruik, zou ondergaan. Ik vond, dat de toevallen met de mijne overeenkwamen; hij klaagde over hevige smart in het *os sacrum*, en langs de geheele linker dij tot de knie, die hem meest kwelde wanneer hij te bed lag, waar hij geen half uur in dezelfde houding kon doorbrengen, maar op moest staan en wachten tot de warmte van het bed verdwenen was, wanneer hij weder ging liggen. Dus kon hij zoo min bij dag als bij nacht den slaap vatten. Op mijne vraag, of hij eenig uiterlijk prikkelend middel gebruikt had, antwoordde hij, dat zulks zoo min als iets anders in het minste hielp, uitgezonderd het eenige, 't welk aan het land eigen was, namelijk het volgende: De lijder ging met den buik op eene bank liggen, en een knaap van twaalf of veertien jaren knielde op zijne lendenen, omtrent een half uur lang, zoo dat de spieren als 't ware tot lil gedrukt waren: eenige uren daarna nam dit gedeelte eene hooge kleur aan, en scheen geweldig ge-

kneusd. Helpt dit niet in eens, zoo herhaalt men zulks nog eens of zelfs nog tweemaal. Men moet bekennen, dat dit middel de eene kwaal slechts met de andere verwisfelt, maar de laatste is korter van duur, terwijl de andere somtijds levenslang gedurige pijn veroorzaakt. In sommige gevallen heeft deze geneeswijze geholpen, in anderen volstrekt niet.

5. *Gebruik van kwik in het mijn-distrikt.*

De Regéring van *Brazilië* zou haar belang zeer bevorderen door het gebruik van kwik in het goudland in te voeren. De *amalgame* (ineensmelting van kwik en gouderts) (*) is zoo eenvoudig, dat het geene moeite zou baren die algemeen bij de mijnwerkers in stand te brengen: dit zou ook veel tijd en moeite besparen in de laatste wasfching of zuivering. Door de *urias sodæ* (het gewoone keukenzout) zou men ook wel eenig zilver ontdekken, en van spiesglas (*antimonium*) ook in de zwavelkeijen die het goud vergezellen.

Mis-

(*) Een zeer nauwkeurig verslag van het geheele werk der *amalgame* in *America*, en in 't bijzonder ook in *Chili*, vindt men in HUMBOLDT's werk, *Essai politique sur le Royaume de la Nouvelle Espagne* T. IV. p. 52, 92, 167, 170, 197. Ed. 8vo. Fr. Ferr.

Misſchien zal het hier niet te onpas komen, de manier te beſchrijven, waarmede men de zilvermijnen op de kuſt van *Chili* bewerkt, die omtrent eene millioen *dollars* in 't jaar opbrengen. Eenige dezer mijnen zijn niet minder dan 150 voet diep; eene zou zelfs 50 vadem (300 voet) bedragen. Het is waarſchijnlijk dat zij op de ader zelve ruſten, doch zij zijn zoo ſlecht onderſteund, dat zij dikwerf inzakken, en de arbeiders levend begraven. Het erts, een *sulfuraat* van zilver met ſpiesglas, lood en *blende*, wordt op de ſchouderen der ongelukkige *Indianen* naar boven gebragt, die op onveilige ingekorvene palen op- en afklimmen. Men weet daar niets van de rotſen te doorboren en te doen ſpringen, en maakt alleen gebruik van de ellendige hamers en wiggen. Het erts wordt op ſommige plaatſen door een' grooten ſlechtgehouden ſteen, die veel naar een' runmolenſteen gelijkt, kleingemaakt, elders met de hand; en wanneer het fijn genoeg is, wordt het door vele achtereenvolgende werkzaamheden zeer gebrekkig gewaſchen, tot dat het metaal alleen overblijft, hetwelk naar ſtof van looderts gelijkt. Dit wordt tot kleine hoo-
pen gemaakt, misſchien van omtrent 100 pond gewigt, bij ieder van welke men omſtreeks 20

of 25 pond zout voegt, en dus het geheel drie of vier dagen met handen en voeten bewerkt. Is het zout, naar men denkt, genoegzaam bij het metaal ingelijfd, zoo gebruikt men kwik, in de evenredigheid van 5 of 10 ten honderd, en stampt het fijn, tot {dat het zijne ronde gedaante verliest; om hiervan de proef te nemen, wrijft men een stukje op een hoorn, of op den nagel van den duim, en wanneer er dan eenige ook nog zoo kleine bolletjes overblijven, gaat men voort met stampen, tot deze geheel verdwijnen (*). Bij dit mengfel voegen de werklieden dikwijls vuil, oude lappen, zetten kruisen op de hoopen, en maken gebruik van vele belagchelijke plegtigheden, door dwaasheid en een geloof in de zwarte kunst voorgeschreven. Eindelijk vermengt de kwik zich met het zilver, en maakt te zamen eene *masa* even als deeg; het overige wordt weggeworpen. Deze *masa* doet men in geitenvellen, en knijpt en schudt ze zoo lang, tot dat een groot ge-

(*) Het zou der moeite waard zijn te onderzoeken, hoe het zout op het zilvererts werkt, want zonder hetzelfde heeft de kwik geene kracht, (*Schrijver.*) Dit is door den Heer VAN HUMBOLDT onderzocht en beschreven. Zie 's mans boven aangehaalde werk p. 72-82.

Fr. Vert.

BINNENDEELEN VAN BRAZILIE. 377

gedeelte van de kwik er doorzakt: het overige wordt door de hette *gesublimeerd*, en niet meer of minder verlies verdikt, al naar mate men te werk gaat, en de werkmán behendig is. Het weinige goud, in de mijnen dezer kust gevonden, wordt op gelijke wijze bearbeid; het overige wordt alsdan gesmolten en beproefd.

In dit gedeelte van *Chili* is de staat der Maatschappij deerniswaardig: het dobbelspel is de algemeene ondeugd, en wordt naauwelijks voor eene misdaad geacht. Men pleegt er straffeloos de grootste rooverijen, en de kruisen, op de metaalhoopen geplant, beschermen die geenszins voor plundersaars, zoodat zelfs eene rijke mijn den eigenaar door de armoede en nijd zijner naburen weinig voordeel opbrengt.

De kopermijnen van *Guasco*, *Copiapo* en *Coquimbo* worden slecht bewerkt, en het zou mischien niet veilig zijn, andere wijzen van bearbeiding intevoeren. Het koper wordt op eenen haard met een' blaasbalk en hout gesmolten; en wanneer het tot koeken of platte brooden ineenloopt, en zich alsdan slechts als koper vertoont, zoo smelt men het niet weder op nieuws; maar eerst wanneer het geheel onkenbaar is, wordt het voor

378 REIZEN IN BRAZILIE.

de tweedemaal gesmolten, en dan vindt men er nog dikwijls flakken (*scoriën*) in het middelpunt. Deze en andere bedriegerijen hebben dezen handel in een zeer slecht gerucht gebragt. Het koper geldt 8 à 11 *dollars* de 104 pond. Ook wordt deze handeltak voor zeer onvruchtbaar gehouden, hoewel de *Spanjaarden* nog altijd denken, dat het koper van *Chili*, en zelfs het hout dat tot stoken dient, vol goud zit.

*

AAN-

A A N H A N G S E L

VAN DEN

NEDERDUITSCHEN VERTALER.

OVER DEN GODSDIENST IN BRAZILIE.

Zie hier eenige bijzonderheden, getrokken uit de *Voyages dans la partie septentrionale du Brésil, depuis 1809 jusqu'à 1815, comprenant les provinces de Pernambuco, Seares, Paraiba, Maragnan, etc., par H. KOSTER, trad. de l'Angl. par M. A. JARS, 2 Vol. in 8vo.* Het volgende zegt de Schrijver wegens de Godsdienstplegtigheden op *goeden Vrijdag*, hetwelk wij hier zeer verkort mededeelen. „Alles was in rouwgewaad en treurig: de Kerk, de kleeding der Vrouwen enz. In de Kerk werd eene vertooning gegeven van de afneming van het kruis. De hoofdkapel werd door een verbazend groot gordijn bedekt. Een *Italiaansch* Monnik, met een langen baard, stond in den predikstoel, en riep, na de lange inleiding tot eene preek voor de vuist, eensklaps uit: *Daar is hij!*
Dáár

Dáár valt het gordijn: een groot zeer wel gemaakt kruisbeeld vertoont zich, rondom door meisjes omgeven, die engelen moesten verbeelden, in fraaije kleederen, en groote vleugelen van gaas. Een man met eene pruik, en in een groen kleed verbeeldde den Apostel JOHANNES, en eene knielende Vrouw (van geenszins onbesprokene zeden) MARIA MAGDALENA. Daarop vervolgde de Monnik zijne leerrede met veel drifts, en riep toen weder uit: *Ziet, daar nemen zij hem af!* Toen kwamen vier mannen, als *Romeinsche* Soldaten gekleed; hun gelaat was ten deele met zwarte sluijers bedekt: zij klommen op ladders naar het kruis; men nam de doornenkroon af, leide een' witten linnen doek in de plaats, drukte dien uit, en vertoonde hem daarna, bebloed aan de menigte, ~~waarop~~ de nagels der handen met nijptangen werden uitgerukt. Toen sloegen alle de Vrouwen zich op de borst; men nam het ligchaam van het kruis, en wikkelde het in een wit laken, alles op *commando* van den prediker."

„Verscheidene Priesters bekomen eene vergunning van den Bischof van *Pernambuco*, om met een draagbaar outaar rondtereizen, hetwelk zij op den pakzadel van een paard leggen. Een koorknaap geleidt dit paard:
de

de Priester rijdt met zijn nederig valies op een ander. De Geestelijken die dus rondreizen, winnen jaarlijks 150 of 200 P. St. die zij echter moeilijk verdienen. Overal waar een genoegzaam aantal personen is, die de mis willen hooren, en daarvoor betalen, staat de Priester zijn altaar op. Soms doet hij den dienst wel voor een prijsje (3 of 4 *Eng.* schellingen), maar een Rijke geeft soms wel 8 of 10,000 *reis* (2 of 3 P. St.); ja het gebeurt wel eens, dat men 100,000 *reis* (30 P. St.) voor eene mis betaalt. Zoo deze gewoonte niet bestond, zouden vele inwoners den Godsdienst geheel niet, of slechts eens of tweemaal in 't jaar kunnen bijwonen: want vele streken zijn 20 of 30 uren van eene kerk: en deze Priesters doopen en trouwen ook. Er zou dus buiten deze gewoonte in vele oorden geen denkbeeld van Godsdienst, of geregelde maatschappelijke verbinde nis bestaan. Eens verzocht eene Vrouw een' Priester, haren Zoon te doopen; hij bewilligde zulks, wachtte eene poos, en vroeg toen, waar het kind bleef. Wacht nog maar een weinig, zeide de Vrouw, hij is de paarden naar 't wed gaan brengen, en zal wel zóó terug zijn. Hoe stond de Priester verbaasd, toen hij dit hoorde, en kort daarna een'

een' jongen van 13 of 14 jaren voor hem zag staan! Vroeger was er geene gelegenheid geweest, denzelven te doopen."

De Heer MAWE heeft ons reeds hier en daar met de liefhebberij der *Brazilianen*, vooral voor de muziek, bekend gemaakt. Het is, volgens een' kundigen *Nederlander*, die zich nog te *Rio de Janeiro* ophoudt, jammer, dat dit Volk, hetwelk van de Natuur eenen ongemeenen aanleg tot de Kunsten bezit, zoo weinig aanmoediging ter ontwikkeling vindt. Vooral in de muziek is deze aanleg verwonderlijk, en met eene groote mate van *tact*, of gevoel voor die, zelfs fijnere schoonheden verbonden, welke in *Europa* slechts kenners treffen, terwijl hier middelmatige beoefenaars dezelve vatten, en weten uitdrukken.

Einde van het tweede en laatste Deel.

Bij den Drukker dezès wordt ook uitgegeven:

ACERBI Reizen door Zweeden en Finland, tot aan de uiterste grenzen van Lapland, 4 deelen met eene Kaart en Platen.

BARROW Reizen in de *Binnenlanden* van het zuidelijk gedeelte van *Afrika*, 4 Deelen, voorzien van verscheidene belangrijke Kaarten en Platen.

— Reizen in *China*, 3 Deelen met Platen &c.

BARTRAM's Reizen door N. en Z. Carolina, Georgia, O. en W. Florida, de Landen der Cherokees, der Muscogulges, of het Creek Bondgenootschap en het Land der Chactaws, 3 Deelen met gegr. Tijtel en het afbeeldzel van *Mico Chlucco*, Koning van de Siminoles, en eene Kaart, in gr. 8vo.

BONGARDT's Reize door Duitschland, 2 Deelen *Compleet*, met uitmuntende ter plaatse zelve naar 't leven geteekende Platen.

VAN BRAAM's Reize met het Gezantschap der Hollandische Oost Indische Compagnie, naar den Keizer van *China*; 2 Deelen met platen.

C. A. G. GOEDE Engeland, Wales, Ierland en Schotland. Behelzende Berigten aangaande deze Landen, verzameld op eene reize, 3 Deelen met Platen en Portraits.

— Reize door Engeland, 3 Deelen met uitmuntende Platen.

GLATZ Merkwaardige Reizen, in en door vreemde Werelddeelen; in 3 Deelen *completeet*, met twaalf Platen, *tweede druk*.

— Hetzelve met *gekleurde* Platen.

GRANT Verhaal ~~eener~~ Ontdekkingsreize naar Nieuw Zuid-Wales; met eene Kaart en Plaat.

DE JONG's Reizen naar de Kaap de Goede Hoop, Ierland en Noorwegen, 3 Deelen *completeet*, met Platen.

— Reize naar de Middellandsche Zee, met Platen.

— *Tweede* Reize naar de Middellandsche Zee, met uitslaande Platen van *Vinkeles* en *Vrijdag*.

— *Derde* Reize naar de Middellandsche Zee, 2 Deelen met Platen en het Portrait van den Auteurs.

— Reize naar de Caribische Eilanden; met Platen en Portraits.

— Reize in en door het Kanaal, met uitfl. Platen.

LANGSDORFF Reis rondom de Wereld, 2 Deelen met Pl.

MAWE Reizen in de binnendeelen van Brazilië, vooral in deszelfs Goud- en Diamantrijke streken, op gezag van den Prins Regent van Portugal, benevens eene Reis naar Rio de la Plata, en eene Schets der omwenteling van Buenos-Ayres, 2 Deelen met Platen.

MURHARD Tafereelen van den Griekſchen Archipel, 2 Deelen met gegr. Titel en Vignet.

Ontdekkingen in de Zuidzee, en Berichten aangaande DE LA PÉROUSE en zijne Tochtgenooten, 2 Deelen compleet, gr. 8vo.

POTTER's Reize door de Departementen van het Koninkrijk Holland, en het Hertogdom Oldenburg, met vier fraaije uitſtaande Platen, 2 Deelen, compleet.

Reis langs den Rijn; behelzende niet alleen eene volledige Beſchrijving der Vestingen, Steden, Dorpen en Vlekken aan den Oever des Rijns en verder Landwaarts in gelegen; maar tevens eene beknopte beſchrijving der Rijken en Staaten welken den Rijnſtroom omringen, en op de, bij dit Werk gevoegde, groote Kaart zichtbaar zijn, in 5 Deelen compleet, met uitſtaande Platen en Kaarten, tweede druk.

Reizen en Ontdekkingen in de Binnen-landen van Africa, gedaan door den Majoor HOUGHTON en MUNGO PARK, verrijkt met Ophelderingen en 3 Kaarten van den Majoor RENNELL, in één deel compleet.

UKLANSKI Brieven over Polen, Oostenrijk, Saxon, Beieren, Italien, Etrurien, den Kerklijken Staat en Napels, 2 Deelen met Platen.

VALENTIA Reize naar Indië, Ceylon, de Roode Zee, Abyſſinië en Egypte, 3 Deelen, met Platen.

Verhaal van Kapitein WOODARD en vier Zeelieden, welken hun Schip verloren terwijl zij in de Boot op Zee waren en zich zelven overgaven aan de Maleijers in het Eiland Celebes.

WATKINS Reizen door Zwitſerland, Italië, Sicilië en de Griekſche Eilanden naar Konſtantinopolen; en van daar terug door een gedeelte van Griekenland, over Ragusa en de Dalmatiſche Eilanden, 5 Deelen, compl.

VAN WOENSEL Rusland beſchouwd, met betrekking tot zijne Aardrijkskundige en Natuurlijke Ligging, Grond- en Luchtgeſteldheid, Bevolking, verſchillende ſtanden zijner bewoners, geaartheid der Natie, zijne Hoofdstad St. Petersburg, de Regering, het Krijgswezen, zijne Finantien, Inkomſten, Uitgaven, Staatsſchulden, de Nationale Induſtrie, Fabrieken, Trafieken, Koophandel en zijne politieke belangen. Met 2 uitſtaande Platen en 19 Vignetten.

WOLSTONECRAFT, Reizen door Zweden, Noorwegen en Denemarken, gr. 8vo.

ZIMMERMANN, de Aarde en hare Bewoners, volgens de nieuwſte ontdekkingen. — Een Werk ter bevordering der kennis van Landen en Volken en van derzelver Voortbrengfels en Handel, 3 Deelen met Platen en Kaart.

